

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ОЛЕСЯ
ГОНЧАРА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ОЛЕСЯ
ГОНЧАРА

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

Польща Владислав Федорович

УДК 349.6.086+342.9

ДИСЕРТАЦІЯ
ДЕРЖАВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ З
УПРАВЛІННЯ НЕБЕЗПЕЧНИМИ ВІДХОДАМИ

Спеціальність – 081 «Право»
Галузь знань 08 «Право»

Подается на здобуття ступеня **доктора філософії**

Подані до захисту наукові досягнення є напрацюванням автора, а всі запозичені ідеї, наукові результати, цитати супроводжуються належними посиланнями на їх авторів та джерела опублікування

_____ В.Ф. Польща

Науковий керівник: **Марченко Олеся**
Володимирівна, доктор юридичних
наук, професор

АНОТАЦІЯ

Польща В.Ф. Державно-правове регулювання діяльності з управління небезпечними відходами. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081- «Право». Дніпро, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, 2024.

У дисертації проведено комплексне наукове дослідження державно-правового регулювання управління небезпечними відходами.

Встановлено доцільність вживання змісту «управління небезпечними відходами» шляхом застосування нормативної конструкції правового режиму. З врахуванням критеріїв класифікації небезпечних відходів, зокрема, їх матеріальних властивостей, визначено доцільність нормативного закріплення окремих правових режимів: управління медичними відходами; управління електровідходами; управління хімічними відходами; управління відходами нафто- газо- видобутку тощо.

Здійснене узагальнення системи нормативно-правових актів у сфері управління відходами покладено в основу обґрунтування висновку про відсутність окремого спеціального законодавчого акту з питань управління небезпечними відходами.

На підставі здійсненої характеристики органів державної виконавчої влади у сфері управління небезпечними відходами визначено відсутність єдиного суб'єкта, уповноваженого розробляти та впроваджувати загальнонаціональну політику поводження із небезпечними відходами, де мають бути створені умови, починаючи із вжиття заходів із запобігання їх утворення, роздільного сортування до створення умов для безпечного транспортування, зберігання, ефективної переробки, і у разі необхідності утилізації чи захоронення.

Адміністративні процедури у сфері управління небезпечними відходами за функціональним змістом поділено на регулятивні (позитивні) та

охоронні (негативні). До регулятивних процедур у сфері управління небезпечними відходами віднесено здійснення інформаційно-консультаційних, дозвольно-ліцензійних проваджень. До охоронних адміністративних процедур у сфері управління відходами віднесено провадження із застосування заходів юридичної відповідальності та провадження із попередження вчинення правопорушень. Визначено, що регулятивні адміністративні процедури у сфері управління небезпечними відходами спрямовуються на врегулювання відносин щодо отримання спеціального дозволу на здійснення діяльності, пов'язаної із обігом відходів на території України, доступу до публічної інформації про їх використання. Обґрунтовано, що охоронні процедурні відносини у сфері управління небезпечними відходами спрямовуються на забезпечення компенсаторного врегулювання заподіяння екологічної шкоди, пов'язаної із недотриманням правового режиму обігу відходів.

Охарактеризовано тенденції розвитку міжнародного та європейського законодавства, що свідчать про стрімкий розвиток системи управління небезпечними відходами в ЄС з акцентом на розширену відповідальність виробників та утримувачів відходів, дилерів та брокерів, фінансову стійкість та стратегічне планування з метою забезпечення сталого розвитку та охорони природного середовища.

Встановлено, що важливою складовою здійснення управління небезпечними відходами відповідно до змісту європейських директив та досвіду країн ЄС є запровадження механізму розширеної відповідальності виробників небезпечних відходів, що вимагає від таких суб'єктів вжиття заходів із мінімізації кількісних показників утворення відходів, а також використання технологій повторного використання таких речовин. З'ясовано, що недотримання таких вимог спричинює настання наслідків застосування фінансово-правових стягнень до суб'єктів господарювання.

Дисертація є одним із перших комплексних наукових досліджень, присвячених визначенню особливостей державно-правового регулювання

управління небезпечними відходами. У результаті дослідження сформульовано низку нових наукових положень, рекомендацій і висновків, зокрема:

уперше:

- обґрунтовано доцільність розуміння небезпечних відходів як різновидів об'єктів публічного майна, режим управління яким має бути оснований на диференційованому законодавчому регулюванні медичних відходів, електровідходів, токсичних відходів, хімічних відходів та інших різновидів небезпечних відходів;

- визначено необхідність запровадження до сфери державно-правового регулювання управління небезпечними відходами принципу соціальної справедливості, що полягає у необхідності відмови від надання регулятивних адміністративних процедур на безоплатній основі;

- задля задоволення потреб регіонів, що потерпають від техногенного навантаження, керуючись необхідністю реалізації принципів фінансової децентралізації, доведено доцільність законодавчого перегляду розподілу надходжень до Державного бюджету України, обласних та місцевих бюджетів за справляння екологічного податку, що сплачується за розміщення небезпечних відходів;

удосконалено:

- науково-практичні підходи до розуміння змісту діяльності із управління небезпечними відходами як об'єкта державно-правового регулювання, що розуміється як поєднання вимог дотримання стандартів екологічної безпеки та створення сприятливих умов для інвестування у сфери виробництва, пов'язані із операціями із електробатарейми, електрообладнанням, радіоактивними речовинами, хімічними речовинами тощо;

- аргументацію доцільності гарантування ефективності запровадження механізму розширеної відповідальності виробників небезпечних відходів шляхом нормативного закріплення фінансово-правових

санкцій, які можуть бути застосовані до таких суб'єктів у разі невжиття ними заходів із мінімізації кількісних показників утворення відходів;

набули подальшого розвитку:

- положення щодо реалізації механізму майнової відповідальності в сфері управління небезпечними відходами, що може здійснюватися на добровільних засадах в межах договірних правовідносин бо на підставі застосування засобів судового контролю, що передбачає врегулювання публічно-правових та приватно-правових спорів;

- розуміння форм участі громадськості у сфері здійснення управління небезпечними відходами, серед яких визначено: подання індивідуального чи колективного звернення до органу державної влади та місцевого самоврядування; проведення природоохоронних заходів; поширення соціальної реклами необхідності здійснення роздільного збирання побутових твердих відходів та доведення до відома суспільства екологічної небезпеки потрапляння батарей та електрообладнання до ґрунтів України; проведення громадського обговорення проєктів нормативно-правових актів;

- обґрунтування пропозицій щодо внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Податкового кодексу України, Бюджетного кодексу України, законів України «Про управління відходами», «Про страхування», а також аргументація необхідності на законодавчому рівні закріпити специфіку режиму управління медичними відходами, техногенними відходами, електровідходами як різновидами небезпечних відходів.

Основні положення, висновки та рекомендації, висловлені в роботі, можуть бути використані у:

- у науково-дослідній сфері – для подальших досліджень загальнотеоретичних питань щодо державно-правового регулювання управління небезпечними відходами, удосконалення його наукового підґрунтя;

в правотворчій діяльності – при підготовці проєктів нормативно-правових актів, спрямованих на вдосконалення й усунення прогалин в державно-правового регулювання управління небезпечними відходами;

у правозастосовній діяльності – для вдосконалення та підвищення ефективності практичної діяльності органів державної влади та управління небезпечними відходами;

у навчальному процесі – при підготовці підручників та навчальних посібників із курсів: «Адміністративне право», «Право екологічної безпеки», «Господарське право», а також при підготовці дисертаційних робіт та монографічних досліджень із питань правового забезпечення ефективності управління небезпечними відходами.

Ключові слова: адміністративні процедури, адміністративні послуги, адміністративне судочинство, довкілля, забруднення, механізм, медичні відходи, небезпечні відходи, перевезення, радіоактивні відходи, техногенні відходи, управління відходами, утилізація, юридична відповідальність.

SUMMARY

Polshcha V.F. State legal regulation of hazardous waste management activities. Qualifying scientific work on manuscript rights. Dissertation for obtaining the degree of Doctor of Philosophy in specialty 081- «Law». Dnipro, Oles Honchar Dnipro National University, 2024.

In the dissertation, a comprehensive scientific study of the state-legal regulation of hazardous waste management was conducted.

The expediency of using the content of "hazardous waste management" by applying the normative construction of the legal regime has been established. Taking into account the criteria for the classification of hazardous waste, in particular, their material properties, the expediency of the regulatory consolidation of separate legal regimes has been determined: medical waste management; electrical waste management; chemical waste management; waste management of oil and gas production, etc.

The generalization of the system of regulatory legal acts in the field of waste management is the basis for the justification of the conclusion about the absence of a separate special legislative act on the management of hazardous waste.

On the basis of the carried out characterization of the state executive authorities in the field of hazardous waste management, it was determined that there is no single entity authorized to develop and implement a national policy for the management of hazardous waste, where conditions must be created, starting with taking measures to prevent their generation, separate sorting to creating conditions for safe transportation, storage, effective processing, and, if necessary, disposal or burial.

Administrative procedures in the field of hazardous waste management are divided into regulatory (positive) and protective (negative) according to their functional content. Regulatory procedures in the field of hazardous waste management include the implementation of information, consulting, permitting and licensing proceedings. Security administrative procedures in the field of waste management include proceedings to apply legal liability measures and proceedings to prevent the commission of offenses. It has been determined that regulatory administrative procedures in the field of hazardous waste management are aimed at regulating relations of obtaining a special permit to carry out activities related to the circulation of waste on the territory of Ukraine, access to public information about their use. It is substantiated that security procedures in the field of hazardous waste management are aimed at ensuring a compensatory settlement of environmental harm associated with non-compliance with the legal regime for waste management.

The trends in the development of international and European legislation are characterized, which testify to the rapid development of the hazardous waste management system in the EU with an emphasis on the expanded responsibility of producers and holders of waste, dealers and brokers, financial stability and strategic planning in order to ensure sustainable development and protection of the natural environment.

It was established that an important component of hazardous waste management in accordance with the content of European directives and the experience of EU countries is the introduction of the mechanism of extended responsibility of producers of hazardous waste, which requires such entities to take measures to minimize the quantitative indicators of waste generation, as well as the use of technologies for the reuse of such substances. It was found that non-compliance with such requirements causes the consequences of applying financial and legal penalties to business entities.

The dissertation is one of the first comprehensive scientific studies devoted to determining the features of state legal regulation of hazardous waste management. As a result of the study, a number of new scientific provisions, recommendations and conclusions were formulated, in particular:

first:

- the expediency of understanding hazardous waste as a type of public property, the management regime of which should be based on differentiated legislative regulation of medical waste, electrical waste, toxic waste, chemical waste and other types of hazardous waste, is justified;

- the need was determined to introduce the principle of social justice into the sphere of state legal regulation of hazardous waste management, which consists in the need to refuse to provide regulatory administrative procedures on a free basis;

- to meet the needs of regions suffering from technogenic load, guided by the need to implement the principles of financial decentralization, the feasibility of a legislative review of the distribution of revenues to the State Budget of Ukraine, regional and local budgets for the collection of environmental tax paid for the disposal of hazardous waste has been proven;

improved:

- scientific and practical approaches to understanding the content of hazardous waste management activities as an object of state legal regulation, understood as a combination of requirements for compliance with environmental safety standards and the creation of favorable conditions for investment in areas of

production associated with operations with electric batteries, electrical equipment, radioactive substances, chemicals substances, etc.;

- argumentation of the expediency of guaranteeing the effectiveness of the implementation of the extended liability mechanism for hazardous waste producers by normatively establishing financial and legal sanctions that can be applied to such entities if they do not take measures to minimize the quantitative indicators of waste generation;

were further developed:

- provisions for the implementation of a mechanism of property liability in the field of hazardous waste management, which can be implemented on a voluntary basis within the framework of contractual legal relations, since on the basis of the use of means of judicial control, providing for the settlement of public law and private law disputes;

- understanding the forms of public participation in the field of hazardous waste management, among which are defined: submission of an individual or collective appeal to a state authority and local government; carrying out environmental protection measures; distributing social advertising of the need for separate collection of household solid waste and informing society of the environmental dangers of batteries and electrical equipment getting into the soil of Ukraine; conducting public discussion of draft regulatory legal acts;

- justification of proposals to amend the Code of Ukraine on Administrative Offences, the Tax Code of Ukraine, the Budget Code of Ukraine, the laws of Ukraine “On Waste Management”, “On Insurance”, as well as the argumentation of the need to legislate the specifics of the management regime for medical waste and industrial waste, electrical waste as a type of hazardous waste

The main provisions, conclusions and recommendations set out in the work can be used in:

- in the research field - for further research into general theoretical issues on state legal regulation of hazardous waste management, improving its scientific basis;

in law-making activities - in the preparation of draft regulations aimed at improving and eliminating gaps in state legal regulation of hazardous waste management;

in law enforcement activities - to improve and increase the efficiency of the practical activities of government authorities and hazardous waste management;

in the educational process - in the preparation of textbooks and teaching aids for the courses: Administrative Law, Environmental Safety Law, Economic Law, as well as in the preparation of dissertations and monographic studies on legal support for the effectiveness of hazardous waste management.

Key words: administrative procedures, administrative services, administrative proceedings, the environment, pollution, mechanism, medical waste, hazardous waste, transportation, radioactive waste, industrial waste, waste management, disposal, legal liability.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Польща В.Ф. Вивчення проблеми управління небезпечними відходами в Україні: перспективи науково-практичних досліджень. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2023. Випуск 4 (51). С. 70-74.
http://pjuv.nuoua.od.ua/v4_2023/13.pdf DOI
<https://doi.org/10.32782/pyuv.v4.2023.13>

2. Польща В. Ефективність державно-правового регулювання управління небезпечними відходами. *Law. State. Technology*. 2023. № 22. С. 64–69. DOI: 10.32782/LST/2023-2-10
<https://journals.politehnica.dp.ua/index.php/lst/article/view/485>

3. Польща В. Європейський досвід правового регулювання діяльності з управління небезпечними відходами. *Law. State. Technology*. 2023. № 1. С. 63-70.
<https://journals.politehnica.dp.ua/index.php/lst/article/view/482>
<https://doi.org/10.32782/LST/2023-1-9>

4. Марченко О., Польща В. «Поводження з небезпечними відходами» та «управління небезпечними відходами»: співвідношення юридичних категорій. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 11. С.703-705. http://www.lsej.org.ua/11_2023/171.pdf DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-11/171>

5. Польща В. Стан наукової розробки проблеми управління небезпечними відходами. *Восьмі Таврійські юридичні наукові читання: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 16–17 червня 2023 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 246-249. DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-318-0-66> <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/view/222/5256/18872-1>*

6. Польща В.Ф. Управління відходами та їх утилізація як об'єкт адміністративно-правової охорони. *Оновлення адміністративно-деліктного законодавства в Україні: актуальні ідеї та їх обговорення: збірник тез за матеріалами панельної дискусії VII Харківського міжнародного юридичного форуму (26 вересня 2023 р.). Харків, 2023. С.51-54 Електронне наукове видання. – <https://nauka.nlu.edu.ua/nauka/vnd/zbirnyku-naukovyh-konferenczij/>*

7. Польща В.Ф. Нормативно-правове регулювання стратегії управління небезпечними відходами. *Молодь: наука та інновації: матеріали XI Міжнародної науково-технічної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, Дніпро, 22–24 листопада 2023 року: у 2-х т. / Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» - Дніпро: НТУ «ДП», 2023. Том 2. С.235-237.*

8. Польща В.Ф. Генеза правових досліджень проблеми управління небезпечними відходами. *Сучасні тенденції розвитку приватно-правових відносин в умовах євроінтеграційних процесів: матеріали Другої Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпро, 16 листопада 2023 р). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. С. 230-232.*

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	14
ВСТУП.....	16
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА НОРМАТИВНІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ НЕБЕЗПЕЧНИМИ ВІДХОДАМИ В УКРАЇНІ.....	25
1.1 Управління небезпечними відходами як об’єкт державно-правового регулювання	25
1.2. Нормативні засади державно-правового регулювання управління небезпечними відходами	40
Висновки до розділу 1	68
РОЗДІЛ 2. МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ НЕБЕЗПЕЧНИМИ ВІДХОДАМИ В УКРАЇНІ	70
2.1 Суб’єкти державно-правового регулювання управління небезпечними відходами.....	70
2.2. Дозвільно-ліцензійні та інформаційно-консультаційні процедури управління небезпечними відходами	85
2.3. Юридична відповідальність у сфері управління небезпечними відходами в Україні	105
Висновки до розділу 2	120
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ НЕБЕЗПЕЧНИМИ ВІДХОДАМИ.....	126
3.1. Міжнародний та європейський досвід забезпечення ефективності державно-правового регулювання управління небезпечними відходами.....	126

3.2. Напрями вдосконалення державно-правового регулювання управління небезпечними відходами в Україні	141
Висновки до розділу 3	154
ВИСНОВКИ.....	157
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	162
ДОДАТКИ.....	197

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ВР України	Верховна Рада України
ГК України	Господарський кодекс України
Держекоінспекція України	Державна екологічна інспекція України
ЄС	Європейський Союз
ЄСПЛ	Європейський суд з прав людини
КАС України	Кодекс адміністративного судочинства України
КК України	Кримінальний кодекс України
КМРЄ	Комітет Міністрів Ради Європи
КМ України	Кабінет Міністрів України
КУпАП	Кодекс України про адміністративні правопорушення
Міндовкілля України	Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України
Мінінфраструктури	Міністерство розвитку громад, територій та

України	інфраструктури України
ООН	Організація Об'єднаних Націй
ТОВ	Товариство з обмеженою відповідальністю
ФРН	Федеративна Республіка Німеччина
ЦК України	Цивільний кодекс України

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасний світ неможливо уявити без здійснення ефективної політики у сфері управління відходами. Ряд Директив Ради Європи (Директива № 2008/98/ЄС про відходи; Директива № 2006/21/ЄС про управління відходами видобувної промисловості та внесення змін і доповнень до Директиви № 2004/35/ЄС; Директива № 1999/31/ЄС про захоронення відходів (зі змінами й доповненнями, внесеними Регламентом (ЄС) № 1882/2003); Директива № 2010/75/ЄС про промислові викиди (комплексне запобігання і контроль забруднень) визначили стандарти управління відходами, серед один із пріоритетів є недопустимість захоронення небезпечних відходів, і недопустимість їх змішування із безпечними відходами. Вимога роздільного сортування відходів та вимога від наявності полігонів відходів визначена і змістом Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом 2014 р., зокрема, згідно з Додатком XXX до неї.

Перед Україною постало відтак складне стратегічне завдання гармонізувати чинне національне законодавство про відходи до стандартів та пріоритетів законодавства ЄС, що є однією із умов успішності євроінтеграційних процесів. Необхідним є не лише гармонізація чинного національного законодавства, але і успішне впровадження організаційно-правових заходів управління небезпечними відходами. Зокрема, положення Директиви № 2008/98/ЄС закріплюють, що пріоритет розвитку сучасної держави має бути створення умов до запобігання виникнення відходів, недопущення змішування відходів, що має стати основою економічного розвитку держави.

Але попри наявність ряду стратегічних актів із державно-правового регулювання управління небезпечними відходами (зокрема, Закону України від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII «Про Основні засади (стратегію)

державної екологічної політики України на період до 2030 року», Розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2017 року № 820-р. «Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року»), зберігається загрозлива ситуація збільшення техногенного навантаження на землі України та їх засмічення важкими металами, що відбувається в тому числі і через руйнівні наслідки російської військової агресії. Близько 85% земель сільськогосподарського призначення Запорізької, Дніпропетровської, Донецької, Луганської, Херсонської областей забруднені техногенними відходами, відходами війни чи перебувають у стані деградації, що настав в наслідок забруднення пестицидами, важкими металами, які можуть потрапити до підземних вод із відвалів і шламосховищ.

Варто зазначити, що на науково-теоретичному рівні проблема дослідження державно-правового регулювання управління небезпечними відходами комплексно не досліджувалась, попри її важливе стратегічне значення для соціально-економічного розвитку України. Окремі питання забезпечення вимог національної екологічної безпеки та управління відходами як складової такої політики розкрито у наукових публікаціях таких представників еколого-правової науки, як В.І. Андрейцев, А.Г. Бобкова, А.П. Гетьман, В.А. Зуєв, Р.С. Кірін, Н.Р. Кобецька, В.В. Костицький та інших. Встановлення змісту державно-правового регулювання управління небезпечними відходами вимагає звернення до результатів здійснених загально-теоретичних досліджень з питань встановлення особливостей здійснення дозвільно-ліцензійних, деліткних та контрольних адміністративних проваджень та процедур, що реалізовано у наукових працях Ю.П. Битяка, І.П. Голосніченка, І.Б. Коліушка, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпакова, Є.В. Курінного, О.Л. Соколенко, В.П. Тимощука та ін..

Питанню управління відходами приділено увагу у дисертаційних роботах таких вчених, як: В. О. Юрескул «Правове регулювання поводження з побутовими відходами» (2008 р.), Р.М. Басай на тему «Правовий режим

техногенно забруднених земель» (2013 р.), А.О. Оскірко на тему «Адміністративна відповідальність за порушення у сфері поводження з відходами» (2015 р.), О.В. Гладія на тему «Адміністративно-правовий режим техногенних родовищ» (2017 р.), М.Г. Кравченко на тему «Управління побутовими відходами в Україні: адміністративно-правовий аспект» (2019 р.), В.М. Плохого на тему «Адміністративно-правовий режим поводження з техногенними відходами» (2021 р.) та ін.. Питання гармонізації положень законодавства України до законодавства ЄС з питань управління відходами фрагментарно висвітлено у публікаціях таких вчених, як І.Г. Алексеєнко, Ю.А. Волкова, Г.О. Блінова, О.А. Грабильнікова, Ю.О. Легеза, О.В. Марченко, І.В. Патерило, М.М. Потіп та ін..

Але при цьому комплексного дослідження державно-правового регулювання управління небезпечними відходами з врахуванням змін, що відбулися із ухваленням 20 червня 2022 року Закону України «Про управління відходами» не було проведено. Вище зазначена аргументація обумовила актуальність проведення даного дисертаційного дослідження, що дозволить визначити специфіку державно-правового регулювання управління небезпечними відходами та обґрунтувати напрями забезпечення його ефективності в Україні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Виконання дисертаційного дослідження спрямовано на впровадження механізму реалізації вимог Закону України від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», Розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2017 року № 820-р. «Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року», Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2021 р. № 1363-р «Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року», Розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2022 р. № 1134-р та ін. Дисертаційне дослідження виконано до змісту наукової теми «Виявлення

особливостей та вдосконалення нормативних парадигм у сфері регулювання цивільно-правових відносин та господарської діяльності в Україні в умовах євроінтеграції» (№ 0122U001411), яка здійснювалась на кафедрі цивільного, трудового та господарського права Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара. Тема дисертації затверджена Вченою радою Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара (протокол № 4 від 19 листопада 2020 року), уточнена Вченою радою юридичного факультету Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара (протокол № 5 від 30 січня 2024 року).

Мета та задачі дослідження. *Мета* дисертаційної роботи полягає у визначенні змісту державно-правового регулювання управління небезпечними відходами на підставі комплексного аналізу наявних наукових і нормативних джерел, окресленні проблем його нормативного визначення, формулюванні пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства в цій сфері та практики його застосування. Для досягнення вказаної мети в дисертаційній роботі вирішено такі основні *задачі*:

- охарактеризувати управління небезпечними відходами як об’єкт державно-правового регулювання;
- визначити нормативні засади державно-правового регулювання управління небезпечними відходами;
- описати суб’єктів державно-правового регулювання управління небезпечними відходами;
- встановити особливості здійснення дозвільно-ліцензійних та інформаційно-консультаційних процедур управління небезпечними відходами
- з’ясувати підстави юридичної відповідальності у сфері управління небезпечними відходами в Україні
- охарактеризувати міжнародний та європейський досвід забезпечення ефективності державно-правового регулювання управління
- обґрунтувати напрями вдосконалення державно-правового регулювання управління небезпечними відходами в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у сфері управління небезпечними відходами.

Предметом дослідження є державно-правове регулювання управління небезпечними відходами.

Методи дослідження. У дисертації використано сукупність загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання. Основним методом дослідження є загальнонауковий діалектичний метод, який дав змогу охарактеризувати чинне законодавство про управління небезпечними відходами (підрозділи 1.2, 2.1, 2.2, 2.3). Метод порівняльного правового дослідження використано для висвітлення міжнародного та європейського досвіду державно-правового регулювання управління небезпечними відходами (підрозділ 3.1). Застосування конкретно-історичного методу дозволило визначити становлення й розвиток державно-правового регулювання управління небезпечними відходами (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1). Методи системного та структурно-функціонального аналізу застосовано для розгляду дозвільно-ліцензійного та деліктного провадження у сфері управління небезпечними відходами (підрозділи 2.2, 2.3, 3.2). Методи класифікації та групування зробили можливим встановити особливості небезпечних відходів як об'єкту державно-правового регулювання (підрозділи 1.1, 1.2, 3.2). Функціональний метод покладено в основу встановлення змісту компетенційної діяльності суб'єктів відносин у сфері державно-правового регулювання управління небезпечними відходами (підрозділи 2.1, 2.2, 3.2).

Нормативну основу роботи становить чинне законодавство України з питань державно-правового регулювання управління небезпечними відходами. В основу обґрунтування нормативно-правових та організаційних напрямів удосконалення державно-правового регулювання управління небезпечними відходами використано законодавство зарубіжних країн, зокрема, Республіки Польща, Сполучених Штатів Америки, Федеративної Республіки Німеччина, Французької Республіки тощо.

Емпіричну базу дослідження становлять статистичні дані, акумульовані Державною службою статистики України за період 2015–2023 рр., інформація Єдиного державного реєстру судових рішень України та офіційних електронних ресурсів Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України та інших суб'єктів владних повноважень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших комплексних наукових досліджень, присвячених визначенню особливостей державно-правового регулювання управління небезпечними відходами. У результаті дослідження сформульовано низку нових наукових положень, рекомендацій і висновків, зокрема:

уперше:

- обґрунтовано доцільність розуміння небезпечних відходів як різновидів об'єктів публічного майна, режим управління яким має бути оснований на диференційованому законодавчому регулюванні медичних відходів, електровідходів, токсичних відходів, хімічних відходів та інших різновидів небезпечних відходів;
- визначено необхідність запровадження до сфери державно-правового регулювання управління небезпечними відходами принципу соціальної справедливості, що полягає у необхідності відмови від надання регулятивних адміністративних процедур на безоплатній основі;
- задля задоволення потреб регіонів, що потерпають від техногенного навантаження, керуючись необхідністю реалізації принципів фінансової децентралізації, доведено доцільність законодавчого перегляду розподілу надходжень до Державного бюджету України, обласних та місцевих бюджетів за справляння екологічного податку, що сплачується за розміщення небезпечних відходів;

удосконалено:

- науково-практичні підходи до розуміння змісту діяльності із управління небезпечними відходами як об'єкта державно-правового

регулювання, що розуміється як поєднання вимог дотримання стандартів екологічної безпеки та створення сприятливих умов для інвестування у сфери виробництва, пов'язані із операціями із електробатарейми, електрообладнанням, радіоактивними речовинами, хімічними речовинами тощо;

- аргументацію доцільності гарантування ефективності запровадження механізму розширеної відповідальності виробників небезпечних відходів шляхом нормативного закріплення фінансово-правових санкцій, які можуть бути застосовані до таких суб'єктів у разі невжиття ними заходів із мінімізації кількісних показників утворення відходів;

набули подальшого розвитку:

- положення щодо реалізації механізму майнової відповідальності в сфері управління небезпечними відходами, що може здійснюватися на добровільних засадах в межах договірних правовідносин бо на підставі застосування засобів судового контролю, що передбачає врегулювання публічно-правових та приватно-правових спорів;

- розуміння форм участі громадськості у сфері здійснення управління небезпечними відходами, серед яких визначено: подання індивідуального чи колективного звернення до органу державної влади та місцевого самоврядування; проведення природоохоронних заходів; поширення соціальної реклами необхідності здійснення роздільного збирання побутових твердих відходів та доведення до відома суспільства екологічної безпеки потрапляння батарей та електрообладнання до ґрунтів України; проведення громадського обговорення проєктів нормативно-правових актів;

- обґрунтування пропозицій щодо внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Податкового кодексу України, Бюджетного кодексу України, законів України «Про управління відходами», «Про страхування», а також аргументація необхідності на законодавчому рівні закріпити специфіку режиму управління медичними відходами,

техногенними відходами, електровідходами як різновидами небезпечних відходів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес та можуть бути використані в таких напрямках:

- *науково-дослідній діяльності* – для подальшого дослідження проблем державно-правового регулювання управління небезпечними відходами (акт впровадження Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара від 31 січня 2024 р. №630-1);
- *правотворчій діяльності* – для вдосконалення Кодексу України про адміністративні правопорушення, Податкового кодексу України, Бюджетного кодексу України, законів України «Про управління відходами», «Про страхування» та ряду підзаконних нормативно-правових актів із питань управління небезпечними відходами;
- *правозастосовній діяльності* – для вдосконалення діяльності суб'єктів владних повноважень у сфері дозвільно-ліцензійного провадження стосовно управління небезпечними відходами;
- *навчальному процесі* – у викладанні студентам закладів вищої освіти дисциплін «Адміністративне право», «Господарське право», «Право екологічної безпеки», «Екологічне право», під час підготовки підрозділів підручників і навчальних посібників із відповідних навчальних курсів, а також статей та наукових повідомлень (акт впровадження Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара від 31 січня 2024 р. №631-1).

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження, його основні висновки й рекомендації оприлюднені на 4 науково-практичних конференціях, зокрема: «Восьмі Таврійські юридичні наукові читання» (м. Київ, 2023 р. Львів – Торунь); «Оновлення адміністративно-деліктного законодавства в Україні: актуальні ідеї та їх обговорення» (Харків, 2023); «Молодь: наука та інновації» (м. Дніпро, 2023 р.); «Сучасні тенденції

розвитку приватно-правових відносин в умовах євроінтеграційних процесів» (м. Дніпро, 2023 р.)

Публікації. Основні положення та результати дисертації викладено у 4 наукових статтях, з них 4 опубліковані у виданнях, що визнані як фахові з юридичних наук, а також у 4 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Особистий внесок здобувача. Дослідження виконано дисертантом самостійно, з використанням новітніх здобутків вітчизняної та зарубіжної юридичної науки, усі викладені в ньому положення і висновки обґрунтовано на основі власних досліджень автора. У співавторстві опубліковано: наукову статтю на тему «“Поводження з небезпечними відходами“ та „управління небезпечними відходами“: співвідношення юридичних категорій», що опубліковано у Дніпровському науковому часописі публічного управління, психології, права у номері 6 за 2023, де здобувач встановив аксіологічний зміст досліджуваних категорій. У дисертації ідеї та розробки, які належать співавторам, не використовувалися.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які містять сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 246 сторінок, у тому числі основного тексту – 161 сторінка. Список використаних джерел налічує 294 найменування.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА НОРМАТИВНІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ НЕБЕЗПЕЧНИМИ ВІДХОДАМИ В УКРАЇНІ

1.1 Управління небезпечними відходами як об'єкт державно-правового регулювання

Оптимізація режиму поводження з відходами в цілому, і зокрема, з відходами виробництва, що визначаються як «небезпечні» для України, так і для інших країн світу не втрачає своєї актуальності. Встановлення належного адміністративно-правового регулювання використання небезпечних відходів є безумовною складовою механізму екологічної безпеки. Відповідно до чинного законодавства України екологічна безпека є складовою механізму національної безпеки, а відтак відноситься до пріоритетних задач функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування (ч. 4 ст. 3 Закону України «Про національну безпеку України» [234]).

Останні десятиріччя розвитку українського суспільства актуалізували питання оптимізації механізму поводження (утилізації, переробки, транспортування та ін.) із відходами як побутового, так і небезпечного походження. При цьому дослідження особливостей забезпечення правового регулювання поводження з відходами, залишаючись актуальним, було досліджено у наукових розробках таких представників юридичної науки, як В. А. Зуєв [69, с. 93-99; 70, с. 138-144], Р. С. Кірін [75, с. 97-104], Ю.О. Легеза [107, с. 172-176; 109, с. 63-67], О.В. Гладій [28, с. 140-144] та ін.. Окремі питання поводження з відходами були предметом наукових розробок таких вчених, як Н. Р. Малишева, В.І. Олещенко [116] та інших авторів. Однак при цьому комплексного науково-практичного дослідження питань забезпечення ефективності поводження з небезпечними відходами попри його надзвичайну суспільну затребуваність не було виконано, що актуалізує здійснення даної розробки.

Значна частина території України є забрудненою внаслідок розміщення небезпечних техногенних відходів, що є неконтрольованими, та утворюються внаслідок діяльності підприємств гірничодобувної та металургійної промисловості [278]. Відповідно до офіційних статистичних показників понад 200 тис. млн га території України є забрудненими, в тому числі через розміщення техногенних небезпечних відходів, що дорівнює понад 25% від загальних площ держави [74; 60]. Військова російська агресія своїм негативним наслідком має не лише руйнування населених пунктів, але і їх забруднення так званими «відходами війни» [14; 143]. За попередніми еколого-економічними оцінками, шкода довікілью, заподіяна в наслідок військової агресії росії Україні становить понад 9 млрд. дол. США [131]. Зокрема, внаслідок одного із перших нападів росії сталося розлиття нафти через руйнацію нафтопереробного заводу на території Львівської області України (26 березня 2022 року). Одна з перших російських атак на Львів сталась 26 березня. Зафіксованими є фото- та відео місця подія, де можна побачити руйнівні наслідки бомбардування території нафтобази [131]. За експертними оцінками службовців Держекоінспекції України руйнація таких джерел підвищеної екологічної безпеки, яким є нафтобаза, відноситься до найбільш небезпечних проявів військової агресії, негативні наслідки якої достатньо складно прорахувати, через їх тривалість та негативний вплив у часі. Мова йде про потрапляння нафти до ґрунту та ґрунтових підземних вод, що спричинює як техногенне забруднення земель, так і заподіяння шкоди живим ресурсам, а також впливає на якість водних ресурсів України. Ще одним очевидним негативним наслідком забруднення є зниження родючості цінних сільськогосподарських земель, що відбувається внаслідок забруднення небезпечними відходами війни.

На жаль, ще до початку повномасштабного вторгнення Україна мала негативну «репутацію», країни, де щорічно виробляється відходів у розмірі близько 450 млн тонн [31]. Отже, питання управління відходами, і зокрема,

небезпечними відходами, є надзвичайно важливим, та вимагає активізації науково-практичних досліджень даної проблематики.

Таким чином, здійснення управління небезпечними відходами в Україні вже і до моменту повномасштабного вторгнення характеризувалось низьким рівнем ефективності. До причин низького рівня ефективності управління небезпечними відходами необхідно віднести, за думкою М.К. Черкашина, такі фактори, як: колізійність та застарілість чинного законодавства України з питань управління відходами, що пов'язується і стагнаційними процесами адаптації положень національних законодавчих актів до європейських стандартів; відсутність загальнонаціональних та регіональних програм утилізації відходів та роздільного збирання побутових відходів; відсутність концептуально розроблених програм екологізації виробництва та побудови економіки замкненого циклу; недосконалість механізму екологічного оподаткування діяльності із розміщення та управління відходами [160].

В Україні діяльність із переробки відходів характеризується надзвичайно низьким рівнем впровадження; лише близько 5% побутових відходів скла, паперу та пластику переробляється [67]. Тоді як навіть вже в умовах війни переробка відходів могла б стати не лише вирішення проблем забруднення довкілля, але і сприяло б подолання енергетичних проблем України, зокрема, переробки побутових відходів шляхом застосування технологій виробництва енергії із утвореного внаслідок роздільного збирання відходів біогазу. Якщо порівняти досвід переробки відходів у Республіці Польща, то в цій країні близько 40% відходів підлягають захороненню, тоді як у Німеччині та Швеції такий відсоток є мізерно малий, і складає лише 1-2% від загальної кількості відходів, що утворюються в наслідок соціальної та економічної діяльності; в Норвегії взагалі відбувається дивна для свідомості українців ситуація, коли відходи стають цінним майном, яке має закуповуватися для потреб виробництва [94].

В Україні попри оголошені вимоги щодо європеїзації чинного законодавства з питань здійснення загальнонаціональної і регіональної екологічної політики спостерігається певне домінування нормативних підходів до пріоритетності обрання такої діяльності, як захоронення відходів, аніж здійснення їх переробки, що є або дорожчою, або взагалі – неможливою через відсутність технічного устаткування та виробництв. При цьому використання відходів безумовно може позитивно позначитися на ефективності діяльності із переробки відходів та використання їх повторно, зокрема, у формуванні базису вторинної мінерально-ресурсної сировини. В цьому сенсі варто зазначити, що в економічно розвинутих країнах світу використання відходів виробництва є складовою здійснення державної політики і є базисом для вирішення економічних та енергетичних проблем суспільства [128, с. 134-136].

Управління відходами, в тому числі і небезпечними, має розглядатися як певний майновий ліквідний бізнес, що не лише вимагає значних інвестиційних вкладень, але і такий, що за своїм змістом здатен та повинен приносити прибутки підприємствам, при цьому не лише в межах національних кордонів, але і на рівні міждержавних транскордонних корпоративних об'єднань.

Відсутність дієвих переробних виробництв в Україні пов'язується із недосконалістю чинного інвестиційного законодавства. В Україні є лише поодинокі виробництва, які мають потужності із переробки відходів [96].

Однак попри наявні фактичні проблеми управління відходами, в тому числі небезпечними, варто відмітити певні позитивні зрушення на шляху удосконалення чинного законодавства України у досліджуваній сфері.

Впродовж останніх років було розроблено та ухвалено ряд важливих концептуальних програм та стратегій, присвячених проблематиці забезпечення ефективності державної екологічної політики в Україні, і зокрема, політики ефективності управління відходами.

У сфері управління відходами та здійснення державної екологічної політики варто виокремити такі стратегічно важливі документи, як:

- 1) *стратегії із питань здійснення державної екологічної політики* - Концепція національної екологічної політики України на період до 2020 року [243], на зміну якої було ухвалено Закон України від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» [232]; Концепція реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища на 2017–2022 рр. [244]. Станом на 1 листопада 2023 року триваючим є громадське обговорення проекту Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Концепції реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища», відповідно до змісту якого передбачено подовження дії Концепції реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища до 2027 року, а також запровадження заходів із забезпечення прозорості доступу природоохоронних суб'єктів владних повноважень до інформації про стан забруднення довкілля в Україні;
- 2) *стратегії у сфері забезпечення безпеки поводження з відходами та забезпечення ефективності управління діяльністю із використання, утилізації, сортування та переробки*. До таких стратегічних документів варто віднести Концепцію Загальнодержавної програми поводження з відходами на 2013–2020 рр. [242]; на заміну якої в подальшому було ухвалено Національну стратегію управління відходами в Україні до 2030 року [245].

Концепція Загальнодержавної програми поводження з відходами на 2013–2020 рр. [242] та Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року [245] побудовані за структурою відображення як причин

виникнення проблем, так і подальшого викладу можливих шляхів їх усунення. Зокрема, згідно із Національною стратегією управління відходами в Україні до 2030 року визначено напрям із скорочення обсягу захоронення відходів із 95 %, що є наявними на момент ухвалення акту, до 30 % - у 2030 році.

Згідно із Національною стратегією управління відходами в Україні до 2030 року встановлюється, що небезпечними відходами є «відходи, що мають такі фізичні, хімічні, біологічні чи інші небезпечні властивості, що створюють або можуть створити значну небезпеку для навколишнього природного середовища і здоров'я людини та потребують спеціальних методів і засобів поводження з ними» [245].

В Україні серед проблем здійснення управління небезпечними відходами необхідно виділити відсутність виробничих устаткувань із їх належної переробки та безпечної утилізації. Запровадження інноваційних технологій виробництва безумовно зменшує рівень поширення небезпечних відходів. Однак водночас розвиток хімічної промисловості та виробництва пестицидів задля захисту рослин від шкідливого впливу шкідників, а також неправильна утилізація електронного обладнання, акумуляторів негативно впливає на стан техногенного забруднення довкілля. За офіційними показниками в Україні у загальному обсязі накопичено близько 5,5 млрд тонн відходів, і витрати державного бюджету на забезпечення їх утилізації щорічно дорівнюють близько 600 млн. грн..

До небезпечних відходів, що накопичуються в Україні, відносяться: 1) хімічні засоби захисту рослин, що є непридатні та заборонені для використання; 2) відходи електричного та електронного обладнання, що містять свинець, ртуть, кадмій, хром та берилій, а також бромовані антипірени, фторхлоровуглеводні, поліхлоровані біфеніли, полівінілхлорид (саме неналежне сортування побутових відходів через поєднання їх із електричним чи електронним обладнанням призводить до неможливості подальшої переробки побутових відходів). Проблеми низької ефективності

управління небезпечними відходами відповідно до національних стратегічних документів пов'язуються із необхідністю: запровадження заходів із мінімізації утворення небезпечних відходів; забезпечення інформаційного доступу до відомостей про здійснення операцій із поводження із відходами; створення механізмів економічного стимулювання господарської діяльності, яка здатна зменшити обсяги утворення небезпечних відходів; забезпеченням роздільного сортування побутових відходів, зокрема, у частині забезпечення роздільної утилізації електронного обладнання та електричних відходів; виробництвом товарів, використання яких не вимагає акумуляторів; амортизації підприємств, внаслідок діяльності яких утворюються небезпечні відходи; подолання низького рівня правової активності та інформаційної культури щодо доцільності впровадження інноваційних продуктів, що є придатними для рециклінгу.

Забезпечення ефективності управління небезпечними відходами вимагає запровадження для таких об'єктів режиму публічного чи приватного майна. Лише такий підхід дозволяє забезпечити належний рівень ефективності утилізації небезпечних відходів, можливих форм рециклінгу та запобігання утворенню.

Зазначене свідчить про актуальність дослідження проблематики державно-правового регулювання управління небезпечними відходами.

Проблема державно-правового регулювання управління небезпечними відходами має визнаватися проблемою, що має міжгалузевий характер вивчення, що вимагає комплексного дослідження, та врахуванням думок вчених, що працюють не лише в межах юридичної науки, але і в межах технічно-інженерних дисциплін, економічних публікацій, праць з питань забезпечення вимог екологічної безпеки.

В цьому сенсі доцільно звернути увагу на вироблений підхід в межах економічної науки щодо необхідності пріоритетного забезпечення неконтрольованого та безхазяйного утворення небезпечних відходів, що вимагає перегляду структури організації відповідних виробництв та

аккумуляції їх відходів. У наукових працях, здійснених Г.П. Євграшкіною, Н.П. Шерстюк, І.А. Власовою, досягнуто висновок, що вирішення проблем неконтрольованого та безхазяйного управління небезпечними відходами вимагає удосконалення нормативно-правового регулювання такого режиму; крім того до проблем поводження із такими відходами необхідно віднести проблеми створення сприятливих інвестиційних умов для створення виробництв із їх утилізації [59, с. 31-32].

Але на разі нормативна складова врегулювання питання управління небезпечними відходами і досі не є вирішеною та вимагає пошуку ефективної національної моделі поводження. У Законі України «Про відходи» містилось визначення категорії «небезпечні відходи» як «відходи, що мають такі фізичні, хімічні, біологічні чи інші небезпечні властивості, які створюють або можуть створити небезпеку для навколишнього природного середовища і здоров'я людини та які потребують спеціальних методів і засобів поводження з ними» (абзац другий частини першої ст. 1) [165]. Відповідно до ст. 18 Закону України «Про відходи» встановлювалось, що до компетенції КМ України відноситься визначення переліку небезпечних відходів. Тоді як згідно із ст. 22 Закону України «Про відходи» визначено, що дозвіл на перевезення небезпечних відходів, а також на їх розміщення - відносився до компетенції центрального органу виконавчої влади у сфері охорони довкілля – тобто до компетенції Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України. Згідно із Законом України «Про відходи» закріплювалось положення щодо ведення реєстру відходів відповідно до рівня їх екологічної небезпеки (ст. 27). У Законі України «Про відходи» встановлювався система заходів запобігання поширенню діяльності із неконтрольованого розміщення відходів, в тому числі тих, що мають підвищений ступінь екологічної небезпеки. До таких заходів відповідно до чинного законодавства України встановлювалось заборона передачі чи продажу небезпечних відходів громадянам, підприємствам, установам чи організаціям, якщо до їх компетенції не відноситься здійснення такої

діяльності (ст. 32). Крім того забороненою є залучення до здійснення діяльності із управління небезпечними відходами неповнолітніх та малолітніх дітей, що можуть становити небезпеку для їх життя та здоров'я.

Відповідно до чинного законодавства України «Про управління відходами», згідно із пунктом 10 статті 1, визначено доцільність поділу відходів на «відходи, що не є небезпечними», тобто такі відходи, що не можуть бути охарактеризовані як відходи, що мають небезпечні властивості, які визначаються згідно із додатком 3 до зазначеного законодавчого акту; та на «безпечні відходи». Практична цінність чинної редакції Закону України «Про управління відходами» полягає у встановленні переліку властивостей небезпечності відходів, до яких віднесено: вибухонебезпечність, що пов'язується із хімічним складом відходів; окисна здатність, що визначають здатність відходів до їх горіння чи вступати у інші реакції за участю кисню; легкозаймистість, що пов'язується із встановлення температури горіння; подразнювальні здатності, зокрема, наявність шкідливого впливу на слизову та шкірну поверхню людини та інших живих істот; токсичність різних рівнів, що може призвести до аспірації легенів та інших органів; канцерогенність як властивість, що негативно впливає на рівень онкозахворюваності населення; корозивність, що визначає відходи як речовини, що можуть роз'їдати шкіру; інфекційність, що характеризує відходи як речовини, що які містять токсичні мікроорганізми; мутагенність, як вплив відходів на генетичні мутації організму; здатність виділяти гостротоксичний газ; сенсibiliзуюча здатність, тобто алергійність відходів; екотоксичність, тобто рівень екологічної небезпеки відходів; інші властивості, що впливають на рівень небезпечності відходів відходи, які становлять або можуть становити безпосередній або віддалений ризик для навколишнього природного середовища.

Відповідно до положень Державного класифікатора відходів, що є документом інформаційного забезпечення та управління відходами [37], небезпечними відходами є визнаються «відходи, фізичні, хімічні чи біологічні, характеристики яких створюють чи можуть створити значну

небезпеку для навколишнього природного середовища та здоров'я людини та які потребують спеціальних методів і засобів поводження з ними». Однак при цьому в Україні немає жодного нормативно-правового акту, що встановлюють режим поводження з небезпечними відходами [38]. В умовах неналежного законодавчого врегулювання режиму управління небезпечними відходами вимагає здійснення їх класифікації відходів, що відображує їх сутність.

Отже, проблематика використання небезпечних відходів в Україні вимагає перегляду підходів до встановлення режиму поводження із ними, утилізації та запобігання утворення. Відповідно до встановлених вимог Угоди про Асоціацію України з Європейським Союзом є необхідним на рівні спеціального законодавчого акту визначити специфіку використання небезпечних (промислових) відходів, визначення нормативних підстав класифікації небезпечних відходів за ступенем їх екологічної небезпеки, встановлення спеціального порядку та підстав застосування заходів юридичної відповідальності у разі порушення чи неналежної реалізації таких режимних положень.

Таким чином, в Україні до проблем управління небезпечними відходами відносяться: неконтрольованість розміщення та створення полігонів відходів, що містять у собі небезпечні для життя та здоров'я людини, а також для довкілля, речовини; відсутність належної кількості належних обладних пунктів прийому небезпечних відходів; фактична відсутність умов для роздільного сортування побутових відходів, що утворюються із поєднанням із відходами електрообладнання, електричного обладнання; низький рівень правового усвідомлення населенням України щодо доцільності забезпечення роздільного сортування відходів; відсутність в якості окремої статті дохідної частини місцевих бюджетів позицій щодо необхідності створення механізму сортування відходів, в тому числі із роздільного сортування відходів електронного обладнання та акумуляторів, що унеможлиблюють переробки побутових відходів та створюють загрозу

для безпеки підземних вод України; неналежний рівень здійснення державного та регіонального екологічного контролю у сфері управління відходами.

З врахуванням віднесення задачі оптимізації режиму поводження з небезпечними відходами до стратегічних задач сучасної держави як складової системи національної безпеки її вирішення вимагає активізації ролі та значення органів публічної влади. Поводження з небезпечними відходами вимагає застосування адміністративно-правового режиму і відмови від сфери приватно-правового регулювання із домінуючим диспозитивним методом впливу.

Проблематика посилення державно-правового впливу на здійснення політики управління небезпечними відходами вимагає встановлення змісту категорії «правовий» чи «адміністративно-правовий» режим.

Правовий режим не є категорією, що має вузьке галузеве спрямування, а тому може застосовуватися як в межах науки господарського права, так і в межах адміністративного права. На нормативному рівні підходи до встановлення змісту категорій «правовий режим» чи «адміністративний режим» також не є визначеними.

Застосування категорії «правовий режим» допускається і для регулювання приватно-правових відносин. В межах даного дослідження визначення правовий режим управління небезпечними відходами необхідно визначати через встановлення змісту загальнотеоретичної конструкції такої категорії. Окремі питання встановлення поняття «правовий режим» досліджувались у публікаціях таких вчених, як О.В. Петришин [61], О.Ф. Скакун [260], П. М. Рабінович [253], Н.В. Коваленко [77, с. 65-70], Л.В. Томаш [269, с. 20-26], І.О. Соколова [262, с. 32-35], С.П. Погребняк [144] та ін.

Варто підкреслити, що така категорія, як «правовий режим» є притаманною чинному законодавству України і є доволі поширеною практика його застосування. В цьому сенсі варто виокремити ряд наукових публікацій,

що присвячені встановленню змісту окремих різновидів правових режимів. Зокрема, такими є дисертаційні дослідження: К.І. Апанасенко на тему «Правовий режим майна, що є в комунальній власності» [5], де виокремлювались питання реалізації майнових інтересів територіальної громади; О.В. Басай з тематики використання природних ресурсів рослинного світу [9]; Н.Ю. Задираки, публікації якої присвячені проблематиці режиму управління публічним майном України [62] та ін..

У дисертаційному дослідженні І. О. Соколової на тему «Правовий режим: поняття, особливості, різновиди» (2011 р.) визначено, що в основу побудови сучасної національної правової системи має бути покладено її поділ на приватно-правові та публічно-правові режими, що власне необхідно враховувати при здійсненні характеристики правового режиму управління небезпечними відходами [262, с. 41-45]. Під категорією «правовий режим» вчена розуміє певне систему взаємопов'язаних взаємо обумовлюючих засобів впливу на певний об'єкт, що включає як рівень нормативного впливу та регулювання, так і рівень правозастосування, що на думку І.О. Соколової, має впроваджуватися на засадах пропорційності та збалансованості [262, с. 75]. Цінним з точки зору розвитку теоретико-правових досліджень є дисертація І.О. Соколової є врахування вченою у структурі правових режимів значення застосування морально-психологічних правових засобів, що пов'язується із створенням умов для запровадження стимулюючих механізмів запобігання порушень, що сприятиме належному рівню гарантування відносин у відповідній сфері державно-правового регулювання [262, с. 76].

Як було встановлено, категорія «правовий режим» є вживаною у вивченні тематик поводження із природними ресурсами. Цікавим з точки зору практики правозастосування є дослідження І. В. Труфан «Правовий режим малих річок в Україні» (2005 р.) [270], де до змісту правового режиму із використання окремого природного об'єкту віднесено імперативний адміністративно-процедурний та адміністративно-деліктний аспект.

Структурно розуміння правових режимів використання тих чи інших природних об'єктів чи природних ресурсів складається із таких елементів, як: рівень нормативно-правового регулювання; рівень організаційно-публічного управління; рівень правозастосування та юридичної відповідальності [25; 110]. Але при цьому виокремлюється ряд досліджень, де до складу режимного використання природних ресурсів відносяться лише регулятивні засоби, виключаючи охоронні засоби впливу на об'єкт [136].

Сутність категорії «правовий режим» вимагає не лише інституційного підходу до розуміння, але і врахування суб'єктного складу управлінських правовідносин [153, с. 145-150]. Такий підхід до розуміння змісту правових режимів дозволяє зробити висновок про те, що до його структури мають відноситися не лише адміністративні органи, але і система судових та правоохоронних органів. Але при цьому вважаємо за недоцільний робити акцент на суб'єктній характеристиці реалізації правових режимів. Специфіка того чи іншого правового режиму виявляється у встановленні особливостей обігу окремих видів об'єктів правовідносин, що має впливати на встановлення процедур, пов'язаних із ними.

Підхід до встановлення змісту державно-правового регулювання окремих режимів діяльності вимагає передусім акцентуації уваги на визначенні змісту процедурного та деліктного механізму впливу, специфіки здійснення реєстраційних процедур та застосування обмежень до окремих суб'єктів. В цьому сенсі важливим є питання дотримання розумності строків здійснення адміністративних процедур та дотримання інших галузевих принципів нормативного регулювання окремих видів діяльності.

Варто в цьому сенсі навести висновки, досягнуті у дисертації Н.В. Коваленко, де вченою обґрунтовується доцільність обмеження запровадження певних режимів діяльності в обмежених часових вимірах, до моменту досягнення цілей такої регламентації [77, с. 65-70]. Така ідея безумовно варта уваги, і може бути корельовано із практикою обмеженості у

часі розроблених та впроваджених в Україні стратегій поводження із відходами.

Таким чином, в основу встановлення змісту державно-правового регулювання та режиму управління небезпечними відходами має передусім покладатися характеристики такого об'єкту відносин, що є базисом для встановлення компетенційного складу відповідних правовідносин, визначення процедурного змісту такої діяльності та закріплення механізмів юридичної відповідальності за недотримання вимог чинного законодавства.

Державно-правове регулювання відносин управління небезпечними відходами необхідно визначити як складовий елемент адміністративного механізму забезпечення вимог національної екологічної безпеки. В Україні ряд дослідників обґрунтовують доцільність виокремлення права екологічної безпеки до окремої галузі права, що за рівнем суспільного значення може бути підтримано [4]. В цьому сенсі слушним є наведення висновку, обґрунтованого у наукових розробках В.І. Андрейцева, що визначає зміст категорії «національна екологічна безпека» через визначення системи обумовлених історичними та соціально-економічними потребами суспільства та держави засобів та засобів впливу, що здатні мінімізувати шкідливий вплив на довкілля та життя і здоров'я людини [54, с. 45].

Така ідея підтримана у ряді досліджень специфіки оптимізації діяльності, пов'язаної із правовим регулюванням сфери відносин, що мають шкідливий вплив на довкілля. Зокрема, до адміністративно-правових засобів забезпечення вимог національної екологічної безпеки Л.О. Бондар [16] відносить: механізм заборон; механізм обмежень; механізм запобігання шкідливого впливу шляхом застосування таких інструментів публічного управління як визначення лімітів забруднення, встановлення вимог до отримання спеціальних природоресурсних дозволів, проведення оцінки впливу; механізм реєстрації спеціальних прав.

Р.М. Басай у дослідженні специфіки державно-правового регулювання режиму техногенних земель виділяє серед адміністративних засобів

публічного адміністрування засоби консервації та відновлення таких ділянок [10, с. 145-152].

У дисертації О.В. Гладія встановлено особливості поводження із техногенними родовищами корисних копалин, при цьому вченим здійснено розмежування таких об'єктів із техногенними відходами [29]. До важливих адміністративно-правових засобів здійснення управління у сфері поводження із техногенними родовищами корисних копалин вченим віднесено вимоги щодо паспортизації таких родовищ, що підвищить рівень ефективності та здійснення державного нагляду та контролю за їх використанням [29, с. 165-166].

Питання визначення змісту здійснення публічного управління та оптимізації адміністративно-правового механізму забезпечення вимог національної екологічної безпеки досліджувались у наукових працях К.І. Рибалки [256], А.О. Кошлі [89], Ю.О. Легези [108, с. 141-144; 109, с. 63-67], О.О. Сурілової [267; 290, с. 99-103] та ін.. Особливу увагу хотілось б звернути на дисертацію А.О. Кошлі, де вченим обґрунтовується необхідність запровадження інституту індикаторів відповідності рівня безпечності використання природних ресурсів та забруднення довкілля, де пріоритетне значення відведено питанню захисту життя та здоров'я людини.

Таким чином, здійснений огляд наукових публікацій з питань здійснення державно-правового регулювання відносин у сфері забезпечення вимог національної екологічної безпеки та забезпечення раціональності природокористування свідчить про наявність певної дослідницької прогалини із вивчення режиму управління небезпечними відходами, що свідчить про актуальність даної роботи.

Отже, згідно із вимогами статті 339 Угоди про Асоціацію України з Європейським Союзом встановлюється необхідність визначення спеціального режиму поводження з небезпечними (промисловими) відходами [272]. Відтак однією із умов успішності євроінтеграційних процесів України є встановлення на законодавчому рівні особливостей режиму поводження з

небезпечними відходами на законодавчому рівні, а також встановленні інформативного змісту його адміністративно-правового механізму управління.

1.2. Нормативні засади державно-правового регулювання управління небезпечними відходами

Відповідно до вимог статті 339 Угоди про Асоціацію України з Європейським Союзом встановлюється необхідність визначення спеціального режиму поводження з небезпечними (промисловими) відходами [272]. Відтак однією із умов успішності євроінтеграційних процесів України є встановлення на законодавчому рівні особливостей режиму поводження з небезпечними (промисловими) відходами. На разі в сучасних умовах єдиною нормативною згадкою поняття «промислові (небезпечні) відходи» або ж поняття «відходи виробництва» здійснюється відповідно до положень Державного класифікатора відходів, що є документом інформаційного забезпечення та управління відходами [37].

Окремі питання встановлення нормативних засад державно-правового регулювання діяльності з управління небезпечними відходами було досліджено у наукових розробках таких представників юридичної науки, як Г.О. Блінова [13], І.В. Вишняков, О.В. Пушкіна [21], Ю.А. Волкова [23], Л.М. Зайкова [63, с. 95-100; 64, с. 145-149], Ю.О. Легеза [107, с. 172-176; 109, с. 63-67], О.В. Гладій [28, с. 140-144], М.Г. Кравченко [92;90], М.М. Потіп [159] та ін.. Однак при цьому комплексного науково-практичного дослідження питань забезпечення ефективності поводження з небезпечними відходами попри його надзвичайну суспільну затребуваність не було виконано, що актуалізує здійснення даної розробки.

Вивчення проблематики управління небезпечними відходами вимагає звернення дослідницької уваги як до результатів здійснених наукових праць,

так і до здійснення характеристики стану нормативного забезпечення такої діяльності. Поширеним є підхід щодо розуміння законодавства про відходи як частини екологічного законодавства України [7, с. 14].

Дещо відмінним є підхід, обґрунтований у дисертації М.Г. Кравченка, де визначено доцільність відмежування до сфери публічно-правового регулювання через наявність спеціального окремого предмету регулювання, що обумовлює зміст системи методів та функцій досягнення ефективності таких впливів [93, с. 11-12].

Відтак можливим є висновок про неоднозначність розуміння категорії «відходи» та визначення предмету регулювання діяльності із управління ними. Зазначене є свідченням доцільності відокремлення діяльності із управління відходами в окрему галузь права, яке має власний відокремлений об'єкт, та вимагає формування принципів, методів та функцій впровадження.

Основоположним законодавчим актом України у сфері поводження з відходами тривалий час був Закон України «Про відходи». Підписання Угоди про Асоціацію України з ЄС поставило нагальним необхідність вирішення питання гармонізації національних стандартів поводження з відходами до визнаних в ЄС стандартів, де пріоритетним є нормативне закріплення та практичне відображення ідеї роздільного сортування та утилізації відходів, а також їх повторного використання [165].

Триваючі реформи чинного національного законодавства України у сфері управління небезпечними відходами та адміністративно-правової охорони екологічної безпеки поводження із ними пов'язується також із визначеним стратегічним напрямом євроінтеграції України [272]. Зокрема, пунктом «е» статті 361 Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони визначено, що до складових процесів адаптації національного законодавства України до законодавства країн ЄС, є конвергенція положень та стандартів здійснення управління відходами, і зокрема, управління небезпечними відходами [272].

У законодавстві України тривалий час використовувалась категорія «поводження з відходами», що є таким певним надбанням радянської спадщини, так і категорія «управління відходами», що стало запровадження європейських стандартів до розуміння змісту такої діяльності. Зокрема, згідно із чинним законодавством України закріплено, що під поняттям «поводження із відходами» необхідно розуміти «дії, спрямовані на запобігання утворенню відходів, їх збирання, перевезення, сортування, зберігання, оброблення, перероблення, утилізацію, видалення, знешкодження і захоронення, включаючи контроль за цими операціями та нагляд за місцями видалення» [165].

Розробка та ухвалення Закону України «Про управління відходами» [247], що за своїм функціональним змістом відповідає європейським стандартам, визначило необхідність відмови від категорії «поводження», та вжиття замість неї такого поняття, як «оброблення відходів», що було відображено у пункті «д» частини першої статті 17 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» [236].

У Законі України «Про місцеве самоврядування» категорію «поводження з небезпечними відходами» замінили на «управління небезпечними відходами у складі побутових відходів» (пункт 54 статті 26) [228]. В ряді Законів України категорію «поводження з відходами» замінили також на категорію «управління відходами» (ст. 8 Закону України «Про комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду» [225]; абзац десятий частини першої статті 4 Закону України «Про державно-приватне партнерство» [174].

Отже, відповідно до чинного законодавства України, починаючи із 2022 року, закріплено категорію «управління відходами», як означає «комплекс заходів із збирання, перевезення, оброблення (відновлення, у тому числі сортування, та видалення) відходів, включаючи нагляд за такими операціями та подальший догляд за об'єктами видалення відходів» (пункт 38 ч. 1 ст. 1 Закону України від 20 червня 2022 року № 2320-IX [247]). Таким

чином, якщо порівняти розуміння категорії «поводження із відходами» та «управління відходами», то очевидним є акцент останньої на необхідності забезпечення роздільного сортування та збирання відходів, тоді як поведження в нормативному змісті розумілось із діяльність із безпечного видалення відходів. Однак законодавець необґрунтовано відмовився від такої складової «поводження із відходами», як «запобігання їх утворенню», що безумовно є складовою економіки замкненого циклу та є частиною процесів екологізації виробництва.

Таким чином, відхід від категорії «поводження з відходами» до категорії «управління відходами» означає не лише відображення європейських стандартів в межах нормативно-правових актів чинного законодавства України, але і сутнісний перегляд підходу до розуміння власне змісту категорії «відходи», що мають визнаватися як суспільно корисний вид майна, яке безумовно має мати «утворювача», «власника», та інших осіб, зобов'язаних нести відповідальність не лише за їх неправомірне розміщення та створення загроз довкіллю, але і за невжиття заходів із забезпечення економічної ефективності їх управління. Але при цьому виявляється за доцільне нормативного розширення змісту категорії «управління відходами» за рахунок його доповнення вимогою про запобігання їх утворення. Таким чином, пропонується категорію «управління відходами» розуміти як «комплекс заходів із запобігання утворення відходів, а також заходів із збирання, перевезення, оброблення (відновлення, у тому числі сортування, та видалення) відходів, включаючи нагляд за такими операціями та подальший догляд за об'єктами видалення відходів».

Отже, категорія «поводження з відходами» є відносно застарілою, і характеризують розвиток законодавства країн Співдружності незалежних держав. Поводження із відходами змістовно не зосереджує уваги на розуміння відходів як різновиду приватного або публічного майна, що призводить до неконтрольованого їх розміщення, а також до відсутності практики їх

роздільного сортування, за умови дотримання якої є їх належна, майже 100% переробка.

Нормативно-правове регулювання управління небезпечними відходами регулюється на міжнародному рівні, так і на рівні національного законодавства. Передусім звернемо дослідницьку увагу на зміст нормативних актів ЄС, що визначають зміст здійснення управління відходами.

Важливе значення для здійснення управління відходами має Директива 2006/12/ЄС Європейського парламенту та Ради від 5 квітня 2006 року про відходи, яка встановлює законодавчу основу для поводження з відходами у Співтоваристві [284]. Ухваленню Директиви 2006/12/ЄС Європейського парламенту та Ради від 5 квітня 2006 року про відходи передувало Рішення № 1600/2002/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 22 липня 2002 р., де визначено було програму дій Співтовариства з охорони навколишнього середовища [280], де було встановлено ключові екологічні цілі та пріоритети, що поставлені перед європейською спільнотою на основі оцінки стану навколишнього середовища та переважаючих тенденцій. Зокрема, встановлено, що цілями екологічної програми ЄС є подолання негативних наслідків процесів, пов'язаних із: зміною клімату; природою та біорізноманіття; навколишнього середовища, здоров'я та якості життя; раціональним використанням природних ресурсів та відходів [280].

Головним досягненням зазначеного Рішення Європейського Парламенту та Ради від 22 липня 2002 року є формулювання пріоритету необхідності розробки або перегляду законодавства про відходи, включаючи роз'яснення різниці між відходами.

Екологічна програма, ухвалена Рішенням Європейського Парламенту та Ради від 22 липня 2002 року [280], спрямована на:

- сприяння досягненню довгострокової мети стабілізації концентрації парникових газів в атмосфері на рівні, який запобігатиме небезпечному антропогенному втручанню в кліматичну систему. Таким чином, довгострокова мета максимального підвищення глобальної температури на 2

°C за доіндустріальним рівнем і концентрації CO₂ нижче 550 частин на мільйон керуватиметься Програмою. У довгостроковій перспективі реалізація екологічної програми вимагатиме глобального скорочення викидів парникових газів на 70 % порівняно з 1990 роком, як визначено Міжурядовою групою експертів зі зміни клімату (IPCC);

- захист, збереження, відновлення та розвиток функціонування природних систем, природних середовищ існування, дикої флори та фауни з метою припинення опустелювання та втрати біорізноманіття, включаючи різноманітність генетичних ресурсів, як у Європейському Союзі, так і в глобальному масштабі;

- сприяння високому рівню якості життя та соціальному добробуту громадян шляхом забезпечення середовища, де рівень забруднення не спричиняє шкідливого впливу на здоров'я людини та навколишнє середовище, та заохочення сталого розвитку міст;

- краща ефективність використання ресурсів та управління ресурсами та відходами для створення більш стійких моделей виробництва та споживання, тим самим відокремлюючи використання ресурсів та утворення відходів від темпів економічного зростання та маючи на меті забезпечити споживання відновлюваних і невідновлюваних ресурсів не перевищує несучої здатності середовища.

Відповідно до змісту положень статті 2 Директиви 2006/12/ЄС Європейського парламенту та Ради від 5 квітня 2006 року про відходи [284] визначено сферу її дії. Зокрема, встановлюється, що зазначена Директива 2006/12/ЄС Європейського парламенту та Ради від 5 квітня 2006 року про відходи [284] не діє на здійснення управління такими відходами, як: газоподібні викиди до атмосферного повітря; техногенно забруднені землі, включаючи забруднені ґрунти та будівлі; техногенні та промислові відходи виробництва, а також відходи будівництва за умови відповідностей таких відходів безпеці виробництва; радіоактивні відходи; відходи вибухових речовин; побутові відходи, в тому числі відходи сільськогосподарської або

лісогосподарської діяльності, а також відходи, придатні для виробництва біоенергії.

Директиви 2006/12/ЄС Європейського парламенту та Ради від 5 квітня 2006 року про відходи [284] в окремих положеннях діє на здійснення нормативного регулювання управління: безпекою стічними водами; використанням побічних продуктів тваринного походження, включаючи продукти переробки, на які поширюється дія Регламенту (ЄС) № 1774/2002, за винятком тих, які призначені для спалювання, захоронення або використання на біогазовому чи компостному заводі; туші тварин, які загинули не в результаті забою, включаючи тварин, убитих для ліквідації епізоотичних хвороб, і які утилізуються відповідно до Регламенту (ЄС) № 1774/2002; відходами, отриманими в результаті розвідки, видобутку, обробки та зберігання мінеральних ресурсів та роботи кар'єрів, на які поширюється Директива 2006/21/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 15 березня 2006 року про управління відходами видобувної промисловості [283].

Необхідно підкреслити, що екологічна політика ЄС має здійснюватися комплексно та з усіма доступними варіантами та інструментами, беручи до уваги регіональні та місцеві відмінності, а також екологічно чутливі території, з наголосом на: розвиток європейських ініціатив для підвищення обізнаності громадян та місцевої влади; широкий діалог із зацікавленими сторонами, підвищення екологічної свідомості та участі громадськості; аналіз вигод і витрат з урахуванням необхідності інтерналізації екологічних витрат; найкращі наявні наукові докази та подальше вдосконалення наукових знань шляхом досліджень і технологічного розвитку; дані та інформація про стан і тенденції навколишнього середовища.

Обов'язковою вимогою Директиви 2006/12/ЄС Європейського парламенту та Ради від 5 квітня 2006 року про відходи [282] є вимога про необхідність адаптації та гармонізації національного законодавства країн-кандидатів до стандартів ЄС, де важливим наголосом є гарантування

безвідходного виробництва, а також для розробки заходів щодо запобігання утворенню відходів та належного управління ними.

Відповідно до змісту Директиви 2006/12/ЕС Європейського парламенту та Ради від 5 квітня 2006 року про відходи [282] встановлюється, що під категорією «відходи» має розумітися будь-яка речовина чи об'єкт, від яких власник відмовляється, чи має намір відмовитися, чи повинен позбутися.

Під «небезпечними відходами» відповідно до Директиви 2006/12/ЕС Європейського парламенту та Ради від 5 квітня 2006 року про відходи [282] розуміються відходи, які мають одну або декілька небезпечних властивостей, перелічених у Додатку III, які мають такі властивості: вибуховість, що розуміється як певні речовини та препарати, які можуть знищуватися під дією полум'я або більш чутливі до ударів чи тертя, ніж динітробензол; окисність як характеристика відходів, що містять речовини та препарати, які виявляють сильні екзотермічні реакції при контакті з іншими речовинами; легкозаймистість, що пов'язується із знаходженням у структурі відходів рідких речовин та препаратів з температурою спалаху нижче 21 °C (включаючи надзвичайно легкозаймисті рідини), або речовин та препаратів, які можуть нагріватися й, нарешті, загорятися при контакті з повітрям при температурі навколишнього середовища без будь-якого застосування енергії, або тверді речовини та препарати, які можуть легко спалахнути після короточасного контакту з джерелом займання і які продовжують горіти або споживатися після видалення джерела займання, або газоподібні речовини та препарати, які є легкозаймистими на повітрі при нормальному тиску, або речовини та препарати, які при контакті з водою або вологим повітрям виділяють легкозаймисті гази в небезпечних кількостях. Також згідно із Директивою 2006/12/ЕС Європейського парламенту та Ради від 5 квітня 2006 року про відходи [282] до небезпечних відходів відносяться некорозійні речовини та препарати, які при негайному, тривалому або багаторазовому контакті зі шкірою або слизовою оболонкою можуть викликати запалення. Небезпечність відходів характеризується наявністю у їх структурі: токсичних

речовин та препаратів (включаючи дуже токсичні речовини та препарати), які при вдиханні, ковтанні або проникненні через шкіру можуть спричинити серйозні, гострі або хронічні ризики для здоров'я та навіть смерть; канцерогенних речовин та препаратів, які при вдиханні, ковтанні або проникненні через шкіру можуть спровокувати рак або збільшити його захворюваність; їдких речовин та препаратів, які можуть руйнувати живу тканину при контакті; інфекційних речовин та препаратів, що містять життєздатні мікроорганізми або їх токсини, які, як відомо або достовірно вважають, спричиняють захворювання людини чи інших живих організмів; токсичних речовин та препаратів, що впливають на репродуктивну функцію живих організмів; генно-модифікованих мутагенних речовин та препаратів, які при вдиханні, ковтанні або проникненні через шкіру можуть викликати спадкові генетичні дефекти або збільшити частоту їх виникнення.

Відповідно до змісту Додатку III Директиви 2006/12/ЕС Європейського парламенту та Ради від 5 квітня 2006 року про відходи [282] до небезпечних відходів відносяться відходи, що містять у собі токсичні або дуже токсичні гази, що виявляється при контакті з водою, повітрям або кислотою.

Суб'єктами управління відходами, в тому числі і небезпечними, згідно із положеннями Директиви 2006/12/ЕС Європейського парламенту та Ради від 5 квітня 2006 року про відходи [282] є такі учасники правовідносин, як:

- 1) виробник відходів – будь-яка особи, чия діяльність спричинює утворення відходів (первинний виробник відходів), або будь-яка особа, яка здійснює попередню обробку, змішування або інші операції, що призводять до зміни характеру або складу цих відходів;
- 2) власник відходів, яким є виробник відходів або особа, яка володіє відходами;
- 3) дилер, яким є будь-яке підприємство, яке виступає в ролі брокера із купівлі відходів та їх подальшого перепродажу;
- 4) посередник, яким виступає будь-яка організація, що здійснює переробку або утилізацію відходів від імені інших, включаючи таких посередників, які фізично не володіють відходами.

Директива 2006/12/ЕС Європейського парламенту та Ради від 5 квітня 2006 року про відходи [282] містить таке визначення поняття «управління відходами», яке розуміється як збір, транспортування, переробка та утилізація відходів, включаючи нагляд за такими операціями та подальший контроль за сміттєзвалищами чи сміттєвими полігонами, а також дії, пов'язані із діяльністю дилерів чи брокерів, тобто дії із поставки відходів, їх купівлі-продажу тощо.

Відповідно до змісту Директиви 2006/12/ЕС Європейського парламенту та Ради від 5 квітня 2006 року про відходи [282] встановлюються такі види діяльності у сфері управління відходами, як: 1) збір, що означає збирання відходів, включаючи попереднє сортування та попереднє зберігання відходів для цілей транспортування до підприємства з обробки відходів; 2) роздільні збір та сортування, що означає збір відходів, що передбачає їх сортування за типом і характером, щоб сприяє їх подальшій спеціальній переробці; запобігання утворення відходів, що означає заходи, вжиті задля мінімізації виникнення відходів та налагодження виробництва на засадах рециклінгу та безперервності, що вимагає, по-перше, дотримання вимоги щодо утворення відходів у такій кількості, що допускає повторність їх використання, та якості, що дозволяє забезпечити продовження терміну служби продукції; по-друге, мінімізації шкідливого впливу утворених відходів на довкілля та здоров'я людей; по-третє, дотримання лімітів вмісту шкідливих речовин у відходах виробництва; 3) повторне використання (рециклінг) відходів, що означає будь-яку операцію, за допомогою якої продукти або компоненти, що є відходами, знову використовуються з відповідною цільовою метою; 4) переробка (специфікація) відходів, що означає операції з відновлення корисних властивостей матеріалів та речовин, що містяться у відходах, що допускає їх подальше цільове використання; 5) підготовка до повторного використання (рециклінгу) відходів, що означає здійснення операцій з перевірки, очищення або ремонту, за допомогою яких продукти або компоненти продуктів, які стали відходами, обробляються таким чином, щоб

їх можна було повторно використовувати без будь-якої іншої додаткової обробки чи специфікації; 6) переробка відходів означає будь-яку операцію з утилізації, за допомогою якої відходи переробляються в продукти, матеріали або речовини як для первинних цілей, так і для інших побутових чи промислових потреб, що передбачає повторну обробку органічного матеріалу, але не включає відновлення енергії та повторну обробку в матеріали, які будуть використовуватися як паливо або для операцій із створення мінерально-сировинної бази; 7) регенерація відпрацьованих олив означає будь-яку операцію з переробки, за допомогою якої базові оливи можуть бути отримані шляхом очищення відпрацьованих олив, зокрема шляхом видалення забруднень, продуктів окислення та добавок, що містяться в таких оливах; 8) утилізація відходів означає будь-яку операцію, яка не є рекуперацією, навіть якщо операція має як вторинний наслідок регенерацію речовин або енергії.

Європейські стандарти поводження з відходами також визначаються відповідно до положень Директиви Європейського Парламенту та Ради 2008/98/ЄС від 19 листопада 2008 року [284]. Ця Директива має допомогти наблизити ЄС до «суспільства вторинної переробки», яке прагне уникнути утворення відходів та використовувати відходи як ресурс. Зокрема, функціонально визначена мета розвитку ЄС як вжиття заходів, спрямованих на забезпечення поділу джерел, збирання та переробки відходів. Відповідно до цієї мети і як засіб сприяння або поліпшення потенціалу відновлення відходів вимагається забезпечення роздільного збирання відходів, що має відбуватися із дотримання вимог технологічної та екологічної безпеки, а також на засадах економічності таких процесів. Держави-члени ЄС повинні заохочувати роздільне збирання відходів, якщо це необхідно для досягнення екологічно обґрунтованого управління.

Директива Європейського Парламенту та Ради 2008/98/ЄС від 19 листопада 2008 року [284] встановлює заходи щодо захисту навколишнього середовища та здоров'я людини шляхом запобігання або зменшення

несприятливого впливу від утворення відходів та забезпечення ефективності управління відходами шляхом створення умов для повторного використання відходів, а також створюючи умов для зменшення їх кількісних показників.

Поводження з небезпечними відходами додатково деталізується згідно із змістом положень Директиви 2012/19/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 4 липня 2012 р. про відходи електричного та електронного обладнання [285] та Регламентом (ЄС) 2023/1542 Європейського Парламенту та Ради від 12 липня 2023 року щодо батарей і відпрацьованих батарей, що вносить зміни до Директиви 2008/98/ЄС і Регламенту (ЄС) 2019/1020 і скасовує Директиву 2006/66/ЄС [293].

Директива 2012/19/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 4 липня 2012 р. про відходи електричного та електронного обладнання [285] встановлює заходи щодо захисту навколишнього середовища та здоров'я людини шляхом запобігання або зменшення несприятливого впливу від утворення та поводження з відходами електричного та електронного обладнання (WEEE), а також шляхом зменшення загального негативного впливу на довкілля і підвищення ефективності управління відходами, сприяючи таким чином сталому розвитку держав ЄС. Відповідно до змісту Директиви 2012/19/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 4 липня 2012 р. про відходи електричного та електронного обладнання [285] встановлюється, що відходи електричного обладнання та електробатареї відносяться до категорії небезпечних відходів. Зокрема, такими небезпечними відходами відповідно до Директиви 2012/19/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 4 липня 2012 р. визнано:

- електричне та електронне обладнання або «ЕЕО» означає обладнання, належна робота якого залежить від електричних струмів або електромагнітних полів, а також обладнання для генерування, передачі та вимірювання таких струмів і полів, призначене для використання з номінальною напругою, що не

перевищує 1000 вольт для змінного струму та 1500 вольт для постійного струму;

- великомасштабні стаціонарні промислові інструменти, якими є машини, обладнання та/або компоненти до них, які є стаціонарно встановленими та вимагають належного технічного обслуговування задля їх належного функціонування, а також обладнання, що використовується у здійсненні науково-дослідної діяльності;

- великомасштабна стаціонарна установка, що складається із різноманітної комбінації кількох типів апаратури та пристроїв, які: збираються, встановлюються та демонтуються професіоналами; призначені для постійного використання як частини будівлі або споруди у заздалегідь визначеному спеціальному місці; та при цьому можуть бути замінені лише таким же спеціально розробленим обладнанням;

- пересувне обладнання, що означає техніку з бортовим джерелом живлення, робота якої потребує або мобільного джерела електропостачання, або безперервного чи напівбезперервного руху обслуговуючого персоналу між послідовними фіксованими робочими місцями під час роботи;
- відпрацьоване електричне та електронне обладнання або «WEEE», що означає електричне або електронне обладнання, яке є відходами у розумінні Директиви 2008/98/ЕС (тобто матеріалами, від яких відмовився власник або якщо матеріалами, які втратили власні цільові корисні властивості), включаючи всі компоненти, підвузли та витратні матеріали, які є частиною товару на момент викидання;
- відпрацьоване електричне та електронне обладнання з приватних домогосподарств;
- відпрацьовані медичні пристрої, в тому числі медичні пристрої, призначені для проведення лабораторних досліджень чи імплантації.

Головним пріоритетом здійснення управління утилізацією небезпечними відходами є забезпечення роздільного сортування електронного обладнання та електроаккумуляторів. Держави-члени ЄС несуть відповідальність за створення умов для роздільного сортування електровідходів, в тому числі тих, що є кліматичним обладнанням, чи містять озоноруйнівні речовини та фторовані парникові гази, люмінесцентних ламп, що містять ртуть, фотоелектричних панелей та невеликого електричного обладнання.

Для забезпечення утилізації електронного обладнання та електроаккумуляторів з приватних домогосподарств держави-члени мають забезпечувати, щоб: було встановлено системи, які дозволяють кінцевим власникам і розповсюджувачам повертати такі відходи хоча б безкоштовно. Держави-члени забезпечують наявність і доступність необхідних місць збору, беручи до уваги, зокрема, щільність населення; при постачанні нового продукту дистриб'ютори несуть відповідальність за те, щоб такі відходи можна було повернути дистриб'ютору хоча б безкоштовно на індивідуальній основі, за умови, що обладнання має еквівалентний тип і виконує ті самі функції, що й поставлене обладнання.

Дистриб'ютори мають забезпечувати збір у роздрібних магазинах (площею не менше, ніж 400 м²) із торговими площами, де продаються електроаккумулятори чи електрообладнання, місцями для їх збирання з подальшою утилізацією.

Збір відпрацьованих електроаккумуляторів чи електрообладнання має відповідати вимогам екологічної безпеки та безпеки життя та здоров'я працівників місць сортування та утилізації відходів.

Відповідно до Регламенту (ЄС) 2023/1542 Європейського Парламенту та Ради від 12 липня 2023 року щодо батарей і відпрацьованих батарей, що вносить зміни до Директиви 2008/98/ЄС і Регламенту (ЄС) 2019/1020 і скасовує Директиву 2006/66/ЄС встановлено, що аккумулятори є важливим джерелом енергії та одним із ключових чинників сталого розвитку,

екологічної мобільності, чистої енергії та кліматичної нейтральності. Акумулятори відносяться до продукції зростаючого попиту у майбутньому, через свою екологічність. Однак при цьому утилізація акумуляторів є однією із найбільших проблем людства та вимагає додаткової уваги з боку світової спільноти та пошуку шляхів забезпечення її ефективності. Одним із напрямів ефективності управління електровідходами є виробництво акумуляторів, що можуть використовуватися повторно та придатні до зарядження із стаціонарних джерел. Регламентом (ЄС) 2023/1542 Європейського Парламенту та Ради від 12 липня 2023 року щодо батарей і відпрацьованих батарей [293] визначено необхідність створення гармонізованої нормативної бази для роботи з повним життєвим циклом батарей, які розміщені на ринку в ЄС. Доопрацювання вимагає законодавство ЄС щодо поводження з відпрацьованими акумуляторами та вжиття заходів для захисту навколишнього середовища та здоров'я людини шляхом запобігання або зменшення несприятливого впливу від утворення та управління електровідходами, та зменшення впливу використання ресурсів та покращення ефективності використання ресурсів. Такі заходи мають вирішальне значення для переходу до циркулярної та кліматично нейтральної економіки та середовища, вільного від токсичних речовин, а також для довгострокової конкурентоспроможності та стратегічної автономії Союзу. Вони можуть створити важливі економічні можливості, збільшуючи синергію між економікою замкнутого циклу та політикою в галузі енергетики, клімату, транспорту, промисловості та досліджень, а також захищаючи навколишнє середовище та скорочуючи викиди парникових газів.

Угода про Асоціацію України з ЄС вимагає подальшої діяльності із гармонізації чинного законодавства про управління відходами, про що буде приділено детальну увагу у наступних підрозділах даного дослідження.

На національному рівні регулювання управління відходами здійснюється на законодавчому рівні та на рівні підзаконних нормативно-правових актів.

Стратегія управління небезпечними відходами фрагментарно відображується у ряді нормативно-правових актів, зокрема, у Законі України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» від 21 грудня 2010 р. [233], що був замінений Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» [246]. Відповідно до змісту Стратегії державної екологічної політики України на період до 2020 року зазначалось, що на території України діє понад 20 тис. підприємств, діяльність яких є потенційно небезпечною, чи містить загрози національній екологічній безпеці. На момент ухвалення Стратегії державної екологічної політики України на період до 2020 року, тобто у 2011 році, реєструвалось близько 300 випадків техногенних надзвичайних екологічних ситуацій, в тому числі, пов'язаних із здійсненням діяльності із поводження із небезпечними відходами. До головних проблем низької ефективності здійснення управління небезпечними відходами відповідно до Закону України від 12.12.2010 року № 2818-VI встановлювалось: недосконалість правового забезпечення формування та акумуляції фінансових ресурсів до природоохоронних державних та місцевих фондів, що обумовлюється в тому числі проблемами залучення інвестиційного капіталу до розвитку об'єктів промисловості із переробки відходів; збільшення техногенного навантаження на довкілля, в тому числі, пов'язаного із транспортуванням та утилізацією небезпечним відходів; низький рівень соціальної відповідальності бізнесу із створення умов для вирішення проблем забезпечення екологічної безпеки підприємств, діяльність яких пов'язана із управлінням небезпечними відходами. Динаміка утворення небезпечними відходів внаслідок здійснення господарської діяльності в Україні є вражаючою. Зокрема, у 2009 році було утворено понад 1,2 млн тонн відходів I-III класу небезпеки. Також близько 5% від загальної кількості утворених побутових відходів також відносяться до третього класу небезпеки. До категорії небезпечних відходів, які у кількості близько 350 тис.

тонн утворюються на території України, відносяться і медичні відходи, які у своїй структурі мають як патогенні організми, так і електричне обладнання чи відходи скла тощо. Утилізація медичних відходів вимагає прискіпливої уваги до встановлення особливого механізму управління такими об'єктами.

Стратегією державної екологічної політики України на період до 2020 року передбачалось, що задля забезпечення безпеки поводження із небезпечними хімічними речовинами було заплановано запровадження до 2015 року національний механізм переробки побутових відходів, що має забезпечити переробку 70% побутових відходів, а вже у 2020 році – 100% переробку. Крім того було заплановано до 2020 року збільшити обсяги використання відходів як вторинної мінеральної сировини [233].

На разі відповідно до Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» [246] засвідчується зростання обсягів небезпечних відходів, що відбулося з 2010 року по 2017 рр. майже як у два рази – з 3 млрд тонн до 5 млрд тонн (з них небезпечними визнано близько 8,5 тис. тонн), що вимагає щорічних витрат Державного бюджету України в обсязі близько 600 млн грн. Продовжують залишатися небезпечними побутові відходи, роздільне збирання яких не налагоджено, що призводить до формування відходів, до структури яких входять і акумулятори, та інші види електрообладнання.

Відповідно до змісту Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» [246] до проблем управління небезпечними відходами віднесено: недосконалість облікової звітності із накопичення відходів; низька ефективність та фрагментарність політики із створення фінансових стимулів, що сприятимуть запровадженню інноваційних технологій виробництва, що функціонально здатні вирішити завдання побудови економіки замкнутого циклу; низький рівень

результативності заходів державного та внутрішнього контролю та нагляду за поводження з небезпечними відходами і діяльністю щодо їх утилізації.

Необхідно підкреслити, що лише у 2022 році відбулось реформування профільного Закону України у сфері обігу відходів. Так, на заміну Закону України «Про відходи» був ухвалений Закон України «Про управління відходами». Однак в цілому розвиток законодавства у сфері управління відходами є вкрай повільним, що унеможливорює створення сприятливого інвестиційного клімату. Зокрема, відсутнім є належне законодавче регулювання діяльності у сфері обігу електровідходів та електрообладнання, що вимагає встановлення особливостей поводження з такими об'єктами майна, а також має встановити механізм відповідальності їх володільців та власників.

Взяття на облік відходів регламентується згідно із Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку ведення державного обліку та паспортизації відходів» від 1 листопада 1999 р. № 2034), однак при цьому не закріплюється специфіка моніторингу та поводження із небезпечними відходами [205].

Поодинокі нормативно-правові акти у сфері поводження із електровідходами та електрообладнанням в Україні є ухваленими та діють. До них відносяться постанова Кабінету Міністрів України від 10 березня 2017 р. № 139 «Про затвердження Технічного регламенту обмеження використання деяких небезпечних речовин в електричному та електронному обладнанні» [217], що була розроблена на виконання вимог Директиви 2002/95/ЄС Європейського парламенту та Ради «Про заборону використання деяких небезпечних речовин в електричному та електронному обладнанні» [281].

Згідно із зазначеним Технічним регламентом встановлюється, що дія постанови Кабінету Міністрів України від 10 березня 2017 р. № 139 не поширюється на: «обладнання, що необхідне для забезпечення національної безпеки, включаючи зброю, боєприпаси та військову техніку і матеріали,

спеціально призначені для військових цілей; обладнання, призначене для відправки у космічний простір; обладнання, що спеціально спроектоване і підлягає монтажу як частина іншого типу обладнання, стосовно якого встановлено виняток з обмеження, визначеного в п. 9 Технічного регламенту, або на яке не поширюється дія цього Технічного регламенту та яке може виконувати свою функцію лише у разі, коли воно є частиною зазначеного обладнання і може бути замінено тільки таким самим спеціально спроектованим обладнанням; великогабаритне стаціонарне промислове обладнання; великогабаритні стаціонарні установки; засоби для перевезення людей або товарів, за винятком електричних двоколісних транспортних засобів, тип яких не затверджений; позашляхову рухому техніку, яка надається для професійного використання; активні медичні вироби, які імплантують; фотоелектричні панелі, призначені для використання в системі, яка спроектована, складена та змонтована фахівцями для постійного використання у визначеному місці з метою виробництва енергії від сонячного світла для громадського, комерційного, промислового застосування та застосування в житлових будинках; обладнання, спеціально спроектоване виключно для науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, яке надається лише на міжкорпоративній основі; трубні органи; хімічні джерела струму, які використовуються в електричному та електронному обладнанні». Крім того дія Технічного регламенту не поширюється на поводження із медичними відходами, що також за своїми властивостями відносяться до категорії «небезпечних відходів» (п. 5) [217].

Сортування та збір електровідходів в Україні регламентується на підзаконному рівні, зокрема, відповідно до змісту наказу Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства від 22 січня 2013 р. №15 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо збирання відходів електричного та електронного обладнання, що є у складі побутових відходів» [190].

Чинним законодавством України встановлюється пріоритет розуміння небезпечних відходів як «будь-які речовини, матеріали і предмети, яких їх власник позбувається, має намір або повинен позбутися», що мають певні властивості, які створюють загрози для життя та здоров'я людини, а також для навколишнього природного середовища. Такий підхід втім не запроваджує розуміння відходів як складової майна та відповідних майнових прав та обов'язків відносно режиму їх використання (ст. 1 Закону України «Про управління відходами») [247].

Однак при цьому запровадження ставлення до відходів як до речей, від яких їх володілець має намір відмовитися, не забезпечує підвищення рівня його соціальної відповідальності приватних та публічних осіб, що є або виробниками відходів, або іншими учасниками таких відносин.

Поводження із відходами пов'язується із встановленням їх рівня безпеки, що здійснюється відповідно до Наказу Державної служби статистики від 10.06.2022 № 176 «Про затвердження форми державного статистичного спостереження № 1-відходи (річна)» [219]. Статистичний облік відходів в Україні ведеться за декільком критеріями: за суб'єктами надходжень (відходи від виробників відходів; відходи від перевізників, збирачів відходів; відходи від домогосподарств; відходи від сфери послуг); за рівнем безпеки, де виділяються класи безпеки I-IV класів – від надзвичайно небезпечних до мало небезпечних за різними рівнями градації; за видами управління відходами виділяється такі види діяльності: збір; імпорт; спалення відходів з метою отримання відходів; спалення відходів із метою теплового перероблення; утилізація; видалення; експорт відходів.

Однак при цьому санітарні норми управління відходами в Україні (встановлені постановою Головного державного санітарного лікаря України від 01.07.1999 № 29 «Державні санітарні правила та норми 2. Комунальна гігієна. 2.7. Грунт, очистка населених місць, побутові та промислові відходи, санітарна охорона ґрунту. «Гігієнічні вимоги щодо поводження з промисловими відходами та визначення їх класу безпеки для здоров'я

населення» ДСанПіН 2.2.7.029-99» [41]) згідно із Рішення Державної регуляторної політики України від 15.07.2014 року № 33 призупинено з 16 вересня 2014 року [141], а інших норм і досі не було розроблено [230].

Крім того попри встановлення як рівні небезпеки відходів, так і властивостей, що свідчать про наявність у певних речовинах чи інших залишках господарської діяльності ознак небезпеки не вирішеними є питання процедури надання відходам статусу сировини. Адже такий статус згідно із вимогами Закону України «Про відходи» допускається, а згідно із Законом України від 21 квітня 2011 року № 3268-VI «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року» [182], як певна стратегічна задача, зокрема, шляхом створення техногенної сировини як бази для задоволення потреб виробництва, економіки та суспільства.

Окремо варто зазначити, що низький рівень ефективності управління небезпечними відходами призводить до зростаючого навантаження на довкілля України, зокрема, шляхом забруднення земель, підземних вод, що може відбутися внаслідок неконтрольованого чи неналежного зберігання, транспортування, переробки чи утилізації таких об'єктів. Питання техногенного забруднення земель регламентується на рівні ряду законодавчих актів, зокрема, необхідно зазначити про положення Земельного кодексу України, де закріплено, що техногенно забрудненими землями є «це землі, забруднені внаслідок господарської діяльності людини, що призвела до деградації земель та її негативного впливу на довкілля і здоров'я людей» (ст. 169) [66]. Відповідно до ч. 2 ст. 169 ЗК України закріплюється, що техногенно забрудненими землями є також землі, що зазнали екологічної шкоди через розміщення на таких ділянках таких речовин, як радіаційні речовини, радіоактивні речовини, важкі метали, інші хімічні елементи тощо. При цьому нормативного переліку таких речовин відповідно до чинного законодавства в Україні не має, і в кожному конкретному випадку є необхідним отримання експертного висновку щодо виявлення таких об'єктів.

Наприклад, до категорії важких металів відносяться ртуть, свинець, кадмій, миш'як, фтор та ін..

Особливості режиму техногенно забруднених земель пов'язується із розробленням законодавств у сфері охорони земель та ґрунтів, підземних та наземних вод, та інших природних ресурсів. Здійснення охорони ґрунтів вимагає здійснення оцінку стану земельної ділянки, встановлення рівня втрати врожайності ділянки та її здатність безпечно використовуватися для задоволення потреб населення та юридичних осіб. Потрапляння до сільськогосподарської продукції важких металів створює загрозу життя та здоров'ю особи, в тому числі може спричинити її смерть, зупиняючи кровообіг та виведення токсинів із організму людини. Забезпечення безпеки продуктів харчування є важливим аспектом охорони здоров'я, особливо оглядом та аналізом важких металів у сільськогосподарській продукції. Свинець особливо небезпечний для дитячого організму, і може мати серйозні наслідки для здоров'я, включаючи проблеми з кровообігом та токсикологічні ризики. Важкі метали загалом можуть викликати різні захворювання, та їх виявлення в ґрунті є ключовим етапом для попередження подальших проблем здоров'я.

Аналіз ґрунту на важкі метали є ефективним інструментом для виявлення і вирішення проблем техногенного забруднення. Цей аналіз дозволяє вчасно виявляти зони забруднення та впроваджувати заходи для мінімізації ризиків для здоров'я населення та екосистеми..

Тому аналіз ґрунту на важкі метали має важливе значення не тільки для моніторингу стану ґрунтів, а й для людського здоров'я.

Але попри наявну вимогу встановлення специфіку режиму використання техногенних земель, забруднених важкими металами, чи іншими небезпечними відходами, і досі не визначено. Фрагментарно використання таких земель закріплюється згідно із положеннями Закону України від 19 червня 2003 року № 962-IV «Про охорону земель» [235], Закону України від 27 лютого 1991 року «Про правовий режим території, що

зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» [240], Закону України від 19 червня 2003 року «Про державний контроль за використанням та охороною земель» [173].

Зокрема, до земельних ділянок, забруднених радіаційних речовинами та відходами, відповідно до чинного законодавства відносяться землі, де є неможливим одержання сільськогосподарської продукції, а також землі, що за іншими показниками не відповідають вимогам екологічної безпеки [240]. В цьому сенсі ряд дослідників обґрунтовують доцільність відокремлення режимів земельних ділянок, забруднених важкими металами; земельних ділянок, забруднених радіоактивними речовинами; земельних ділянок зон відчуження [10, с. 62]. Окремо вимагається встановлення сприятливого інвестиційного клімату для розвитку виробництв із переробки та утилізації небезпечних відходів, шляхом внесення змін до чинного Податкового кодексу України [145] у частині визначення розміру пільгового оподаткування суб'єктів господарювання, що частину свого прибутку віддають на потреби формування природоохоронних фондів.

Згадка про встановлення як частини компетенції Кабінету Міністрів України врегулювання питання про захоронення відходів виробництва міститься у Кодексу України про надра (ст. 8) [81]. Здійснення захоронення відходів у ділянках надр вимагає отримання експертного висновку про безпеку такої діяльності.

Окремі питання забезпечення утилізації техногенних небезпечних відходів закріплено відповідно до норм Гірничого Закону України від 6 жовтня 1999 року [27], Закону України від 25 червня 1991 року «Про охорону навколишнього природного середовища» [236].

Також забезпечення вимог екологічної безпеки у разі настання надзвичайно екологічної ситуації чи катастрофи, пов'язаної із діяльністю із управління небезпечними відходами закріплюється у ряді підзаконних та законодавчих нормативно-правових актах. Зокрема, такими актами є: Кодекс цивільного захисту України [82], Постанови Кабінету Міністрів України

«Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту» від 09 січня 2014 р. № 11 [196], «Про затвердження Положення про організацію оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій та організації зв'язку у сфері цивільного захисту» від 15 лютого 1999 р. № 192 [203], «Про порядок фінансування робіт із запобігання і ліквідації надзвичайних ситуацій та їх наслідків» від 4 лютого 1999 р. № 140 [239], Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України «Про затвердження Методики визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства» від 27 жовтня 1997 р. [189].

Державний облік та паспортизація відходів здійснюється у порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України (постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку ведення державного обліку та паспортизації відходів» від 1 листопада 1999 р. № 2034) без встановлення особливостей поводження із небезпечними відходами [205].

Таким чином, нормативно-правові засади встановлення правового режиму управління небезпечними відходами в Україні регулюються доволі фрагментарно.

Отже, наявність ряду Директив Європейського парламенту та Ради Європи з питань управління відходами, які, на жаль, мають для національної правової системи характер рекомендаційних актів, і не мають імперативної вимоги щодо їх імплементації, визначає в Україні вкрай незадовільний процес вирішення нормативних прогалин, що існують у сфері поводження із небезпечними відходами. Збір електровідходів в Україні здійснюється відповідно до наказу Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства від 22 січня 2013 р. №15, який знову ж таки має для приватних осіб характер рекомендацій, не закріплює механізму відповідальності, а отже, його ефективність є вкрай низькою. Зокрема, одним

із пунктів наказу Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства від 22 січня 2013 р. №15 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо збирання відходів електричного та електронного обладнання, що є у складі побутових відходів» є рекомендація «приймати відходи електричного та електронного обладнання від населення за масою або за одиницями окремих видів відходів електричного та електронного обладнання; складувати відходи електричного та електронного обладнання за їх належністю до деяких груп електричного та електронного обладнання; передавати зібрані відходи електричного та електронного обладнання спеціалізованим підприємствам, що одержали ліцензії на здійснення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами» (п. 7). Але власне конструкція даного нормативно-правового акту не дозволяє говорити про запровадження механізму відповідальності як виробників електрообладнання за невжиття заходів із їх роздільного збирання, так і приватних осіб як володільців таких об'єктів як споживачів. Ефективність збирання та управління електрообладнання вимагає запровадження на законодавчому рівні механізмів юридичної відповідальності, що вимагає ухвалення нормативно-правового акту, який має не рекомендаційний характер, а імперативний.

Крім того управління небезпечними відходами здійснюється згідно з такими нормативно-правовими актами підзаконного рівня регулювання, як: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 липня 2000 р. №1120 «Про затвердження Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням і Жовтого та Зеленого переліків відходів» [197]; Постанова Кабінету Міністрів України від 13 липня 2016 р. № 446 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з поводження з небезпечними відходами» [186]; Наказ МОЗ України від 08 червня 2015 року № 325 «Про затвердження Державних санітарно-протиепідемічних правил і норм щодо поводження з медичними відходами» [181]. Окремі питання управління небезпечними

відходами регулюються згідно із Законом України від 23 лютого 2006 року № 3503-IV «Про хімічні джерела струму» [248], де регламентуються принципи поводження із джерелами електричної енергії, яку видобувають «шляхом перетворення хімічної енергії в електричну, що складаються з одного чи декількох неперезаряджувальних первинних елементів або перезаряджувальних вторинних елементів (акумуляторів), у тому числі інтегрованих у виробу промислового чи побутового призначення» (ст. 1) [248]. Однак при цьому даним законодавчим актом не визначається весь спектр видів діяльності, пов'язаних із управління небезпечними відходами, і очевидно, що їх утилізація та інші форми використання не регламентуються на законодавчому рівні.

Необхідно акцентувати, що формування змісту політики із управління небезпечними відходами вимагає розуміння змісту суб'єктного складу осіб, в наслідок діяльності яких такі відходи виникають.

Як правило накопичення небезпечних відходів відбувається в наслідок діяльності підприємств гірничодобувного, хімічного, фармацевтичного, ядерного, будівельного, медичного та інших виробництв, що свідчить про необхідність встановлення нормативного взаємозв'язку між ними – такими об'єктами та суб'єктами. Крім того небезпечні відходи мають більшу вартість, їх розміщення та утилізація вимагає більших фінансових ресурсів, та власне має бути засноване на чітко регламентованій державній та регіональній політиці.

Необхідно підкреслити, що згідно із положеннями Директиви 2008/98/ЄС від 19 листопада 2008 року [284] запроваджено розуміння відходів як певного матеріального ресурсу, незалежно від рівня їх небезпеки, використання якого має слугувати задоволенню публічних та приватних інтересів. Отже, застосування такого підходу вимагає перегляду розуміння категорії «майно» відповідно до змісту цивільно-правового регулювання (частина перша статті 190 ЦК України) [276].

Відношення до відходів вимагає нормативного закріплення статусу особи власника таких об'єктів, який має нести відповідальність за належність їх сортування та утилізації, при чому власником таких небезпечних відходів як електровідходи чи медичні відходи мають визнаватися не лише кінцевий їх володілець, а і виробник продукції. Саме первинний виробник такої продукції має частину прибутків підприємства інвестувати у здійснення природоохоронних заходів, що у майбутньому забезпечать належність утилізації таких відходів. Крім того запобігання утворення відходів у вигляді електроаккумуляторів може досягатися шляхом переходу виробництв на створення акумуляторів, для яких є можливим повторне використання, і заохочення кінцевих споживачів до переходу до використання такої продукції, живлення якої відбувається через стаціонарні джерела чи через накопичувальні електроаккумулятори.

Отже, до проблем нормативно-правового регулювання управління небезпечними відходами необхідно віднести такі, як: відсутність спеціального законодавчого акту, який б визначив принципи, систему та засади поводження з небезпечними відходами, їх утилізацію, переробку та особливості збирання; відсутність дієвого інвестиційного механізму залучення фінансових ресурсів в Україну задля створення умов для переробки та екологічно сприятливої специфікації; відсутність майнової зацікавленості суб'єктів утилізації відходів у створенні умов для роздільного збирання відходів; відсутність механізму контролю та юридичної відповідальності за роздільним збиранням побутових відходів; відсутність фінансових засобів формування природоохоронних фондів суб'єктами господарювання, внаслідок діяльності якого утворюються небезпечні відходи; відсутність законодавчого регулювання поводження із електроаккумуляторами та електрообладнанням; відсутність спеціального законодавчого акту з питань поводження з медичними відходами; інші нормативні прогалини у сфері управління небезпечними відходами.

Нормативне використання небезпечних відходів має базуватися на використанні принципів «економіки замкненого циклу». Цей підхід відзначається прагненням до сталого використання ресурсів та мінімізації впливу на навколишнє середовище. До ключових принципів економіки замкненого циклу та управління небезпечними відходами як їх складової є законодавче закріплення правових режимів їх використання відповідно до їх класифікації, в основу якої мають бути покладені їх властивості та інші характеристики, що відображають їх фізичний стан. Законодавча класифікація небезпечних відходів відповідно до їхнього екологічного ризику відображає стратегічний підхід до управління цими відходами. Визначення різних класів екологічної небезпеки дозволяє ефективніше розробляти та впроваджувати методи їхньої обробки та утилізації. Введення елементів «економіки замкненого циклу» передбачає мінімізацію відходів шляхом переробки та повторного використання ресурсів. Це може бути реалізовано через ефективні системи сортування відходів, використання технологій переробки, та стимулювання учасників економіки до збільшення ефективності використання ресурсів. В Україні має бути запроваджений законодавчий підхід на небезпечні відходи як на стратегічний ресурс, що вказує на їхнє потенційне використання для досягнення важливих національних цілей. Здійснення такого підходу вимагає відповідної законодавчої бази, яка б підтримувала та стимулювала розвиток та впровадження технологій та підходів, спрямованих на стале управління небезпечними відходами.

В цілому, впровадження принципів «економіки замкненого циклу» для управління небезпечними відходами має потенціал сприяти сталому розвитку та збереженню довкілля.

Висновки до розділу 1:

В межах першого розділу дисертації ставилось дослідницька ціль встановити теоретичні та нормативні засади регулювання управління небезпечними відходами в Україні. В результаті здійсненої наукової розробки досягнуто такі висновки до розділу, як:

1. Встановлено, що в Україні залишається невирішеною проблема забезпечення ефективності управління відходами, в тому числі наявною є ситуація неналежного здійснення контролю та нагляду за утилізацією небезпечних відходів, відсутністю належного рівня правової свідомості населення щодо розуміння потреби роздільного сортування відходів задля створення умов для їх подальшої переробки. Надзвичайно високий рівень екологічної небезпеки складає збір побутових відходів без вимог роздільного сортування, зокрема, у частині відокремлення електроаккумуляторів та електрообладнання, що в своїй структурі можуть містити важкі метали, які, потрапляючи до ґрунтів, створюють продовольчу загрозу якості та безпеці сільськогосподарської продукції.

До небезпечних відходів, що накопичуються в Україні, віднесено: хімічні засоби захисту рослин, що є непридатні та заборонені для використання; відходи електричного та електронного обладнання, що містять свинець, ртуть, кадмій, хром та берилій, а також бромовані антипірени, фторхлоровуглеводні, поліхлоровані біфеніли, полівінілхлорид (в тому числі ті, що потрапляють до ґрунтів та створюють загрозу для продовольчої безпеки та безпеки життєдіяльності населення).

Визначено трансформацію науково-практичних підходів до розуміння змісту небезпечних відходів як об'єктів правового режиму, що окрім забезпечення вимог екологічної безпеки вимагає створення умов для створення сприятливих умов для інвестування до сфери виробництва, що пов'язується із операціями із електробатарей, електрообладнанням, радіоактивними речовинами, хімічними речовинами тощо.

2. З'ясовано, що нормативно-правове регулювання управління небезпечними відходами в Україні здійснюється на міжнародному та національному рівнях впливу. На підставі здійсненого аналізу європейських директивних актів у сфері управління відходами встановлено, що вони переважно для української правової системи виконуються роль актів «м'якого» права та є підґрунтям для подальших процесів гармонізації національного законодавства відповідно до вимог Угоди про Асоціацію України з ЄС.

Обґрунтовано доцільність переходу від рекомендаційного характеру наявних підзаконних актів, що регулюють утилізацію електровідходів та електрообладнання, до застосування імперативного методу врегулювання таких правовідносин.

Аргументовано необхідність подолання в Україні практики опосередкованого фрагментарного встановлення змісту управління небезпечними відходами, що здійснюється на підзаконному рівні, і її заміни законодавчим регулюванням особливих правових режимів управління медичними відходами, електровідходами, токсичними відходами, хімічними відходами та іншими різновидів небезпечних відходів.

Окремі теоретико-методологічні й практичні проблеми розділу висвітлено в авторських наукових працях [146; 147; 150; 151].

РОЗДІЛ 2. МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ НЕБЕЗПЕЧНИМИ ВІДХОДАМИ В УКРАЇНІ

2.1 Суб'єкти державно-правового регулювання управління небезпечними відходами

Встановлення якості здійснення управління небезпечними відходами має визнаватися стратегічно важливим завданням розвитку сучасної держави, в тому числі і України. Сприяння підвищенню ефективності реалізації державної та регіональної політики у сфері управління небезпечними відходами, їх утилізації та транспортування має визнаватися як складова екологічної політики із гармонізації національного законодавства України відповідно до європейських стандартів, що є необхідним в межах інтеграційних процесів [91, с. 67-77; 64, с. 145-149].

Таким чином, актуальним є питання оптимізації здійснення державної політики із управління небезпечними відходами, що залежить від встановлення змісту суб'єктного складу таких правовідносин.

Сфера управління небезпечними відходами має стратегічно важливе значення для сучасного суспільства, формує коло його публічних інтересів. Публічний інтерес як критерій встановлення змісту правовідносин визначається наявністю таких ознак, що свідчать про його функціональне спрямування. Публічний інтерес вимагає нормативно-правового закріплення, що свідчить про його трансформацію із категорії «соціального інтересу» до об'єкту, захист якого санкціонується державою [127, с. 10-14].

Розвиток категорії «інтерес» в національній правовій системі відбувався від етапу поодиноких згадок її в законодавчих актах та спроб її тлумачення у судовій практиці до встановлення нормативного підходу до встановлення її змісту та її застосування як критерію відмежування предметних юрисдикцій судів в Україні. Так, варто виокремити Рішення

Конституційного Суду України від 01 грудня 2004 року № 18-рп/2004 (справа про охоронюваний законом інтерес) [257], де було закріплено, що зміст категорії «інтерес» має тлумачитися органами судової влади та базуватися на прецедентному підході встановлення окремих функціональних ознак та елементів. Так, Конституційний Суд України у Рішенні від 01 грудня 2004 року № 18-рп/2004 зазначив, що «охоронюваним законом інтересом» є певна суб'єктивна потреба приватної особи [257].

Розвиток правотворчої діяльності із розробки адміністративно-процедурного права, результати судової та правозастосовчої практики призвели до того, що сформувався науково-практичний запит на встановлення змісту категорії «публічний інтерес». Наприклад, у дисертації Л.О. Золотухіної обгрунтовано, що публічним інтересом є «сукупність визнаних державою історично усталених і ситуативних об'єктивно існуючих потреб, прагнень, цілей громадських об'єднань, окремих соціальних груп, територіальних громад, суспільства, нації та інших учасників правовідносин, механізм реалізації й захисту якої визначається відповідно до чинного законодавства України» [68, с. 6].

Категорія «інтерес» є затребуваною з точки зору регулювання еколого-правового регулювання суспільних відносин. Так, на підставі аналізу чинних нормативно-правових актів у сфері охорони навколишнього природного середовища необхідно зробити висновок про наявність певних фрагментарних згадок категорії «інтерес».

Зокрема, у Законі України «Про охорону навколишнього природного середовища» визначено, що до кола екологічних інтересів відноситься захист природних ресурсів та їх збереження для теперішнього та майбутніх поколінь (ст. 3) [236]. У ряді кодифікованих актів України у сфері використання природних ресурсів також є згадка категорій «інтерес». Наприклад, у Лісовому кодексі України «інтерес» розуміється як характеристика суб'єкта, що бере участь у відносинах природокористування [113].

Позиція Верховного Суду у питанні тлумачення категорії «публічний інтерес» полягає у розумінні як значимих для певної кількості осіб потреб, задоволення яких визначає спрямування діяльності владних суб'єктів [154]. За думкою судді Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду публічний інтерес формується як інтегральна потреба, що визначає спрямування розвитку як держави, так і суспільства, і є характеристикою їх взаємозв'язків [263].

Інтерес, на думку П.М. Рабіновича, є критерієм поділу правової системи та приватно-правові галузі нормативного регулювання та публічно-правового нормативного регулювання [254, с. 30–34].

В межах еколого-правових досліджень категорія «публічний інтерес» розглядається як: зміст природоресурсних правовідносин [270, с. 22]; гарантія правомірності управлінських актів індивідуальної дії [126, с. 22]; функціональний зміст компетенції органів державної влади та місцевого самоврядування, що є критерієм відповідності обсягу дискреційних повноважень [93, с. 82].

Нарешті, у Законі України «Про адміністративну процедуру» було визначено, що публічним інтересом є «інтерес держави, суспільства, територіальної громади, а також важливі для великої кількості осіб інтереси та потреби» [162]. Публічний інтерес має розглядатися як аксіологічний зміст адміністративно-процедурних правовідносин, адже саме він є основою для ініціювання звернення приватної особи до органів публічних повноважень. І пріоритетом побудови публічно-правових відносин є досягнення балансу публічних та приватних правовідносин. Авторський колектив науково-практичного коментаря до Закону України «Про адміністративну процедуру» визначає такі характерні ознаки публічних відносин, як: його формування за кількісними показниками потреб суспільства або переважної більшості його членів; його побудову на необхідності відмежування інтересів держави, інтересів суспільства, інтересів територіальної громади; недопустимість формування окремих відмінних від інтересів держави, інтересів суспільства,

інтересів територіальної громади інтересів адміністративних органів [129, с. 37-39].

В Законі України «Про управління відходами» категорія «інтерес» застосовується у розрізі характеристики суб'єктного складу правовідносин. Зокрема, наводяться такі формулювання, як характеристика держави, яка є задіяною в ухваленні «рішення про відмову в наданні письмової згоди (повідомлення) на транскордонне перевезення небезпечних відходів» [247]. Попри певну фрагментарність нормативних згадок категорії «інтерес» в актах природоохоронного законодавства відносини із охорони навколишнього природного середовища в цілому, у сфері управління небезпечними відходами є сферою суспільних інтересів, де формуються публічні потреби та цілі.

Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [228] виокремлюється потреба територіальної громади у створенні умов ефективного управління відходами.

Таким чином, в основу формування регіональної та загальнонаціональної політики із забезпечення управління небезпечними відходами має бути покладено публічний інтерес у забезпеченні сприятливого навколишнього природного та антропогенного навколишнього середовища. Відповідно до змісту Розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2017 р. № 820-р встановлюється, що здійснення державної політики у сфері поводження з відходами має спрямовуватися на: усунення полігонного захоронення відходів, їх розміщення на сміттєзвалищах та/або стихійних сміттєзвалищах, що не відповідають стандартам екологічної безпеки; підвищення технологічності та інноваційності процесів переробки відходів та інших видів діяльності із поводження із ними; впровадження комплексних рішень з питань природоохорони за умови належності механізму їх фінансування [182].

Таким чином, управління небезпечними відходами має спрямовуватися на задоволення публічного інтересу, що полягає у створенні умов

безпеки та сприятливості навколишнього природного та антропогенного середовища.

До суб'єктів правового режиму управління небезпечними відходами відповідно до чинного законодавства України відносяться органи публічної влади, серед особливо важливе значення мають відігравати Міністерство екології та природних ресурсів; Міністерство економічного розвитку і торгівлі; Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства; Міністерство енергетики та вугільної промисловості; Міністерство аграрної політики та продовольства; Міністерство охорони здоров'я; Міністерство фінансів; Міністерство інформаційної політики; та інші органи державної влади [182]. До суб'єктів здійснення політики з управління небезпечними відходами також відносяться органи місцевого самоврядування, юридичні особи господарювання, громадські об'єднання, окремі фізичні особи, де останні зокрема є носіями публічного інформаційного інтересу, що дозволяє їм вимагати надання доступу про стан поводження із відходами від інших учасників таких правовідносин згідно із положеннями Стокгольмської декларації з навколишнього середовища 1972 року [264]; Декларації Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища та розвитку 1992 року [35], Орхуської конвенції [133].

Крім того до кола суб'єктів управління у сфері поводження з небезпечними відходами необхідно віднести і міжнародні організації та благодійні фонди, які реально можуть виступати як інвестори у діяльності із оптимізації процесів роздільного збирання та переробки відходів. Одним із таких проектів варто виокремити проект Twinning «Впровадження системи управління відходами електронного та електричного обладнання» [125], підтриманий Мінінфраструктури України.

Спрямовування діяльності суб'єктів управління у сфері поводження із небезпечними відходами має визначатися трьома векторами розвитку: активізацією нормотворчих процесів із гармонізації національного

законодавства України, зокрема, щодо розробки спеціального законодавства з питань управління електровідходами, медичними відходами, відходами хімічної промисловості та іншими видами небезпечних відходів відповідно до європейських стандартів класифікації небезпечних відходів; оптимізацію діяльності із роздільного сортування відходів, що вимагає створення пунктів збору відходів і імперативного контролю за вмістом таких відходів, що має покладатися як на виробника відходів, так і на особу, уповноважену на надання таких житлово-комунальних послуг, що в тому числі вимагає пошуку фінансових ресурсів для вирішення таких публічних потреб; забезпечення ефективності інформаційної політики із питань формування свідомого сприйняття необхідності ставлення населення до проблеми сортування відходів, в тому числі шляхом надання додаткових фінансів за роздільно зібрані відходи, які можуть бути використані, наприклад, для потреб співвласників багатоквартирних будинків.

Варто зазначити, що побудова системи публічного адміністрування у здійсненні управління побутовими відходами в Україні базується на домінуванні функціонування комунальних підприємств, діяльність яких базується на фінансуванні за рахунок місцевих бюджетів, а також на підставі договорів із надання житлово-комунальних послуг. Тоді як досвід країн, яким вдалось налагодити ефективне сортування відходів, зокрема, ФРН, Швеції, свідчить про позитивність запровадження домінуючого імперативного державного впливу та пріоритету публічних інтересів у забезпеченні вимог екологічної безпеки. Такими є положення Федерального закону ФРН *Kreislaufwirtschaftsgesetz (KrWG)* [288], де відповідальність за ефективне управління утилізацією побутових відходів, в тому числі у частині їх роздільного сортування та створення можливості із відокремленої утилізації електровідходів та електрообладнання. Підзвітними органам виконавчої влади окремих земель ФРН інші учасники відносин із сортування відходів, а саме такі суб'єкти господарювання, як дилери, брокери відходів [288].

Окремі аспекти набуття спеціальних прав на здійснення управління небезпечними відходами у загальних рисах визначено відповідно до змісту Державного стандарту України 2195-99 «Охорона природи. Поводження з відходами. Технічний паспорт відходу. Склад, вміст, викладення і правила внесення змін» [40]. Відповідно до ДСТУ 2195-99 вимагається із встановлення технічної характеристики відходів, процесу їх накопичення, запланованих заходів із їх переробки та утилізації.

Центральне місце у адміністративно-правовому механізмі управління небезпечними відходами належить Кабінету Міністрів України та його міністерствам і агентствам. Діяльність Кабінету Міністрів України регламентується окремим Законом України від 27 лютого 2014 року № 794-VII [224], де передбачено, що створення та запровадження загальнонаціональних програм, спрямованих на забезпечення охорони довкілля, і їх складової екологічної безпеки та ефективності управління відходами.

До центральних органів виконавчої влади, що є уповноваженими на здійснення окремих функцій управління небезпечними відходами, належать: Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України) [42]; Міністерство економіки [138]; Міністерство розвитку громад та територій України [200]; Міністерство енергетики України [198]; Міністерство охорони здоров'я [199]; Міністерство фінансів України [202]; Міністерство інформаційної політики України [137] та ін..

На місцевому рівні питання здійснення управління відходами вирішуються органами місцевого самоврядування, місцевими державними адміністраціями та територіальними управліннями центральних органів виконавчої влади [24, с. 9], що, зокрема, встановлюється згідно із положеннями Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [228] та згідно із вимогами ст. 16-21 Закону України «Про місцеві державні адміністрації» [229].

Функції міжгалузевого управління у сфері оптимізації поводження із небезпечними відходами виконуються рядом правоохоронних органів державної влади, зокрема, Національною поліцією, Офісом Генерального прокурора України, Службою безпеки України, Радою національної безпеки та охорони України та ін..

Центральне місце у формуванні та реалізації політики з питань управління небезпечними відходами належить безумовно Міндовкілля України [42]. Саме цим центральним органом виконавчої влади реалізуються повноваження з питань формування регуляторної політики із управління: наданням довгострокових дозволів на зберігання та захоронення радіоактивних відходів; державний нагляд (контроль) за діяльністю, пов'язаною із небезпечними хімічними речовинами, пестицидами та агрохімікатами, їх зберігання та утилізація; створення нормативно-правової бази із управління небезпечними відходами, оцінки негативного впливу від такої діяльності на довкілля; здійснення контролю за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням; інформаційне забезпечення функціонування реєстрів із державного обліку та паспортизації відходів; впровадження стандартів екологічної безпеки, дотримання яких є необхідним при здійсненні транспортування хімічних, медичних, радіоактивних, електричних та інших відходів; акумуляція фінансових ресурсів для формування – Державного фонду поводження з радіоактивними відходами та їх подальшого використання [206], Державного реєстру суб'єктів господарювання, які здійснюють приймання та/або розбирання транспортних засобів, що утилізуються [39; 215].

До однієї із ініціатив Міндовкілля України, запроваджених у 2023 році, стало активізація діяльності із створення сучасної сміттєпереробної інфраструктури в регіонах. Зокрема, в межах меморандуму про співпрацю між територіальними громадами Івано-Франківської області та Міндовкіллям України започатковано створення сміттєобробного кластеру із п'яти підприємств, що зможуть переробляти понад 450 тис. тонн відходів на рік.

Будівництво такого проєкту вимагає фінансування в обсязі понад 155 млн євро, але при цьому за інформацією Міндовкілля України вже є наявним зацікавлений інвестор, який планує створення таких кластерів на територіях інших областей України, що реально забезпечити функціонування економіки на принципах рециклінгу [259].

Іншим центральним органом виконавчої влади з питань управління відходами є Мінінфраструктури України, діяльність якого спрямовується на формування політики із поводження із побутовими відходами; встановлення державних стандартів, норм і правил їх утилізації на загальнонаціональному та регіональному рівнях на засадах забезпечення санітарно-епідеміологічного благополуччя населення, реалізація яких вимагає налагодження тісної взаємодії із МОЗ України, Міндовкілля України, органами місцевого самоврядування [12]. До складу Мінінфраструктури України входить окремий підрозділ - Директорат стратегічного планування та європейської інтеграції, - наділений компетенцією із формування загальнодержавної політики управління побутовими відходами в населених пунктів та визначенням планів їх благоустрою [265]. При Мінінфраструктури України діє окремий орган - Громадська рада при Державному агентстві інфраструктурних проєктів України [32], до повноважень якої відноситься здійснення громадської експертизи проєктів із вирішення проблеми утилізації та переробки побутових відходів. В цьому сенсі особлива увага зазначеним органом має спрямовуватися на забезпечення роздільного сортування побутових відходів, що є гарантією належності у майбутньому їх переробки, створення можливостей із їх продажу, використання їх як сировини для формування біоенергії, а також унеможливлення зараження сільськогосподарських ґрунтів та підземних вод важкими металами.

Міністерство охорони здоров'я України виконує завдання із «забезпечення формування державної політики у сферах санітарного та епідемічного благополуччя населення»; встановлення норм радіаційної безпеки та допустимих рівнів впливу на людину інших фізичних факторів;

визначення переліків органів людини, що можуть бути імплантовані з донора-трупа та мертвого плода людини, встановлення показників безпеки та якості крові, її компонентів і препаратів, що вводяться реципієнтам; забезпечення безпеки проведення лабораторних досліджень, в тому числі збереження матеріалу, що використовувався для діагностування інфекційних захворювань; забезпечення санітарно-протиепідемічних правил та норм щодо поводження з медичними відходами [183;199]. Однак при цьому попри наявність доволі розгалуженої системи сортування медичних відходів, що згідно із Наказом МОЗ України від 06.09.2022 р. № 1602, де закріплено процедуру сортування медичних відходів залежно від їх категорії: А - побутові медичні відходи (безпечні відходи), до яких відносяться продукти харчування зокрема; В - епідемічно (інфекційно) небезпечні відходи, до яких відносяться використані небезпечно гострі предмети і медичні вироби (наприклад, голки, шприци з одягненою голкою, скальпелі та їхні леза, битий скляний посуд, внутрішньовенні катетери, ланцети для забору крові) забруднені біологічними рідинами; імунобіологічні лікарські засоби, з первинною упаковкою лікарського засобу, яка не втратила цілісність: із закінченим терміном придатності; які зберігалися із порушенням холодового ланцюга; із візуальними характеристиками, що змінилися, які не визначені в інструкції виробника (наприклад, наявність осаду та/або сторонніх домішок, зміна кольору і прозорості); медичні вироби і предмети, забруднені імунобіологічними лікарськими засобами, кров'ю та/або іншими біологічними рідинами (наприклад, кисневі маски, шприци без одягненої голки); органні відходи та інфіковані експериментальні тварини (тканини, органи, частини тіла, плацента, ембріони тощо); відходи, що утворилися в результаті діяльності медичних лабораторій (мікробіологічні культури і штами, що містять будь-які живі збудники хвороб, штучно вирощені в значних кількостях; живі вакцини, непридатні до використання, а також лабораторні чашки та обладнання для їхнього перенесення; залишки живильних середовищ, інокуляції, змішування мікробіологічних культур

збудників інфекційних хвороб); препарати крові та біологічні рідини (рідкі біологічні відходи), в тому числі рідкі біологічні відходи віваріїв, отримані від хворих на особливо небезпечні або небезпечні інфекційні хвороби; С - токсикологічно небезпечні відходи, до яких віднесено відходи, забруднені цитостатиками і генотоксичними лікарськими та діагностичними засобами; первинна упаковка лікарських засобів визначених Переліком отруйних лікарських засобів за міжнародними непатентованими або загальноприйнятими назвами, затвердженим наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17 серпня 2007 року № 490 [192]; стоматологічна амальгама; D - радіологічно небезпечні відходи, до яких віднесено «всі матеріали, що утворюються в результаті використання радіоізотопів у медичних та/або наукових цілях у будь-якому агрегатному стані, що перевищують допустимі рівні, встановлені нормами радіаційної безпеки» [183].

Однак при цьому необхідно підкреслити, що даний Наказ МОЗ України відносно нещодавно був ухвалений, і попри наявну деталізовану процедуру утилізації медичних відходів залишаються невирішеними такі проблеми управління такими процесами, як: низький рівень свідомості медичних працівників щодо забезпечення безпеки утилізації медичних відходів та їх роздільного сортування; недостатня кількість контейнерів та місць захоронення медичних відходів; недостатність технічних можливостей із забезпечення високоякісної утилізації медичних відходів. Такі проблеми призводять до несанкціонованого вивезення медичних відходів на стихійні сміттєзвалища та створення загрози небезпеки для життя та здоров'я людей, що проживають навкруги таких об'єктів [135].

Здійснена характеристика органів державної виконавчої влади у сфері управління небезпечними відходами свідчить про відсутність єдиного суб'єкта, уповноваженого розробляти та впроваджувати загальнонаціональну політику поводження із відходами, де мають бути створені умови, починаючи із вжиття заходів із запобігання їх утворення, роздільного

сортування до створення умов для безпечного транспортування, зберігання, ефективної переробки, і у разі необхідності утилізації чи захоронення, в тому числі впровадженні заходів із здійснення державного контролю та нагляду за поводженням із небезпечними відходами).

У адміністративно-правовому механізмі управління небезпечними відходами беруть участь і суб'єкти громадського контролю та населення. Формами участі громадськості у адміністративно-правовому механізмі управління небезпечними відходами: функціонування громадських рад при центральних органах виконавчої влади [180]; інформаційна взаємодія владних суб'єктів із населенням щодо забезпечення безпеки поводження з небезпечними відходами; участь у нормотворчій діяльності із розробки проєктів законодавчих та підзаконних актів [58], в тому числі шляхом здійснення громадських слухань.

Важливе значення у здійсненні управління у сфері поводження з небезпечними відходами має рівень правової свідомості, залученості та активності громадян щодо необхідності сприяння роздільному сортуванню побутових відходів. Саме така діяльність власне є доступною абсолютно всім і навіть за відсутності дотацій із місцевих бюджетів може бути організовано власними ініціативами населення. За даними соціологічних опитувань щодо оптимізації здійснення управління із сортування відходів менше половини респондентів визначають на необхідності усвідомлення населенням власної соціальної відповідальності за невжиття дій із оптимізації такого механізму. Близько 50% населення вважають, що відповідальність за успішність процесів управління відходами має покладатися на органи місцевого самоврядування та органи державної влади [273]. Лише кожен шостий українець із опитаних інформаційною службою U-Report сортують побутові відходи, що, на разі не є і поганими показниками для країни, що лише планує створювати сміттєпереробну інфраструктуру.

Формами участі громадськості у здійсненні управління небезпечними відходами може бути подання електронної петиції у порядку ст. 23-1 Закону

України «Про звернення громадян» від 02 жовтня 1996 року [223]. Але необхідно підкреслити, що електронні петиції мають рекомендаційний характер для органів державної влади, і тому не є достатньо дієвим механізмом громадського контролю. Причинами низької ефективності електронних петицій є: низька активність населення, що не здатно зібрати належну кількість голосів на підтримку таких звернень (наприклад, петиція, подана 6 жовтня 2020 року, про заборону в м. Кам'янське екологічно шкідливе підприємство «Рокобан, діяльність якого пов'язана із захороненням небезпечних відходів, набрала лише близько 300 голосів підтримки замість необхідних 25 тис. голосів [57]); так і невідповідність звернення за суб'єктом відповідді (зокрема, відповіддю Президента України на електронну петицію «Щодо обмеження імпорту, виробництва та обігу тонких поліетиленових пакетів в Україні», ініційовану громадською організацією «РеСінк» та такою, що збрала понад 25 тис. голосів, стало направлення главою держави звернення до Прем'єр-міністра України В.Б. Гройсмана з проханням забезпечити ґрунтовне опрацювання цієї петиції, вжиття заходів, спрямованих на комплексне вирішення порушеного питання, створення дієвих механізмів високого рівня захисту навколишнього природного середовища та здоров'я населення з урахуванням світового, зокрема європейського, досвіду, міжнародних зобов'язань України [56]; тобто в даній ситуації Президентом України було підкреслено, що здійснення управління відходами не входить до сфери його компетенції).

Громадськість має право брати участь у розробці нормативно-правових актів у сфері охорони довкілля та управління небезпечними відходами. Процедура громадських обговорень регламентується згідно із Постановою Кабінету Міністрів України від 29 червня 2011 р. № 771 [207]. До імперативного громадського обговорення нормативно-правових актів у сфері охорони довкілля відносяться проєкти законодавчих актів, зміст яких впливає на розподіл та використання природних ресурсів, пов'язується із

застосування земельних ділянок для утилізації відходів, їх захоронення чи іншого небезпечного поводження.

На громадське обговорення виносилися, зокрема всі затверджені в Україні стратегічні плани та концепції, зокрема, Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища на 2020-2025 роки, про що було створено повідомлення на офіційних ресурсах органів державної влади та місцевого самоврядування, а також поширювалось серед інформаційних ресурсів громадських організацій та об'єднань [271; 252; 142] та ін.. Але результативність врахування думок громадськості при розробці нормативно-правових актів є доволі низькою, зокрема, у Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2020-2025 роки попри надані з боку населення та наукової еліти пропозиції не вирішено було питання розміщення та утилізації небезпечних відходів [191].

Винесення питання на громадське обговорення може бути ініційовано як органом державної влади чи місцевого самоврядування, так і приватною фізичною чи юридичною особою, але за умови наявності у неї досвід здійснення діяльності у сфері охорони довкілля, наявного науково-технічного потенціалу, що має реалізуватися впродовж двох років, що передуює зверненню особи [213].

До проблем реалізації форм діяльності громадськості у здійсненні управління небезпечними відходами необхідно віднести відсутність нормативного порядку здійснення громадського екологічного контролю [22]. На разі реалізація функції громадського екологічного контролю здійснюється відповідно до створення можливостей для діяльності громадськими інспекторами з охорони довкілля [195], здійснення компетенції яких регулюється відповідно до Наказу Міністерства екології та природних ресурсів України № 88 від 27.02.2002. Але вимоги ЄС про законодавче закріплення процедури здійснення громадського екологічного контролю і досі не розроблено. Верховною Радою України взятим за основу є проєкт Закону України «Про державний екологічний контроль» № 3091 від

19.02.2020 р. [172], розробка якого є однією із вимог гармонізації чинного законодавства України до стандартів ЄС. В межах даного проекту Закону України передбачається розробка інформаційного державного ресурсу «Екологічний контроль». Інформація, внесення якої планується здійснювати до системи «Екологічний контроль», відноситься до категорії відкритих даних, з врахуванням реалізації вимог Закону України «Про захист персональних даних» [221], тобто оприлюдненню не підлягають реєстраційні номери облікових карток платників податків та паспортні дані фізичних осіб. Доступ громадськості до інформації, що міститься у системі «Екологічний контроль» забезпечується шляхом функціонування офіційного веб-сайту системи «Екологічний контроль» у мережі Інтернет. Відповідно до ч. 2 ст. 12 проекту Закону України «Про державний екологічний контроль» встановлюється, що на підставі обґрунтованого звернення фізичної особи (фізичних осіб), громадського об'єднання, органів місцевого самоврядування (щодо порушень природоохоронного законодавств, що виходять за межі їх повноважень), із повідомленням про порушення вимог природоохоронного законодавства може бути ініційоване здійснення позапланової перевірки суб'єктам господарювання чи певного об'єкту, в тому числі об'єкту розміщення небезпечних відходів. Крім того згідно із зазначеним проектом передбачено, що у разі отримання звернення від фізичної особи, посадова особа органу державного екологічного контролю має її ідентифікувати в порядку, що встановлюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного екологічного нагляду (контролю). Статтею 23 проекту Закону України «Про державний екологічний контроль» передбачено запровадження функціонування реєстру державних інспекторів з охорони довкілля, до яких можуть бути віднесені громадяни України, які займають відповідні посади в центральному органі виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного екологічного контролю. Забезпечення ефективності здійснення державного екологічного контролю вимагає належного гарантування, що згідно із

положеннями проєкту Закону України «Про державний екологічний контроль» № 3091 від 19.02.2020 р. [172] пов'язується із запровадження підстав адміністративної відповідальності за недотримання вимог державних інспекторів у зазначеній сфері.

Таким чином, доцільним зробити ряд висновків, що стосуються врегулювання питання визначення суб'єктного складу відносин правового режиму управління небезпечними відходами. По-перше, наявною є прогалина законодавчого узагальнення системи та класифікації небезпечних відходів, встановлення їх класів безпеки здійснюється у розпорошеній системі нормативно-правових актів, що ускладнює ефективність здійснення контролю за їх виконанням. По-друге, наявні нормативні прогалини та протиріччя призводять до відсутності комплексного підходу до встановлення суб'єктного складу відносин управління небезпечними відходами. По-третє, функції управління небезпечними відходами виконуються на різних рівнях розпорошеною системою центральних органів виконавчої влади та органами регіональної влади. По-четверте, відсутнім є системний підхід до врегулювання питання здійснення державного екологічного контролю в цілому, і зокрема, контролю у сфері управління небезпечними відходами.

2.2. Дозвільно-ліцензійні та інформаційно-консультаційні процедури управління небезпечними відходами

Глобальні трансформаційні процеси відносин взаємодії органів державної влади та місцевого самоврядування і приватних осіб були анонсовані із проголошенням Конституції України [88] та розробленої на її виконання Концепції адміністративної реформи в Україні, затвердженої Указом Президента України від 22 липня 1998 року № 810/98 [222]. Одним із пріоритетів побудови системи органів публічної влади є розбудова їх

діяльності на засадах відкритості, прозорості та доступності, що вимагало розробки та ухвалення нормативних засад здійснення адміністративних процедур в Україні. На разі 17 лютого 2022 року було ухвалено Закон України «Про адміністративну процедуру» [162], що набуває юридичної сили 15 грудня 2023 року. Однак при цьому попри те, що Закон України «Про адміністративну процедуру» розроблявся доволі тривалий час, за час його підготовки було запропоновано чисельна кількість проєктів, в тому числі обговорювався проєкт Адміністративно-процедурного кодексу України, його чинна редакція є далекою від досконалості і вже потребує внесення змін. Зокрема, вже передбачено внесення змін до Закону України «Про адміністративну процедуру» 1 січня 2024 року щодо виключення у другому пункті частини другої статті 1 формулювання «(крім справ про надання дозволів та висновків на узгоджені дії, концентрацію суб'єктів господарювання)» [168].

Питання здійснення адміністративних процедур на загальнотеоретичному рівні розглядалися у дослідженнях В. Б. Авер'янова [18], Ю.П. Битяка [11], І.В. Бойко [15, с. 113-122], Ю.А. Волкова [23] Т. О. Коломоєць [83], В.М. Бевзенка, А. Т. Комзюка, Р.С. Мельника [186], О. В. Кузьменко [99; 100], Д.В. Лученко [114], О. І. Миколенка [120; 121], В. П. Тимощука [130], А.А. Шарая [277], А.М. Школика [279] та ін.. Питання надання адміністративних послуг як різновидів адміністративно-процедурних повноважень розглядались у дослідженнях І.П. Голосніченко [30], С.Л. Дембіцька [36], О.Ю. Іващенко [71], Є.О. Легези [103, с. 8-15], С.В. Майстро [115], Питання здійснення дозвільно-ліцензійних та інформаційно-консультаційних процедур у сфері забезпечення вимог екологічної безпеки досліджувались на рівні дисертаційних робіт таких вчених, як Г.А. Гарварт [26], І. А. Дубовіч, Х. Р. Васишин [53], Д.В. Ковальський [78], К.С. Кучма [101]. Окремі питання поводження із небезпечними відходами здійснено у дослідженнях таких вчених, як О.Ю. Кронда [98], Ю.О. Легеза [108, с. 141-143], В.В. Плохий [140] та ін..

О.І. Миколенко та В.С. Бердник визначають адміністративну процедуру як найбільш оптимальну категорію, що внаслідок простоти реалізації здатна ефективно регулювати взаємовідносини між органами публічної влади та суспільством і його окремими членами [123, с. 25]. О.В. Кузьменко підкреслює характерну особливість адміністративної процедури, що полягає у її здатності забезпечувати оперативне врегулювання справи на засадах розумності строків провадження, доступності, відкритості та залученості громадськості до участі у публічно-управлінських відносинах [100, с. 167].

У сфері управління небезпечними відходами прийнятним є застосування розуміння адміністративної процедури як врегульованої чинним законодавством України діяльності владних суб'єктів із вирішення адміністративних індивідуальних справ, що власним результатом має видання визначеної форми, виду та змісту адміністративного акту [139;1 ;3;120].

Адміністративна процедура є сукупністю певних адміністративних проваджень, але при цьому недоцільним є здійснення ототожнення таких категорій [102, с. 14]. Адміністративна процедура та адміністративне провадження співвідносяться як ціле та частина [8, с. 111-112].

Відповідно до чинного законодавства України адміністративною процедурою є «визначений законом порядок розгляду та вирішення справи», а адміністративне провадження як «сукупність процедурних дій, що вчиняються адміністративним органом, і прийнятих процедурних рішень з розгляду та вирішення справи, що завершується прийняттям і, в необхідних випадках, виконанням адміністративного акта» [162]. Тобто адміністративна процедура складається із сукупності адміністративних проваджень.

Ю.О. Легеза визначає, що адміністративні процедури у сфері використання природних ресурсів реалізуються через дозвільно-ліцензійне провадження, контрольно-наглядові провадження, адміністративно-деліктне провадження [105, с. 35-40; 111, с. 244-247; 106, с. 95-102]. В.М. Плохий до

адміністративних проваджень у сфері поводження із техногенними відходами відносить інформаційно-орієнтаційні, дозвольно-ліцензійні, контрольно-наглядові та адміністративно-деліктні провадження [139, с. 93-94], що спрямовується на врегулювання індивідуальної адміністративної справи.

Адміністративні процедури у сфері управління небезпечними відходами за функціональним змістом можуть бути поділені на регулятивні (позитивні) та охоронні (негативні). До регулятивних процедур у сфері управління небезпечними відходами, зокрема, належить отримання дозволу на здійснення операцій оброблення відходів. До охоронних адміністративних процедур у сфері управління відходами необхідно віднести адміністративно-деліктні провадження, передбачені ст. 52 «Псування і забруднення сільськогосподарських та інших земель», ст. 72 «Пошкодження лісу стічними водами, хімічними речовинами, нафтою і нафтопродуктами, шкідливими викидами, відходами і покидьками», ст. 73 «Засмічення лісів відходами», ст. 82 «Порушення вимог щодо поводження з відходами під час їх збирання, перевезення, зберігання, оброблення, утилізації, знешкодження, видалення або захоронення», ст. 82⁻¹ «Порушення правил ведення первинного обліку та здійснення контролю за операціями поводження з відходами або неподання чи подання звітності щодо утворення, використання, знешкодження та видалення відходів», ст. 82⁻² «Виробництво продукції з відходів чи з їх використанням без відповідної нормативно-технічної та технологічної документації», ст. 82⁻³ «Приховування, перекручення або відмова від надання повної та достовірної інформації за запитами посадових осіб і зверненнями громадян та їх об'єднань щодо безпеки утворення відходів та поводження з ними», ст. 82⁻⁴ «Змішування чи захоронення відходів, для утилізації яких в Україні існує відповідна технологія, без спеціального дозволу», ст. 82⁻⁵ «Порушення правил передачі відходів», ст. 82⁻⁶ «Порушення встановлених правил і режиму експлуатації установок і виробництв з оброблення та утилізації відходів», ст. 82⁻⁸ «Захоронення

неперероблених (необроблених) побутових відходів», ст.91⁻³ «Приховування перевищення встановлених лімітів на обсяги утворення та розміщення відходів», ч. 2 ст. 189¹ «Порушення затверджених норм використання, норм втрат дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння, норм повернення їх у вигляді відходів і брухту у процесі виробництва, встановленого порядку обліку або відсутність такого обліку, незабезпечення належних умов зберігання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння встановленого порядку їх реалізації, порядку збирання і здавання їх відходів та брухту». У разі заподіяння значної суспільної шкоди адміністративно-деліктне провадження може бути замінено кримінально-деліктним. Зокрема, кримінально-правова відповідальність за порушення режиму поводження із відходами, що створює загрозу життю та здоров'ю людини, передбачається ст. 239 КК України «Забруднення або псування земель», ст. 241 «Забруднення атмосферного повітря», ст. 243 «Забруднення моря», ст. 247 «Порушення законодавства про континентальний шельф України», ст. 268 «Незаконне ввезення на територію України відходів і вторинної сировини» [97]. Зокрема, лише у ч. 2 ст. 268 КК України безпосередньо міститься формулювання «небезпечні відходи» і їх ввезення на територію України без належного дозволу. В інших деліктних нормах міститься формулювання – відходи, які є небезпечні для життя та здоров'я людини, що є дещо відмінним у практиці правозастосування та нормативного розуміння змісту такої категорії.

Таким чином, регулятивні адміністративні процедури у сфері управління небезпечними відходами спрямовуються на врегулювання відносин щодо отримання спеціального дозволу на здійснення діяльності, пов'язаної із обігом відходів на території України, доступу до публічної інформації про їх використання. Охоронні процедурні відносини у сфері управління небезпечними відходами спрямовуються на забезпечення

компенсаторного врегулювання заподіяння екологічної шкоди, пов'язаної із недотриманням правового режиму обігу відходів.

Для здійснення адміністративних процедур згідно із чинним законодавством України є необхідним дотримання встановлених етапів управління небезпечними відходами. Дослідники в цілому обґрунтовують доцільність виділення таких стадій здійснення адміністративних процедур, як ініціювання провадження; розгляд заяви та документації до неї; прийняття адміністративного акту як результату розгляду адміністративної процедури; виконання адміністративного акту [2, с. 487-490; 123, с. 124-130; 275, с. 692-698].

Згідно із чинним законодавством України у сфері управління небезпечними відходами надаються такі спеціальні дозволи (ліцензії), як: дозвіл на здійснення операцій оброблення відходів; захоронення відходів на полігоні; дозвіл на поводження із небезпечними медичними відходами; дозвіл на поводження із радіоактивними відходами; дозвіл на транскордонне перевезення небезпечних відходів або висновку на транскордонне перевезення відходів [197].

До інформаційно-консультаційних адміністративних процедур у сфері управління небезпечними відходами відносяться: розробка декларації про відходи; інвентаризація відходів; консультування з правових питань щодо отримання дозвільних документів у сфері поводження з відходами.

Варто підкреслити, що детально регламентованими є процедури із транспортування небезпечних відходів. Реалізація такої регулятивної процедури вимагає отримання дозволу як виду адміністративного акту на здійснення визначеної законодавством діяльності. На першій стадії надання адміністративної процедури із транспортування небезпечних відходів подається заява особою, що має свідоцтво на здійснення транспортування небезпечних відходів виробництва [187].

Згідно із положеннями чинного законодавства процедури із поводження із небезпечними відходами регулюються нормами про

здійснення перевезень небезпечних вантажів. Крім того на діяльність із поводження із небезпечними відходами поширюється дія Закону України «Про об'єкти підвищеної небезпеки», де визначено, що небезпечними речовинами є «речовина або суміш речовин, що має хімічні, токсичні, вибухові, окислювальні, горючі властивості, безпосередня чи опосередкована дія якої може призвести до загибелі, гострих чи хронічних захворювань або отруєння людей чи до забруднення навколишнього природного середовища» (ст. 1 Закону України «Про об'єкти підвищеної небезпеки» [231]). Здійснення перевезень небезпечних відходів розуміється як перевезення відходів виробничої та іншої діяльності, «які внаслідок притаманних їм властивостей за наявності певних факторів можуть під час перевезення спричинити вибух, пожежу, пошкодження технічних засобів, пристроїв, споруд та інших об'єктів, заподіяти матеріальні збитки та шкоду довкіллю, а також призвести до загибелі, травмування, отруєння людей, тварин і які за міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, або за результатами випробувань в установленому порядку залежно від ступеня їх впливу на довкілля або людину віднесено до одного з класів небезпечних речовин» (ст. 1 Закону України «Про перевезення небезпечних вантажів») [238].

Відповідно до положень Постанови Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2015 р. № 1168 зазначено, що діяльність із перевезення небезпечних вантажів, в тому числі і відходів, підлягає ліцензуванню [187;194]. До заяви про отримання дозволу на здійснення перевезення небезпечних вантажів, в тому числі і відходів, додаються такі документи, як: копія наказу про наявність у суб'єкта окремого підрозділу з ліквідації надзвичайних ситуацій або відповідного договору із сторонніми спеціалізованими організаціями; документи, що посвідчують наявність кадрового та матеріально-технічного забезпечення перевезення небезпечних вантажів (в тому числі відходів) [194].

Ліцензію на здійснення транскордонного перевезення небезпечних вантажів (в тому числі і вантажів) видає Міністерство захисту довкілля та

природних ресурсів України. Щоб отримати дозвіл, особа, що має намір транспортувати небезпечні відходи, повинна представити такі відомості, як: 1) інформація про особу, що здійснює утилізацію/видалення, що має включати опис способу утилізації/видалення; потужність та місцезнаходження санкціонованого об'єкта; термін дії дозволу на експлуатацію об'єкта; 2) подання нотаріально засвідченої копії угоди між експортером та особою, що відповідає за утилізацію/видалення небезпечних вантажів (в тому числі небезпечних відходів); 3) опис шляху транспортування, що має включати подання до уповноваженого адміністративного органу опису маршруту транспортування; 4) страхування відповідальності особи, що здійснює діяльність із транскордонного перевезення небезпечних вантажів (в тому числі небезпечних відходів).

З урахуванням характеристики ступеня небезпеки відходів, підлягають страхуванню діяльність як експортера/імпортера, так і діяльність експедитора. Це стандартна процедура, спрямована на забезпечення безпеки та відповідності з правовими вимогами під час транскордонного перевезення небезпечних відходів. Ці заходи спрямовані на запобігання негативним впливам на навколишнє середовище та забезпечення безпеки під час обробки та утилізації цих матеріалів [197].

Згідно із змістом інформаційної картки адміністративної процедури із здійснення транскордонного перевезення небезпечних вантажів (в тому числі відходів) є необхідним подання детальної інформації про виникнення небезпечних відходів, їх структуру та мінералогічні характеристики. Зокрема, відомості про виникнення небезпечних відходів можуть включати: походження відходів, що включає джерело виникнення (промисловість, медичні установи, побутове споживання тощо); структуру відходів (тип відходів (хімічні речовини, відходи від виробництва, радіоактивні відходи тощо); мінералогічні характеристики (інформація про мінеральний склад відходів, їх фізико-хімічні властивості). Такі відомості допомагають адміністративному органу здійснити оцінку екологічних ризиків та прийняти

рішення щодо можливості імпорту та подальшої обробки небезпечних відходів. Оцінка характеристик відходів також важлива для визначення оптимальних методів обробки та утилізації небезпечних відходів, які відповідають стандартам та вимогам екологічної безпеки. Необхідність подання цієї інформації свідчить про важливість деталізації регулювання транскордонного перевезення небезпечних відходів та має на меті забезпечити безпеку та ефективність такої діяльності [197].

Дозвіл на утилізацію небезпечних відходів, зокрема, медичних відходів, погоджується органом, уповноваженим на ухвалення рішень у сфері санітарно-епідеміологічного благополуччя населення, а саме із МОЗ України [197].

Діяльність суб'єктів господарювання, які здійснюють утилізацію небезпечних відходів підлягає обов'язковому страхуванню фінансової відповідальності в разі можливих екологічно небезпечних наслідків. Ознаки можливих ризиків та наслідків, що можуть виправдовувати страхування, включають: характер відходів (що визначається наявністю у відходах високого ступеня токсичності, радіоактивності або інших характеристик, які можуть призвести до серйозного забруднення навколишнього середовища); розмір та обсяг утилізації (при цьому необхідно зазначити, що значні обсяги утилізації небезпечних відходів можуть збільшити ризик негативного впливу на довкілля в разі настання надзвичайних ситуацій); технологічні ризики, що розуміється як характеристика технології процесів утилізації чи транскордонного перевезення небезпечних відходів. Страхування відповідальності суб'єктів перевезення транскордонних перевезень небезпечних відходів гарантує захист інтересів як суб'єктів господарювання, так і реалізацію публічного інтересу, що полягає у забезпеченні вимог безпеки довкілля [197].

При цьому необхідно зазначити, що ухвалення Закону України «Про управління відходами» створює певну загрозу виникнення нормативної прогалини із регулювання діяльності з питань поводження із небезпечними

відходами. До 8 жовтня 2022 року в Україні діяла Постанова Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2002 р. № 1219 «Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування відповідальності експортера та особи, яка відповідає за утилізацію (видалення) небезпечних відходів, щодо відшкодування шкоди, яку може бути заподіяно здоров'ю людини, власності та навколишньому природному середовищу під час транскордонного перевезення та утилізації (видалення) небезпечних відходів» [208].

Але 8 жовтня 2022 року було ухвалено іншу Постанову Кабінету Міністрів України «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України» [163], якою було скасовано дія Постанови Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2002 р. № 1219 «Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування відповідальності експортера та особи, яка відповідає за утилізацію (видалення) небезпечних відходів, щодо відшкодування шкоди, яку може бути заподіяно здоров'ю людини, власності та навколишньому природному середовищу під час транскордонного перевезення та утилізації (видалення) небезпечних відходів» [208], починаючи з 1 січня 2024 року. Залишається чинною Постанова Кабінету Міністрів України від 1 червня 2002 р. № 733 «Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок настання негативних наслідків під час перевезення небезпечних вантажів» [209]. Таким чином, відсутнім є порядок страхування відповідальності особи, що здійснює діяльність у сфері утилізації небезпечних відходів, але є окремі положення, що встановлюють вимогу страхування діяльності із перевезення небезпечних вантажів, в тому числі небезпечних відходів.

Вимога екологічного страхування закріплюється згідно із стандартами Базельської конвенції про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням [6], а також корелюється із вимогами положень Закону України «Про охорону навколишнього природного

середовища» [236]. Вимога обов'язкового екологічного страхування закріплюється згідно із вимогами Закону України від 21 квітня 2011 року № 3268-VI «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року» [182]. На разі інститут екологічного страхування в Україні і досі належним чином не працює, в тому числі і через відсутність закріпленої у законодавстві ефективності методики проведення оцінки екологічних ризиків та загроз, пов'язаних із поводженням із небезпечними відходами, що вимагає встановлення процедури встановлення розміру страхових тарифів відповідно до визначеного рівня екологічного ризику [132, с. 83-86; 95].

Страхування відповідальності за забруднення навколишнього природного середовища має бути ключовим інструментом для захисту інтересів підприємств, суспільства та держави. Враховуючи важливість сталого розвитку та екологічної безпеки, страхування екологічних ризиків може сприяти створенню сприятливого інвестиційного клімату та соціальної стабільності. Завданнями здійснення екологічного страхування є: забезпечення захисту інтересів підприємств, що є можливим досягти за рахунок екологічного страхування, та дозволяє підприємствам захистити власні фінансові ресурси від непередбачуваних екологічних ризиків та потенційних витрат на відшкодування збитків; запровадження дієвого механізму соціальної відповідальності, що має базуватися на забезпеченні відповідального ставлення до природи та здоров'я громадян через управління екологічними ризиками, що сприятиме збереженню природних ресурсів та загальному благополуччю суспільства; задоволення державних та публічних інтересів, що полягають у заохоченні підприємств до використання екологічно безпечних практик може позитивно позначитися на стані довкілля та здоров'ї громадян, а також створенні сприятливих умов для податкових надходжень та економічної стабільності. Запровадження екологічного страхування є вектором розвитку ринку страхування в Україні, що сприятиме створенню нових продуктів та послуг, спрямованих на захист навколишнього

середовища. Задля підтримки ефективного страхування екологічних ризиків в Україні, є необхідним вдосконалення та розширення законодавчих механізмів для повноцінного забезпечення юридичних гарантій відшкодування збитків довкіллю.

Крім наявних нормативно-правових проблем здійснення екологічного страхування необхідно виділити ряд організаційних та соціальних аспектів, що знижують ефективність такого інституту та дозволяють йому належним чином працювати та досягати поставлених перед ним функціональних практичних завдань. Такими проблемами є: відсутність економічних стимулів для добровільного екологічного страхування, що є необхідним в умовах відсутності нормативної вимоги процедури обов'язкового страхування діяльності у сфері охорони навколишнього природного середовища; відсутність досконалої методики оцінки екологічної шкоди, що є необхідним не лише в межах запровадження механізму екологічного страхування, але і в межах розуміння необхідності пошуку ефективної моделі відшкодування екологічної шкоди довкіллю України, завданої внаслідок військової агресії росії.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2002 р. № 1788 «Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яка може бути заподіяна пожежами та аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки, включаючи пожежовибухонебезпечні об'єкти та об'єкти, господарська діяльність на яких може призвести до аварій екологічного і санітарно-епідеміологічного характеру» [210] встановлюється градація розміру відповідальності за ступенем небезпеки об'єкту, де стався страховий випадок.

Специфіка відповідальності за шкоду, заподіяну внаслідок дії об'єкту підвищеної екологічної небезпеки, якими є небезпечні відходи, полягає у необхідності застосування особливого порядку її розрахунку. В умовах військової агресії росії на території України питання встановлення розміру

екологічної шкоди набуває особливої актуальності. На разі, зараз перебуває на розгляді Верховної Ради України декілька проєктів Закону України «Про екологічне страхування» [179;178], а також проєкт Закону України №6018-2 від 29.09.2021 року «Про екологічне страхування та гарантії відшкодування шкоди, завданої внаслідок діяльності, що становить підвищену екологічну небезпеку» [177]. Зокрема, проєктом Закону України №6018-2 від 29.09.2021 року «Про екологічне страхування та гарантії відшкодування шкоди, завданої внаслідок діяльності, що становить підвищену екологічну небезпеку» запропоновано запровадження змін до Цивільного кодексу України у частині передбачення категорії «екологічне страхування» як «здійснення екологічного страхування цивільної відповідальності за шкоду, яку може бути завдано життю, здоров'ю або майну фізичних осіб та фізичних осіб-підприємців, майну юридичних осіб всіх форм власності та територіальних громад, навколишньому природному середовищу внаслідок здійснення ними діяльності, що становить підвищену екологічну небезпеку, встановлюються законом» [177]. Інститут екологічного страхування вимагає створення системи фінансових інструментів, використання яких здатно у разі настання екологічних страхових випадків компенсувати заподіяну екологічну шкоду.

Згідно із положеннями проєкту Закону України №6018-2 від 29.09.2021 року встановлено декілька видів обов'язкового екологічного страхування, до яких віднесено: страхування відповідальності за пожежу, що спричинила настання екологічної шкоди; страхування відповідальності особи, що здійснює утилізацію чи видання небезпечних відходів; страхування відповідальності осіб, що здійснюють перевезення небезпечних відходів; страхування відповідальності володільця ядерної установки; страхування цивільної відповідальності за заподіяння екологічної шкоди при видобування нафти та газу; страхування відповідальності виробника та/або володільця пестицидів та агрохімікатів.

На розмір страхових внесків, згідно із зазначеними проєктами Закону України про екологічне страхування (№6018 від 09.09.2021 року; №6018-1 від 29.09.2021 року; №6018-2 від 29.09.2021 року) впливають ряд об'єктивних факторів, зокрема, стан об'єкту, тривалість договірних відносин із поводженням із небезпечними вантажами та речовинами, в тому числі із небезпечними відходами, оцінка ймовірності настання екологічних ризиків. Оцінка шкідливого впливу на довкілля, пов'язана із порушення вимог екологічної безпеки при здійсненні діяльності із управління небезпечними відходами, має включати: оцінку шкоди, заподіяної земельним ресурсам; оцінку шкоди, заподіяної водним ресурсам [45]; оцінку шкоди, заподіяної об'єктам тваринного та рослинного світу. Діяльність у сфері надання послуг із екологічного страхування має надаватися сертифікованим суб'єктом господарювання (відповідно до проєкту Закону України №6018-2 від 29.09.2021 року це повинні бути спеціально створені Бюро екологічного страхування).

Механізм екологічного страхування є достатньо дієвим способом забезпечення відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок порушення безпеки довкілля, в тому числі через здійснення діяльності у сфері управління небезпечними відходами, але такий механізм і досі не запроваджено в Україні. Його запровадження стало б належним нормативним базисом для формування системи гарантій відшкодування шкоди довкіллю, але і досі не має суттєвих зрушень у цьому напрямку. На разі в Україні відповідно до пункту 20 частини першої статті 7 Закону України «Про страхування» [241] запроваджено як обов'язкове «страхування відповідальності експортера та особи, яка відповідає за утилізацію (видалення) небезпечних відходів, щодо відшкодування шкоди, яку може бути заподіяно здоров'ю людини, власності та навколишньому природному середовищу під час транскордонного перевезення та утилізації (видалення) небезпечних відходів», але при цьому порядок здійснення такого страхування втратив чинність згідно із Постановою Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 2022 р. № 1135 [164].

В умовах відсутності механізму екологічного страхування є наявним система надання адміністративних послуг у сфері надання дозволу на транскордонне перевезення небезпечних відходів, що згідно із технологічними та інформаційними картками вимагає генерації відомостей про країну, де заплановано розміщення відходів та має бути надано інформацію про наявні та ймовірні екологічні ризики. Відповідно до інформаційної картки адміністративної послуги із транскордонного перевезення небезпечних відходів розгляд заяви про надання такого дозволу здійснюється безоплатно; ухвалення індивідуального адміністративного акту має бути здійснено протягом 70-ти календарних днів з дня подання заяви та супровідної документації до суб'єкта владних повноважень, тобто до Міндовкілля України [197]. Обґрунтування відмови у наданні дозволу на транскордонне перевезення має бути одна із обставин, що визначена безпосередньо чинним законодавством України, зокрема: встановлення факту подання недостовірних відомостей про вантаж, перевезення якого вимагає дозволу та даних про суб'єкта, що здійснює перевезення; відсутність згоди у країни, на території якої планується розміщення небезпечних відходів; фальсифікація згоди країни, на території якої планується розміщення небезпечних відходів [197].

Експорт небезпечних відходів на територію України допускається на підставі спеціального дозволу, що видається Міндовкілля України на підставі такого переліку документів, як: заява про розміщення відходів, що подається щонайменше за 70 днів до запланованої дати першого перевезення; ліцензії експортера на здійснення перевезення небезпечних відходів; документу, що містить опис складу, структури та обсягів відходів; нотаріально посвідчена копія контракту про наявність висновку щодо дотримання вимог екологічної безпеки при розміщенні таких відходів; гарантія дотримання вимоги щодо відшкодування екологічної шкоди від розміщення відходів, зокрема, договір про екологічне страхування цивільної відповідальності учасників таких правовідносин; опис шляху транспортування небезпечних відходів; інша

документація, якщо необхідність її отримання буде обґрунтована Міндовкіллям України [197].

Імпорт небезпечних відходів вимагає від експортера таких об'єктів подання до Міндовкілля України подання такої документації, як: оригінал повідомлення держави експорту; офіційне письмове звернення з проханням про надання згоди на імпорт небезпечних відходів згідно з поданим повідомленням; відомості щодо наявності в імпортера та в особи, що відповідає за утилізацію/видалення, ліцензій на здійснення відповідних операцій поводження з небезпечними відходами, запропонованими для імпорту, та на їх транскордонне перевезення; дані про наявність екологічного страхування у осіб, що реалізують транскордонне перевезення небезпечних відходів; опис відходів, що імпортуються; опис способу утилізації/видалення; експертний висновок про можливість подальшого використання відходів як вторинної сировини; опис шляху транспортування; інші відомості у разі обґрунтованої заяви від Міндовкілля України.

При транзиті небезпечних відходів територією України для отримання спеціального дозволу суб'єктом господарювання до Міндовкілля України подаються такі документи, як: оригінал повідомлення про транскордонне перевезення, де мають бути відображено структурні особливості небезпечних відходів, що транспортуються через територію України, із зазначенням початкового та кінцевого пунктів транспортування відходів; гарантії повної компенсації екологічної шкоди, в тому числі договір про екологічне страхування цивільної відповідальності перевізника відходів [72].

Таким чином, необхідно зазначити, що діяльність із управління небезпечними відходами згідно із вимогами чинного законодавства України вимагає отримання ліцензій, при цьому станом на 1 січня 2024 року порядок їх надання і досі не розроблено, що спричинює нормативну колізію із регулювання діяльності із такими об'єктами. Отримання ліцензії на здійснення управління небезпечними відходами для суб'єкта господарювання має відбутися впродовж півтора року з моменту набрання

чинності Закону України від 20 червня 2022 року № 2320-IX, тобто час звичайно ще є, але при цьому необхідно констатувати, що навіть оновлення профільного законодавства України фактично не спричинило суттєвих змін на ринку надання спеціальних дозволів на здійснення діяльності із поводження із небезпечними відходами.

Окремі види небезпечних відходів можуть бути захоронені шляхом створення полігонів, що регулюється згідно із ДБН В.2.4-4:2010 «Полігони зі знешкодження та захоронення токсичних відходів. Основні положення проектування» [34]. Створення полігонів захоронення небезпечних відходів (зокрема, допускається захоронення радіоактивних відходів, токсичних відходів), що утворилися внаслідок здійснення виробничої діяльності, допускається за місцем їх утворення чи за іншим місцем при дотриманні вимог екологічної безпеки захоронення.

Полігони токсичних відходів підлягають сертифікації і вимагають організації у спеціальній дозволеній тарі, що дозволяє забезпечити їх довгострокове зберігання згідно із розроблених окремих проектів з урахуванням специфіки території (сейсмічності, наявності підроблюваних територій тощо) [34]. Питання щодо кількісної та якісної оцінки території та її придатності території для організації захоронення небезпечних відходів ухвалюється органами місцевого самоврядування та місцевими органами виконавчої влади із проведення попереднього громадського обговорення такого проекту. Створення полігону захоронення небезпечних відходів подання відомостей, що передбачено, зокрема, пунктом 8 «Про затвердження Порядку проведення експертизи містобудівної документації» [214].

Згідно із пунктом 4.8 ДБН В.2.4-4:2010 «Полігони зі знешкодження та захоронення токсичних відходів. Основні положення проектування» [34] до обробки, зберігання і можливого подальшого захоронення небезпечних токсичних відходів приймаються такі об'єкти, що мають технічний паспорт, що повинен бути розроблений промисловим підприємством відповідно до вимог ДСТУ 2195 (ГОСТ 17.9.0.2) (із зазначенням технологічного процесу

при одержанні відходів, їх кількості, характеристик) [51], ДСТУ 4462.3.01 [52]. На створених полігонах відходів має розміщуватися спеціально обладнана господарська зона, зона виробництва із обробки відходів та їх знищення, а також санітарно-захисна зона. Довгострокове зберігання токсичних відходів допускається у разі наявності можливості їх повторного використання як вторинної сировини. Зберігання небезпечних відходів на полігонах має відбуватися у спеціальних контейнерах, при цьому є необхідним дотримання вимог щодо класу їх небезпеки. На полігонах зберігання та знищення небезпечних відходів допускається зберігання інших видів відходів.

До території розміщення полігонів небезпечних відходів висуваються вимога щодо дотримання нахилу, який не повинен перевищувати більше, ніж 1%. Створення полігонів побутових твердих відходів є можливим на: «землях несільськогосподарського призначення або непридатних для сільського господарства, або на сільськогосподарських землях гіршої якості, не зайнятих зеленими насадженнями (особливо лісами 1-ї групи); у вироблених просторах кар'єрів та відпрацьованих родовищах як закладні суміші з урахуванням вимог екологічної, санітарно-епідеміологічної безпеки та охорони праці; з підвітряної сторони (для вітрів переважного напрямку) стосовно населених пунктів, зон відпочинку та інших місць масового перебування населення; поза межами водоохоронних зон, зон підтоплення, та санітарно-захисних зон прилеглих об'єктів; нижче місць водозаборів питної води, рибних господарств, місць нересту, масового нагулу і зимувальних ям риби; відповідно до гідрогеологічних умов, як правило, на ділянках із слабофільтруючими ґрунтами (глиною, суглинками, сланцями), з заляганням ґрунтових вод при їх невеликому підйомі, з урахуванням підйому води при експлуатації полігона не менше ніж 2 м від нижнього рівня захоронення відходів (у випадках несприятливих гідрогеологічних умов на обраному майданчику) необхідно передбачити інженерні заходи, що забезпечують необхідне зниження ґрунтових вод; на територіях залягання

підземних вод на глибині більше 20 м, що мають природну захищеність і перекриті породами з коефіцієнтом фільтрації не більше ніж 10-6 м/добу. Основа дна полігона повинна розміщуватись не менше ніж 4 м від найвищого прогнозного стояння рівня підземних вод. Дно і стінки полігона повинні бути гідроізованими згідно з вимогами додатка Б; на відстані не менше ніж: 15 м від аеропортів; 3 км від межі курортного пункту (міста), морського узбережжя, відкритих водоймищ господарського призначення; об'єктів, які використовуються з культурно-оздоровчою метою, заповідників, місць відпочинку перелітних птахів; 3 км від межі населеного пункту» [34].

Будівництво полігонів небезпечних відходів має бути погоджено із Державною екологічною інспекцією України, МОЗ України та оформлюється за заявою, адресованою Міндовкілля України.

Забороненим є створення полігонів небезпечних відходів на територіях, де є розміщеними ділянки корисних копалин без дозволу Держгеонадра України, а також у небезпечних зонах відвалів породи; у заболочених місцях та на інших територіях, що мають нестійкий ґрунт та можуть бути підтоплені.

Але при цьому відсутньою є нормативний порядок регулювання здійснення захоронення небезпечних відходів, що встановлювався Інструкцією про зміст і складання паспорта місць видалення відходів згідно з наказом Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України № 12 від 14.01.1999 р. [184], дія якої скасована Наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 18.08.2023 року № 578 «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких наказів» [163]. На разі наявною є ситуація, що у зв'язку із змінами, що запроваджено Законом України «Про управління відходами», операції із поводження із небезпечними відходами стають неконтрольованими та перебувають поза нормативним регулюванням.

Окрему увагу необхідно приділити питанню поводження із відходами руйнації або інакше їх називають відходами війни [14, с. 93-99; 159, с. 93-99].

Порядок поводження із такими відходами визначається окремою Постановою КМ України від 27 вересня 2022 р. № 1073 «Про затвердження Порядку поводження з відходами, що утворились у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України» [212]. Зазначеною Постановою КМ України від 27 вересня 2022 р. № 1073 встановлено, що її дія не поширюється на управління радіоактивними відходами, відходами, що утворилися внаслідок діяльності суб'єктів господарювання. Але при цьому встановлюється, що відходами руйнації можуть бути електровідходи, медичні відходи, що за своїми морфологічними характеристиками, як було встановлено у попередніх підрозділах, є небезпечними відходами. Тобто вже в межах цієї постанови спостерігається розбіжності розуміння відходів, які є небезпечними та тими, обіг яких не створює загрози природному довкіллю [212]. Постановою КМ України від 27 вересня 2022 р. № 1073 встановлюється вимога, що відходи руйнації мають складуватися на тимчасово обладнаних територіях, де заплановано їх сортування та пошук напрямів їх подальшого повторного використання. Крім того, наявність розбіжностей в межах власне Постанови КМ України від 27 вересня 2022 р. № 1073 щодо розуміння категорії «відходи руйнації», поглиблює проблему здійснення ефективного управління небезпечними відходами, адже у Національному реєстрі об'єктів утворення, здійснення операцій у сфері поводження з відходами такі об'єкти не передбачені. Отже, доцільним зробити висновок, що здійснення дозвольно-ліцензійного та інформаційно-консультаційного провадження у сфері управління небезпечними відходами характеризується відсутністю комплексного підходу до врегулювання порядку їх розміщення та інших форм діяльності. Крім того наявною є проблема ухвалення нормативно-правових актів у сфері управління відходами, що обґрунтовується необхідністю оперативного врегулювання управлінських задач, які обумовлюються як воєнним станом, так і іншими

історико-соціальними вимогами, що не сприяє ефективності такого регулювання.

2.3. Юридична відповідальність у сфері управління небезпечними відходами в Україні

За порушення режиму управління небезпечними відходами встановлюються такі форми юридичної відповідальності, як майнова (або цивільно-правова) відповідальність, дисциплінарна відповідальність, адміністративно-правова відповідальність, кримінально-правова відповідальність.

Підставою для застосування заходів юридичної відповідальності у сфері управління небезпечними відходами може бути як заподіяння екологічної шкоди, так і власне факт недотримання режиму поводження із такими об'єктами, що не спричинило негативних наслідків.

У чинному законодавстві є відсутньою спеціальна окрема норма, яка б закріпила відповідальність за порушення режиму управління небезпечними відходами. Але при цьому ряд норм різних галузей права можуть бути застосовані для врегулювання деліктних відносин з питань поводження із об'єктами підвищеної небезпеки, якими є небезпечні відходи.

В межах чинного цивільного законодавства України встановлено загальні принципи застосування заходів майнової відповідальності, що полягають у визначенні підстав для їх реалізації як в межах договірних відносин, так і в умовах відсутності договору між учасниками відношення. Управління небезпечними відходами можуть бути об'єктом таких договірних зобов'язань, як договір перевезення. Крім того відповідальність у сфері управління небезпечними відходами підлягає страхуванню, тому має розглядатися як об'єкт таких договорів.

Згідно із чинним цивільно-правовим законодавством України небезпечні відходи відносяться до об'єктів підвищеної небезпеки, що вимагає укласти договір страхування відповідальності їх виробника чи володільця. Як зазначає Р.В. Собо́тник об'єктом цивільно-правового договору страхування цивільної відповідальності за шкоду, заподіяну джерелом підвищеної небезпеки можуть бути «об'єкти, на яких використовуються, виготовлюються, перероблюються, зберігаються або транспортуються (окрім транспортування за межами підприємства, включаючи трубопроводи) небезпечні речовини, в кількості, що дорівнює або перевищує встановлені нормативи граничних мас небезпечних речовин (нафтобази, об'єкти з утилізації небезпечних відходів, коксохімічні заводи, нафто-, газо-, аміакопроводи тощо)» [261, с. 95-96].

Також можуть бути об'єктом цивільно-правового страхування відносин із поводження із сховищами промислових відходів, що розуміються як штучні споруди, що існують у природному чи антропогенному середовищі, що використовуються для зберігання чи складування небезпечних відходів виробництва, і здійснюється їх переміщення у просторі [261, с. 96].

Необхідно підкреслити, що страхування відповідальності володільця небезпечними відходами не звільняє його від застосування відносно нього інших форм юридичної відповідальності, зокрема, адміністративно-правової чи кримінально-правової.

Адміністративно-правова відповідальність за вчинення порушень у сфері управління небезпечними відходами є важливою гарантією забезпечення вимог екологічної безпеки та подолання негативних наслідків техногенного забруднення земель та інших природних ресурсів і об'єктів.

Чітке визначення категорії «адміністративна відповідальність» сприятиме оптимізації нормативного регулювання застосування заходів правообмежувального впливу на порушника режиму управління небезпечними відходами. Однак при цьому в межах правової системи України залишається відкритим питання удосконалення чинного

адміністративно-деліктного законодавства в цілому, і зокрема, створення дієвого механізму державного екологічного контролю та адміністративно-правової відповідальності.

У наукових публікаціях інститут адміністративної відповідальності розуміється як певна система суспільних правовідносин, реалізація яких відбувається за умови владного втручання органів державної влади та місцевого самоврядування, що функціонально спрямовується на виконання завдань спеціальної та загальної превенції із попередження вчинення адміністративних правопорушень і застосування адміністративних стягнень як інструментів компенсаторного впливу на учасників деліктних правовідносин [50, с. 43–43]. Розуміння адміністративної відповідальності, що обґрунтовується у наукових розробках О.І. Миколенка, полягає у можливості та доцільності застосування до порушника не лише адміністративних стягнень, але і інших заходів примусу, в тому адміністративно-господарських санкцій, що є обґрунтованим, зокрема, в сфері управління небезпечними відходами [122, с. 51-56].

У доктринальному дослідженні сутності адміністративної відповідальності В.К. Колпаков висловлює підхід, що застосування правообмежувальних заходів впливу на порушника норм регулювання суспільних відносин має відбуватися в межах встановленої чинним законодавством адміністративної процедури [84, с. 290]. В подальшому така ідея була досліджена вченим у спільній публікації із Т.О. Коломоєць та Ю.О. Легезою, присвяченій проблемі охорони довкілля засобами адміністративно-правового впливу, де вченими зосереджено увагу на встановленню змісту відповідальності юридичних осіб за забруднення довкілля [85, с. 300-301].

На управлінському змісті розуміння адміністративної відповідальності акцентується у наукових публікаціях Р.С. Мельника, що корелюється із тематикою встановлення змісту адміністративної відповідальності у сфері управління небезпечними відходами, та дозволяє обґрунтувати висновок про

розширене тлумачення його змісту, що реалізується не лише в межах адміністративно-деліктного провадження [118, с. 5-16; 119, с. 285].

Німецько-правова доктрина базується на розумінні змісту адміністративної відповідальності як певної визначеної чинним законодавством форми публічного примусу, що відноситься до компетенції органів публічної адміністрації [286].

Таким чином, наявною є розширене тлумачення змісту адміністративної відповідальності та недоцільності її ототожнення із механізмом застосування адміністративних стягнень.

Згідно із положеннями статті 57 Закону України «Про управління відходами» розміщено відкритий перелік правопорушень, вчинення яких може спричинити настання різних форм державного впливу на особу, зокрема, до них віднесено:

«1) здійснення операцій у сфері управління відходами без відповідного дозволу на здійснення таких операцій або недотримання умов дозволу;

2) порушення встановленого порядку подання декларації про відходи або неподання такої декларації;

3) порушення правил ведення обліку утворення відходів та операцій з управління відходами;

4) порушення строків та/або порядку подання звітності про утворення, збирання, перевезення та оброблення відходів;

5) порушення вимог щодо передачі відходів суб'єктам господарювання у сфері управління відходами;

6) порушення встановленого порядку управління відходами, що призвело до негативного впливу на здоров'я людей, забруднення навколишнього природного середовища та завдало економічних збитків;

7) порушення встановлених правил і режиму експлуатації установок та виробництв з оброблення відходів, полігонів для захоронення відходів;

8) порушення порядку ввезення в Україну, вивезення і транзиту відходів через територію України;

9) невиконання розпоряджень органів, що здійснюють державний контроль і нагляд за операціями з управління відходами та за місцями їх збирання та оброблення;

10) приховування, викривлення або відмову від надання повної та достовірної інформації за запитами посадових осіб і зверненнями громадян та їх об'єднань щодо безпечності утворення відходів та управління ними, у тому числі про аварійні скиди відходів та їх наслідки;

11) несплату або несвоєчасну сплату екологічного податку за розміщення відходів;

12) невиконання цільових показників щодо підготовки відходів до повторного використання, рециклінгу, іншого матеріального відновлення, включаючи зворотне заповнення».

Аналіз положень статті 57 Закону України «Про управління відходами» свідчить про відсутність безпосередньої вказівки на перелік правопорушень, що можуть бути вчинені в межах правового режиму поводження із небезпечними відходами.

Так само чинним адміністративно-деліктним законодавством без специфікації різновидів відходів передбачається адміністративна відповідальність за «Псування і забруднення сільськогосподарських та інших земель» (ст. 52 КУпАП), «Пошкодження лісу стічними водами, хімічними речовинами, нафтою і нафтопродуктами, шкідливими викидами, відходами і покидьками» (ст. 72 КУпАП), «Засмічення лісів відходами» (ст. 73 КУпАП), «Порушення вимог щодо поводження з відходами під час їх збирання, перевезення, зберігання, оброблення, утилізації, знешкодження, видалення або захоронення» (ст. 82 КУпАП), «Порушення правил ведення первинного обліку та здійснення контролю за операціями поводження з відходами або неподання чи подання звітності щодо утворення, використання, знешкодження та видалення відходів» (ст. 82-1 КУпАП), «Виробництво продукції з відходів чи з їх використанням без відповідної нормативно-технічної та технологічної документації» (ст. 82-2 КУпАП), «Приховування,

перекручення або відмова від надання повної та достовірної інформації за запитами посадових осіб і зверненнями громадян та їх об'єднань щодо безпеки утворення відходів та поводження з ними» (ст. 82-3 КУпАП), «Змішування чи захоронення відходів, для утилізації яких в Україні існує відповідна технологія, без спеціального дозволу» (ст. 82-4 КУпАП), «Порушення правил передачі відходів» (ст. 82-5 КУпАП), «Порушення встановлених правил і режиму експлуатації установок і виробництв з оброблення та утилізації відходів» (ст. 82-6 КУпАП), «Приховування перевищення встановлених лімітів на обсяги утворення та розміщення відходів» (ст. 91-3 КУпАП). Спеціальні підстави адміністративної відповідальності встановлюються за вчинення діяння, пов'язаного із захороненням неперероблених (необроблених) побутових відходів (ст. 82-8 КУпАП), невжиття заходів щодо забезпечення охорони посівів снотворного маку чи конопель, місць їх зберігання та переробки (ст. 106-1 КУпАП), порушення порядку видобутку, виробництва, використання та реалізації дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння, дорогоцінного каміння органогенного утворення та напівдорогоцінного каміння (ст. 189-1 КУпАП) [80].

Кримінально-правова відповідальність за порушення режиму поводження із відходами, що створює загрозу життю та здоров'ю людини, встановлюється відповідно до ст. 239 КК України «Забруднення або псування земель», ст. 241 «Забруднення атмосферного повітря», ст. 243 «Забруднення моря», ст. 247 «Порушення законодавства про континентальний шельф України», ст. 268 «Незаконне ввезення на територію України відходів і вторинної сировини» [97]. У ч. 2 ст. 268 КК України закріплюється кримінально-правова відповідальність за ввезення на територію України небезпечних відходів без оформлення спеціального дозволу та погодження із Міндовкілля України, чи подання підробленої згоди на такий імпорт відходів. В інших деліктних нормах міститься формулювання – відходи, які є небезпечні для життя та здоров'я людини, що

є дещо відмінним у практиці правозастосування та нормативного розуміння змісту такої категорії.

Управління з небезпечними відходами пов'язується із вчиненням шахрайських злочинів та службових злочинів. Зокрема, у справі № 761/21815/22 ОСОБА_6 переконала ОСОБУ_7 зробити ОСОБІ_1 пропозицію щодо передачі їй неправомірної вигоди у розмірі 30 (тридцять) гривень за кожен тону перевезених небезпечних відходів та 200 (двісті) гривень за кожен тону відходів, при цьому такі витрати було закладено в кошторис надання таких послуг, але при цьому перевезення таких речовин фактично не відбулось. В цілому розмір отриманої неправомірної вигоди за даним кримінальним правопорушенням склав 50 тис. грн.. Об'єктивна сторона вчиненого кримінального правопорушення полягала у складанні та підписанні актів про передачу відходів буріння, із зазначенням у них завідомо недостовірних відомостей як про масу перевезених відходів, так і про місце їх розвантаження та захоронення, тим самим організував пропозицію особі, яка працює на користь підприємства [19].

У провадженні №1-кп/761/2147/2023 так само винесено вирок Шевченківського районного суду м. Києва від 04 серпня 2023 року, де особу_5 визнано винуватою у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 3 ст. 354 КК України – «Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання працівником підприємства, установи чи організації, який не є службовою особою, або особою, яка працює на користь підприємства, установи чи організації, неправомірної вигоди, а так само прохання надати таку вигоду для себе чи третьої особи за вчинення чи невчинення будь-яких дій з використанням становища, яке займає працівник на підприємстві, в установі чи організації, або у зв'язку з діяльністю особи на користь підприємства, установи чи організації, в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає таку вигоду, або в інтересах третьої особи», та застосовано стягнення штрафу на користь держави в розмірі 500 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 8500 (вісім тисяч п'ятсот) грн.; та

за ч. 2 ст. 190 КК України «Шахрайство, вчинене повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або таке, що завдало значної шкоди потерпілому» та стягнуто штраф на користь держави в розмірі 100 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що становить 1700 (одна тисяча сімсот) грн [20].

Отже, у сфері управління з небезпечними відходами поширеними є кримінальні правопорушення, що пов'язується із вчиненням шахрайських дій та отриманням неправомірної вигоди, що виникає внаслідок укладення фіктивних чи удаваних правочинів, де об'єктом має бути здійснення дій із утилізації відходів, чого фактично не робиться. Варто зазначити, що при цьому є можливою ситуація, коли під виглядом шахрайства та вчинення службового кримінального правопорушення відбувається приховування інших неправомірних дій, зокрема, передбачених ст. 266-268 КК України, де встановлюється кримінально-правова відповідальність за порушення режиму поводження із небезпечними відходами. Застосування заходів кримінально-правової відповідальності за вчинення правопорушень у сфері поводження із небезпечними відходами часто не відбувається. Дії, вчинені у сфері поводження із небезпечними відходами приховуються під виглядом інших кримінальних правопорушень, що передбачають менший обсяг стягнень, і що найголовніше, не спричиняють настання еколого небезпечних наслідків, чи не створюють загрозу їх настання, що з точки зору доказування у кримінально-правових справах є простішим і не вимагає проведення експертної оцінки вчинених дій. Саме тому за даними Єдиного державного реєстру судових рішень, у період із 1 січня 2019 року не було застосовано жодного разу заходів кримінально-правової відповідальності за вчинення неправомірних дій у сфері управління небезпечними відходами (ст.ст. 266-268 КК України [97]).

Варто окрему увагу приділити питанню соціальної та юридичної відповідальності підприємства, в наслідок діяльності якого виробляються відходи. Чинним Законом України «Про управління відходами»

передбачається запровадження розширеної відповідальності підприємства-виробника для певних небезпечних відходів, що може бути використано як джерело формування фінансових надходжень до державних та позабюджетних цільових природоохоронних фондів. Передусім мова йде про діяльність виробників таких потенційно небезпечних відходів, як батареї та акумулятори, а також відходи електричного та електронного обладнання. Діяльність із управління такими об'єктами, окрім застосування норм Закону України «Про управління відходами», вимагає додаткового законодавчого регулювання. Зокрема, таким має стати Закон України «Про батареї та акумулятори», проєкт якого було знято з розгляду 07 лютого 2023 року, але при цьому подібний законодавчий акт є необхідним для виконання вимог Угоди України з ЄС про інтеграцію [249]. Між тим функціональною метою проєкту Закону України № 2352 від 30.10.2019 було визначено здійснення «управління відходами батарей і акумуляторів для забезпечення екологічної безпеки, запобігання негативного впливу цих відходів на здоров'я людей та навколишнє природне середовище шляхом запровадження системи розширеної відповідальності виробника та вимог високого рівня збору та рециклінгу відходів батарей та акумуляторів, повернення в економічний обіг вторинної сировини для переробної промисловості». Крім того встановлювалось, що виробники батарей та акумуляторів несуть відповідальність за обладнання спеціальних місць їх зберігання, що мають бути безпечними для довкілля, і найголовніше – забезпечувати роздільне збирання твердих побутових відходів та відходів батарей і акумуляторів. Іншим проєктом Закону України, що також спрямовувався на реалізацію вимог запровадження розширеної відповідальності виробника небезпечних відходів, є проєкт Закону України № 2350 від 30.10.2019 року «Про відходи електричного та електронного обладнання» [251], який на разі також 07 лютого 2023 року було знято з розгляду, попри його функціональне спрямування на вирішення проблем гармонізації чинного екологічного законодавства України та країн ЄС.

Запровадження розширеної відповідальності виробника також передбачається рядом інших проєктів Закону України, зокрема, «Про відходи видобувної галузі», «Про відходи промисловості», розроблених альтернативно громадськими об'єднаннями [266]. Реалізація вимоги розширеної відповідальності виробника відходів видобувної промисловості пов'язується із запровадження нового адміністративного акту – Плану управління відходами, що передбачає вимогу на етапі проєкту розробки родовища корисних копалин розробити план його консервації та утилізації відходів гірничодобувної промисловості.

На разі зараз відсутньою є вимога до постійного надрокористувача із здійснення рекультивації родовища, проєкт розробки якого має висуватися на вже на етапі здійснення підготовки ділянки надр до видобування корисних копалин. Зараз такий обов'язок покладається на діючого надрокористувача, який на етапі, коли ділянка надр потребує рекультивації може втратити вже право на розробку родовища. Як результат такої хибної нормативної політики в Україні - це наявність чисельної кількості ділянок надр, які належним чином не пройшли консервацію. Але при цьому паспортизація ділянки родовища, на якому розміщуються відходи гірничодобувної промисловості, створює додаткові перепони та підвищує бюрократизацію управління такими об'єктами, що знижує рівень інвестиційної зацікавленості суб'єктів господарювання. На разі зараз відходи гірничодобувної промисловості, що вибірково володіють властивостями небезпечних відходів, не мають встановленого чинним законодавством власника. Натомість норми Закону України «Про управління відходами» вимагають запровадження інституту розширеної відповідальності виробника відходів, яким, зокрема, є і гірниче підприємство. Відсутність нормативних стандартів поводження із відходами гірничодобувної промисловості призводить до того, що питання забезпечення ефективності використання таких відходів має вирішуватися органами місцевого самоврядування, на землях яких створюються сміттєзвалища та полігони небезпечних відходів. Крім того частину відходів

гірничодобувної промисловості було утворено ще за радянських часів і з того часу не винайдено ефективного шляху нормативного врегулювання їх використання.

Таким чином, в межах чинного законодавства України конкретних критеріїв та механізмів щодо регулювання адміністративної відповідальності за незаконне розміщення небезпечних відходів не закріплено. Натомість специфікація юридичної відповідальності залежно від різновиду небезпечних відходів, врахування рівнів суспільної шкідливості відповідних діянь дозволить належним чином персоніфікувати застосування заходів державно-правового впливу та підвищити їх ефективність. Крім того у потенційному законодавстві України має бути передбачений механізм врахування потенційної корисності небезпечних відходів, яка може впливати на обсяг відповідальності та заходів, застосовуваних до порушників.

Зазначені у сукупності пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства України можуть сприяти розвитку стратегічних підходів до використання небезпечних відходів, зокрема, їх повторного використання для енергетичних потреб, що сприятиме раціональному використанню ресурсів та мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище.

Для впровадження змін у законодавство може бути важливим активна участь громадянського суспільства, екологічних організацій та експертів у формуванні публічної думки та висуванні конструктивних пропозицій.

Відшкодування майнової шкоди, спричиненої внаслідок порушення режиму управління небезпечними відходами, може бути реалізовано в межах застосування заходів цивільно-правової чи господарсько-правової відповідальності. Застосування заходів цивільно-правової чи господарсько-правової відповідальності може бути здійснено як добровільно, так і в межах врегулювання спору. Також питання відповідальності із управління небезпечними відходами може бути врегулювано шляхом врегулювання публічно-правових спорів, що виникають між органами державної влади чи місцевого самоврядування та приватними особами [79].

Однією із проблем виникнення спорів у сфері публічно-управлінських відносин із управління небезпечними відходами, як зазначає Н.В. Коваленко, має розглядатися низький рівень професійної підготовки службових осіб, які виконують посадові обов'язки в межах здійснення екологічної функції держави [76, с. 130-134]. Виникнення публічно-правових спорів із питань управління небезпечними відходами пов'язується із такими підставами, як: недотримання режиму справляння екологічного податку за забруднення довкілля; порушення вимог правомірності здійснення контрольно-наглядового провадження за діяльністю суб'єктів господарювання, що виробляють небезпечні відходи.

У справі № 806/1456/16 за участі Держекоінспекції України [156] предметом адміністративного позову було недотримання суб'єктом владних повноважень вимог проведення позапланової перевірки підприємства, діяльність якого пов'язується із використанням небезпечних відходів. На момент проведення перевірки був чинним Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 10 вересня 2008 року №464 [211], вимоги якого були порушені в наслідок дій посадових осіб Держекоінспекції України. Зокрема, однією із вимог організації проведення позапланової перевірки є наказ керівника територіального управління Держекоінспекції України, де має бути передбачено, що строк проведення позапланової перевірки має бути не більше десяти робочих днів, а для суб'єктів малого підприємництва – не більше двох робочих днів. Наказ про призначення проведення перевірки повинен бути доведений до відома суб'єкта господарювання. В результаті перевірки (планової чи позапланової) ухвалюється індивідуальний адміністративний акт, що оформлюється у двох примірниках, і один із примірників під підпис доводиться до відома директора підприємства [211]. Коли зміст укладеного адміністративного акту про перевірку суб'єкта управління небезпечними відходами не погоджено із підконтрольним органом, то про це робиться відповідна відмітка. Оскарження дій суб'єкта владних повноважень може бути здійснено в

адміністративному порядку, а також у порядку адміністративного судочинства, але при цьому необхідно підкреслити, що право оскарження виникає саме у юридичної особи, а не у окремої фізичної особи, що діє як службова особа підприємства. Саме наявність неналежного позивача спричинило відмову у розгляді адміністративної справи № 806/1456/16 [156]

У справі № 826/28014/15 [155] позовними вимогами було також визнання протиправним адміністративного акту як результату здійсненої перевірки суб'єкта господарювання у сфері поводження із відходами. Ухвалення акту Держекоінспекцією України повзувалось із ненаданням суб'єктом господарювання належної документації із питань управління відходами, а саме: декларації про утворення відходів, дозволу на відходи, статутних документів, наказів щодо призначення осіб, відповідальних за поводження з відходами тощо).

Підставою для виникнення публічно-правового спору у сфері управління небезпечними відходами може бути анулювання виданого спеціального дозволу на здійснення відповідної діяльності. Так, у справі № 826/19129/14 [157] Касаційним адміністративним судом у складі Верховного Суду встановлено, що анулювання ліцензії на поводження із небезпечними відходами має бути обґрунтованим. Дозвіл на поводження із небезпечними відходами позивачеві у справі № 826/19129/14 був видано Міністерством екології та природних ресурсів України у липні 2012 року строком на 5 років. Під час дії спеціального дозволу на поводження із небезпечними відходами нафтогазової промисловості суб'єктом господарювання не було оформлено технічного паспорту на місця захоронення таких відходів [157]. На підставі наявності таких юридичних фактів суд першої інстанції скасував ліцензію суб'єкта господарювання на поводження із небезпечними відходами, що було підтримано і апеляційним судом. Однак касаційна інстанція задовольнила касаційну скаргу, аргументуючи, що Держекоінспекція України за наявності такої сукупності юридичних фактів мала не анулювати ліцензію, а визнати її недійсною із

моменту її видачі, адже наявність технічного паспорту та територію, де здійснюється захоронення відходів, є обов'язковою вимогою відповідності поданої заявної документації.

Неналежне виконання умов договору може бути предметом позовних вимог у приватно-правовому спорі, та спричинювати застосування заходів господарсько-правової чи цивільно-правової відповідальності за неналежне виконання покладених на особу зобов'язань. Таким прикладом може бути справа № 910/3140/22, де предметом позову були вимоги ТОВ «Еко Консалт» до приватного підприємства «Промо Сервіс» щодо стягнення суми боргу за наданні послуги та про стягнення штрафних санкцій на загальну суму 150 990,89 грн.. Позивач обґрунтовує позовні вимоги тим, що відповідач не оплатив в повному обсязі надані послуги за договором надання екологічних послуг № 15 від 22.03.2021, у зв'язку з цим виникла заборгованість у розмірі 150 990,88 грн, а саме: 140 400,00 грн - основний борг, 6 804,52 грн - пеня, 1 107,81 грн - 3% річних, 2 678,55 грн - інфляційні втрати [158]. Північним апеляційним господарським судом було встановлено, що 22.03.2021 між ТОВ «Еко Консалт» та ПП «Промо Сервіс» було укладено Договір №15 про надання екологічних послуг. Згідно із змістом зазначеного договору було визначено, що ТОВ «Еко Консалт» має надати такі консультаційні та екологічні послуги: консультаційні послуги по підготовці документів для отримання письмової згоди (повідомлення) на транскордонне перевезення небезпечних відходів та підготовку заяви та документів для подачі до компетентного органу з питань контролю за перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням в Україні, а саме: 1) відомості щодо наявності в експортера ліцензії на здійснення відповідних операцій поводження з небезпечними відходами, запропонованими для експорту, та на їх транскордонне перевезення; 2) відомості про походження і склад відходів, а у разі потреби (на запит Міндовкілля) протокол аналізу: відомості про особу, що відповідає за утилізацію/видалення (опис способу утилізації/видалення, потужність і місцезнаходження санкціонованого

об'єкта, термін дії дозволу на його експлуатацію); нотаріально засвідчену копію контракту між експортером та особою, що відповідає за утилізацію/видалення, в якому зазначено методи екологічно обґрунтованого поводження з відходами; опис шляху транспортування відходів; відомості про страхування відповідальності експортера щодо відшкодування шкоди, якої може бути заподіяно здоров'ю людини, власності і навколишньому природному середовищу під час транскордонного перевезення небезпечних відходів.

В результаті надання таких інформаційно-консультаційних послуг замовнику (ПП «Промо Сервіс») мають бути надані належним чином оформлені документи дозволу на транскордонне перевезення небезпечних відходів. Договором визначено ціну надання таких екологічних послуг та порядок передачі дозвільної документації на здійснення перевезення небезпечних відходів. У позові ТОВ «Еко Консалт» зазначало, що у повному обсязі надано відповідачу послуги, які передбачені договором, з результатом який був погоджений сторонами, а саме: отримання відповідачем письмової згоди (повідомлення) на транскордонне перевезення небезпечних відходів (що підтверджується документарно актами приймання-передачі спеціального дозволу на здійснення транскордонного перевезення небезпечних відходів). Сторонами у досліджуваному спорі в процесі виконання умов договору було зменшено його ціну та предмет шляхом підписання додаткової угоди №1 від 02.07.2021 до договору №15 від 22 березня 2021 року. Північним апеляційним господарським судом було встановлено, що відповідач ПП «Промо Сервіс» належним чином виконав умови додаткової угоди №1 до договору, а отже – основне зобов'язання має вважатися також належним чином виконаним, що робить безпідставними позовні вимоги ТОВ «Еко Консалт».

Таким чином, одним із пріоритетів розроблення та впровадження законодавства з питань здійснення управління небезпечними відходами є питання встановлення нормативної вимоги розширеної відповідальності

гірничодобувних підприємств як виробників техногенних відходів. Крім того є необхідним встановлення механізму застосування заходів кримінально-правової чи адміністративно-правової відповідальності до службових осіб гірничодобувних підприємств за невжиття заходів чи неналежне вжиття заходів, спрямованих на забезпечення рекультивації родовища корисних копалин.

Висновки до розділу 2:

Проведене в межах даного розділу дослідження сутності та структури механізми державно-правового регулювання управління небезпечними відходами в Україні, а також вивчення проблем його реалізації дозволило зробити ряд науково-теоретичних та практичних висновків.

1. З'ясовано, що реалізація функцій управління небезпечними відходами відноситься до сфери публічного інтересу суспільства, що полягає у забезпеченні вимог екологічної безпеки у здійсненні діяльності, пов'язаної із регулювання виробництва, переробки, захоронення, перевезення та інших операцій із речовинами, що втратили власні первісні корисні властивості.

До суб'єктного складу механізму управління небезпечними відходами віднесено сукупність фізичних осіб, юридичних осіб приватного права, а також юридичних осіб публічного права, діяльність яких має спрямовуватися на задоволення вимог національної екологічної безпеки із здійснення операцій з такими об'єктами. Наголошено, що ефективність здійснення управління небезпечними відходами має забезпечуватися на місцевому, національному та міждержавному рівнях взаємодії, що вимагає активізації процесів гармонізації чинного законодавства України до стандартів країн ЄС як пріоритету розвитку українського суспільства.

Органи державної влади та місцевого самоврядування у сфері управління небезпечними відходами класифіковано на органи, що здійснюють: міжгалузеві компетенційні повноваження (Кабінет Міністрів

України, місцеві державні адміністрації); галузеві компетенційні повноваження (Міндовкілля України, МОЗ України); правоохоронні компетенційні повноваження (Національна поліція, Держекоінспекція України тощо).

Приділено увагу реалізації форм участі громадськості у сфері здійснення управління небезпечними відходами, серед яких визначено: подання індивідуального чи колективного звернення до органу державної влади та місцевого самоврядування; проведення природоохоронних заходів; поширення соціальної реклами необхідності здійснення роздільного збирання побутових твердих відходів та доведення до відома суспільства екологічної небезпеки потрапляння батарей та електрообладнання до ґрунтів України; проведення громадського обговорення проєктів нормативно-правових актів.

Обґрунтовано доцільність запровадження комплексного підходу до визначення суб'єктного складу відносин управління небезпечними відходами, що здатно подолати проблему розпорошеності системи центральних органів виконавчої влади та органів регіональної влади. Наголошено на наявності проблеми низького рівня ефективності здійснення контролю за здійснення управління небезпечними відходами, що пов'язується із відсутністю законодавчого підходу щодо розуміння механізму державного екологічного контролю та суб'єктів його реалізації.

2.3 врахуванням нормативно-правового та загальнотеоретичного підходів до розуміння змісту та критеріїв класифікації адміністративної процедури, обґрунтованих у наукових працях таких вчених, як В. Б. Авер'янова, Ю. П. Битяк, Т. О. Коломоєць, О. В. Кузьменко, О. І. Миколенко, В. П. Тимощук, А. М. Школик, А. А. Шарая, визначено авторський підхід до встановлення сутності такої категорії.

Обґрунтовано доцільність розуміння адміністративної процедури як врегульованої чинним законодавством України діяльності владних суб'єктів із вирішення адміністративних індивідуальних справ, що власним

результатом має видання визначеної форми, виду та змісту адміністративного акту.

Адміністративні процедури у сфері поводження із небезпечними відходами класифіковано: за функціями правового регулювання (регулятивні та охоронні); залежно від оплатності надання (оплатні та безоплатні); за об'єктом правового регулювання (адміністративні процедури, пов'язані із поводженням із небезпечними відходами IV класу використання (небезпечні небезпечні відходи) та адміністративні процедури, пов'язані із поводженням із небезпечними відходами I-III класів використання (безпечні небезпечні відходи)). Наголошено на необхідності у сфері управління небезпечними відходами реалізації принципу соціальної справедливості, що обґрунтовує доцільність відмови від застосування безоплатного підходу до здійснення регулятивних та охоронних адміністративних процедур.

Встановлено, що триваюча реформа чинного законодавства України результативно не досягла вирішення завдання із здійснення комплексного підходу до розуміння категорії «небезпечні відходи», та нормативного регулювання здійснення адміністративних процедур із здійснення операцій з ними. Визначено, що новацією чинного процедурного законодавства у сфері управління небезпечними підходами стала вимога розроблення такого адміністративного акту, як План управління відходами, що вимагає визначення на етапі формування проєктної документації із отримання спеціального дозволу (ліцензії) програми із вжиття заходів, спрямованих на мінімізацію процесів утворення відходів, на забезпечення реалізації можливостей із використання відходів повторно тощо.

Визначено, що на законодавчому рівні вимагається розробка та ухвалення таких актів, як Закон України «Про управління медичними відходами», «Про управління техногенними відходами», «Про управління відходами батарей та електрообладнання».

3. Встановлено, що видами юридичної відповідальності у сфері управління небезпечними відходами є дисциплінарна, майнова, адміністративно-правова та кримінально-правова відповідальність.

Розглянуто питання нормативного регулювання здійснення екологічного страхування відповідальності виробників та володільців небезпечних відходів, на підставі чого сформульовано авторські пропозиції до чинного законодавства України (додаток Б).

Зроблено висновок, що згідно із чинним Законом України «Про управління відходами» передбачається запровадження розширеної відповідальності підприємства-виробника для небезпечних відходів, що може бути реалізовано шляхом запровадження окремого виду податку на таких суб'єктів, та подальшого використання надходжень від його справляння для формування бюджету фондів охорони навколишнього природного середовища.. Наголошено на необхідності активізації процесів із запровадження механізму розширеної відповідальності виробників таких потенційно небезпечних відходів, як батареї та акумулятори, електричне та електронне обладнання, медичні засоби та препарати, що має передбачати покладення обов'язку на таких суб'єктів щодо створення умов для роздільного збирання таких відходів та у разі можливості їх повторного використання.

Наголошено, що запровадження розширеної відповідальності виробника також передбачається рядом інших проєктів Закону України, зокрема, «Про відходи видобувної галузі», «Про відходи промисловості», розроблених альтернативо громадськими об'єднаннями. Зроблено висновок, що реалізація вимоги розширеної відповідальності виробника небезпечних відходів видобувної промисловості пов'язується із запровадження нового адміністративного акту – Плану управління відходами, що передбачає вимогу на етапі проєкту розробки родовища корисних копалин розробити план його консервації та утилізації відходів гірничодобувної промисловості.

Встановлено, що предметом публічно-правових спорів у сфері управління небезпечними відходами є: здійснення дозвольно-ліцензійних адміністративних процедур; недотримання вимог процедури здійснення державного контролю та нагляду за діяльністю, пов'язаної із їх розміщенням, транспортуванням, переробкою та утилізацією таких об'єктів; порушення режиму використання об'єктів розміщення небезпечних відходів (в тому числі, порушення адміністративної процедури із визначення складу та властивостей відходів, що утворюються, а також ступеня небезпечності відходів для довкілля та здоров'я людини; порушення порядку виявлення та ведення первинного поточного обліку на основі кількості, типу і складу відходів, що утворюються, збираються, перевозяться, зберігаються, обробляються, утилізуються, знешкоджуються та видаляються; порушення процедурних вимог щодо подання статистичної звітності у сфері поводження із небезпечними відходами, що має здійснюватися на підставі матеріально-сировинних балансів виробництва; порушення порядку призначення відповідальних осіб у сфері поводження з відходами; порушення забезпечення розробки у визначеному порядку та виконанні планів організації роботи у сфері поводження з відходами; неподання щорічної декларації про відходи за формою та у порядку, встановленими Кабінетом Міністрів України).

Визначено, що реалізація механізму майнової відповідальності в сфері може бути добровільно в межах договірних правовідносин, або на підставі застосування засобів судового контролю як інструменту управління небезпечними відходами. Наголошено, що підставами виникнення публічно-правових спорів у сфері управління небезпечними відходами є порушення режиму здійснення дозвольно-ліцензійних та контрольних-наглядових адміністративних проваджень суб'єктами владних проваджень, тоді як приватно-правові спори виникають через недотримання вимог цивільно-правового чи господарсько-правового договору, чи розбіжності розуміння належності виконання таких вимог.

Досягнуті результати здійсненого дослідження в межах даного розділу висвітлено та апробовано у ряді авторських публікацій [148; 149; 150].

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ УПРАВЛІННЯ НЕБЕЗПЕЧНИМИ ВІДХОДАМИ

3.1. Міжнародний та європейський досвід забезпечення ефективності державного-правового регулювання управління небезпечними відходами

Встановлення напрямів вдосконалення здійснення управління небезпечними відходами вимагає вивчення позитивного та негативного досвіду його здійснення в зарубіжних країнах, зокрема, країнах ЄС.

Укладення Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [272] вимагає вжиття значної кількості заходів, спрямованих на гармонізацію чинного законодавства у сфері управління небезпечними відходами, так і на оптимізацію суб'єктних та процедурних характеристик таких правовідносин [49]. Відповідно до змісту положень Додатку XXX Угоди про Асоціацію України з ЄС закріплюються вимоги адаптації національного законодавства до стандартів, що висуваються у Директивах ЄС із питань забезпечення вимог національної екологічної безпеки в цілому, і зокрема, з питань здійснення управління відходами. Європейські стандарти визначення змісту управління відходами відображуються у ряді Директив, зокрема, у: 1) Директиві № 2008/98/ЄС про відходи [284]; 2) Директиві № 2006/21/ЄС про управління відходами видобувної промисловості та внесення змін і доповнень до Директиви № 2004/35/ЄС [283]; 3) Директиві № 1999/31/ЄС про захоронення відходів (зі змінами й доповненнями, внесеними Регламентом (ЄС) № 1882/2003) [43]; 4) Директиві № 2010/75/ЄС про промислові викиди (комплексне запобігання і контроль забруднень) [44] та ін..

Згідно із вимогами Директиви № 2008/98/ЄС про відходи визначено, що пріоритетними напрямками реалізації загальнодержавної політики із впровадження принципів економіки замкненого циклу та екологізації виробництва. Встановлення нормативних критеріїв класифікації відходів, визначення розуміння ступеня небезпечності тих чи інших речовин та матеріалів має бути покладено в основу регулювання управління такими об'єктами, що базується на здійсненні механізму розширеної відповідальності виробників відходів [46].

Відповідно до змісту зазначених європейських директив передбачається спеціальні режими поводження з окремими видами відходів, зокрема, згідно із змістом Директиви № 2008/98/ЄС встановлюється спеціальний режим управління відходами нафтогазового виробництва та запровадження механізмів їх повторного використання [284]. Натомість чинним законодавством України не встановлюється спеціальний режим управління такими небезпечними відходами, що позаяк вимагається здійснити в межах реалізації Угоди про Асоціацію України та ЄС.

Зміст директив ЄС передбачає встановлення спеціального суб'єктного складу правовідносин із управління відходами, в тому числі відходами із підвищеним ступенем екологічної небезпеки. До суб'єктного складу правовідносин із управління відходами відносяться такі особи, як: виробник відходів, яким є особа, внаслідок діяльності якої формуються діяльності (первісний виробник), а також особа, яка володіє відходами, що утворились не через її діяльність (вторинний виробник, або ж утримувач) (параграфи 3.5, 3.6 Директиви № 2008/98/ЄС) [46]. Директива № 2008/98/ЄС розрізняє таких суб'єктів як власник відходів і утримувач (утворювач) відходів [46]. Згідно із європейською директивою утворювачем відходів має розглядатися як певна особа, в тому числі і фізична, діяльність якої пов'язується із реалізацією операцій із сортування, змішування або інших операцій, що допускаються для тих чи інших відходів.

Ефективність здійснення управління небезпечними відходами пов'язується із запровадженням до правової системи таких осіб, як «дилер» та «брокер». Відповідно до змісту Директиви № 2008/98/ЄС [284] визначається, що дилером має визнаватися таке підприємство, що функціонує як особа, яка має зацікавлений економічний інтерес у придбанні відходів як певного майнового ресурсу. Натомість відповідно до змісту чинного законодавства України питання встановлення статусу дилерів та брокерів відходів не вирішено. Згідно із європейськими директивами на дилерів та брокерів покладається обов'язок подавати відомості про стан та структуру відходів, що перебувають в їх володінні, а також від таких суб'єктів вимагається здійснення оприлюднення інформації про періодичності транспортування відходів та інших видів їх перевезення. Зазначені відомості складають перелік первинної документації дилерів, брокерів, власників та утримувачів відходів, що визначаються згідно із європейськими стандартами як публічна екологічна інформація, яка підлягає оприлюдненню у встановленому чинним законодавством порядку [284].

Такий підхід до управління із небезпечними відходами відображає сучасні європейські стратегії у сфері охорони навколишнього середовища та управління відходами. Основні принципи та складові ефективної системи обробки небезпечних відходів, відповідно до європейських стандартів, можуть включати такі організаційно-правові напрями державної політики, як: організація збору відходів; збирання та сортування відходів; забезпечення ефективних систем збору та сортування відходів на етапі виробництва; забезпечення закритих систем збору, що вимагає використання закритих контейнерів та систем для мінімізації ризику для навколишнього середовища та людей, що, зокрема стосується управління медичними відходами, окрім побутових медичних відходів; запобігання утворенню відходів, що вимагає від виробництв впровадження технологій із забезпечення екологічного дизайну продукції, економічного заохочення підприємств впроваджувати принципи зменшення відходів та використання екологічно безпечних

матеріалів; сприяння повторному використанню, що пов'язується із впровадження заходів для підтримки та заохочення повторного використання продуктів; обробка, переробка та утилізація відходів; розвиток технологій обробки відходів та заохочення використання технологій, які дозволяють безпечно обробляти та утилізувати небезпечні відходи; впровадження стратегії відходів за принципом «від кращого до меншого», що полягає у сприянні використанню більш високих рівнів обробки, переробки чи утилізації перед викиданням на полігон чи інші методи обробки відходів; нормативно-правове закріплення стандартів та правил, які регулюють обробку небезпечних відходів, включаючи встановлення норм та правил безпеки; запровадження систем моніторингу для відстеження обсягів відходів, їх складу та шляхів обробки; забезпечення прозорості звітності стосовно управління та обробки небезпечних відходів.

Отже, європейські стандарти здійснення управління небезпечними відходами полягають застосуванні таких механізмів, як: 1) розширена відповідальність виробника (РВВ), що передбачає, що виробник несе відповідальність за кінцевий етап життєвого циклу свого продукту, включаючи утилізацію та обробку відходів, що спрямовується на те, щоб зобов'язати виробників розробляти та впроваджувати стратегії зменшення впливу їхніх продуктів на довкілля; 2) фінансово-правова відповідальність, що включає оплату виробниками певних зборів чи податків, які використовуються для фінансування системи утилізації та переробки відходів, а також у разі необхідності та наявності необхідних юридичних фактів – застосування заходів штрафної відповідальності; 3) нормативно-правова стандартизація діяльності виробників у сфері утилізації та повторного використання відходів, що може включати встановлення стандартів екологічної безпеки, обов'язкових кількісних цілей для повторного використання, та інші вимоги; 4) адміністративна відповідальність посадових осіб підприємств, що встановлюється за невиконання вимог щодо утилізації та повторного використання відходів, що

стимулює формування належного рівня внутрішнього контролю на виробництві.

Взаємодія цих компонентів сприяє створенню ефективної системи управління відходами, що відповідає принципам сталого розвитку. Цей підхід допомагає досягти екологічних, економічних та соціальних цілей, забезпечуючи збалансований підхід до питань поводження з небезпечними відходами, і власне він є відображеним у ряді стратегічних актів із розвитку України, зокрема, у Постанові Верховної Ради України від 24 грудня 1999 року № 1359-XIV «Про Концепцію сталого розвитку населених пунктів» [226].

Однією із вимог здійснення управління небезпечними відходами є створення умов та запровадження механізмів обігу інформації про таку діяльність відкрито та прозоро. Відповідно до Директиви № 2008/98/ЄС [284] встановлюється, що однією із гарантій дотримання прозорості здійснення управління небезпечними відходами є надання зацікавлених громадськості доступу до інформації про їх обіг, операцій із перевезення, захоронення, утилізації, переробки тощо. Інформація про стан здійснення управління небезпечними відходами відноситься до відомостей, що мають бути публічно доступні із дотриманням вимог національної безпеки, безпеки особи та громадянина, що встановлено положеннями як і спеціальних європейських Директив, так і положенням Орхуської конвенції [87; 47; 73; 104, с. 6-21; 291, с. 522-524]. Відповідно до вимог чинного європейського та міжнародного законодавства оприлюдненню мають підлягати як відомості про обіг відходів, так і відомості про їх використання у якості вторинної сировини.

Відповідно до чинного європейського законодавства ЄС визначається спеціальний режим управління відходами видобувної промисловості, який закріплено, зокрема, у положеннях Директиви № 2006/21/ЄС про управління відходами видобувної промисловості та внесення змін і доповнень до Директиви № 2004/35/ЄС [283].

Імплементація європейських стандартів до законодавства України управління відходами у видобувній промисловості пов'язана із впровадженням нормативно-правових положень, спрямованих на забезпечення високого рівня екологічної безпеки та сталого управління відходами. Діяльність із імплементації законодавства та стандартів управління небезпечними відходами гірничовидобувної промисловості вимагає відображення у національному законодавстві статусу таких об'єктів, як хвостосховища, терикони та інші. Основні напрямки імплементації стандартів управління небезпечними відходами гірничовидобувної промисловості мають включати: подолання проблем законодавчого регулювання такої діяльності шляхом ухвалення окремого нормативно-правового акту як складової національної правової системи; ухвалення стандарти проектування та будівництва спеціальних об'єктів гірничодобувної промисловості (териконів, хвостосховищ, відвалів тощо), що мають включати вимоги до геотехнічної стійкості, гідроізоляції та інших аспектів; здійснення моніторингу та звітності управління небезпечними відходами гірничовидобувної промисловості, що вимагає нормативного закріплення системи звітності про екологічні показники та інші критерії господарської діяльності таких підприємств; здійснення екологічного аудиту, що передбачення врегулювання проведення регулярних аудитів для перевірки відповідності підприємств стандартам управління відходами та виявлення можливостей для поліпшення; забезпечення участі громадськості у процесі прийняття рішень та контролю за діяльністю, що пов'язана з управлінням відходами в видобувній промисловості.

Така сукупність заходів вимагається від національних урядів задля забезпечення ефективного та безпечного управління відходами у видобувній сфері та зменшення негативного впливу на навколишнє середовище.

Пріоритетним використання відходів гірничодобувної промисловості є створення та впровадження технологій із їх застосування у якості вторинної мінеральної сировини, та запровадження економічних стимулів для

підприємства, які здатні забезпечити такі процеси. Захоронення відходів гірничодобувної промисловості є таким видом операцій, що вимагає додаткового оподаткування діяльності, що спричинює забруднення довкілля, і зокрема, земельних ресурсів [268].

Згідно із вимогами положень Директиви № 2006/21/ЄС про управління відходами видобувної промисловості та внесення змін і доповнень до Директиви № 2004/35/ЄС [283] визначаються принципи побудови полігонів техногенних відходів (в тому числі небезпечних), що спрямовується на врегулювання комплексного попередження забруднення довкілля, що відбувається внаслідок діяльності підприємств гірничодобувної промисловості, та забезпечує реалізацію форм участі громадськості в ухваленні рішень із здійснення державного та внутрішнього контролю за дотримання вимог екологічної безпеки на гірничих підприємствах. Положеннями Директиви № 2006/21/ЄС [283] встановлюється режим спалювання відходів гірничодобувної промисловості.

Побудова системи управління відходами в ЄС базується на запровадженні такої класифікації відходів, як: тверді побутові відходи, відходи промисловості, відходи будівництва, небезпечні відходи (токсичні, радіоактивні, легко запальні відходи), відходи сільськогосподарської діяльності, відходи батарей та електрообладнання; медичні відходи. Управління відходами в ЄС відбувається згідно із рядом принципів, серед яких особливе місце займає не лише принцип «ієрархії відходів», а вимога щодо реалізації правила, що «забруднювач платить» [134, с. 17].

Важливе значення при визначенні змісту та напрямів удосконалення політики здійснення управління небезпечними відходами має вивчення досвіду зарубіжних країн, зокрема, країн ЄС. Передусім необхідно звернути увагу здійсненню управління небезпечними відходами в ФРН. У ФРН діє спеціально уповноважений орган, що реалізує повноваження із вжиття заходів із питань дотримання вимог екологічної безпеки при здійсненні управління відходами. Поводження із небезпечними відходами у ФРН

пов'язується із здійснення таких адміністративних процедур, як: дозвоільно-ліцензійне провадження управління такими об'єктами; проведення екологічної оцінки ступеня безпеки діяльності, пов'язаної із утилізацією відходів, їх обробкою та перевезенням; створення умов для рекультивації техногенно забруднених земель в наслідок розміщення полігонів відходів; проведення екологічного моніторингу і аудиту. Таким чином, у ФРН питання забезпечення рекультивації земель, що зазнали техногенного забруднення, відноситься до компетенції федеральних органів публічної влади, що означає домінування у регулюванні таких відносин імперативного методу впливу, і покладення відповідальності за ефективність здійснення управління відходами не лише на їх виробників та володільців, але і на органи публічної адміністрації. Здійснення діяльності із захоронення відходів у ФРН відбувається в межах розробки генеральний план територіального розвитку країни, що вимагає вирішення проблем не лише екологічної небезпеки, а і досягнення важливим стратегічних задач із створення сприятливого інвестиційного клімату в окремих землях країни [288]. Важливо підкреслити, що правова політика у сфері встановлення змісту управління відходами у ФРН нерозривно пов'язана із забезпечення побудови економіки замкненого циклу. Власне назва Закону ФРН «Gesetz zur Förderung der Kreislaufwirtschaft und Sicherung der umweltverträglichen Bewirtschaftung von Abfällen (Kreislaufwirtschaftsgesetz – KrWG)» так і перекладається – «Закон про розвиток циркулярної економіки та забезпечення екологічно безпечного управління відходами». Мета Закону ФРН Kreislaufwirtschaftsgesetz – KrWG полягає не лише у забезпеченні вимог екологічної безпеки управління відходами, але і створенні умов із запобігання їх утворення, вжитті заходів із їх переробки, що покладається як на виробників відходів, так і на інших учасників таких відносин.

Згідно із § 6 KrWG встановлюється, що пріоритетною формою діяльності із управління відходами є пошук інноваційних технологій із запобігання їх утворенню, пошук технологій повторного використання

відходів. Утилізація та захоронення відходів відповідно до законодавства ФРН розглядається як найбільш негативна та еколого небезпечна операція, здійснення якої є можливим лише у разі відсутності інших напрямів використання таких об'єктів. Основними принципами управління відходами у ФРН є встановлення технічних можливостей здійснення переробки відходів, економічної доцільності такої діяльності та соціальних наслідків її вжиття [288].

Згідно із §7 KrWG визначається обов'язок осіб, внаслідок діяльності яких утворюються відходи, їх переробляти. Одним із основоположних принципів здійснення управління відходами є забезпечення їх переробки, що має пріоритет над їх утилізацією. Але при цьому утилізація відходів стає пріоритетом, якщо така операція спричинює менше шкоди життю та здоров'ю людини. Крім того пріоритет переробки відходів не поширюється на відходи, що утворені внаслідок науково-дослідної діяльності. Переробка відходів, зокрема шляхом їх інтеграції в продукти, повинна здійснюватися належним чином і без заподіяння будь-якої шкоди. Зобов'язання виробника із здійснення переробки відходів має бути виконане наскільки це є технічно можливим та економічно обґрунтованим, зокрема, якщо існує або може бути створений ринок для отриманого матеріалу чи енергетичного ресурсу. Економічна доцільність в розумінні зазначеного Закону ФРН полягає у встановленні співвідношення витрат, що вимагаються для переробки відходів та їх утилізації.

Згідно із § 9a KrWG встановлюється заборона на змішування та переробку небезпечних відходів. Зокрема, є суворо забороненим змішування, у тому числі розведення, небезпечних відходів з іншими категоріями небезпечних відходів або із іншими відходами. Змішування небезпечних відходів допускається лише на підприємстві, що має дозвіл на таку операцію. Якщо небезпечні відходи змішані у спосіб, що протирічить вимогам чинного законодавства та створює загрозу довкіллю, то на виробників та власників

відходів покладається зобов'язання негайно їх розділити в тій мірі, в якій поділ не заподіює шкоду довкіллю та життю і здоров'ю особи.

Відповідно до § 10 KrWG встановлюється, що федеральний уряд є уповноваженим на затвердження побудови економіки на засадах замкненого циклу, що має включати: обмеження або заборону включення чи зберігання певних відходів у продукції чи сировині відповідно до їх ієрархії; встановлення вимог щодо роздільного збору, обробки, допустимості змішування та транспортування та зберігання відходів. При цьому механізм забезпечення роздільного сортування твердих побутових відходів у ФРН передбачає відповідальність перевізника відходів, який має здійснити первинний огляд контейнеру відходів і не допустити змішування пластику і біовідходів, чи пластику із іншими видами відходів. Відповідальність перевізника відходів досягається шляхом застосування превентивних заходів впливу на населення, що полягає у тому, що відповідний суб'єкт господарювання складає акт про допущення факту змішування відходів і припиняє надавати послуги із вивезення таких відходів. При допущенні повторного змішування твердих побутових відходів та порушення режиму їх роздільного збирання на власника будинку, де такі операції допускається, накладається штраф, що становить декілька тисяч євро [292; 288].

На законодавчому рівні у ФРН встановлюється стратегічні задачі здійснення управління відходами, що визначають рівень його ефективності. Зокрема згідно із абзацом 4 § 10 KrWG визначено, що розміщення побутових відходів на полігонах не може перевищувати 10 % від загальної маси побутових відходів, що має бути досягнуто не пізніше 1 січня 2035 року. Вимогами чинного законодавства ФРН встановлюється обов'язок дилерів та брокерів відходів, їх перевізників та утилізаторів вести операційний облік надходжень відходів, та інших процесів, що реалізуються у сфері управління відходами. Ведення обліку відходів у ФРН, що покладається на дилерів, брокерів, виробників відходів має здійснюватися в електронній формі, і до

них має надаватися доступ у порядку обігу публічної екологічної інформації (§ 10 KrWG) [288].

§ 48 KrWG закріплює вимогу законодавчого встановлення спеціального режиму управління небезпечними відходами [288]. Одним із таких законів є закон «Gesetz zur Ausführung der Verordnung (EG) Nr. 1013/2006 des Europäischen Parlaments ...», ухвалений у ФРН у 2016 році [287], що регулює забезпечення безпеки транскордонних перевезень небезпечних відходів

Зокрема, відповідно до змісту зазначеного закону ФРН встановлюється, що до суб'єктів контролю діяльності із перевезення небезпечних відходів відносяться як органи галузевої компетенції, для яких здійснення державного екологічного контролю є основним різновидом повноважень, так і органи міжгалузевої компетенції, серед яких виокремлено статус митних органів, Міністерство фінансів ФРН та Федеральне відомство логістики та мобільності (§ 11a) [287]. У разі виникнення підозри на порушення положень Регламенту (ЄС) № 1013/2006 або положень «Gesetz zur Ausführung der Verordnung (EG) Nr. 1013/2006 des Europäischen Parlaments ...», зокрема підозра на незаконне відправлення, зазначені органи (зокрема, митниця) мають проінформувати відповідальний державний орган екологічного контролю. У повідомлення мають бути про територію, на якій проводилась перевірка, відомості про суб'єкта, який здійснив перевірку, а також висвітлення причин через які виникла підозра. Повідомлення може бути направлено як в електронній формі, так і у письмовій документарній. Митні органи мають за можливості забезпечити безпеку збереження таких речовин до прибуття спеціальних органів контролю.

Оскарження дій митних органів допускається, але не зупиняє їх дію (абзац третій (§ 11a) [287]). Натомість контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів через митний кордон України «здійснюються митними органами на підставі заяви декларанта або уповноваженої ним особи про незастосування до таких товарів встановлених

відповідними законами заборон та/або обмежень» (ч. 4 ст. 197 Митного кодексу України [124]). Крім того безпосередньо змістом Постанови Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 227, яким встановлюється Положення про митну службу України до її повноважень не віднесено здійснення контролю безпеки перевезень небезпечних відходів [204]. Відповідно до п. 29 Постанови КМ України від 13 липня 2000 р. № 1120 «митні органи забезпечують у разі потреби пломбування контейнера з небезпечними відходами в пункті пропуску через державний кордон на в'їзді в Україну, а також перевіряють схоронність пломби в пункті пропуску через державний кордон на виїзді з України» [197]. Таким чином, відповідно до чинного законодавства України органи митного контролю не мають права висувати підозру щодо дотримання вимог транскордонного перевезення небезпечних відходів, а мають повноваження здійснити лише схоронність пломб маркування таких вантажів, а також здійснити документарну перевірку суб'єкта перевезення. Так само спеціальних повноважень із формування підозри дотримання вимог Базельської конвенції та інших актів про транскордонне перевезення відходів не надається Державній прикордонній службі України [175]. Отже, фактично контроль за ввезенням на територію України небезпечних відходів здійснюється фрагментарно, а з врахуванням відсутності спеціального складу адміністративного правопорушення, то фактично правоохоронні органи не переслідують за мету із реалізації наданих їм повноважень забезпечення вимог національної екологічної безпеки.

Таким чином, Закон ФРН - KrWG імплементує Рамкову директиву ЄС щодо відходів (2008/98/EC, AbfRRL) до німецької правової системи. Метою закону KrWG, який набрав чинності з червня 2012 року, є стале покращення захисту навколишнього середовища та клімату. Таким чином, KrWG враховує той факт, що зміцнена циркулярна економіка активно сприяє збереженню природних ресурсів. Досягнення такої цілі правового регулювання відповідно до Закону ФРН - KrWG – вбачається через

забезпечення роздільного сортування відходів відповідно до п'ятирівневої ієрархії операцій управління відходами, де найвищим пріоритетом є запобігання створенню відходів. Далі у ієрархії операцій йде повторне використання, переробка та інша, особливо енергетична, утилізація і, на останньому етапі, утилізація відходів. Пріоритет завжди має надаватися варіанту, який є найбільш сприятливим з точки зору захисту навколишнього середовища, є технічно безпечним та економічно доцільним.

Відповідальність за якість виробленої продукції також закріплена в Законі ФРН - KrWG. Він вимагає від виробників проектувати продукти таким чином, щоб під час виробництва та використання утворювалося якомога менше відходів. Після закінчення терміну служби вироби повинні мати можливість перероблятися або утилізуватися екологічно чистим способом. KrWG є актуальним для всіх компаній, в наслідок діяльності яких виробляються відходи. KrWG також встановлює квоти на переробку побутових відходів (мінімум 65%) і будівельних відходів (мінімум 70%), які були досягнуті до 2020 року. На підтримку цього було визначено зобов'язання щодо роздільного сортування відходів та встановлено заборону на змішування небезпечних відходів.

Доцільним є звернути увагу на досвід здійснення управління небезпечними відходами, що впроваджено у Республіці Польща. Відповідно до вимог імплементації європейських директив до законодавства Республіки Польщі відображені у таких нормативно-правових актах, як «Про господарювання відходами упаковки», «Про отримання чистоти і порядку в гмінах», «Про обов'язок підприємств щодо деяких відходів і депозитну систему», «Про відходи видобувної галузі», «Про надра» щодо питання використання відходів гірничодобувної промисловості.

Основоположним законом у сфері управління небезпечними відходами є базовий акт про відходи, де встановлюється ієрархія операцій поводження з такими об'єктами [94, с. 51; 294].

Відходи відповідно до законодавства Республіки Польщі класифікуються шляхом віднесення їх до відповідної групи, підгрупи та виду відходів з урахуванням: 1) джерело їх утворення; 2) наявності чи відсутності властивостей, за якими відходи є небезпечними відповідно до Регламенту (ЄС) № 1357/2014 і в Регламенті (ЄС) 2017/997; 3) компонентів відходів, для яких встановлено перевищення гранично допустимих меж вмісту небезпечних речовин. Чинним законодавством Республіки Польща встановлено, що діє заборона на зміну статусу та категорії небезпечних відходів, що не дозволяється здійснювати самотійно їх власникові. Але допускається змінити статус відходів із небезпечних на безпечні, якщо їх власник доведе, що вони не містять властивості, які роблять відходи небезпечними, вказані в Регламенті (ЄС) № 1357/2014 і в Регламенті (ЄС) 2017/997, а у випадку відходів з інфекційними властивостями (медичними небезпечними відходами) – доведе знищення патогенної флори таких речовин. Власник відходів зобов'язаний здати відомості про їх склад маршалу воєводства, за місцем виробництва або поводження з відходами. Повідомлення про зміну класифікації небезпечних відходів на інші види небезпечних відходів має містити такі відомості, як: 1) прізвище, ім'я та по батькові або найменування власника відходів та адресу проживання або державної реєстрації; 2) ідентифікаційний податковий номер особи; 3) визначення місця виробництва або поводження з передбачуваними відходами, а також підстави зміни їх класифікації; 4) характеристика структури відходів, які підлягають зміні їх класифікації, та вид запропонованої класифікації таких відходів; 5) опис технологічного процесу, в якому утворюються відходи, що підлягають заміні класифікація та, за необхідності, інші обставини, які могли вплинути про властивості цих відходів.

Перевірку відходів на втрату ознак небезпечності необхідно здійснити виключно у лабораторіях чи інших спеціально обладнаних науково-дослідних установах. Дії маршалу воєводства із визначення статусу відходів

та режиму управління ними є підзвітними Міністерству клімату та навколишнього середовища Республіки Польща [289; 294]. Ведення реєстру відомостей про відходи покладається на Міністерство клімату та навколишнього середовища Республіки Польща

Таким чином, здійснення управління небезпечними відходами відповідно до законодавства Республіки Польща належить до компетенції воєводств та гмін (повітів). Публічні фінанси на вжиття заходів із забезпечення безпеки використання відходів формуються на місцевому рівні за рахунок справляння екологічного податку населенням та суб'єктами господарювання регіону. Таким чином, екологічний податок в Республіці Польща є різновидом місцевих податків, і кошти від його сплати ідуть до місцевих бюджетів [258; 294]. Активні форми здійснення публічного управління у сфері поводження із небезпечними відходами реалізуються не лише в межах діяльності органів державної та муніципальної влади, але і утворювачами відходів, а також брокерами та дилерами відходів, тобто суб'єктами господарювання, які здійснюють перевезення відходів, їх переробку, утилізацію тощо. Якщо діяльність дилерів та брокерів відходів визначається як низько ефективна, її правомірність та забезпечення стандартів якості надання може бути предметом скарги до прокурору, до інспекції з питань охорони навколишнього природного середовища чи до суду. Цікавим є досвід Республіки Польща про встановлення заборони здійснення захоронення на полігонах відходів, у складі яких є ресурс, що може бути використаний як вторинна мінеральна сировина [65].

Отже, дослідження практики нормативно-правового регулювання управління небезпечними відходами в ЄС свідчить про наявність таких тенденцій регламентації таких відносин, як: створення окремого суб'єкта, що здійснює функції публічного управління небезпечними відходами на місцевому рівні; визначення специфіки статусу дилерів та брокерів відходів, як суб'єктів господарювання, які є відповідальними не лише за перевезення відходів, їх та захоронення, але і осіб, які зобов'язані створити умови для

роздільного збирання побутових твердих відходів та недопущення їх змішування із відходами, що мають властивості небезпечні для природного довкілля та життя і здоров'я особи; віднесення екологічного податку до місцевих зборів, що дозволяє більш ефективно акумулювати кошти до місцевих бюджетів на фінансування діяльності природоохоронних фондів; визначення на законодавчому рівні стратегії поводження із відходами із обґрунтування термінів їх реалізації поетапно; запровадження пріоритету діяльності із запобігання утворення відходів вже на етапі проходження сертифікації проектування виробництва.

3.2. Напрями вдосконалення державно-правового регулювання управління небезпечними відходами в Україні

У попередніх підрозділах було встановлено, що важливе значення для забезпечення ефективності управління небезпечними відходами має застосування засобів економічного стимулювання та заходів фінансово-правової відповідальності. Успішність застосування економічних стимулів є важливим показником досягнення цілей реалізації державно-правової та регіональної політики із управління відходами.

У 2022 році відбулося реформування профільного законодавства у сфері управління відходами, що однак, на жаль, не дозволило вирішити ряд прогалин нормативно-правового регулювання таких правовідносин. Зокрема, не вирішеними залишились питання встановлення на законодавчому рівні відповідного категоріального ряду – не визначеними є такі поняття, як «дилер», «брокер», не встановленим є підхід до характеристики класів небезпеки відходів, що створює нормативні перепони для належного обчислення розміру та бази оподаткування, що складає механізм справляння екологічного податку. Варто підкреслити, що така проблема перебуває у колі зору громадськості і про це періодично робляться звернення до органів

державної влади з питань формування загальнонаціональної політики управління відходами та справляння екологічного податку [112].

Подібні запити втім є індивідуальними зверненнями, і відповідь на них не набуває характер нормативно-правового акту, що призводить до зростаючого кола проблем здійснення управління відходами. Одним із ключових питань на разі є питання нарахування екологічного податку за здійснення діяльності у сфері управління небезпечними відходами. Відповідно до положень ст.ст. 246.2, 246.3 Податкового кодексу України [145] встановлюються такі ставки екологічного податку, як: для надзвичайно небезпечних відходів (I клас безпеки відходів) - 1546,22 гривень за 1 тонну; для високонебезпечних відходів (II клас безпеки відходів) – 56,32 гривень за 1 тонну; для помірно небезпечних відходів (III клас безпеки відходів) – 14,12 гривень за 1 тонну; для малонебезпечних відходів (IV клас безпеки відходів) – 5,50 гривень за 1 тонну; для малонебезпечних нетоксичних відходів гірничої промисловості, яким не надається I-IV клас безпеки – 0,54 гривень за 1 тонну. Якщо відходи не пройшли паспортизацію, то їм відповідно до статті 246.3 Податкового кодексу України [145] надається I клас безпеки.

Таким чином, розмір екологічного податку залежить від класу безпеки відходів, а також наявності у них особливостей, що дозволяють їх віднести до небезпечних (Додаток 3 до Закону України від 20 червня 2022 року № 2320-IX) [247].

Але при цьому у ст.ст. 246.2 Податкового кодексу України [145] відбувається фактично поділ відходів на 5 класів за рівнем їх екологічної безпеки та безпеки для життя та здоров'я людини, тоді як ч. 1 ст. 7 Закону України «Про управління відходами» визначається за тим же критерієм дві підгрупи: «1) небезпечні відходи; 2) відходи, що не є небезпечними» [247].

Реалізація вимог класифікації відходів на нормативному рівні закріплена у Порядку класифікації відходів та Національного переліку

відходів, затвердженому Постановою КМ України від 20 жовтня 2023 р. № 1102, який при цьому набуває чинності з 1 січня 2025 року. Тобто на податковий період 2023 року та 2024 років таких нормативних класифікацій немає, що не звільняє від сплати екологічного податку. Крім того ряд посадових інструкцій з питань обчислення розміру екологічного податку було скасовано Наказом Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 18.08.2023 № 578 «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких наказів» [163], а саме: наказу Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 14 січня 1999 року № 12 «Про затвердження Інструкції про зміст і складання паспорта місць видалення відходів» [185], зареєстрований у Міністерстві юстиції України 03 лютого 1999 року за № 60/3353; наказу Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 17 лютого 1999 року № 41 «Про затвердження форми реєстрової карти об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів та Інструкції щодо її складання», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 18 березня 1999 року за № 169/3462 [220]; наказу Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 07 липня 2008 року № 342 «Про затвердження типової форми первинної облікової документації № 1-ВТ «Облік відходів та пакувальних матеріалів і тари» та Інструкції щодо її заповнення», зареєстрований у Міністерстві юстиції України 09 вересня 2008 року за № 824/15515 [218]. Але при цьому саме ці підзаконні нормативно-правові акти є базисом для обчислення розміру екологічного податку за здійснення операцій із небезпечними відходами, що унеможлиблює подання податкових декларацій для суб'єктів господарювання і призводить до застосування до них заходів фінансово-правової відповідальності.

Отже, в Україні триваючим є процес розроблення змін до чинного податкового законодавства з питань справляння податку за захоронення небезпечних відходів. Наразі є необхідним запровадження в Україні відповідно до стандартів ЄС такої класифікації відходів, як їх поділ на

безпечні та небезпечні і відмови від визначення ставки податку, яка обчислюється залежно від класів відходів, що не є прийнятним із врахуванням практики європейських країн [55]. Але при цьому проєкту Закону України про внесення змін до Податкового кодексу України у цій частині ще не запроваджено, і оподаткування діяльності у сфері управління небезпечними відходами у 2024 році буде здійснюватися по «старим» правилам, за якими більше ніж 95% територій полігонів відходів паспортизуються як мало небезпечні відходи, якими вони, на жаль, не є, і при цьому Державний бюджет України недотримує значні фінансові ресурси, що могли б бути використані для акумуляції коштів на здійснення природоохоронних заходів.

Проведення природоохоронних заходів та їх фінансування є складовою діяльності Фондів охорони навколишнього природного середовища та їх територіальних управлінь, бюджет яких в тому числі формується із коштів, що надходять від справляння екологічного податку. Статус Фондів охорони навколишнього природного середовища та їх територіальних управлінь постійно перебуває у процесах реформування. Якщо у період з 1992 рік по 1998 рік такі фонди діяли відокремлено на загальнонаціональному та місцевому рівнях, тобто були позабюджетними цільовими фондами, то починаючи із 1998 року – такі фонди стали складовими відповідних бюджетів України. Постійно змінним є регулювання розподілу коштів екологічного податку між бюджетами Фондів охорони навколишнього природного середовища та їх територіальних управлінь. У період з 1998 рік по 2010 рік кошти екологічного податку розподілялись так: 30 % – до державного Фонду, 50 % – до обласного Фонду, 20 % – до місцевих фондів. З 2010 р. по 2017 р. кошти екологічного податку розподілялись у такий спосіб: 30% - до державного Фонду, 20 % – до обласного Фонду, 50 % – до місцевих фондів. У 2017 році до 2018 рік розподіл коштів екологічного податку відбувався так: % 15 - до державного Фонду, 30 % – до обласного Фонду, 55 % – до місцевих фондів [166]. У 2018 році були внесені наступні зміни до

схеми розподілу екологічного податку [167], які діють і зараз – 45% (крім екологічного податку, що справляється за викиди в атмосферне повітря двоокису вуглецю стаціонарними джерелами забруднення, який зараховується до загального фонду державного бюджету у повному обсязі; екологічного податку, що справляється за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені) та/або тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад встановлений особливими умовами ліцензії строк, який зараховується до спеціального фонду державного бюджету у повному обсязі) – йде до Державного бюджету України; 35 % – до місцевих бюджетів, 20 % – до бюджетів відповідних обласних рад (п. 16⁻¹ ч. 1 ст. 29 Бюджетного кодексу України [16]).

Крім того в Україні складовою Державного бюджету України є Державний фонд поводження з радіоактивними відходами (ст. 24-3 Бюджетного кодексу України; п. 1 Постанови Кабінету Міністрів України від 25 квітня 2018 р. № 330) [16; 206]. Механізм розподілу надходжень коштів від справляння екологічного податку на рівні місцевих та обласних бюджетів визначається рішеннями відповідних рад [171; 169 та ін.].

Однак при цьому такий уніфікований розподіл коштів екологічного податку не відображує реального стану забруднення окремих територій України, і не класифікується залежно від рівня техногенного навантаження на відповідні землі. Вбачається за необхідне закріпити такий механізм розподілу екологічного податку, що здатен був б відобразити потреби регіону у забезпеченні фінансування проведення природоресурсних та природоохоронних заходів. Розуміння змісту та структури системи визначено згідно із Постановою Кабінету Міністрів України від 17 вересня 1996 р. №1147 [193]. Таким чином, справляння екологічного податку в Україні є неефективним через такі фактори: застосування співвідношення розподілу надходжень без дотримання принципу пропорційності рівню техногенного навантаження, від якого потерпає певна територія та її населення, та коштів, що надходять до місцевих бюджетів; відсутність вимог

щодо прозорого та відкритого висвітлення звітності та проєктної документації щодо проведення природоресурсних та природоохоронних заходів на місцевому рівні; допустимість застосування механізму бюджетних трансфертів, що фактично призводить до номінальної діяльності фондів охорони навколишнього природного середовища, кошти якого можуть переводитися до інших фондів, попри їх встановлене цільове призначення; відсутність деталізованої довгострокової стратегії управління відходами в Україні; надходження коштів від справляння екологічного податку до місцевих бюджетів часто відбувається в останній квартал бюджетного року, що знижує ефективність їх цільового використання, адже кліматично в цей період є несприятливі умови для проведення природоресурсних та природоохоронних заходів в Україні; наявність чисельної кількості корупційних ризиків, що виникають через наявність вимог прозорості формування Державного та місцевих бюджетів України.

Експертні еколого-правові та економічні дослідження обґрунтовують доцільність відходу від такого розподілу екологічного податку, де 45% йде до Державного бюджету України, де такі кошти «розчинюються» за рахунок застосування механізму міжбюджетних трансферів [250;33].

Наявна політика у сфері оподаткування діяльності у сфері використання природних ресурсів та забруднення довкілля, що впроваджується в Україні, в цілому лише дуже умовно наближується до стандартів ЄС. Стандарти ЄС розуміють екологічний податок розуміється як податок, де базою оподаткування розуміється будь-яка діяльність, що має негативний вплив на довкілля. Тоді як в Україні оподаткуванню підлягає забруднення довкілля із стаціонарних джерел, в тому числі полігонів відходів. Підхід до розуміння екологічного податку в ЄС дозволяє оподатковувати діяльність у сфері виробництва енергоресурсів, яка в Україні в такому розумінні не оподатковується. Екологічний податок в Україні має безпосередній аналог в ЄС - це податки на парникові гази як різновид енергетичного екологічного податку. Але при цьому в ЄС сплачуються ще і

такі умовні різновиди екологічного податку, як податок на перевезення забруднюючих речовин; податок на електроенергію та її виробництво, природоресурсна рента тощо.

Вище зазначене обумовлює необхідність внесення змін до Податкового кодексу України та Бюджетного кодексу України. Зокрема, є необхідним у Податковому кодексі України відобразити взаємозв'язок між ставками екологічного податку за розміщення відходів та встановленими Законом України «Про управління відходами» критеріями класифікації таких об'єктів, що вимагає відмовитись від чотирьох класів екологічної небезпеки відходів. Реалізація такої пропозиції вимагає викладення ст. 246.2 Податкового кодексу України у такій редакції:

«Ставки податку за розміщення відходів, які встановлюються залежно від поділу відходів на : відходи, що не є небезпечними – 56, 32 грн на 1 тонну; небезпечні відходи - 1546, 22 грн на 1 тонну» (додаток Б).

Крім того удосконалення вимагає розподіл надходжень від справляння екологічного податку між Державним бюджетом України, бюджетами обласного та місцевого рівнів. Зазначене обґрунтовує авторську пропозицію внесення змін до Бюджетного кодексу України. З точки зору забезпечення ефективності здійснення регіональної екологічної політики є економічно обґрунтованим є зміни до Бюджетного кодексу України: 1) пункт 16⁻¹ ч. 2 ст. 26 викласти у такій редакції: *«15 відсотків екологічного податку (крім екологічного податку, що справляється за викиди в атмосферне повітря двоокису вуглецю стаціонарними джерелами забруднення, який зараховується до загального фонду державного бюджету у повному обсязі; екологічного податку, що справляється за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені) та/або тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад встановлений особливими умовами ліцензії строк, який зараховується до спеціального фонду державного бюджету у повному обсязі)»;* пункт 16⁻¹) 45 відсотків екологічного податку (крім екологічного податку, що справляється за викиди в атмосферне повітря

двоокису вуглецю стаціонарними джерелами забруднення, який зараховується до загального фонду державного бюджету у повному обсязі; екологічного податку, що справляється за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені) та/або тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад встановлений особливими умовами ліцензії строк, який зараховується до спеціального фонду державного бюджету у повному обсязі); 2) пункт 16⁻¹ ч. 2 ст. 26 викласти у такій редакції: *«15 відсотків екологічного податку (крім екологічного податку, що справляється за викиди в атмосферне повітря двоокису вуглецю стаціонарними джерелами забруднення, який зараховується до загального фонду державного бюджету у повному обсязі; екологічного податку, що справляється за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені) та/або тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад встановлений особливими умовами ліцензії строк, який зараховується до спеціального фонду державного бюджету у повному обсязі)» (додаток Б).*

Забезпечення ефективності управління небезпечними відходами вимагає удосконалення здійснення процедури моніторингу такої діяльності шляхом перегляду змісту Програми розвитку державної статистики до 2028 року заходами щодо звітності по екологічних податках [216; 48].

Іншою проблемою, вирішення якої вимагається від сучасного українського суспільства, є запровадження механізму розширеної відповідальності виробника відходів. Запровадження розширеної відповідальності виробника також передбачається рядом інших проєктів Закону України, зокрема, «Про відходи видобувної галузі», «Про відходи промисловості», розроблених альтернативо громадськими об'єднаннями [266]. Реалізація вимоги розширеної відповідальності виробника відходів видобувної промисловості пов'язується із запровадження нового адміністративного акту – Плану управління відходами, що передбачає вимогу на етапі проєкту розробки родовища корисних копалин розробити

план його консервації та утилізації відходів гірничодобувної промисловості.

На разі зараз відсутньою є вимога до постійного надрокористувача із здійснення рекультивації родовища, проєкт розробки якого має висуватися на вже на етапі здійснення підготовки ділянки надр до видобування корисних копалин. Зараз такий обов'язок покладається на діючого надрокористувача, який на етапі, коли ділянка надр потребує рекультивації може втратити вже право на розробку родовища. Як результат такої хибної нормативної політики в Україні - це наявність чисельної кількості ділянок надр, які належним чином не пройшли консервацію. Але при цьому паспортизація ділянки родовища, на якому розміщуються відходи гірничодобувної промисловості, створює додаткові перепони та підвищує бюрократизацію управління такими об'єктами, що знижує рівень інвестиційної зацікавленості суб'єктів господарювання. На разі зараз відходи гірничодобувної промисловості, що вибірково володіють властивостями небезпечних відходів, не мають встановленого чинним законодавством власника. Натомість норми Закону України «Про управління відходами» вимагають запровадження інституту розширеної відповідальності виробника відходів, яким, зокрема, є і гірниче підприємство. Відсутність нормативних стандартів поводження із відходами гірничодобувної промисловості призводить до того, що питання забезпечення ефективності використання таких відходів має вирішуватися органами місцевого самоврядування, на землях яких створюються сміттєзвалища та полігони небезпечних відходів. Крім того частину відходів гірничодобувної промисловості було утворено ще за радянських часів і з того часу не винайдено ефективного шляху нормативного врегулювання їх використання.

Відтак одним із пріоритетів розроблення та впровадження законодавства з питань здійснення управління небезпечними відходами є питання встановлення нормативної вимоги розширеної відповідальності виробників відходів. Крім того є необхідним встановлення механізму застосування заходів кримінально-правової чи адміністративно-правової

відповідальності до службових осіб підприємств за невжиття заходів чи неналежне вжиття заходів, спрямованих на забезпечення роздільного сортування відходів, розміщення небезпечних відходів та рекультивації родовища корисних копалин.

Зазначені міркування вимагають внесення змін до КУпАП у частині закріплення підстав відповідальності службових осіб підприємств-виробників відходів, а також підприємств, зобов'язаних забезпечувати сортування твердих побутових відходів та гарантування недопущення змішування небезпечних відходів із відходами, що не є небезпечними. Пропоновані зміни до КУпАП обґрунтовуються такі:

«Стаття 82. Допущення змішування небезпечними побутових твердих відходів та побутових твердих відходів, що не є небезпечними

Нестворення умов для роздільного збору побутових твердих відходів із створенням технологічних можливостей сортування відходів на відходи скла, відходи пластику, відходи паперу, біовідходи, електровідходи, -

тягне за собою накладення штрафу на фізичних осіб у розмірі від чотирьох до шістьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; на посадових осіб підприємств, зобов'язаного надавати послуги із вивезення відходів у розмірі від шістьох до вісьмих неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

Невжиття заходів із забезпечення повторного використання відходів (відходів будівельної промисловості, відходів гірничодобувної промисловості тощо) їх виробником -

тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від п'ятих до вісьмих неоподатковуваних мінімумів доходів громадян».

Окрім наявних нормативно-правових прогалин регулювання управління небезпечними відходами є чисельні організаційно правові проблеми, що вимагають подолання в Україні.

Однією із таких проблем є відсутність довгострокової стратегії управління небезпечними відходами та відходами, що не є небезпечними, що

мала б закріпити комплексний та всебічний підхід до побудови такої діяльності. З врахування досвіду зарубіжних країн, зокрема, ФРН, є доцільним розглянути доцільність створення в Україні окремого ЦОВВ з відповідними територіальними управліннями, що функціонально має стати суб'єктом, який створює умови для впровадження дієвого механізму управління відходами. На разі такі функції пріоритетно виконуються Міндовкілля України [255; 274та ін.], яке підзвітно КМ України. Але при цьому в Україні і досі на рівні визначенні стратегічних завдань здійснення не лише управління відходами, а і розуміння такої діяльності як безпосередньої сфери економічних відносин, що вимагає активної співпраці Міндовкілля України із Міністерством економіки України [138], Міністерством з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України [170], Міністерством розвитку громад, територій та інфраструктури України [201] та іншими суб'єктами владних повноважень. В умовах суцільного забруднення території України, коли лише 5% відходів в Україні переробляються; крім того допускається захоронення небезпечних відходів, що є неприпустимим з точки хору реалізації ідей сталого розвитку, збереження природних ресурсів для теперішнього та прийдешніх поколінь. Таким чином, є доцільним розглянути можливість створення окремого ЦОВВ – Міністерства управління відходами України.

Ситуація із надмірним техногенним навантаженням, що відбувається внаслідок несанкціонованого розміщення небезпечних відходів та відходів, що не є небезпечними, обумовлюється в тому числі бюрократизацією діяльності із управління такими об'єктами, та ускладненням, створення перепон та корупційних ризиків у сфері здійснення дозвільно-ліцензійних проваджень.

Як було встановлено у попередніх підрозділах діяльність із управління небезпечними відходами в Україні вимагає ліцензування (п. 10 ч. 7 Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про управління відходами»; ч.1 ст. 7 Закону України «Про ліцензування видів господарської

діяльності») [227; 247]. Наявні ліцензії у сфері управління небезпечними відходами продовжують діяти до 09 січня 2023 року (ч. 4 Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про управління відходами»).

5 грудня 2023 року було ухвалено Постанову КМ України «Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з управління небезпечними відходами» [188], що є необхідною для належної дії Закону України «Про управління відходами». Крім ліцензії суб'єкт господарювання повинен мати дозвіл на здійснення операцій з оброблення відходів. Об'єкти оброблення небезпечних відходів відповідно до п. 8 ч.2 ст. 3 Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» від 23.05.2017 № 2059-VIII [237] віднесені до першої категорії видів планованої діяльності та об'єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля і підлягають оцінці впливу на довкілля. Таким чином, перед початком діяльності із управління небезпечними відходами суб'єкт господарювання повинен здійснити проекту оцінку негативного впливу на довкілля таких операцій. Отже, здійснення діяльності у сфері управління небезпечними відходами вимагає отримання підприємство трьох спеціальних дозволів (ліцензій) – це, по-перше, експертної оцінки впливу на довкілля, по-друге, ліцензії із провадження господарської діяльності з управління небезпечними відходами, по-третє, дозволу на здійснення операцій з оброблення відходів. Однак при цьому згідно із ст. 3 Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» [176], де закріплено принцип мінімізації державного втручання до сфери господарської діяльності, та згідно із ст. 4 Закону України «Про адміністративні послуги» [161], де визначено, що взаємодія органів публічної влади та приватних осіб має будуватися на засадах раціональності підходів до встановлення необхідного обсягу дозвільної документації на здійснення того чи іншого виду діяльності. Отже, необхідним є пошук шляхів зняття потрібного ліцензування діяльності із управління небезпечними відходами, що швидше є перепорою до його ефективності, ніж гарантією досягнення належного рівня державного екологічного контролю.

Важливе значення має забезпечення доступу до публічної інформації з питань здійснення управління небезпечними відходами, що в Україні забезпечується веденням таких загальнонаціональних державних реєстрів, як: реєстр дозволів на здійснення операцій оброблення відходів; реєстр ліцензій на здійснення господарської діяльності з управління небезпечними відходами; реєстр письмових згод (повідомлень) на транскордонне перевезення небезпечних відходів та висновків на транскордонне перевезення відходів; реєстр виробників продукції щодо відходів від якої встановлено систему розширеної відповідальності виробника; реєстр організацій розширеної відповідальності виробника; інших реєстрів, визначених законодавством. Доступ до таких реєстрів, переважно здійснюється через інформаційні ресурси – «Екосистема», «Екозагроза», «Екоосвіта». Ефективність обігу інформації про управління небезпечними відходами залежить від належності формування інформаційної освіти та культури населення та юридичних осіб.

Важливе значення у забезпеченні ефективності управління небезпечними відходами має запровадження дієвого механізму екологічного страхування, що в Україні на даний момент має ряд перепон. Однією із таких перепон є відсутність чи фрагментарність діяльності компаній, які забезпечують страхування відповідальності, діяльність яких пов'язується із використанням джерел підвищеної небезпеки, що пов'язується як з відсутністю безпосередньої вимоги щодо запровадження імперативу відповідальності підприємств, володільців чи утримувачів небезпечних відходів.

Важливим є встановлення суб'єктного статусу учасників відносин у сфері управління небезпечними відходами. Відповідно до Директиви № 2008/98/ЄС [46] закріплюються такі спеціальні суб'єкти, як утримувач та володілець відходів, власник відходів, дилер відходів, брокер відходів. Однак при цьому профільний Закон України «Про управління відходами» не визначив статус дилерів та брокерів відходів, що є важливим для

встановлення ефективності суб'єктного складу таких відносин. З врахуванням такого пропонується доповнити статтю 1 Закону України «Про управління відходами» такими положеннями: 1) пункт 38 частини першої статті 1 викласти у такій редакції:

«управління відходами -комплекс заходів із запобігання утворення відходів, а також заходів із збирання, перевезення, оброблення (відновлення, у тому числі сортування, та видалення) відходів, включаючи нагляд за такими операціями та подальший догляд за об'єктами видалення відходів»;

2) доповнити пунктом 1-1 такого змісту *«брокер відходів – суб'єкт господарювання, який здійснює ліцензовану діяльність із утилізації відходів від імені інших осіб»;*

3) доповнити пунктом 12-1 такого змісту *«дилер відходів – суб'єкт господарювання, який забезпечує викуп роздільно зібраних відходів, або забезпечує умови для сортування відходів, з подальшим продажом відходів».*

Висновки до розділу 3:

Підсумовуючи результати проведеного наукового дослідження, зупинимося на основних здобутках третього розділу:

1. Охарактеризовано тенденції розвитку міжнародного та європейського законодавства, що свідчать про стрімкий розвиток системи управління небезпечними відходами в ЄС з акцентом на розширену відповідальність виробників та утримувачів відходів, дилерів та брокерів, фінансову стійкість та стратегічне планування з метою забезпечення сталого розвитку та охорони природного середовища.

Встановлено, що важливою складовою здійснення управління небезпечними відходами відповідно до змісту європейських директив та досвіду країн ЄС є запровадження механізму розширеної відповідальності виробників небезпечних відходів, що вимагає від таких суб'єктів вжиття заходів із мінімізації кількісних показників утворення відходів, а також

використання технологій повторного використання таких речовин. З'ясовано, що недотримання таких вимог спричинює настання наслідків застосування фінансово-правових стягнень до суб'єктів господарювання.

Акцентовано увагу на встановленні змісту повноважень митних органів країн ЄС, до компетенції яких відноситься і право висунення підозрі особі, що підозрюється у порушенні режиму здійснення транскордонних перевезень.

2. Удосконалення регулювання управління небезпечними відходами пов'язується із запровадженням ряду організаційних та нормативно-правових заходів.

До організаційних заходів, впровадження яких має сприяти підвищенню ефективності управління небезпечними відходами: 1) запровадження функціонування окремого ЦОВВ – Міністерства управління відходами України, що має розглядатися як певний стратегічно важливий учасник публічно-управлінських правовідносин, що на основі інформаційної взаємодії із Мінекономіки України, Мінінфраструктури України, Міндовкілля України функціонально забезпечити вирішення проблеми роздільного збирання відходів та їх подальше допустиме повторне використання; 2) зменшення дозвільно-ліцензійного «тягара», що здійснюється на суб'єкта господарювання у сфері управління відходами; 3) запровадження підходів до розуміння діяльності із управління із відходами як складової економічних відносин; 4) створення механізмів доступу до публічної інформації про стан здійснення управління небезпечними відходами задля сприяння підвищенню ефективності здійснення функцій громадського екологічного та економічного контролю; 5) відмови від безоплатного надання адміністративних послуг у сфері здійснення управління небезпечними відходами, окрім забезпечення доступу до відомостей про впровадження операцій із управління ними в порядку дії Законів України «Про доступ до публічної інформації» та «Про звернення громадян».

До нормативно-правових напрямів забезпечення ефективності управління небезпечними відходами необхідно віднести: 1) розроблення та ухвалення змін до ряду законодавчих та підзаконних актів, зокрема, до Податкового кодексу України, Бюджетного кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, Законів України «Про управління відходами», «Про страхування», Постанови Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 227 «Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України»; 2) розробку та впровадження до правової системи проєктів Законів України, що мають врегулювати режим обігу медичних відходів, відходів батарей та електрообладнання, небезпечних відходів гірничодобувної промисловості; 3) визначення ієрархії відходів за критерієм рівня їх небезпеки, що дозволяє їх поділити на: відходи, що не є небезпечними; та небезпечні відходи, що має бути закріплено у Податковому кодексі України як фактор обрахування розміру екологічного податку за розміщення небезпечних відходів; 4) удосконалення механізму застосування заходів адміністративної відповідальності шляхом перегляду нормативного змісту положень ст. 82 КУпАП; 5) фінансову децентралізацію справляння екологічного податку за розміщення відходів у бік збільшення надходжень до обласних та місцевих бюджетів.

Окремі теоретико-методологічні й практичні проблеми розділу висвітлено в авторських наукових працях [152; 146].

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, що полягає у визначенні змісту державно-правового регулювання управління небезпечними відходами, окресленні проблем його нормативного визначення та практичної реалізації, наданні пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства України в цій сфері та практики його застосування. За результатами дисертаційної роботи сформульовано такі основні висновки:

1. Встановлено, що в Україні залишається невирішеною проблема забезпечення ефективності управління відходами, в тому числі наявною є ситуація неналежного здійснення контролю та нагляду за утилізацією небезпечних відходів, відсутністю належного рівня правової свідомості населення щодо розуміння потреби роздільного сортування відходів задля створення умов для їх подальшої переробки.

2. Встановлено доцільність вживання змісту «управління небезпечними відходами» шляхом застосування нормативної конструкції правового режиму. З врахуванням критеріїв класифікації небезпечних відходів, зокрема, їх матеріальних властивостей, визначено доцільність нормативного закріплення окремих правових режимів: управління медичними відходами; управління електровідходами; управління хімічними відходами; управління відходами нафто- газо- видобутку тощо.

Здійснене узагальнення системи нормативно-правових актів у сфері управління відходами покладено в основу обґрунтування висновку про відсутність окремого спеціального законодавчого акту з питань управління небезпечними відходами.

3. На підставі здійсненої характеристики органів державної виконавчої влади у сфері управління небезпечними відходами визначено відсутність єдиного суб'єкта, уповноваженого розробляти та впроваджувати загальнонаціональну політику поводження із небезпечними відходами, де

мають бути створені умови, починаючи із вжиття заходів із запобігання їх утворення, роздільного сортування до створення умов для безпечного транспортування, зберігання, ефективної переробки, і у разі необхідності утилізації чи захоронення.

4. Адміністративні процедури у сфері управління небезпечними відходами за функціональним змістом поділено на регулятивні (позитивні) та охоронні (негативні). До регулятивних процедур у сфері управління небезпечними відходами віднесено здійснення інформаційно-консультаційних, дозвільно-ліцензійних проваджень. До охоронних адміністративних процедур у сфері управління відходами віднесено провадження із застосування заходів юридичної відповідальності та провадження із попередження вчинення правопорушень. Визначено, що регулятивні адміністративні процедури у сфері управління небезпечними відходами спрямовуються на врегулювання відносин щодо отримання спеціального дозволу на здійснення діяльності, пов'язаної із обігом відходів на території України, доступу до публічної інформації про їх використання. Обґрунтовано, що охоронні процедурні відносини у сфері управління небезпечними відходами спрямовуються на забезпечення компенсаторного врегулювання заподіяння екологічної шкоди, пов'язаної із недотриманням правового режиму обігу відходів.

Констатовано, що оновлення профільного законодавства України фактично не спричинило суттєвих змін на ринку надання спеціальних дозволів на здійснення діяльності із поводження із небезпечними відходами. Встановлено наявність «потрійного» дозвільно-ліцензійного тягаря, що покладається на суб'єкта господарювання у сфері управління небезпечними відходами, що протирічить принципам мінімізації державного втручання до сфери господарської діяльності та не сприяє раціональності підходів регулювання відносин із надання адміністративних послуг.

5. Обґрунтовано наявність трансформації підходів до розуміння інституту юридичної відповідальності у сфері управління небезпечними

відходами, який із засобу державного примусу має перетворитися на інструмент здійснення функцій публічного адміністрування. Наголошено, що механізм адміністративно-правової відповідальності має реалізуватися не лише в межах деліктних проваджень.

6. Дослідження досвіду зарубіжних країн (Республіки Польща, ФРН та ін..) дозволило зробити висновок, про: по-перше, наявність спеціальних суб'єктів господарювання – дилерів та брокерів, діяльність яких має спрямовуватися на дотримання вимог роздільного сортування та транспортування відходів, недопущення змішування небезпечних відходів із іншими видами відходів; по-друге, наявність чіткої ієрархії операцій із відходами, де пріоритет має діяльність із запобігання утворення відходів; фінансова децентралізація механізму справляння податків та зборів за забруднення довкілля, що дозволяє акумулювати публічні фінансові ресурси на територіях, які потерпають від антропогенного навантаження та вимагають активізації проведення природоохоронних заходів; по-третє, запровадження комплексного розуміння єдності взаємозв'язків побудови економіки замкненого циклу, ефективного управління відходами та досягнення ідей сталого розвитку сучасного суспільства.

7. Обґрунтовано, що нормативно-правове забезпечення удосконалення управління небезпечними відходами вимагає: 1) внесення до Закону України від 20 червня 2022 року № 2320-IX «Про управління відходами» шляхом викладення пункту 38 частини першої статті першої у такій редакції: «управління відходами -комплекс заходів із запобігання утворення відходів, а також заходів із збирання, перевезення, оброблення (відновлення, у тому числі сортування, та видалення) відходів, включаючи нагляд за такими операціями та подальший догляд за об'єктами видалення відходів»; а також доповнення статті першої такими категоріями, як «брокер відходів – суб'єкт господарювання, який здійснює ліцензовану діяльність із утилізації відходів від імені інших осіб» та «дилер відходів – суб'єкт господарювання, який забезпечує викуп роздільно зібраних відходів, або забезпечує умови для

сортування відходів, з подальшим продажем відходів»; 2) викладення статті 246.2 Податкового кодексу України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI у такій редакції: «Ставки податку за розміщення відходів, які встановлюються залежно від поділу відходів на : відходи, що не є небезпечними – 56, 32 грн на 1 тонну; небезпечні відходи - 1546, 22 грн на 1 тонну»; 3) викладення пункту 16⁻¹ ч. 2 ст. 26 Бюджетного кодексу України від 8 липня 2010 року № 2456-VI у такій редакції: «15 відсотків екологічного податку (крім екологічного податку, що справляється за викиди в атмосферне повітря двоокису вуглецю стаціонарними джерелами забруднення, який зараховується до загального фонду державного бюджету у повному обсязі; екологічного податку, що справляється за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені) та/або тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад встановлений особливими умовами ліцензії строк, який зараховується до спеціального фонду державного бюджету у повному обсязі)»; п. 4⁻¹ ч. 1 ст. 69⁻¹ у такій редакції: «85 відсотків екологічного податку (крім екологічного податку, визначеного пунктом 16⁻¹ частини другої статті 29 цього Кодексу), у тому числі: до бюджетів місцевого самоврядування (крім бюджетів міст Києва та Севастополя) - 25 відсотків, обласних бюджетів та бюджету Автономної Республіки Крим, бюджетів міст Києва та Севастополя - 60 відсотків»; 4) закріплення у Кодексі України про адміністративні правопорушення підстав адміністративної відповідальності за допущення змішування небезпечними побутових твердих відходів та побутових твердих відходів, що не є небезпечними; 5) запровадження імперативної вимоги щодо страхування відповідальності осіб, що функціонують в сфері управління небезпечними відходами; страхування відповідальності особи, що здійснює перевезення медичних відходів; страхування відповідальності виробників електрообладнання та батарей; 5) внесення змін до Постанови Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 227 «Про затвердження положень про Державну

податкову службу України та Державну митну службу України» щодо розширення повноважень Державної митної служби України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України. Авт. упорядник В.П. Тимошук. Київ: Факт, 2003. 496 с.
2. Адміністративне право України. Академічний курс: *підруч. для студ. юрид. спец. вищих навч. закл.*: у 2 т. В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, Ю.П. Битяк [та ін.]; за ред. В.Б. Авер'янова. Київ: Юридична думка, 2004. Т. 1: Загальна частина. 584 с.
3. Адміністративне право України: *навч. посіб.* у 2 т. Галунько В.В., Олефір В.І., Пихтін М.П. [та ін.]; за заг. ред. В. В. Галунька. Херсон: ПАТ «Херсонська міська друкарня», 2011. Т. 1: Загальне адміністративне право. 320 с.
4. Андрейцев В.І. Екологічне право. Курс лекцій: *навч. посібник для юрид. фак. вузів*. Київ: Вентурі, 1996. 208 с.
5. Апанасенко К. І. Правовий режим майна, що є в комунальній власності: *автореф. дис. ... канд. юрид. наук*: 12.00.04. К., 2006. 20 с.
6. Базельська конвенція про контроль за транскордонним перевезенням небезпечних відходів та їх видаленням 1999 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_022#Text
7. Балюк Г.І. Екологічне право України: Конспект лекцій у схемах (Загальна і Особлива частини). *Навчальний посібник*. К.: Юрінком Інтер, 2006. 192 с.
8. Бандурка О.М., Тищенко М.М. Адміністративний процес: *підруч. для вищих навч. закл.* Київ: Літера ЛТД, 2002. 288 с.
9. Басай О. В. Правовий режим рослинного світу України: *автореф. дис. ... канд. юрид. наук*: 12.00.06. Х., 2009. 16 с.

- 10.Басай Р.М. Правовий режим техногенно забруднених земель: *дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06.* Івано-Франківськ, 2013. 222 с.
- 11.Битяк Ю. П. Пріоритетні напрями забезпечення ефективного функціонування публічної служби в Україні. *Теорія і практика правознавства.* 2015. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tipp_2015_1_21
- 12.Благоустрій територій. Міністерство регіонального розв., буд-ва та житлово-комунального госп-ва України: єдиний веб-портал. URL: <http://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/zhkh/terretory/>
- 13.Блінова Г.О. Інформаційна систем управління відходами: сучасний стан правового регулювання та перспективи. *Юридичний бюлетень.* 2023. Випуск 29. С. 45-54.
- 14.Блінова Г.О. Інформаційно-правове забезпечення механізму поводження з відходами війни. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2023. № 7. С. 93-99.
- 15.Бойко І. В. Адміністративна процедура – поняття, ознаки і види. *Державне будівництво та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. / редкол.: С. Г. Серьогіна [та ін.]; Харків : Право, 2017. Вип. 33. С. 113-122.*
- 16.Бондар Л.О. Правові засади здійснення екологічно небезпечної діяльності в Україні: *автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06.* Київ, 2002. 20 с.
- 17.Бюджетний кодекс України: Закон України від 8 липня 2010 року № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
- 18.Виконавча влада і адміністративне право. За ред. В. Б. Авер'янова; НАН України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького. Київ: Ін Юре, 2002. 668 с.
- 19.Вирок Подільського районного суду міста Києва від 24 травня 2023 року у справі № 761/21815/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111073511>

20. Вирок Шевченківського районного суду м. Києва від 04 серпня 2023 року у провадженні №1-кп/761/2147/2023. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113928820>
21. Вишняков І.В., Пушкіна О.В. Нормативне регулювання у сфері використання надр та захоронення відходів. *Держава та регіони. Серія «Право»*. 2023. №2. С.181-186.
22. Віхляєв М. Ю. Адміністративна відповідальність громадських об'єднань в Україні: проблеми нормативно-правового регулювання в контексті вступу в дію нового Закону України «Про громадські об'єднання». *Віче*. 2013. № 10. С. 11–13.
23. Волкова Ю. Перспективи розвитку законодавства України щодо поводження з відходами в процесі адаптації до вимог Європейського союзу.. *Law. State. Technology*. 2023. № 1. С. 27–34. URL: 10.32782/LST/2023-1-4
24. Гаврилюк О. М. Адміністративно-правове регулювання поводження з побутовими відходами: *автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.0*. Київ, 2017. 16 с.
25. Гапотченко Т.М. Особливості правового режиму земель автомобільного транспорту та дорожнього господарства: *дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06*. Харків, 2006. 201 с.
26. Гарварт Г. А. Організаційно-правові засади державного управління лісовим фондом України: *дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07*. К., 2014. 200 с.
27. Гірничий Закон України від 6 жовтня 1999 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 50. Ст. 433.
28. Гладій О. В. Суб'єкти публічного управління у сфері регулювання, використання та охорони техногенних родовищ. *Право і суспільство*. 2017. № 1. С. 140–144.
29. Гладій О.В. Адміністративно-правовий режим техногенних родовищ: *дис ... канд. юрид. наук: 12.00.07*. Запоріжжя: ЗНУ, 2017. 249 с.

- 30.Голосніченко І. П. Правове регулювання надання державних управлінських послуг та вирішення адміністративних спорів. *Право України*. 2003. № 10. С. 86–89.
- 31.Горбань Ю. Як перетворити «смітєву порядність» з «моди» на сталу звичку? Укрінформ. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2742813-ak-peretvoriti-smittevu-poradnist-z-modi-na-stalu-zvicku.html>
- 32.Громадська рада при Державному агентстві інфраструктурних проєктів України. URL: <https://mtu.gov.ua/timeline/Gromadyanske-suspilstvo.html>
- 33.Громадський контроль за використанням коштів фондів охорони навколишнього природного середовища. МБО «Екологія – Право – Людина». 2019. 33с. URL: <http://epl.org.ua/wp-content/uploads/2019/03/Instruktsiya-dlya-gromadskosti.pdf>
- 34.ДБН В.2.4-4:2010 «Полігони зі знешкодження та захоронення токсичних відходів. Основні положення проектування». URL: https://e-construction.gov.ua/laws_detail/3074903503328511081?doc_type=2
- 35.Декларація Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища від 14.06.1992 р. Верховна Рада України: офіц. веб-портал. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_455
- 36.Дембіцька С. Л. Правові засади діяльності з надання адміністративних послуг населенню України органами місцевого самоврядування: *автореф. дис. ... канд. юрид. наук*: 12.00.07. Львів, 2010. 16 с.
- 37.Державний класифікатор відходів ДК 005-96: Наказ Державного комітету по стандартизації, метрології та сертифікації України від 29.02.1996 № 89. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0089217-96#Text>
- 38.Державний класифікатор відходів: класифікація відходів на основі системи обліку. URL: <https://ecolog-ua.com/news/derzhavnyy-klasifikator-vidhodiv-klasifikaciya-vidhodiv-na-osnovi-systemy-obliku>

39. Державний реєстр суб'єктів господарювання, які здійснюють приймання та/або розбирання транспортних засобів, що утилізуються.
URL: <https://eco.gov.ua/registers/derzhavnij-reyestr-subyektiv-gospodaryuvannya-yaki-zdijsnyuyut-prijmannya-taabo-rozbirannya-transportnih-zasobiv-shcho-utilizuyutsya>
40. Державний стандарт України ДС 2195-99. Охорона природи. Поводження з відходами. Технічний паспорт відходу. Склад, вміст, викладення і правила внесення змін (чинний від 01.01.2001 р.). Видання офіційне. Київ: Держстандарт України, 1999. 22 с. URL: http://cern.com.ua/wp-content/uploads/2016/08/dstu_2195_99.pdf
41. Державні санітарні правила та норми. Комунальна гігієна. Ґрунт, очистка населених місць, побутові та промислові відходи, санітарна охорона ґрунту. «Гігієнічні вимоги щодо поведінки з промисловими відходами та визначення їх класу небезпеки для здоров'я населення» ДСанПіН 2.2.7.029-99. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0029588-99#Text>
42. Деякі питання Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 червня 2020 р. № 614. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/614-2020-п#Text>
43. Директива № 1999/31/ЄС про захоронення відходів (зі змінами й доповненнями, внесеними Регламентом (ЄС) № 1882/2003). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_925#Text
44. Директива № 2010/75/ЄС про промислові викиди (комплексне запобігання і контроль забруднень). URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/55-GOEEI/%202010_75_ЄС.pdf
45. Директива Європейського Парламенту і Ради 2000/60/ЄС від 23 жовтня 2000 року про встановлення рамок заходів Співтовариства в галузі водної політики. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_962#Text

46. Директива Європейського Парламенту та Ради 2008/98/ЄС від 19 листопада 2008 року про відходи та скасування деяких Директив. URL: <https://mepr.gov.ua/files/docs/2008%2098%20ЄС.pdf>
47. Діхтієвський В.П. Нормативно-правові засади доступу до інформації про стан використання природних ресурсів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 4. С. 19-24.
48. До уваги платників екологічного податку за розміщення відходів! URL: <https://tax.gov.ua/nove-pro-podatki--novini-/711356.html>
49. Додаток XXX до глави 6 «Навколишнє природне середовище» до розділу 5 «Економічне і галузеве співробітництво» до Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом. URL: http://www.kmu.gov.ua/docs/EA/Annexes_title_V/30_Annex.pdf
50. Дрофич Ю.В. Поняття та основні ознаки адміністративної відповідальності: аналіз сучасної адміністративно-правової літератури. *Juris*. Серія ПРАВО. Випуск 73: Частина 2. С. 19-26.
51. ДСТУ 2195-99 Охорона природи. Поводження з відходами. Технічний паспорт відходу. Склад, вміст, виклад і правила внесення змін (ГОСТ 17.9.0.2-99). URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=51481
52. ДСТУ 4462.3.01:2006 Охорона природи. Поводження з відходами. Порядок здійснення операцій. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=51038
53. Дубовіч І. А., Василюшин Х. Р. Сучасний стан ринку послуг екологічного страхування в Україні. *Механізм регулювання економіки*. 2010. № 3. Т. 2. С. 200–204.
54. Екологічне право: Особлива частина : підруч. для студ. юрид. вузів і фак.: *Повний акад. курс*. За ред. акад. АПрН В.І. Андрейцева. К.: Істина, 2001. 554 с.
55. Екологічний податок – інструмент переходу від захоронення до переробки відходів. Офіційний сайт Міністерства захисту довкілля та

- природних ресурсів України. URL: <https://mepr.gov.ua/ekologichnyj-podatok-instrument-perehodu-vid-zahoronennya-do-pererobky-vidhodiv/>
- 56.Електронна петиція №22/045758-еп від 05 липня 2018 року «Заборонити в місті Кам'янське екологічно шкідливе підприємство «Рокобан». Офіційний ресурс «Електронні петиції». URL: <https://petition.president.gov.ua/petition/45758>
 - 57.Електронна петиція №22/106570-еп від 06 жовтня 2020 року «Заборонити в місті Кам'янське екологічно шкідливе підприємство «Рокобан». Офіційний ресурс «Електронні петиції». URL: <https://petition.president.gov.ua/petition/106570>
 - 58.Електронні консультації з громадськістю на сайті Мінприроди України. Мін-во екол. та природн. ресурсів України : офіц. веб-портал. URL: <https://menr.gov.ua/timeline/Proekti-normativnopravovih-aktiv.html>
 - 59.Євграшкіна Г.П., Шерстюк Н.П., Власова І.А. Екологічна експертиза територій, що прилягають до хвостосховища Північного гірничо-збагачувального комбінату (Кривбас). *Екологічний вісник*. 2009. № 1. С. 31-32.
 - 60.Забруднення територій небезпечними відходами в Україні загрожують екологічними й техногенними катастрофами – Голова Держекоінспекції Андрій Мальований. Офіційний сайт Державної екологічної інспекції України. URL: <https://www.dei.gov.ua/posts/1035>
 - 61.Загальна теорія держави і права: *підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закладів*. За ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Х.: Право, 2009. 584 с.
 - 62.Задирака Н. Ю. Інститут публічного майна: адміністративно-правовий аспект: *монографія*. Київ: Дакор, 2019. 384 с.
 - 63.Зайкова Л.М Нормативно-правове регулювання управління безхазяйними відходами в Україні. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2022. Випуск 5. С. 95-100. URL: <http://chasopys-ppp.dp.ua/index.php/chasopys/article/view/311/272>

- 64.Зайкова Л.М. Окремі аспекти адаптації законодавства України про відходи до законодавства ЄС. *Правова позиція*. 2023. № 1 (38). С. 145-149. URL: <https://doi.org/10.32782/2521-6473.2023-1.28>
- 65.Захоронення відходів в Познані. URL: http://epl.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/Landfill_6.pdf
- 66.Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3-4. Ст. 27.
- 67.Зеркалов Д. В. Екологічна безпека та охорона довкілля: *монографія*. К.: Основа, 2012.
- 68.Золотухіна Л.О. Публічний інтерес як адміністративно-правова категорія: *автореф. дис. ... д-ра юрид. наук*: 12.00.07. ЗНУ, 2019. 40 с.
- 69.Зуєв В.А. Екологічна політика у сфері поводження з відходами в Україні на сучасному етапі. *Вісник Академії митної служби України. Сер.: Право*. 2014. № 1. С. 93-99.
- 70.Зуєв В.А. Організаційно-правові проблеми забезпечення реалізації громадської та виробничої екологічної політики у сфері поводження з відходами. *Проблеми законності*. 2014. Вип. 125. С. 138-144
- 71.Іващенко О. Ю. Оскарження адміністративних послуг у Великій Британії та Україні (порівняльно-правовий аналіз) : *дис. ... канд. юрид. наук* : 12.00.07. К., 2012. 234 с.
- 72.Інструкція з отримання Міжнародного коду ідентифікації відходів: Наказ Міністерства екології та захисту природних ресурсів № 165 від 16.10.2000 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0773-00#Text>
- 73.Кадникова Г.В. Правовий режим доступу до публічної інформації: визначення категорії. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. № 5. С. 95–99.
- 74.Кашук Д. Як вирішити проблему утилізації відходів. URL: <https://nv.ua/ukr/biz/experts/shcho-bude-z-cinami-na-zhitlo-2174620.html>

- 75.Кірін Р.С. Самовільне користування надрами: варіативність суб'єктів та об'єктивної сторони правопорушення. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 7. С. 97-104.
- 76.Коваленко Н. В. Презентація дайджесту практики Верховного Суду в спорах, що виникають у сфері захисту природного довкілля та екологічних прав. *Судовий захист природного довкілля та екологічних прав*: Збірник матеріалів міжнародного судового форуму (м. Київ, 07 листопада 2019 р.). Київ, 2019. С. 131-135.
- 77.Коваленко Н.В. Системний та біхевіоритський підходи до визначення поняття адміністративно-правового режиму. *Наше право*. 2016. № 3. С. 65-70.
- 78.Ковальський Д. В. Земельно-процесуальні правовідносини: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Суми, 2011. 267 с.
- 79.Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6 липня 2005 року № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36. № 37. Ст. 44.
- 80.Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон УРСР від 7 грудня 1984 року № 8073-X. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. додаток до № 51. Ст.1122.
- 81.Кодекс України про надра від 27 липня 1994 року № 132/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 36. Ст. 340. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-вр#Text>
- 82.Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 2 жовтня 2012 року № 5403-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17#Text>
- 83.Коломоець Т.О. Визначеність поняття «адміністративний процес» – умова ефективності нормопроєктної та правозастосовної (в тому числі судової) діяльності. *Слово Національної школи суддів України*. 2012. № 1 (1). С. 153–160.
- 84.Колпаков В. К. Адміністративно-деліктний правовий феномен: *монографія*. Київ : Юрінком Інтер, 2004. 528 с.

85. Колпаков В.К., Коломоєць Т.О., Легеза Ю.О. Довкілля як об'єкт адміністративно-правової охорони. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 1. С. 300-302.
86. Комзюк А. Т., Бевзенко В. М., Мельник Р. С. Адміністративний процес України: навч. посіб. Київ: Прецедент, 2007. 531 с.
87. Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля (Орхуська Конвенція): ратифікована Законом № 832-XIV від 6 липня 1999 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text
88. Конституція України від 28.06.1996 р. Закон України № 254к/96-ВР від 30.09.2016 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
89. Кошля А.О. Індикатори дотримання вимог національної екологічної безпеки: адміністративно-правовий аспект. *Colloquium-journal*. 2022. № 25. Р. 26-29. URL: <https://colloquium-journal.org/wp-content/uploads/2022/09/Colloquium-journal-2022-148-1.pdf>
90. Кравченко М. Г. Європеїзація муніципального управління побутовими відходами в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Юридичні науки*. 2018. Вип. 4. т. 2. С. 7–11. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/738418.pdf>
91. Кравченко М. Г. Правове та організаційне забезпечення урахування державних, муніципальних та приватних інтересів під час управління побутовими відходами. *Журнал східноєвропейського права*. 2017. № 45. С. 67–77. URL: http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2017/11/kravchenko_45.pdf
92. Кравченко М. Г. Реформування інституту приватних осіб суб'єктів делегованих повноважень як крок до європеїзації управління побутовими відходами в Україні. *Науковий вісник Ужгородського університету. Право*. 2018. Вип. 52. т. 2. С. 52–55. URL:

- <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/30787/1/РЕФОРМУВАННЯ%20ІНСТИТУТУ%20ПРИВАТНИХ%20ОСІБ%20СУБ'ЄКТІВ.pdf>
93. Кравченко М.Г. Управління побутовими відходами в Україні (адміністративно-правовий вимір): *монографія*. К.: КНУ імені Т.Г. Шевченка, 2019. 491 с.
 94. Кращі європейські практики управління відходами (посібник). А. Войціховська, О. Кравченко, О. Мелень-Забрамна, М. Панькевич, за заг. ред. О. Кравченко. Львів: Видавництво «Компанія «Манускрипт», 2019. 64 с.
 95. Криворучкіна О. Екологічне страхування в Україні: перспективи та проблеми впровадження. *Ecobusiness Group. Екологія підприємства*. 2021. №5. URL: <https://ecolog-ua.com/news/ekologichne-strahuvannya-v-ukrayini-perspektyvy-ta-problemy-vprovadzhennya>
 96. Крилов Д.В. Важелі організаційно-економічного механізму реалізації інвестиційних проектів на промислових підприємствах. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2015. Вип. 25.4. С. 240-247.
 97. Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
 98. Кронда О. Ю. Правове регулювання поведінки з радіоактивними відходами в Україні: *дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.06*. К., 2012. 208 с.
 99. Кузьменко О.В. Структура адміністративного процесу: оновлення виміру. *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених* : зб. наук. праць: у 2 ч. Сімферополь: Кримський юрид. ін-т Харківського ун-ту внутр. справ; ПП «Ельїньо». 2005. Ч. 1. С. 117-121.
 100. Кузьменко О.В. Теоретичні засади адміністративного процесу : *монографія*. Київ: Атіка, 2005. 352 с.
 101. Кучма К. С. Класифікація адміністративних послуг у сфері екології та природних ресурсів в Україні. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 2. С. 107–110.

102. Лагода О.С. Адміністративна процедура: теорія і практика застосування: *автореф. дис. ... канд. юрид. наук*: 12.00.07. Ірпінь, 2007. 21 с.
103. Легеза Є.О. Діяльність суб'єктів публічної адміністрації щодо надання публічних послуг: проблемні питання та шляхи їх вирішення. *Science Rise*. 2018. № 2. С. 8-15. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/srjusc_2018_2_4
104. Легеза Ю.О. Адміністративно-правове забезпечення безпеки ведення публічних інформаційних сервісів як складова національної безпеки України. *Man and society in the dimensions of socio-cultural transformation: Scientific monograph*. Riga, Latvia: «Baltija Publishing», 2022. 301 p. Р. 6-21. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-208-1-1>
105. Легеза Ю.О. Дозвільно-ліцензійне провадження у сфері використання природних ресурсів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія «Юриспруденція». 2017. Вип. 25. С. 35–40.
106. Легеза Ю.О. Зарубіжний досвід публічного управління у сфері використання природних ресурсів. *Верховенство права*. 2017. № 3. С. 95–102.
107. Легеза Ю.О. Здійснення державної екологічної політики в умовах децентралізації державної виконавчої влади. *Науковий вісник Ужгород. нац. ун-ту. Серія Право*. 2016. № 38. Т. 1. С. 172–176.
108. Легеза Ю.О. Проблеми дотримання вимог ядерної безпеки в умовах адміністративно-правового режиму довготривалої антитерористичної операції в Україні. *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 2. С. 141-143.
109. Легеза Ю.О. Публічне адміністрування у сфері використання техногенних родовищ в Україні. *Visegrad journal on human rights*. 2015. № 5/2. С. 63–67.

110. Легеца Ю.О. Сутність та структура адміністративно-правового механізму публічного управління у сфері використання природних ресурсів. *Visegrad journal on human rights*. 2016. № 6. Р. 1. С. 104–114.
111. Легеца Ю.О. Шляхи удосконалення контрольної діяльності в аграрно-промисловому комплексі України. *Митна справа*. 2011. № 5 (77). Ч. 2. С. 244–247.
112. Лист Асоціації професіоналів довкілля до в.о. Голови Державної податкової служби України Т.П. Кірієнко (вих. №223/93 від 10.08.2023 року). URL: <https://ukraine-oss.com/wp-content/uploads/2023/09/zvernennya-do-dps-vid-paew.pdf>
113. Лісовий кодекс України: Закон України від 21 січня 1994 року № 3852-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12#Text>
114. Лученко Д. В. Про правову природу оскарження рішень, дій або бездіяльності суб'єктів владних повноважень. *Вісник Академії правових наук України*. 2011. №4. С. 152-160.
115. Майстро С. В. Розмежування повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування. *Державне будівництво*. 2012. № 1. URL: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2012-1/doc/4/05.pdf>
116. Малишева Н.Р., Олещенко В.І. Правові аспекти збереження біорізноманіття в контексті сталого розвитку // *Проблеми сталого розвитку України*. К., 2001. С. 293–308.
117. Марченко О., Польща В. «Поводження з небезпечними відходами» та «управління небезпечними відходами»: співвідношення юридичних категорій. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 11. С.703-705. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-11/171>
118. Мельник Р. С. Новели сучасної концепції українського адміністративного права. *Lexportus*. 2017. № 5. С. 5–16.

119. Мельник Р. С. Система адміністративного права України: *дис. ... д-ра юрид. наук*: 12.00.07. Харків, 2010. 415 с.
120. Миколенко О.І. Місце адміністративного процедурного права в системі юридичних знань та системі права України: *автореф. дис. ... д-ра юрид. наук*: 12.00.07. Запоріжжя, 2011. 40 с.
121. Миколенко О.І. Теорія адміністративного процедурного права : *монографія*. Харків : Бурун Книга, 2010. 336 с.
122. Миколенко О.І. Функції адміністративно-деліктного права та сучасні концепції адміністративної відповідальності. *Правова держава*. 2017. № 28. С.51-56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Prav_2017_28_9.
123. Миколенко О.І., Бердник В.С. Адміністративно-правове регулювання юрисдикційної діяльності адміністративних комісій в Україні: *монографія*. Одеса: Фенікс, 2013. 246 с.
124. Митний кодекс України: Закон України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
125. Мінрегіон продовжує формувати та реалізовувати державну політику у сфері поводження з побутовими відходами. Урядовий портал: веб-портал органів виконавчої влади. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/news/249064633>
126. Мірошніченко А.М. Земельне право України: *підруч. 2-ге вид., допов. і перероб.* Київ: Алерта; ЦУЛ, 2011. 678 с.
127. Мороз Г.В. Категорія «інтерес» із позиції еколого- правового підходу. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2020. Том 31 (70) Ч. 2 № 2. С. 10-14.
128. Мягченко О. П. Основи екології: *підручник*. К.: Центр учбової літератури, 2010. 312 с.
129. Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру». авт. колектив: Андрійко О. Ф., Бевзенко В. М. [та ін.]; за заг. ред. Тимощука В. П. Київ, 2023. 545 с. URL: https://adminprocedure.org.ua/assets/docs/lap_commentary_web.pdf

130. Науково-практичний коментар до проекту Закону України «Про адміністративну процедуру». Авт. колектив (Андрійко О. Ф., Бевзенко В. М. [та ін.];), за заг. ред. Тимощука В. П. Київ: ФОП Мишалов Д. В., 2019. 460 с.
131. Овсяний К. До і після. Наслідки повномасштабної війни для екології України. Погляд з супутник. *Радіо «Свобода»*. 25 лютого 2023. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/skhemy-ekolohiya-viyna/32284610.html>
132. Олещенко І. Проблеми правового регулювання екологічного страхування в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. №10. С. 83-86.
133. Орхуська конвенція. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_015#Text
134. Охорона довкілля в угоді про асоціацію між Україною та ЄС. Доповідь Платформи громадянського суспільства Україна-ЄС Брюссель, 18 травня 2017 року. URL: <https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Dovkillia-Fin-6.pdf>
135. Оцінка практики поводження із медичними відходами у закладах охорони здоров'я України. Підсумковий звіт. 12. 12.2019. UNDP. URL: <https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/ua/UKR-Waste-management-report.pdf>
136. Петлюк Ю.С. Правовий режим земель оздоровчого призначення: *автореф. дис. ... канд. юрид. наук*: 12.00.06. Київ, 2009. 16 с.
137. Питання діяльності Міністерства інформаційної політики України: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 січня 2015 р. № 2. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2-2015-п#Text>
138. Питання Міністерства економіки: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 459. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/459-2014-п#n10>

139. Плохий В.М. Адміністративно-правовий режим поводження з техногенними відходами. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2021. 223 с.
140. Плохий В.М. Нормативні засади адміністративно-правового режиму поводження з техногенними відходами. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. Випуск 8. С. 529-533.
141. Повідомлення Державної служби України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва від 16 вересня 2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0009773-14#Text>
142. Повідомлення про проведення консультацій з громадськістю щодо проекту Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2020-2025 роки. URL: <https://mepr.gov.ua/news/35975.html>
143. Поводження з відходами руйнації: складування, сортування, повторне використання. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/16123>
144. Погребняк С. П. Поділ права на публічне і приватне (загальнотеоретичні аспекти). *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. Х., 2006. Вип. 12. С. 3–17.
145. Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI/ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
146. Польща В. Ефективність державно-правового регулювання управління небезпечними відходами. *Law. State. Technology*. 2023. №22. С.64–69. URL: 10.32782/LST/2023-2-10
147. Польща В. Європейський досвід правового регулювання діяльності з управління небезпечними відходами. *Law. State. Technology*. 2023. №1. С.63-70. URL: <https://journals.politehnica.dp.ua/index.php/lst/article/view/482> URL: <https://doi.org/10.32782/LST/2023-1-9>
148. Польща В. Стан наукової розробки проблеми управління небезпечними відходами. *Восьмі Таврійські юридичні наукові читання:*

- матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 16–17 червня 2023 р. Львів – Торунь: Liha-Pres, 2023. С.246-249. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-318-0-66>
149. Польща В.Ф. Вивчення проблеми управління небезпечними відходами в Україні: перспективи науково-практичних досліджень. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2023. Випуск 4 (51). С.70-74. URL: <https://doi.org/10.32782/pyuv.v4.2023.13>
150. Польща В.Ф. Генеза правових досліджень проблеми управління небезпечними відходами. *Сучасні тенденції розвитку приватно-правових відносин в умовах євроінтеграційних процесів*: матеріали Другої Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпро, 16 листопада 2023 р). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. С.230-232.
151. Польща В.Ф. Нормативно-правове регулювання стратегії управління небезпечними відходами. *Молодь: наука та інновації*: матеріали XI Міжнародної науково-технічної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених. Дніпро. 22–24 листопада 2023 року: у 2-х т. Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» – Дніпро: НТУ «ДП», 2023. Том 2. С.235-237.
152. Польща В.Ф. Управління відходами та їх утилізація як об'єкт адміністративно-правової охорони. *Оновлення адміністративно-деліктного законодавства в Україні*: актуальні ідеї та їх обговорення: збірник тез за матеріалами панельної дискусії VII Харківського міжнародного юридичного форуму (26 вересня 2023 р.). Харків, 2023. С.51-54. Електронне наукове видання. URL: <https://nauka.nlu.edu.ua/nauka/vnd/zbirnyky-naukovyh-konferenczij/>
153. Поповчук С.К. Адміністративно-правові режими в теорії адміністративного права та практиці діяльності правоохоронних органів: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Львів, 2013. 235 с.

154. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 13 лютого 2019 р. у справі №233/4308/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79883398?fbclid=IwAR2dsJjhjiRKR3tSySJwNYEQdbDG7tWsIxr79MV5CxIL41Tv5UoxYLyth1s>
155. Постанова Верховного Суду від 10.04.2019 р. у справі № 826/28014/15. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81047094>
156. Постанова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 31.07.2019 р. у справі № 806/1456/16. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83378890>
157. Постанова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду від 27.11.2018 р. у справі № 826/19129/14: URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/78129129>
158. Постанова Північного апеляційного господарського суду від 15 листопада 2022 р. у справі № 910/3140/22. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/107367362>
159. Потіп М.М. Правове регулювання використанні відходів війни як ресурсу для відновлення України. *Нове українське право*. 2023. №3. С. 98-110.
160. Правова охорона довкілля: сучасний стан та перспективи розвитку: *монографія*. А. П. Гетьман, А. К. Соколова, Г. В. Анісімова [та ін.]; за ред. А. П. Гетьмана. Х.: Право, 2014. С. 656-657.
161. Про адміністративні послуги: Закон України від 6 вересня 2005 року № 2806-IV. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2806-15#Text>
162. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17 лютого 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20/print>
163. Про визнання такими, що втратили чинність, деяких наказів: Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 18.08.2023 року № 578. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1553-23#Text>

164. Про визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 08 жовтня 2022 року № 1135. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1135-2022-п#Text>
165. Про відходи : Закон України від 05 квітня 1998 р. № 187/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/187/98-%D0%B2%D1%80> (втратив чинність).
166. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України: Закон України від 7 грудня 2017 року № 2233-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2233-19#n46>
167. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України: Закон України від 22 листопада 2018 року № 2621-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2621-19#n69>
168. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства про захист економічної конкуренції та діяльності Антимонопольного комітету України: Закон України від 9 серпня 2023 року № 3295-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3295-20#Text>
169. Про внесення змін до паспортів бюджетних програм на 2022 рік: Наказ Дніпровської міської ради від 22 листопада 2022 року №46. URL: https://dniprorada.gov.ua/upload/editor/pasporti_byudzhetnih_program_miscevogo_byudzhetu_na_2022_rik_nakaz_46_vid_22-11-2022.pdf
170. Про внесення змін до Положення про Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України і Положення про Міністерство культури та інформаційної політики України: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 травня 2022 р. № 585. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/585-2022-п#Text>
171. Про внесення змін до рішення міської ради від 16.10.1998 р. «Про Фонд охорони навколишнього природного середовища міської ради» зі змінами: рішення Вінницької міської ради від 24.02.2017 р. № 600.

- URL: <http://www.vmr.gov.ua/Branches/ContentLibrary/5d673b8a-4122-4a75-b5b586201e169017/9/Положення%20про%20Фонд%20охорони%20навколишнього%20природного%20середовища%20міської%20ради.pdf>
172. Про державний екологічний контроль: проект Закону України № 3091 від 19.02.2020 р. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/1271>
173. Про державний контроль за використанням і охороною земель: Закон України від 19 червня 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 39. Ст. 350.
174. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 1 липня 2010 року № 2404-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text>
175. Про Державну прикордонну службу України: Закон України від 3 квітня 2003 року № 661-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text>
176. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності: Закон України від 6 вересня 2005 року № 2806-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2806-15#Text>
177. Про екологічне страхування та гарантії відшкодування шкоди, завданої внаслідок діяльності, що становить підвищену екологічну небезпеку: Проект Закону України №6018-2 від 29.09.2021 року. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/27880>
178. Про екологічне страхування: Проект Закону України №6018 від 09.09.2021 року. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/27689>
179. Про екологічне страхування: Проект Закону України №6018-1 від 29.09.2021 року. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/27888>
180. Про забезпечення умов для більш широкої участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : Указ Президента України від 31 липня 2004 р. № 854. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/854/2004>

181. Про затвердження Державних санітарно-протиепідемічних правил і норм щодо поводження з медичними відходами: наказ МОЗ України від 08.06.2015 №325. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0959-15#Text>
182. Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року: Закон України від 21 квітня 2011 року №3268-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3268-17#Text>
183. Про затвердження Змін до Державних санітарно-протиепідемічних правил і норм щодо поводження з медичними відходами: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 06.09.2022 р. № 1602. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1387-22#Text>
184. Про затвердження Інструкції про зміст і складання паспорта місць видалення відходів: Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України № 12 від 14.01.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0060-99/print>
185. Про затвердження Інструкції про зміст і складання паспорта місць видалення відходів: наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 14 січня 1999 року № 12 (втратив чинність).
186. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з поводження з небезпечними відходами: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 липня 2016 р. № 446. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/446-2016-п#Text>
187. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з перевезення пасажирів, небезпечних вантажів та небезпечних відходів залізничним транспортом: Постанова Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2015 р. № 1168. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1168-2015-п#Text>

188. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з управління небезпечними відходами: Постанова Кабінету Міністрів України від 05 грудня 2023 р. № 1278. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-litsenziinykh-umov-provadzhen-a1278>
189. Про затвердження Методики визначення розмірів шкоди, зумовленої забрудненням і засміченням земельних ресурсів через порушення природоохоронного законодавства: наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 27 жовтня 1997 року № 171. *Офіційний вісник України*. 1998. № 18. Ст. 109.
190. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо збирання відходів електричного та електронного обладнання, що є у складі побутових відходів: наказ Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства від 22 січня 2013 р. №15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0015858-13#Text>
191. Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 квітня 2021 р. № 443-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnogo-planu-dij-z-ohoroni-navkolishnogo-prirodnogo-seredovishcha-na-period-do-2025-roku-i210421-443>
192. Про затвердження Переліків отруйних та сильнодіючих лікарських засобів: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 17 серпня 2007 року № 490. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1007-07#Text>
193. Про затвердження переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.09.1996 р. № 1147 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-96-п>

194. Про затвердження переліку органів ліцензування та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2015 р. № 609. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/609-2015-п#Text>
195. Про затвердження Положення про громадських інспекторів з охорони довкілля: Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України № 88 від 27.02.2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0276-02#Text>
196. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту: Постанова Кабінету Міністрів України від 9 січня 2014 року № 11. *Урядовий кур'єр*. 2014. № 22.
197. Про затвердження Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням і Жовтого та Зеленого переліків відходів: постанова Кабінету Міністрів України від 13 липня 2000 р. № 1120. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1120-2000-п#Text>
198. Про затвердження Положення про Міністерство енергетики України: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 червня 2020 р. № 507. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/507-2020-п#Text>
199. Про затвердження Положення про Міністерство охорони здоров'я України: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 березня 2015 р. № 267. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/267-2015-п#Text>
200. Про затвердження Положення про Міністерство розвитку громад та територій України: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 квітня 2014 р. № 197. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/197-2014-п#Text>
201. Про затвердження Положення про Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України: Постанова Кабінету Міністрів

- України від 30 червня 2015 р. № 460. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/460-2015-п#Text>
202. Про затвердження Положення про Міністерство фінансів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 375. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-2014-п#Text>
203. Про затвердження Положення про організацію оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій та організації зв'язку у сфері цивільного захисту: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2017 р. № 733. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/733-2017-п#Text>
204. Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 227. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-п#Text>
205. Про затвердження Порядку ведення державного обліку та паспортизації відходів: постанова Кабінету Міністрів України від 1 листопада 1999 р. № 2034. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2034-99-п#Text>
206. Про затвердження Порядку використання коштів Державного фонду поводження з радіоактивними відходами: постанова Кабінету Міністрів України від 25 квітня 2018 р. № 330. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/330-2018-п#Text>
207. Про затвердження Порядку залучення громадськості до обговорення питань щодо прийняття рішень, які можуть впливати на довкілля: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 червня 2011 р. № 771. *Офіційний вісник України*. 2011. № 55. Ст. 2210.
208. Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування відповідальності експортера та особи, яка відповідає за утилізацію (видалення) небезпечних відходів, щодо відшкодування шкоди, яку може бути заподіяно здоров'ю людини, власності та

навколишньому природному середовищу під час транскордонного перевезення та утилізації (видалення) небезпечних відходів: Постанова Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2002 р. № 1219. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1219-2002-п/print>

209. Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок настання негативних наслідків під час перевезення небезпечних вантажів: Постанова Кабінету Міністрів України від 1 червня 2002 р. № 733. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/733-2002-п#Text>

210. Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яка може бути заподіяна пожежами та аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки, включаючи пожежовибухонебезпечні об'єкти та об'єкти, господарська діяльність на яких може призвести до аварій екологічного і санітарно-епідеміологічного характеру: Постанова Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2002 р. № 1788. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1788-2002-п#Text>

211. Про затвердження Порядку організації та проведення перевірок суб'єктів господарювання щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства: Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 10 вересня 2008 року №464. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0018-09#Text> (втратив чинність).

212. Про затвердження Порядку поводження з відходами, що утворились у зв'язку з пошкодженням (руйнуванням) будівель та споруд внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій або проведенням робіт з ліквідації їх наслідків та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2022 р. № 1073. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1073-2022-п#Text>

213. Про затвердження Порядку проведення громадських слухань у процесі оцінки впливу на довкілля: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2017 р. № 989. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/989-2017-п#Text>
214. Про затвердження Порядку проведення експертизи містобудівної документації: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 травня 2011 р. № 548. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-2011-п#Text>
215. Про затвердження Порядку формування та ведення Державного реєстру суб'єктів господарювання, які здійснюють приймання та/або розбирання транспортних засобів, що утилізуються: Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 15.08.2013 № 350. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1482-13#Text>
216. Про затвердження Програми розвитку офіційної статистики до 2028 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 вересня 2023 р. № 989. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/989-2023-п#Text>
217. Про затвердження Технічного регламенту обмеження використання деяких небезпечних речовин в електричному та електронному обладнанні: постанова Кабінету Міністрів України від 10 березня 2017 р. № 139. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/139-2017-п#Text>
218. Про затвердження типової форми первинної облікової документації № 1-ВТ «Облік відходів та пакувальних матеріалів і тари» та Інструкції щодо її заповнення»: наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України від 07 липня 2008 року № 342 (втратив чинність).
219. Про затвердження форми державного статистичного спостереження № 1-відходи (річна): Наказ Державної служби статистики від 10.06.2022 № 176. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0176832-22#n11>

220. Про затвердження форми реєстрової карти об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів та Інструкції щодо її складання: наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України від 17 лютого 1999 року № 41 (втратив чинність).
221. Про захист персональних даних: Закон України від 1 червня 2010 року № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>
222. Про заходи щодо впровадження Концепції адміністративної реформи в Україні: Указ Президента України від 22 липня 1998 року № 810/98. *Офіційний вісник України*. 1999. № 21. Ст. 943.
223. Про звернення громадян : Закон України від 02 жовтня 1996 р. № 393/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 47. Ст. 256. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>
224. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27 лютого 2014 року № 794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>
225. Про комплексну реконструкцію кварталів (мікрорайонів) застарілого житлового фонду: Закон України від 22 грудня 2006 року № 525-V. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 10. Ст. 88.
226. Про Концепцію сталого розвитку населених пунктів: Постанова Верховної Ради України від 24 грудня 1999 року № 1359-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1359-14#Text>
227. Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 2 березня 2015 року № 222-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text>
228. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 року № 280/97–ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>

229. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 року № 586-V. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 20-21. Ст. 190.
230. Про необхідність усунення Міністерством охорони здоров'я України порушень принципів державної регуляторної політики згідно з вимогами Закону України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Рішення Державної регуляторної політики України від 15.07.2014 року № 33. URL: https://www.drs.gov.ua/regulatory_policy/rishennya-vid-15-07-2014-roku-33-pro-neobhidnist-usunennya-ministerstvom-ohorony-zdorov-ya-ukrayiny-porushen-pryntsyypiv-derzhavnoyi-regulyatornoyi-polityky-zgidno-z-vymogamy-zakonu-ukrayiny-pro-zasady/
231. Про об'єкти підвищеної небезпеки: Закон України від 18 січня 2001 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2245-14#Text>
232. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>
233. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року: Закон України від 12.12.2010 року № 2818-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. №26. Ст.1284 (втратив чинність). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2818-17#Text>
234. Про основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки: Постанова Верховної Ради України від 05 березня 1998 року № 188/98-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1998. № 38-39. Ст. 248.
235. Про охорону земель: Закон України від 19 червня 2003 року № 962-IV. *Відомості Верховної Ради України України*. 2003. № 39. ст.349

236. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 року № 1264-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 41. Ст. 546.
237. Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 23 травня 2017 року № 2059-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text>
238. Про перевезення небезпечних вантажів: Закон України від 6 квітня 2000 року № 1644-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1644-14#Text>
239. Про порядок фінансування робіт із запобігання і ліквідації надзвичайних ситуацій та їх наслідків: Постанова Кабінету Міністрів України від 4 лютого 1999 року № 140. *Офіційний Вісник України*. 1999. № 5. Ст. 54.
240. Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи: Закон України від 27 лютого 1991 року № 791а-XII. *Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР)*. 1991. № 16. ст.198
241. Про страхування: Закон України від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр#Text>
242. Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми поводження з відходами на 2013-2020 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 січня 2013 р. № 22-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/22-2013-р#Text>
243. Про схвалення Концепції національної екологічної політики України на період до 2020 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2007 р. № 880-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/880-2007-р#Text>
244. Про схвалення Концепції реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 травня

- 2017 р. № 616-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/616-2017-p#Text>
245. Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року: Розпорядження, Стратегія від 08.11.2017 р. № 820-р/ Кабінет Міністрів України. Урядовий кур'єр від 22.11.2017 р., № 220; Офіційний вісник України від 01.12.2017 р. № 94. стор. 61. стаття 2859.
246. Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 р.: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 р. № 820-р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/820-2017-%D1%80>
247. Про управління відходами: Закон України від 20 червня 2022 року № 2320-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#Text>
248. Про хімічні джерела струму: Закон України від 23 лютого 2006 року № 3503-IV. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3503-15#Text>
249. Проект Закону про батареї і акумулятори № 2352 від 30.10.2019. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/545>
250. Проект UA2008-01: Аналітична підтримка для управління державними фінансами на основі наявних даних. Capacity Support for Evidence-based public financial management. URL: <https://ces.org.ua/wp-content/uploads/2023/05/zastosuvannya-ekologichnih-podatkov.pdf>
251. Проект Закону про відходи електричного та електронного обладнання № 2352 від 30.10.2019 року. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=67234
252. Проект Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2020-2025 рр. та європейська інтеграція України – чи є щось спільне? URL: <http://ep1.org.ua/announces/proyekt-natsionalnogo-planu-dij-z-ohorony-navkolyshnogo-prirodnoho-seredovyshha-na-2020-2025-roky-ta-yevropejska-integratsiya-ukrayiny-chy-ye-shhos-spilne/>

253. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права і держави. Вид. 10-е, допов. Л.: Край, 2008. 224 с.
254. Рабінович П. М. Приватне й публічне у приватному праві. *Актуальні проблеми держави і права*. 2004. Вип. 23. С. 30–34.
255. Реформа системи управління відходами: чи залишаться в Україні полігони та як вони працюватимуть? URL: <https://mepr.gov.ua/reforma-systemy-upravlinnya-vidhodamy-chy-zalyshatsya-v-ukrayini-poligony-ta-yak-vony-pratsyuvatyut/>
256. Рибалка К.І. Особливості контролю за станом земель запасу в Україні. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. 2016. №3 (19) С. 150-152.
257. Рішення Конституційного Суду України від 01 грудня 2004 р. № 18-рп/2004 у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення окремих положень частини першої ст. 4 Цивільного процесуального кодексу України (справа про охоронюваний законом інтерес). *Офіційний вісник України*. 2004. № 50. Ст. 3288.
258. Роль Іміни (міської чи селищної ради) в управлінні відходами у Польщі. URL: http://epl.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/Competence-of-the-councils_4.pdf
259. Руслан Стрілець: Івано-Франківщина стає четвертим регіоном, який розпочинає шлях до створення сучасної сміттєпереробної інфраструктури. URL: <https://mepr.gov.ua/ruslan-strilets-ivano-frankivshhyna-staye-chetvertym-regionom-yakuj-rozpochynaye-shlyah-dostvorennya-suchasnoyi-smittyepererobnoyi-infrastruktury/>
260. Скакун О. Ф. Теорія держави і права. Енциклопедичний курс: *підручник*. Х.: Еспада, 2006. 776 с.
261. Сobotник Р. В. Договір страхування цивільної відповідальності за шкоду, заподіяну джерелом підвищеної небезпеки: *дис. ... канд. юрид. наук*: 12.00.03. К., 2015. 227 с.

262. Соколова І.О. Правовий режим: поняття, особливості, різновиди: *дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01*. Харків, 2011. 180 с.
263. Стеценко С.Г. Публічний інтерес доцільно сприймати як сукупність взаємообумовлених інтересів суспільства і держави. Верховний Суд. URL: <https://www.facebook.com/supremecourt.ua/posts/849294719178748>
264. Стокгольмська декларація з навколишнього середовища від 16.06.1972 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_454
265. Структура Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України. URL: <https://mtu.gov.ua/content/struktura-ministerstva.html>
266. Структура Проекту Закону України «Про відходи промисловості» (підготовлено експертами Професійної асоціації екологів України). URL: <https://ecolog-ua.com/sites/default/files/2020/docs/Дод.1.%20Структура%20ПЗУ.pdf>
267. Сурілова О.О. Адміністративно-правове регулювання у сфері використання та охорони надр: *дис. д-ра юрид. наук: 12.00.07*. ЗНУ, 2017. 411 с.
268. Тимошук Л. Європейські стандарти у галузі поводження з відходами: що це таке і як вони реалізуються в Україні? URL: <http://epl.org.ua/wp-content/uploads/2019/09/YEvropejski-standarty-u-galuzi-povodzhennya-z-vidhodamy.pdf>
269. Томаш Л. В. Правовий режим: поняття та ознаки. *Науковий вісник Чернівецького університету. Правознавство*. 2005. Вип. 282. С. 20–26.
270. Труфан І.В. Правовий режим малих річок в Україні: *дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06*. Івано-Франківськ, 2005. 187 с.
271. Увага, громадське обговорення проекту Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2020-2025 роки. Офіційний інтернет-ресурс «Асоціація «Енергоефективні ресурси

- України»». URL: <https://enefcities.org.ua/novyny/uvaga-gromadske-obgovorennya-proektu-natsionalnogo-planu-diy-z-ohorony-navkolyshnogo-prirodnoho-seredovyscha-na-2020-2025-roky/>
272. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України № 1678-VII від 16 вересня 2014 року. *Офіційний вісник України*. 2014. №75. Ст. 83. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
273. Управління відходами – спільна справа, до якої може долучитися кожен. U-Report. URL: <https://ukraine.ureport.in/story/1244/>
274. Формуємо новий Національний план управління відходами: за європейськими стандартами та з конкретними цілями. URL: <https://mepr.gov.ua/formuyemo-novyj-natsionalnyj-plan-upravlinnya-vidhodamy-za-yevropejskymy-standartamy-ta-z-konkretnymy-tsilyamy/>
275. Фролов Ю.М. Адміністративні процедури: зміст та особливості. *Форум права*. 2013. № 3. С. 692-698.
276. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
277. Шарая А.А. Верховенство права як базовий принцип адміністративно-процедурного права. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2019. № 42. Т. 2. С. 29-34.
278. Шевченко О.А., Деркачов Е.А., Огір К.Д. та ін. Проблема методичних та екологічних ризиків у концепції сталого розвитку гірничо-металургійного комплексу Придніпров'я. *Екологічний вісник*. 2008. № 6. С. 27-28.
279. Школик А. М. Адміністративно-процедурне право: ідея та реалізація. *Lex Portus: наук. журнал Одеської юрид. академії*. 2017. № 5 (7). С. 30–40.

280. Decision № 1600/2002/EC of the European Parliament and of the Council of 22 July 2002 laying down the Sixth Community Environment Action Programme. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2002.242.01.0001.01.ENG&toc=OJ%3AL%3A2002%3A242%3ATOC
281. Directive 2002/95/EC of the European Parliament and of the Council of 27 January 2003 on the restriction of the use of certain hazardous substances in electrical and electronic equipment. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32002L0095>
282. Directive 2006/12/EC of the European Parliament and of the Council of 5 April 2006 on waste (Text with EEA relevance). URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32006L0012>
283. Directive 2006/21/EC of the European Parliament and of the Council of 15 March 2006 on the management of waste from extractive industries and amending Directive 2004/35/EC - Statement by the European Parliament, the Council and the Commission. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2006.102.01.0015.01.ENG&toc=OJ%3AL%3A2006%3A102%3ATOC
284. Directive 2008/98/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on waste and repealing certain Directives. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32008L0098#ntr4-L_2008312EN.01000301-E0004
285. Directive 2012/19/EU of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on waste electrical and electronic equipment (WEEE) (recast) Text with EEA relevance. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0019&qid=1700232886357>
286. Franz-Joseph Peine Allgemeines Verwaltungsrecht. 5. neubearb. Aufl. Heidelberg : Müller, 2000.

287. Gesetz zur Ausführung der Verordnung (EG) Nr. 1013/2006 des Europäischen Parlaments und des Rates vom 14. Juni 2006 über die Verbringung von Abfällen 1) und des Basler Übereinkommens vom 22. März 1989 über die Kontrolle der grenzüberschreitenden Verbringung gefährlicher Abfälle und ihrer Entsorgung 2). URL: https://www.gesetze-im-internet.de/abfverbrg_2007/index.html
288. Gesetz zur Förderung der Kreislaufwirtschaft und Sicherung der umweltverträglichen Bewirtschaftung von Abfällen (Kreislaufwirtschaftsgesetz - KrWG). URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/krwg/index.html>
289. Jednostki podległe i nadzorowane. URL: <https://www.gov.pl/web/klimat/jednostki-podlegle-i-nadzorowane>
290. Leheza Y., Surilova O. Legal regulation of the application of economic mechanisms for ensuring the rational use of natural resources : the experience of foreign countries. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2019. Vol.3 № 5. P. 99-103.
291. Leheza Yu.O. Public environmental funds as a source of the formation of local budgets of Ukraine. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. №7. С.522-524.
292. Rannenbergh M. Sammeln und Entsorgen gefährlicher Abfälle. WEKA. URL: <https://www.weka.de/umweltschutz/gefaehrliche-abfaelle/>
293. Regulation (EU) 2023/1542 of the European Parliament and of the Council of 12 July 2023 concerning batteries and waste batteries, amending Directive 2008/98/EC and Regulation (EU) 2019/1020 and repealing Directive 2006/66/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32023R1542&qid=1700232886357>
294. Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20130000021/U/D20130021Lj.pdf>

ДОДАТКИ

Додаток А

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ
в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Польща В.Ф. Вивчення проблеми управління небезпечними відходами в Україні: перспективи науково-практичних досліджень. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2023. Випуск 4 (51). С.70-74
http://pjuv.nuoua.od.ua/v4_2023/13.pdf DOI
<https://doi.org/10.32782/pyuv.v4.2023.13>
2. Польща В. Ефективність державно-правового регулювання управління небезпечними відходами. *Law. State. Technology*. 2023. № 22. С. 64–69. doi: 10.32782/LST/2023-2-10
3. Польща В. Європейський досвід правового регулювання діяльності з управління небезпечними відходами. *Law. State. Technology*. 2023. №1. С.63-70.
<https://journals.politehnica.dp.ua/index.php/lst/article/view/482>
<https://doi.org/10.32782/LST/2023-1-9>
4. Марченко О., Польща В. «Поводження з небезпечними відходами» та «управління небезпечними відходами»: співвідношення юридичних категорій. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 11. С.703-705. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-11/171>
5. Польща В. Стан наукової розробки проблеми управління небезпечними відходами. *Восьмі Таврійські юридичні наукові читання: матеріали міжнародної науково-практичної конференції*, м. Київ, 16–17 червня 2023 р. Львів – Торунь: Liha-Pres, 2023. С. 246-249. DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-318-0-66>

6. Польща В.Ф. Управління відходами та їх утилізація як об'єкт адміністративно-правової охорони. Оновлення адміністративно-деліктного законодавства в Україні: актуальні ідеї та їх обговорення: збірник тез за матеріалами панельної дискусії VII Харківського міжнародного юридичного форуму (26 вересня 2023 р.). Харків, 2023. С.51-54. Електронне наукове видання. – <https://nauka.nlu.edu.ua/nauka/vnd/zbirnyky-naukovyh-konferenczij/>
7. Польща В.Ф. Нормативно-правове регулювання стратегії управління небезпечними відходами. Молодь: наука та інновації: матеріали XI Міжнародної науково-технічної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, Дніпро, 22–24 листопада 2023 року: у 2-х т. / Національний технічний університет «Дніпровська політехніка». Дніпро: НТУ «ДП», 2023. Том 2. С.235-237.
8. Польща В.Ф. Генеза правових досліджень проблеми управління небезпечними відходами. *Сучасні тенденції розвитку приватно-правових відносин в умовах євроінтеграційних процесів*: матеріали Другої Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпро, 16 листопада 2023 р). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. С. 230-232.

Додаток Б

**Пояснювальна записка щодо прийняття
Закону України «Про забезпечення ефективності державно-
правового регулювання управління небезпечними відходами»**

1. Обґрунтування необхідності прийняття Закону України «Про забезпечення ефективності державно-правового регулювання управління небезпечними відходами»

Перед Україною постало відтак складне стратегічне завдання гармонізувати чинне національне законодавство про відходи до стандартів та пріоритетів законодавства ЄС, що є однією із умов успішності євроінтеграційних процесів. Необхідним є не лише гармонізація чинного національного законодавства, але і успішне впровадження організаційно-правових заходів управління небезпечними відходами. Зокрема, положення Директиви № 2008/98/ЄС закріплюють, що пріоритет розвитку сучасної держави має бути створення умов до запобігання виникнення відходів, недопущення змішування відходів, що має стати основою економічного розвитку держави.

Але попри наявність ряду стратегічних актів із державно-правового регулювання управління небезпечними відходами (зокрема, Закону України від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року», Розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2017 року № 820-р. «Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року»), зберігається загрозлива ситуація збільшення техногенного навантаження на землі України та їх засмічення важкими металами, що відбувається в тому числі і через руйнівні наслідки російської військової агресії. Близько 85% земель сільськогосподарського призначення

Запорізької, Дніпропетровської, Донецької, Луганської, Херсонської областей забруднені техногенними відходами, відходами війни чи перебувають у стані деградації, що настав в наслідок забруднення пестицидами, важкими металами, які можуть потрапити до підземних вод із відвалів і шламосховищ.

Тому вбачається за доцільне запровадити зміни до чинного законодавства України, спрямовані на удосконалення механізму управління небезпечними відходами.

2. Цілі й завдання змін до нормативно-правових актів

Завданням проекту є оптимізація адміністративної відповідальності за забруднення та засмічення морського простору.

3. Загальна характеристика й основні положення змін до нормативно-правових актів

Удосконалення нормативно-правового регулювання управління небезпечними відходами пропонується досягти шляхом: 1) внесення до Закону України від 20 червня 2022 року № 2320-IX «Про управління відходами» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#Text>) таких змін: доповнити статтю 1 такими положеннями: пункт 38 частини першої викласти у такій редакції: «управління відходами -комплекс заходів із запобігання утворення відходів, а також заходів із збирання, перевезення, оброблення (відновлення, у тому числі сортування, та видалення) відходів, включаючи нагляд за такими операціями та подальший догляд за об'єктами видалення відходів»; доповнити пунктом 1-1 такого змісту «брокер відходів – суб'єкт господарювання, який здійснює ліцензовану діяльність із утилізації відходів від імені інших осіб»; доповнити пунктом 12-1 такого змісту «дилер відходів – суб'єкт господарювання, який забезпечує викуп роздільно зібраних відходів, або забезпечує умови для сортування відходів, з подальшим продажом відходів»; 2) внесення до Податкового кодексу України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI/ таких змін: викласти статтю 246.2 у такій редакції: «Ставки податку за розміщення відходів, які встановлюються

залежно від поділу відходів на : відходи, що не є небезпечними – 56, 32 грн на 1 тонну; небезпечні відходи - 1546, 22 грн на 1 тонну»; 3) внесення до Бюджетного кодексу України від 8 липня 2010 року № 2456-VI (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>) таких змін: пункт 16⁻¹ ч. 2 ст. 26 викласти у такій редакції: «15 відсотків екологічного податку (крім екологічного податку, що справляється за викиди в атмосферне повітря двоокису вуглецю стаціонарними джерелами забруднення, який зараховується до загального фонду державного бюджету у повному обсязі; екологічного податку, що справляється за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені) та/або тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад встановлений особливими умовами ліцензії строк, який зараховується до спеціального фонду державного бюджету у повному обсязі)»; викласти п. 4⁻¹ ч. 1 ст. 69⁻¹ у такій редакції: «85 відсотків екологічного податку (крім екологічного податку, визначеного пунктом 16⁻¹ частини другої статті 29 цього Кодексу), у тому числі: до бюджетів місцевого самоврядування (крім бюджетів міст Києва та Севастополя) - 25 відсотків, обласних бюджетів та бюджету Автономної Республіки Крим, бюджетів міст Києва та Севастополя - 60 відсотків»; 4) внесення до Кодексу України про адміністративні правопорушення таких змін: статтю 82 викласти у такій редакції:

«Допущення змішування небезпечними побутових твердих відходів та побутових твердих відходів, що не є небезпечними

Нестворення умов для роздільного збору побутових твердих відходів із створенням технологічних можливостей сортування відходів на відходи скла, відходи пластику, відходи паперу, біовідходи, електровідходи, -

тягне за собою накладення штрафу фізичних осіб у розмірі від чотириста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян до шістсот на посадових осіб підприємств, зобов'язаного надавати послуги із вивезення відходів у розмірі від шістсот до вісімсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

Невжиття заходів із забезпечення повторного використання відходів (відходів будівельної промисловості, відходів гірничодобувної промисловості тощо) їх виробником -

тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від п'ятсот до вісімсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян»;

5) внесення до Закону України від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР «Про страхування» таких змін: доповнити статтю 7 окремими пунктами: 54) страхування відповідальності осіб, що функціонують в сфері управління небезпечними відходами; 55) страхування відповідальності особи, що здійснює перевезення медичних відходів; 56) страхування відповідальності виробників електрообладнання та батарей; 6) внесення змін до Постанови Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 227 «Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України»: доповнити пункт 4 Положення про Державну митну службу України окремим пунктом 67-7 такого змісту: «здійснює контроль за дотриманням безпеки здійснення транскордонного перевезення небезпечних вантажів (в тому числі відходів)».

4. Стан нормативно-правової бази в цій сфері правового регулювання

Вимагається внесення змін до Закону України від 20 червня 2022 року № 2320-ІХ «Про управління відходами»; до Податкового кодексу України від 2 грудня 2010 року ; до Бюджетного кодексу України від 8 липня 2010 року № 2456-VI; до Кодексу України про адміністративні правопорушення; до Закону України від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР «Про страхування»; до Постанови Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 227 «Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України».

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація положень законопроекту впливатиме на видаткову та прибуткову частини державного або місцевих бюджетів.

6. Обґрунтування очікуваних соціально-економічних, правових та інших наслідків застосування законопроекту після його прийняття

Реалізація норм законопроекту приведе до належного рівня законодавчої техніки, закріпить на рівні закону права й обов'язки учасників у сфері управління небезпечними відходами, що сприятиме підвищенню ефективності роботи системи суб'єктів публічної адміністрації із забезпечення права громадян на охорону навколишнього природного середовища України.

Проект Закону України «Про забезпечення ефективності державно-правового регулювання управління небезпечними відходами»

I. Внести до Закону України від 20 червня 2022 року № 2320-IX «Про управління відходами» (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#Text>) такі зміни:

1.1. Доповнити статтю 1 такими положеннями:

1) пункт 38 частини першої викласти у такій редакції:

«управління відходами -комплекс заходів із запобігання утворення відходів, а також заходів із збирання, перевезення, оброблення (відновлення, у тому числі сортування, та видалення) відходів, включаючи нагляд за такими операціями та подальший догляд за об'єктами видалення відходів»;

2) доповнити пунктом 1-1 такого змісту *«брокер відходів – суб'єкт господарювання, який здійснює ліцензовану діяльність із утилізації відходів від імені інших осіб»;*

3) доповнити пунктом 12-1 такого змісту *«дилер відходів – суб'єкт господарювання, який забезпечує викуп роздільно зібраних відходів, або забезпечує умови для сортування відходів, з подальшим продажом відходів»;*

II. До Податкового кодексу України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>) внести такі зміни:

2.1 Викласти статтю 246.2 у такій редакції: *«Ставки податку за розміщення відходів, які встановлюються залежно від поділу відходів на : відходи, що не є небезпечними – 56, 32 грн на 1 тонну; небезпечні відходи - 1546, 22 грн на 1 тонну»*

III. Внести до Бюджетного кодексу України від 8 липня 2010 року № 2456-VI (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>) такі зміни:

3.1 Пункт 16⁻¹ ч. 2 ст. 26 викласти у такій редакції:

«15 відсотків екологічного податку (крім екологічного податку, що справляється за викиди в атмосферне повітря двоокису вуглецю

стаціонарними джерелами забруднення, який зараховується до загального фонду державного бюджету у повному обсязі; екологічного податку, що справляється за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені) та/або тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад встановлений особливими умовами ліцензії строк, який зараховується до спеціального фонду державного бюджету у повному обсязі)»;

3.2 Викласти п. 4⁻¹ ч. 1 ст. 69⁻¹ у такій редакції:

«85 відсотків екологічного податку (крім екологічного податку, визначеного пунктом 16⁻¹ частини другої статті 29 цього Кодексу), у тому числі: до бюджетів місцевого самоврядування (крім бюджетів міст Києва та Севастополя) - 25 відсотків, обласних бюджетів та бюджету Автономної Республіки Крим, бюджетів міст Києва та Севастополя - 60 відсотків».

IV. Внести до Кодексу України про адміністративні правопорушення такі зміни:

4.1. Статтю 82 викласти у такій редакції:

«Допущення змішування небезпечними побутових твердих відходів та побутових твердих відходів, що не є небезпечними

Нестворення умов для роздільного збору побутових твердих відходів із створенням технологічних можливостей сортування відходів на відходи скла, відходи пластику, відходи паперу, біовідходи, електровідходи, -

тягне за собою накладення штрафу фізичних осіб у розмірі від чотириста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян до шістсот на посадових осіб підприємств, зобов'язаного надавати послуги із вивезення відходів у розмірі від шістсот до вісімсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян;

Невжиття заходів із забезпечення повторного використання відходів (відходів будівельної промисловості, відходів гірничодобувної промисловості тощо) їх виробником -

тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від п'ятсот до вісімсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян».

V. Внести до Закону України від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР «Про страхування» такі зміни:

5.1 Доповнити статтю 7 окремими пунктами:

54) страхування відповідальності осіб, що функціонують в сфері управління небезпечними відходами;

55) страхування відповідальності особи, що здійснює перевезення медичних відходів;

56) страхування відповідальності виробників електрообладнання та батарей;

VI. Внести зміни до Постанови Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 227 «Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України»:

6.1 Доповнити пункт 4 Положення про Державну митну службу України окремим пунктом 67-7 такого змісту: «здійснює контроль за дотриманням безпеки здійснення транскордонного перевезення небезпечних вантажів (в тому числі відходів)»;

VII. Прикінцеві та перехідні положення.

Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.

**Порівняльна таблиця до проєкту Закону України «Про
забезпечення ефективності державно-правового регулювання
управління небезпечними відходами»**

Про управління відходами: Закон України від 20 червня 2022 року № 2320-IX. URL.: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#Text		
Стаття 1. Визначення термінів 1. У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні: 1) біовідходи - відходи, що мають властивість піддаватися анаеробному або аеробному розкладу, такі як відходи харчових продуктів або відходи харчової промисловості на всіх етапах виробництва та споживання, відходи від зелених насаджень; 2) великогабаритні відходи - побутові відходи, що за розміром не можуть бути поміщені у контейнери об'ємом до 1,1 кубічного метра; 3) видалення відходів - операція, що не є відновленням відходів, навіть якщо одним із наслідків такої операції є використання речовин або енергії. Перелік операцій з видалення відходів наведено в додатку 1; 4) виробник продукції - суб'єкт господарювання, що вводить в обіг продукцію, тобто надає продукцію, яку він виробляє або імпортує, на ринку України вперше; 5) відновлення відходів - операція, у результаті якої відходи використовуються для корисних цілей, замінюючи матеріали, які мали бути використані для виконання певної функції або які	Доповнити статтю 1 Закону України «Про управління відходами» такими положеннями: 1) пункт 38 частини першої статті 1 викласти у такій редакції: «управління відходами - комплекс заходів із запобігання утворення відходів, а також заходів із збирання, перевезення, оброблення (відновлення, у тому числі сортування, та видалення) відходів, включаючи нагляд за такими операціями та подальший	Стаття 1. Визначення термінів 1. У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні: 1) біовідходи - відходи, що мають властивість піддаватися анаеробному або аеробному розкладу, такі як відходи харчових продуктів або відходи харчової промисловості на всіх етапах виробництва та споживання, відходи від зелених насаджень; 1-1) <i>брокер відходів – суб'єкт господарювання, який здійснює ліцензовану діяльність із утилізації відходів від імені інших осіб;</i> 2) великогабаритні відходи - побутові відходи, що за розміром не можуть бути поміщені у контейнери об'ємом до 1,1 кубічного метра; 3) видалення відходів - операція, що не є відновленням відходів, навіть якщо одним із наслідків такої операції є використання речовин або енергії. Перелік операцій з видалення відходів наведено в додатку 1; 4) виробник продукції - суб'єкт господарювання, що вводить в обіг продукцію, тобто надає продукцію, яку він виробляє або імпортує, на ринку України вперше; 5) відновлення відходів - операція, у результаті якої

<p>підготовлені для виконання цієї функції на підприємстві чи в іншій господарській діяльності. Перелік операцій з відновлення відходів наведено в додатку 2;</p> <p>6) відновлення матеріалів - будь-яка операція з відновлення матеріалів, інша, ніж виробництво енергії та перетворення відходів у матеріали, що можуть бути використані як паливо або для іншого виробництва енергії, яка може включати підготовку відходів до повторного використання, рециклінг, зворотне заповнення та інші операції;</p> <p>7) відходи - будь-які речовини, матеріали і предмети, яких їх власник позбувається, має намір або повинен позбутися;</p> <p>8) відходи будівництва та знесення - відходи, що утворилися внаслідок діяльності з капітального ремонту, будівництва або знесення будівель і споруд;</p> <p>9) відходи харчових продуктів - харчові продукти у значенні, наведеному в Законі України "Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів", що стали відходами;</p> <p>10) відходи, що не є небезпечними, - відходи, які не мають властивостей, що роблять їх небезпечними, наведені в невичерпному Переліку властивостей, що роблять відходи небезпечними, наведено в додатку 3;</p> <p>11) власник відходів - фізична особа, юридична особа, яка утворює відходи або яка відповідно до закону володіє, користується і розпоряджається відходами;</p>	<p><i>догляд за об'єктами видалення відходів»;</i></p> <p>2) доповнити пунктом 1-1 такого змісту «<i>брокер відходів – суб'єкт господарювання, який здійснює ліцензовану діяльність із утилізації відходів від імені інших осіб»;</i></p> <p>3) доповнити пунктом 12-1 такого змісту «<i>дилер відходів – суб'єкт господарювання, який забезпечує викуп роздільно зібраних відходів, або забезпечує умови для сортування відходів, з подальшим продажом відходів».</i></p>	<p>відходи використовуються для корисних цілей, замінюючи матеріали, які мали бути використані для виконання певної функції або які підготовлені для виконання цієї функції на підприємстві чи в іншій господарській діяльності. Перелік операцій з відновлення відходів наведено в додатку 2;</p> <p>6) відновлення матеріалів - будь-яка операція з відновлення матеріалів, інша, ніж виробництво енергії та перетворення відходів у матеріали, що можуть бути використані як паливо або для іншого виробництва енергії, яка може включати підготовку відходів до повторного використання, рециклінг, зворотне заповнення та інші операції;</p> <p>7) відходи - будь-які речовини, матеріали і предмети, яких їх власник позбувається, має намір або повинен позбутися;</p> <p>8) відходи будівництва та знесення - відходи, що утворилися внаслідок діяльності з капітального ремонту, будівництва або знесення будівель і споруд;</p> <p>9) відходи харчових продуктів - харчові продукти у значенні, наведеному в Законі України "Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів", що стали відходами;</p> <p>10) відходи, що не є небезпечними, - відходи, які не мають властивостей, що роблять їх небезпечними, наведені в невичерпному Переліку властивостей, що роблять відходи небезпечними, наведено в додатку 3;</p> <p>11) власник відходів - фізична</p>
---	--	---

<p>12) декларація про відходи - документ, який згідно з цим Законом подають утворювачі відходів у разі, якщо їхня діяльність призводить до утворення небезпечних відходів або річний обсяг утворення відходів, що не є небезпечними, перевищує 50 тонн;</p> <p>13) захоронення відходів - розміщення відходів на поверхні чи під поверхнею (підземне) землі у спосіб, що не становить загрози здоров'ю людей та навколишньому природному середовищу і не передбачає подальше оброблення відходів;</p> <p>14) зберігання відходів - утримання відходів на об'єктах збирання, у тому числі до їх оброблення, протягом не більше одного року з моменту їх утворення, що є безпечним для здоров'я людей та навколишнього природного середовища відповідно до екологічних та санітарно-епідеміологічних вимог;</p> <p>15) збирання відходів - операція, що полягає у вилученні, купівлі, накопиченні та зберіганні відходів суб'єктами господарювання у сфері управління відходами, включаючи роздільне збирання, з метою подальшого перевезення відходів на об'єкти оброблення відходів;</p> <p>16) зворотне заповнення - операція з відновлення, у результаті якої придатні для цього відходи, що не є небезпечними та/або інертними, використовуються для заповнення гірничих виробок (пустот), рекультивації відпрацьованих гірничих об'єктів, інших ландшафтних робіт, замінюючи при цьому матеріали, які не є відходами;</p>		<p>особа, юридична особа, яка утворює відходи або яка відповідно до закону володіє, користується і розпоряджається відходами;</p> <p>12) декларація про відходи - документ, який згідно з цим Законом подають утворювачі відходів у разі, якщо їхня діяльність призводить до утворення небезпечних відходів або річний обсяг утворення відходів, що не є небезпечними, перевищує 50 тонн;</p> <p><i>12-1) дилер відходів – суб'єкт господарювання, який забезпечує викуп роздільно зібраних відходів, або забезпечує умови для сортування відходів, з подальшим продажом відходів</i></p> <p>13) захоронення відходів - розміщення відходів на поверхні чи під поверхнею (підземне) землі у спосіб, що не становить загрози здоров'ю людей та навколишньому природному середовищу і не передбачає подальше оброблення відходів;</p> <p>14) зберігання відходів - утримання відходів на об'єктах збирання, у тому числі до їх оброблення, протягом не більше одного року з моменту їх утворення, що є безпечним для здоров'я людей та навколишнього природного середовища відповідно до екологічних та санітарно-епідеміологічних вимог;</p> <p>15) збирання відходів - операція, що полягає у вилученні, купівлі, накопиченні та зберіганні відходів суб'єктами господарювання у сфері управління відходами, включаючи роздільне збирання, з метою подальшого перевезення відходів на об'єкти оброблення відходів;</p>
---	--	--

<p>17) інертні відходи - відходи, що не зазнають фізичних, хімічних чи біологічних змін і трансформацій, не розкладаються, не горять, не розкладаються, не здійснюють негативного впливу на інші предмети, з якими контактують, та не завдають шкоди здоров'ю людей і не призводять до забруднення навколишнього природного середовища;</p> <p>18) медичні відходи - відходи, що утворюються внаслідок здійснення діяльності з медичного обслуговування або ветеринарної практики, здійснення експертиз та досліджень у сфері охорони здоров'я, ветеринарної медицини, у тому числі наукових або дослідницьких робіт;</p> <p>19) небезпечні відходи - відходи, що мають одну чи більше властивостей, що роблять їх небезпечними, наведених у Переліку властивостей, що роблять відходи небезпечними (додаток 3);</p> <p>20) об'єкт оброблення відходів - установка, інженерна споруда або інший об'єкт, що використовується для здійснення операцій з відновлення або видалення відходів;</p> <p>21) оброблення відходів - операція з відновлення або видалення відходів, включаючи підготовку відходів до таких операцій;</p> <p>22) операції з управління відходами - збирання, перевезення, відновлення та видалення відходів;</p> <p>23) перевезення відходів - операція, що полягає у транспортуванні відходів від місця їх утворення до об'єкта</p>	<p>16) зворотне заповнення - операція з відновлення, у результаті якої придатні для цього відходи, що не є небезпечними та/або інертними, використовуються для заповнення гірничих виробок (пустот), рекультивації відпрацьованих гірничих об'єктів, інших ландшафтних робіт, замінюючи при цьому матеріали, які не є відходами;</p> <p>17) інертні відходи - відходи, що не зазнають фізичних, хімічних чи біологічних змін і трансформацій, не розкладаються, не горять, не розкладаються, не здійснюють негативного впливу на інші предмети, з якими контактують, та не завдають шкоди здоров'ю людей і не призводять до забруднення навколишнього природного середовища;</p> <p>18) медичні відходи - відходи, що утворюються внаслідок здійснення діяльності з медичного обслуговування або ветеринарної практики, здійснення експертиз та досліджень у сфері охорони здоров'я, ветеринарної медицини, у тому числі наукових або дослідницьких робіт;</p> <p>19) небезпечні відходи - відходи, що мають одну чи більше властивостей, що роблять їх небезпечними, наведених у Переліку властивостей, що роблять відходи небезпечними (додаток 3);</p> <p>20) об'єкт оброблення відходів - установка, інженерна споруда або інший об'єкт, що використовується для здійснення операцій з відновлення або видалення відходів;</p> <p>21) оброблення відходів -</p>
---	---

<p>оброблення відходів, а також від одного місця/об'єкта до іншого;</p> <p>24) підготовка відходів до повторного використання - проведення операцій з відновлення (перевірка, очищення або ремонт), після яких речовини, предмети та/або їх складові (компоненти), які були відходами, можуть бути використані повторно без будь-якого іншого оброблення;</p> <p>25) повторне використання продукції - будь-яка операція, після проведення якої продукція або її складові (компоненти), що не є відходами, повторно використовуються з тією самою метою, для якої вони були призначені;</p> <p>26) побутові відходи - змішані та/або роздільно зібрані відходи від домогосподарств, включаючи відходи паперу, картону, скла, пластику, деревини, текстилю, металу, упаковки, біовідходи, відходи електричного та електронного обладнання, відходи батарей та акумуляторів, небезпечні відходи у складі побутових, великогабаритні та ремонтні відходи, а також змішані та/або роздільно зібрані відходи з інших джерел, якщо ці відходи подібні за своїм складом до відходів домогосподарств.</p> <p>Побутові відходи не включають відходи промисловості, сільського і лісового господарства, рибальства та аквакультури, резервуарів для септиків, каналізаційних мереж та відходи їх оброблення, включаючи осад стічних вод, транспортні засоби, строк експлуатації яких закінчився, відходи будівництва та знесення, вуличний змет,</p>		<p>операція з відновлення або видалення відходів, включаючи підготовку відходів до таких операцій;</p> <p>22) операції з управління відходами - збирання, перевезення, відновлення та видалення відходів;</p> <p>23) перевезення відходів - операція, що полягає у транспортуванні відходів від місця їх утворення до об'єкта оброблення відходів, а також від одного місця/об'єкта до іншого;</p> <p>24) підготовка відходів до повторного використання - проведення операцій з відновлення (перевірка, очищення або ремонт), після яких речовини, предмети та/або їх складові (компоненти), які були відходами, можуть бути використані повторно без будь-якого іншого оброблення;</p> <p>25) повторне використання продукції - будь-яка операція, після проведення якої продукція або її складові (компоненти), що не є відходами, повторно використовуються з тією самою метою, для якої вони були призначені;</p> <p>26) побутові відходи - змішані та/або роздільно зібрані відходи від домогосподарств, включаючи відходи паперу, картону, скла, пластику, деревини, текстилю, металу, упаковки, біовідходи, відходи електричного та електронного обладнання, відходи батарей та акумуляторів, небезпечні відходи у складі побутових, великогабаритні та ремонтні відходи, а також змішані та/або роздільно зібрані відходи з інших джерел, якщо ці відходи подібні за своїм складом до відходів домогосподарств.</p> <p>Побутові відходи не включають</p>
--	--	---

<p>медицинні відходи;</p> <p>27) полігон - місце захоронення відходів, призначене для їх розміщення на поверхні чи під поверхнею (підземне) землі, включаючи:</p> <p>внутрішні місця для видалення відходів, на яких утворювач відходів - суб'єкт господарювання здійснює видалення власних відходів на місці утворення;</p> <p>постійні місця, на яких відходи розміщуються понад один рік;</p> <p>28) послуга з управління побутовими відходами - операції із збирання, перевезення, відновлення та видалення побутових відходів, а також діяльність, пов'язана з організацією роботи системи управління побутовими відходами, що здійснюється виконавцем послуги з управління побутовими відходами;</p> <p>29) приймання відходів - отримання відходів, що утворилися в результаті споживання/використання продукції, до виробників якої законом встановлена розширена відповідальність виробника, у місцях продажу, адміністративних, соціальних, громадських, комерційних, розважальних, рекреаційних, туристичних та інших закладах, а також мобільними пунктами приймання відходів у встановленому законом порядку;</p> <p>30) ремонтні відходи - залишки речовин, матеріалів, предметів, виробів, що утворилися під час переобладнання, перепланування або поточного ремонту у житловому будинку, окремій квартирі або будинку громадського призначення;</p> <p>31) рециклінг - операція з відновлення, у результаті якої</p>	<p>відходи промисловості, сільського і лісового господарства, рибальства та аквакультури, резервуарів для септиків, каналізаційних мереж та відходи їх оброблення, включаючи осад стічних вод, транспортні засоби, строк експлуатації яких закінчився, відходи будівництва та знесення, вуличний змет, медичні відходи;</p> <p>27) полігон - місце захоронення відходів, призначене для їх розміщення на поверхні чи під поверхнею (підземне) землі, включаючи:</p> <p>внутрішні місця для видалення відходів, на яких утворювач відходів - суб'єкт господарювання здійснює видалення власних відходів на місці утворення;</p> <p>постійні місця, на яких відходи розміщуються понад один рік;</p> <p>28) послуга з управління побутовими відходами - операції із збирання, перевезення, відновлення та видалення побутових відходів, а також діяльність, пов'язана з організацією роботи системи управління побутовими відходами, що здійснюється виконавцем послуги з управління побутовими відходами;</p> <p>29) приймання відходів - отримання відходів, що утворилися в результаті споживання/використання продукції, до виробників якої законом встановлена розширена відповідальність виробника, у місцях продажу, адміністративних, соціальних, громадських, комерційних, розважальних, рекреаційних, туристичних та інших закладах, а також мобільними пунктами приймання відходів у встановленому законом</p>
---	---

<p>відходи переробляються у продукцію, матеріали або речовини для їх використання за первинною або іншою метою. Ця операція включає перероблення органічного матеріалу, але не включає виробництва енергії чи перетворення відходів у матеріали, що можуть бути використані як паливо або як матеріали для зворотного заповнення;</p> <p>32) роздільне збирання відходів - збирання відходів окремо залежно від їх виду, характеристики та складу у спосіб, що сприятиме їх подальшому обробленню;</p> <p>33) розширена відповідальність виробника - комплекс економічних, фінансових, адміністративних та організаційних заходів для забезпечення відповідальності виробників певних видів продукції за управління стадією відходів у життєвому циклі продукції;</p> <p>34) система управління побутовими відходами - комплекс заходів із збирання, перевезення та оброблення побутових відходів, включаючи створення та забезпечення діяльності об'єктів, нагляд за ними та подальший догляд за об'єктами видалення побутових відходів, а також діяльність суб'єктів господарювання, що здійснюють окремі операції з управління побутовими відходами в межах територіальної громади або декількох територіальних громад;</p> <p>35) сортування відходів - операція, пов'язана з механічним розподілом відходів залежно від їх фізико-хімічних властивостей, матеріальних складових,</p>	<p>порядку;</p> <p>30) ремонтні відходи - залишки речовин, матеріалів, предметів, виробів, що утворилися під час переобладнання, перепланування або поточного ремонту у житловому будинку, окремій квартирі або будинку громадського призначення;</p> <p>31) рециклінг - операція з відновлення, у результаті якої відходи переробляються у продукцію, матеріали або речовини для їх використання за первинною або іншою метою. Ця операція включає перероблення органічного матеріалу, але не включає виробництва енергії чи перетворення відходів у матеріали, що можуть бути використані як паливо або як матеріали для зворотного заповнення;</p> <p>32) роздільне збирання відходів - збирання відходів окремо залежно від їх виду, характеристики та складу у спосіб, що сприятиме їх подальшому обробленню;</p> <p>33) розширена відповідальність виробника - комплекс економічних, фінансових, адміністративних та організаційних заходів для забезпечення відповідальності виробників певних видів продукції за управління стадією відходів у життєвому циклі продукції;</p> <p>34) система управління побутовими відходами - комплекс заходів із збирання, перевезення та оброблення побутових відходів, включаючи створення та забезпечення діяльності об'єктів, нагляд за ними та подальший догляд за об'єктами видалення побутових відходів, а також діяльність суб'єктів господарювання, що здійснюють окремі операції з</p>
---	--

<p>енергетичної цінності, інших показників з метою їх підготовки до оброблення;</p> <p>36) суб'єкт господарювання у сфері управління відходами - юридична особа або фізична особа-підприємець, що здійснює збирання, купівлю, зберігання, перевезення, відновлення та/або видалення відходів відповідно до законодавства;</p> <p>37) термічне оброблення відходів - технологічний процес з термічного оброблення відходів, який відповідає правилам технічної експлуатації відповідної установки;</p> <p>38) управління відходами - комплекс заходів із збирання, перевезення, оброблення (відновлення, у тому числі сортування, та видалення) відходів, включаючи нагляд за такими операціями та подальший догляд за об'єктами видалення відходів;</p> <p>39) установка спалювання відходів - будь-яка стаціонарна або мобільна технічна одиниця та обладнання, призначене для термічного оброблення відходів, з відновленням утворюваного при горінні тепла або без нього, з метою видалення шляхом спалювання за допомогою окислення, а також інших процесів термічного оброблення, таких як піроліз, газифікація, плазмовий процес, якщо речовини, що утворюються в результаті термічного оброблення, у подальшому спалюються;</p> <p>40) установка сумісного спалювання відходів - будь-яка стаціонарна або мобільна технічна одиниця, призначена для виробництва енергії або виробництва матеріальних</p>		<p>управління побутовими відходами в межах територіальної громади або декількох територіальних громад;</p> <p>35) сортування відходів - операція, пов'язана з механічним розподілом відходів залежно від їх фізико-хімічних властивостей, матеріальних складових, енергетичної цінності, інших показників з метою їх підготовки до оброблення;</p> <p>36) суб'єкт господарювання у сфері управління відходами - юридична особа або фізична особа-підприємець, що здійснює збирання, купівлю, зберігання, перевезення, відновлення та/або видалення відходів відповідно до законодавства;</p> <p>37) термічне оброблення відходів - технологічний процес з термічного оброблення відходів, який відповідає правилам технічної експлуатації відповідної установки;</p> <p>38) <i>управління відходами - комплекс заходів із запобігання утворення відходів, а також заходів із збирання, перевезення, оброблення (відновлення, у тому числі сортування, та видалення) відходів, включаючи нагляд за такими операціями та подальший догляд за об'єктами видалення відходів;</i></p> <p>39) установка спалювання відходів - будь-яка стаціонарна або мобільна технічна одиниця та обладнання, призначене для термічного оброблення відходів, з відновленням утворюваного при горінні тепла або без нього, з метою видалення шляхом спалювання за допомогою окислення, а також інших процесів</p>
---	--	--

<p>продуктів, яка використовує відходи як звичайне або додаткове паливо або в якій відходи проходять термічне оброблення з метою видалення шляхом спалювання за допомогою окислення, а також інших процесів термічного оброблення, таких як піроліз, газифікація, плазмовий процес, якщо речовини, що утворюються в результаті термічного оброблення, у подальшому спалюються;</p> <p>41) утворювач відходів - фізична особа, юридична особа, в результаті діяльності якої утворюються відходи, а також суб'єкти управління відходами, які здійснюють операції із сортування, змішування або інші операції, що призводять до зміни характеристик або складу відходів.</p>		<p>термічного оброблення, таких як піроліз, газифікація, плазмовий процес, якщо речовини, що утворюються в результаті термічного оброблення, у подальшому спалюються;</p> <p>40) установка сумісного спалювання відходів - будь-яка стаціонарна або мобільна технічна одиниця, призначена для виробництва енергії або виробництва матеріальних продуктів, яка використовує відходи як звичайне або додаткове паливо або в якій відходи проходять термічне оброблення з метою видалення шляхом спалювання за допомогою окислення, а також інших процесів термічного оброблення, таких як піроліз, газифікація, плазмовий процес, якщо речовини, що утворюються в результаті термічного оброблення, у подальшому спалюються;</p> <p>41) утворювач відходів - фізична особа, юридична особа, в результаті діяльності якої утворюються відходи, а також суб'єкти управління відходами, які здійснюють операції із сортування, змішування або інші операції, що призводять до зміни характеристик або складу відходів.</p>																		
<p align="center">Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI / URL.: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17</p>																				
<p>246.2. Ставки податку за розміщення відходів, які встановлюються залежно від класу небезпеки та рівня небезпечності відходів:</p> <table border="1" data-bbox="359 1854 737 2056"> <thead> <tr> <th>Клас небезпечних відходів</th><th>Рівень небезпечності відходів</th><th>Ставка податку, гривень за 1 тону</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>I</td><td>надзвичайно небезпечні</td><td>1546,22</td></tr> <tr> <td>II</td><td>високонебезпечні</td><td>56,32</td></tr> <tr> <td>III</td><td>помірно небезпечні</td><td>14,12</td></tr> <tr> <td>IV</td><td>низьконебезпечні</td><td>5,50</td></tr> <tr> <td></td><td>низьконебезпечні неогорювані відходи гірничої промисловості</td><td>0,54*</td></tr> </tbody> </table>	Клас небезпечних відходів	Рівень небезпечності відходів	Ставка податку, гривень за 1 тону	I	надзвичайно небезпечні	1546,22	II	високонебезпечні	56,32	III	помірно небезпечні	14,12	IV	низьконебезпечні	5,50		низьконебезпечні неогорювані відходи гірничої промисловості	0,54*	<p>Викласти статтю 246.2 у такій редакції:</p> <p>«Ставки податку за розміщення відходів, які встановлюються залежно від поділу</p>	<p>246.2. Ставки податку за розміщення відходів, які встановлюються залежно від поділу відходів на : відходи, що не є небезпечними – 56, 32 грн на 1 тону; небезпечні відходи - 1546, 22 грн на 1 тону</p>
Клас небезпечних відходів	Рівень небезпечності відходів	Ставка податку, гривень за 1 тону																		
I	надзвичайно небезпечні	1546,22																		
II	високонебезпечні	56,32																		
III	помірно небезпечні	14,12																		
IV	низьконебезпечні	5,50																		
	низьконебезпечні неогорювані відходи гірничої промисловості	0,54*																		

	відходів на : відходи, що не є небезпечними – 56, 32 грн на 1 тонну; небезпечні відходи - 1546, 22 грн на 1 тонну».	
Бюджетний кодекс України: Закон України від 8 липня 2010 року № 2456-VI. URL.: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text		
<p>Стаття 29. Склад доходів Державного бюджету України</p> <p>1. До доходів Державного бюджету України включаються доходи бюджету, за винятком тих, що згідно із статтями 64, 64⁻¹, 66, 69⁻¹ та 71 цього Кодексу закріплені за місцевими бюджетами.</p> <p>2. До доходів загального фонду Державного бюджету України (з урахуванням особливостей, визначених пунктом 1 частини другої статті 67⁻¹ цього Кодексу) належать:</p> <p><...></p> <p>16⁻¹) 45 відсотків екологічного податку (крім екологічного податку, що справляється за викиди в атмосферне повітря двоокису вуглецю стаціонарними джерелами забруднення, який зараховується до загального фонду державного бюджету у повному обсязі; екологічного податку, що справляється за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені) та/або тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад встановлений особливими умовами ліцензії строк, який зараховується до спеціального фонду державного бюджету у повному обсязі).</p>	<p>Пункт 16⁻¹ ч. 2 ст. 26 викласти у такій редакції:</p> <p><i>«15 відсотків екологічного податку (крім екологічного податку, що справляється за викиди в атмосферне повітря двоокису вуглецю стаціонарними джерелами забруднення, який зараховується до загального фонду державного бюджету у повному обсязі; екологічного податку, що справляється за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені) та/або</i></p>	<p>Стаття 29. Склад доходів Державного бюджету України</p> <p>1. До доходів Державного бюджету України включаються доходи бюджету, за винятком тих, що згідно із статтями 64, 64⁻¹, 66, 69⁻¹ та 71 цього Кодексу закріплені за місцевими бюджетами.</p> <p>2. До доходів загального фонду Державного бюджету України (з урахуванням особливостей, визначених пунктом 1 частини другої статті 67⁻¹ цього Кодексу) належать:</p> <p><...></p> <p>16⁻¹) 15 відсотків екологічного податку (крім екологічного податку, що справляється за викиди в атмосферне повітря двоокису вуглецю стаціонарними джерелами забруднення, який зараховується до загального фонду державного бюджету у повному обсязі; екологічного податку, що справляється за утворення радіоактивних відходів (включаючи вже накопичені) та/або тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад встановлений особливими умовами ліцензії строк, який зараховується до спеціального фонду державного бюджету у повному обсязі).</p>

	тимчасове зберігання радіоактивних відходів їх виробниками понад встановлений особливими умовами ліцензії строк, який зараховується до спеціального фонду державного бюджету у повному обсязі)»;	
<p>Стаття 69¹. Надходження спеціального фонду місцевих бюджетів</p> <p>1. До надходжень спеціального фонду місцевих бюджетів належать:</p> <p><...></p> <p>4¹) 55 відсотків екологічного податку (крім екологічного податку, визначеного пунктом 16¹ частини другої статті 29 цього Кодексу), у тому числі: до бюджетів місцевого самоврядування (крім бюджетів міст Києва та Севастополя) - 25 відсотків, обласних бюджетів та бюджету Автономної Республіки Крим - 30 відсотків, бюджетів міст Києва та Севастополя - 55 відсотків;</p>	<p>Викласти п. 4¹ ч. 1 ст. 69¹ у такій редакції:</p> <p>«85 відсотків екологічного податку (крім екологічного податку, визначеного пунктом 16¹ частини другої статті 29 цього Кодексу), у тому числі: до бюджетів місцевого самоврядування (крім бюджетів міст Києва та Севастополя) - 25 відсотків, обласних бюджетів та бюджету Автономної Республіки</p>	<p>Стаття 69¹. Надходження спеціального фонду місцевих бюджетів</p> <p>1. До надходжень спеціального фонду місцевих бюджетів належать:</p> <p><...></p> <p>4¹) 85 відсотків екологічного податку (крім екологічного податку, визначеного пунктом 16¹ частини другої статті 29 цього Кодексу), у тому числі: до бюджетів місцевого самоврядування (крім бюджетів міст Києва та Севастополя) - 25 відсотків, обласних бюджетів та бюджету Автономної Республіки Крим, бюджетів міст Києва та Севастополя - 60 відсотків;</p>

	Крим, бюджетів міст Києва та Севастополя - 60 відсотків».	
<p align="center">Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон УРСР від 7 грудня 1984 року № 8073-Х. Відомості Верховної Ради Української РСР. 1984. додаток до № 51. Ст.1122</p>		
<p>Стаття 82. Порушення вимог щодо поводження з відходами під час їх збирання, перевезення, зберігання, оброблення, утилізації, знешкодження, видалення або захоронення</p> <p>Порушення вимог щодо поводження з відходами під час їх збирання, перевезення, зберігання, оброблення, утилізації, знешкодження, видалення або захоронення - тягне за собою накладення штрафу на громадян від двадцяти до вісімдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на посадових осіб, громадян - суб'єктів підприємницької діяльності - від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.</p>	<p>Статтю 82 викласти у такій редакції:</p> <p>Допущення змішування небезпечним и побутових твердих відходів та побутових твердих відходів, що не є небезпечним и</p> <p><i>Нестворення умов для роздільного збору побутових твердих відходів із створенням технологічних можливостей сортування відходів на відходи скла, відходи пластику, відходи паперу, біовідходи, електровідходи, - тягне за собою накладення штрафу</i></p>	<p>Стаття 82. Допущення змішування небезпечними побутових твердих відходів та побутових твердих відходів, що не є небезпечними</p> <p><i>Нестворення умов для роздільного збору побутових твердих відходів із створенням технологічних можливостей сортування відходів на відходи скла, відходи пластику, відходи паперу, біовідходи, електровідходи, - тягне за собою накладення штрафу на фізичних осіб у розмірі від чотириста до шістсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; на посадових осіб підприємств, зобов'язаного надавати послуги із вивезення відходів у розмірі від шістсот до вісімсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; Невжиття заходів із забезпечення повторного використання відходів (відходів будівельної промисловості, відходів гірничодобувної промисловості тощо) їх виробником - тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від п'ятсот до вісімсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.</i></p>

	<p>фізичних осіб у розмірі від чотириста неоподатков уваних мінімумів доходів громадян до шістсот на посадових осіб підприємств, зобов'язаного надавати послуги із вивезення відходів у розмірі від шістсот до вісімсот неоподатков уваних мінімумів доходів громадян; Невжиття заходів із забезпечення повторного використанн я відходів (відходів будівельної промисловос ті, відходів гірничодобув ної промисловос ті тощо) їх виробником - тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від п'ятсот до вісімсот неоподатков уваних мінімумів доходів</p>	
--	--	--

	громадян».	
Про страхування: Закон України від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР		
<p>Стаття 7. Види обов'язкового страхування</p> <p>В Україні здійснюються такі види обов'язкового страхування:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) медичне страхування; 2) особисте страхування медичних і фармацевтичних працівників (крім тих, які працюють в установах і організаціях, що фінансуються з Державного бюджету України) на випадок інфікування вірусом імунодефіциту людини при виконанні ними службових обов'язків; 3) особисте страхування працівників відомчої (крім тих, які працюють в установах і організаціях, що фінансуються з Державного бюджету України), пожежної охорони, основних працівників пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони та членів пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони; 4) страхування спортсменів вищих категорій; 5) страхування життя і здоров'я спеціалістів ветеринарної медицини; 6) особисте страхування від нещасних випадків на транспорті; 7) авіаційне страхування цивільної авіації; 8) страхування відповідальності морського перевізника та виконавця робіт, пов'язаних із обслуговуванням морського транспорту, щодо відшкодування збитків, завданих пасажиром, багажу, пошти, вантажу, іншим 	<p>Доповнити статтю 7 окремими пунктами:</p> <p>54) страхування відповідальності осіб, що функціонують в сфері управління небезпечним і відходами;</p> <p>55) страхування відповідальності особи, що здійснює перевезення медичних відходів;</p> <p>56) страхування відповідальності виробників електрообладнання та батарей.</p>	<p>Стаття 7. Види обов'язкового страхування</p> <p>В Україні здійснюються такі види обов'язкового страхування:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) медичне страхування; 2) особисте страхування медичних і фармацевтичних працівників (крім тих, які працюють в установах і організаціях, що фінансуються з Державного бюджету України) на випадок інфікування вірусом імунодефіциту людини при виконанні ними службових обов'язків; 3) особисте страхування працівників відомчої (крім тих, які працюють в установах і організаціях, що фінансуються з Державного бюджету України), пожежної охорони, основних працівників пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення місцевої пожежної охорони та членів пожежно-рятувальних підрозділів для забезпечення добровільної пожежної охорони; 4) страхування спортсменів вищих категорій; 5) страхування життя і здоров'я спеціалістів ветеринарної медицини; 6) особисте страхування від нещасних випадків на транспорті; 7) авіаційне страхування цивільної авіації; 8) страхування відповідальності морського перевізника та виконавця робіт, пов'язаних із обслуговуванням морського транспорту, щодо відшкодування збитків, завданих пасажиром, багажу, пошти, вантажу, іншим

<p>користувачам морського транспорту та третім особам;</p> <p>9) страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів;</p> <p>9¹) страхування цивільної відповідальності суб'єкта господарювання, що надає послуги із транспортування та/або зберігання транспортних засобів у разі тимчасового затримання транспортних засобів, за шкоду, яка може бути заподіяна транспортному засобу при здійсненні його транспортування та/або зберігання;</p> <p>10) страхування засобів морського і внутрішнього водного транспорту;</p> <p>12) страхування цивільної відповідальності оператора ядерної установки за ядерну шкоду, яка може бути заподіяна внаслідок ядерного інциденту;</p> <p>13) страхування працівників (крім тих, які працюють в установах і організаціях, що фінансуються з Державного бюджету України), які беруть участь у наданні психіатричної допомоги, в тому числі здійснюють догляд за особами, які страждають на психічні розлади;</p> <p>14) страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яку може бути заподіяно пожежами та аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки, включаючи пожежовибухонебезпечні об'єкти та об'єкти, господарська діяльність на яких може призвести до аварій екологічного та санітарно-епідеміологічного характеру;</p> <p>15) страхування цивільної відповідальності інвестора, в</p>		<p>користувачам морського транспорту та третім особам;</p> <p>9) страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів;</p> <p>9¹) страхування цивільної відповідальності суб'єкта господарювання, що надає послуги із транспортування та/або зберігання транспортних засобів у разі тимчасового затримання транспортних засобів, за шкоду, яка може бути заподіяна транспортному засобу при здійсненні його транспортування та/або зберігання;</p> <p>10) страхування засобів морського і внутрішнього водного транспорту;</p> <p>12) страхування цивільної відповідальності оператора ядерної установки за ядерну шкоду, яка може бути заподіяна внаслідок ядерного інциденту;</p> <p>13) страхування працівників (крім тих, які працюють в установах і організаціях, що фінансуються з Державного бюджету України), які беруть участь у наданні психіатричної допомоги, в тому числі здійснюють догляд за особами, які страждають на психічні розлади;</p> <p>14) страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яку може бути заподіяно пожежами та аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки, включаючи пожежовибухонебезпечні об'єкти та об'єкти, господарська діяльність на яких може призвести до аварій екологічного та санітарно-епідеміологічного характеру;</p> <p>15) страхування цивільної відповідальності інвестора, в</p>
---	--	---

<p>тому числі за шкоду, заподіяну довкіллю, здоров'ю людей, за угодою про розподіл продукції, якщо інше не передбачено такою угодою;</p> <p>16) страхування майнових ризиків за угодою про розподіл продукції у випадках, передбачених Законом України "Про угоди про розподіл продукції";</p> <p>17) страхування фінансової відповідальності, життя і здоров'я тимчасового адміністратора, ліквідатора фінансової установи та працівників центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну фінансову політику, які визначені ним для вирішення питань щодо участі держави у капіталізації банку;</p> <p>18) страхування майнових ризиків при промисловій розробці родовищ нафти і газу у випадках, передбачених Законом України "Про нафту і газ";</p> <p>19) страхування медичних та інших працівників державних і комунальних закладів охорони здоров'я та державних наукових установ (крім тих, які працюють в установах і організаціях, що фінансуються з Державного бюджету України) на випадок захворювання на інфекційні хвороби, пов'язаного з виконанням ними професійних обов'язків в умовах підвищеного ризику зараження збудниками інфекційних хвороб;</p> <p>20) страхування відповідальності експортера та особи, яка відповідає за утилізацію (видалення) небезпечних відходів, щодо відшкодування шкоди, яку може бути заподіяно здоров'ю людини, власності та</p>	<p>тому числі за шкоду, заподіяну довкіллю, здоров'ю людей, за угодою про розподіл продукції, якщо інше не передбачено такою угодою;</p> <p>16) страхування майнових ризиків за угодою про розподіл продукції у випадках, передбачених Законом України "Про угоди про розподіл продукції";</p> <p>17) страхування фінансової відповідальності, життя і здоров'я тимчасового адміністратора, ліквідатора фінансової установи та працівників центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну фінансову політику, які визначені ним для вирішення питань щодо участі держави у капіталізації банку;</p> <p>18) страхування майнових ризиків при промисловій розробці родовищ нафти і газу у випадках, передбачених Законом України "Про нафту і газ";</p> <p>19) страхування медичних та інших працівників державних і комунальних закладів охорони здоров'я та державних наукових установ (крім тих, які працюють в установах і організаціях, що фінансуються з Державного бюджету України) на випадок захворювання на інфекційні хвороби, пов'язаного з виконанням ними професійних обов'язків в умовах підвищеного ризику зараження збудниками інфекційних хвороб;</p> <p>20) страхування відповідальності експортера та особи, яка відповідає за утилізацію (видалення) небезпечних відходів, щодо відшкодування шкоди, яку може бути заподіяно здоров'ю людини, власності та</p>
---	---

<p>навколишньому природному середовищу під час транскордонного перевезення та утилізації (видалення) небезпечних відходів;</p> <p>23) страхування цивільної відповідальності суб'єктів космічної діяльності;</p> <p>25) страхування відповідальності щодо ризиків, пов'язаних з підготовкою до запуску космічної техніки на космодромі, запуском та експлуатацією її у космічному просторі;</p> <p>26) страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок настання негативних наслідків при перевезенні небезпечних вантажів;</p> <p>27) страхування професійної відповідальності осіб, діяльність яких може заподіяти шкоду третім особам, за переліком, встановленим Кабінетом Міністрів України;</p> <p>28) страхування відповідальності власників собак (за переліком порід, визначених Кабінетом Міністрів України) щодо шкоди, яка може бути заподіяна третім особам;</p> <p>29) страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власності чи іншому законному володінні зброю, за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі або її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї;</p> <p>30) страхування тварин (крім тих, що використовуються у цілях сільськогосподарського виробництва) на випадок загибелі, знищення, вимушеного забою, від хвороб, стихійних лих та нещасних випадків у випадках та згідно з</p>	<p>навколишньому природному середовищу під час транскордонного перевезення та утилізації (видалення) небезпечних відходів;</p> <p>23) страхування цивільної відповідальності суб'єктів космічної діяльності;</p> <p>25) страхування відповідальності щодо ризиків, пов'язаних з підготовкою до запуску космічної техніки на космодромі, запуском та експлуатацією її у космічному просторі;</p> <p>26) страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок настання негативних наслідків при перевезенні небезпечних вантажів;</p> <p>27) страхування професійної відповідальності осіб, діяльність яких може заподіяти шкоду третім особам, за переліком, встановленим Кабінетом Міністрів України;</p> <p>28) страхування відповідальності власників собак (за переліком порід, визначених Кабінетом Міністрів України) щодо шкоди, яка може бути заподіяна третім особам;</p> <p>29) страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власності чи іншому законному володінні зброю, за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі або її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї;</p> <p>30) страхування тварин (крім тих, що використовуються у цілях сільськогосподарського виробництва) на випадок загибелі, знищення, вимушеного забою, від хвороб, стихійних лих та нещасних випадків у випадках та згідно з</p>
---	---

<p>переліком тварин, встановленими Кабінетом Міністрів України;</p> <p>31) страхування відповідальності суб'єктів туристичної діяльності за шкоду, заподіяну життю чи здоров'ю туриста або його майну;</p> <p>32) страхування відповідальності морського судновласника та судновласника суден внутрішнього плавання;</p> <p>33) страхування ліній електропередач та перетворюючого обладнання передавачів електроенергії від пошкодження внаслідок впливу стихійних лих або техногенних катастроф та від протиправних дій третіх осіб;</p> <p>34) страхування відповідальності виробників (постачальників) продукції тваринного походження, ветеринарних препаратів, субстанцій за шкоду, заподіяну третім особам;</p> <p>35) страхування предмета іпотеки від ризиків випадкового знищення, випадкового пошкодження або псування.</p> <p>40) страхування майна, переданого у концесію;</p> <p>41) страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яку може бути заподіяно довкіллю або здоров'ю людей під час зберігання та застосування пестицидів і агрохімікатів;</p> <p>42) страхування цивільної відповідальності суб'єкта господарювання за шкоду, яку може бути заподіяно третім особам унаслідок проведення вибухових робіт;</p> <p>43) страхування майнових ризиків користувача надр під час дослідно-промислового і</p>	<p>переліком тварин, встановленими Кабінетом Міністрів України;</p> <p>31) страхування відповідальності суб'єктів туристичної діяльності за шкоду, заподіяну життю чи здоров'ю туриста або його майну;</p> <p>32) страхування відповідальності морського судновласника та судновласника суден внутрішнього плавання;</p> <p>33) страхування ліній електропередач та перетворюючого обладнання передавачів електроенергії від пошкодження внаслідок впливу стихійних лих або техногенних катастроф та від протиправних дій третіх осіб;</p> <p>34) страхування відповідальності виробників (постачальників) продукції тваринного походження, ветеринарних препаратів, субстанцій за шкоду, заподіяну третім особам;</p> <p>35) страхування предмета іпотеки від ризиків випадкового знищення, випадкового пошкодження або псування.</p> <p>40) страхування майна, переданого у концесію;</p> <p>41) страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яку може бути заподіяно довкіллю або здоров'ю людей під час зберігання та застосування пестицидів і агрохімікатів;</p> <p>42) страхування цивільної відповідальності суб'єкта господарювання за шкоду, яку може бути заподіяно третім особам унаслідок проведення вибухових робіт;</p> <p>43) страхування майнових ризиків користувача надр під час дослідно-промислового і</p>
--	--

<p>промислового видобування та використання газу (метану) вугільних родовищ;</p> <p>45) страхування цивільно-правової відповідальності приватного нотаріуса;</p> <p>46) страхування ризику невиклати гравцям призів у разі неплатоспроможності та/або банкрутства оператора державних лотерей;</p> <p>48) страхування життя і здоров'я фахівців з розмінування (крім тих, які працюють в установах і організаціях, що фінансуються з Державного бюджету України) на період їхньої участі у виконанні робіт з гуманітарного розмінування;</p> <p>49) страхування цивільної відповідальності суб'єкта господарювання за шкоду, яку може бути заподіяно довкіллю та (або) здоров'ю і майну третіх осіб під час виконання робіт з гуманітарного розмінування;</p> <p>50) страхування відповідальності розробників документації із землеустрою;</p> <p>51) страхування відповідальності виконавців топографо-геодезичних і картографічних робіт загальнодержавного призначення;</p> <p>52) страхування ризику фінансових втрат, викликаних кризовою ситуацією на об'єкті критичної інфраструктури, віднесеному до переліку, що затверджується Кабінетом Міністрів України відповідно до Закону України "Про критичну інфраструктуру";</p> <p>53) страхування життя і здоров'я журналістів та інших працівників засобів масової інформації на період їх відрядження на території активних бойових дій або тимчасово окуповані</p>		<p>промислового видобування та використання газу (метану) вугільних родовищ;</p> <p>45) страхування цивільно-правової відповідальності приватного нотаріуса;</p> <p>46) страхування ризику невиклати гравцям призів у разі неплатоспроможності та/або банкрутства оператора державних лотерей;</p> <p>48) страхування життя і здоров'я фахівців з розмінування (крім тих, які працюють в установах і організаціях, що фінансуються з Державного бюджету України) на період їхньої участі у виконанні робіт з гуманітарного розмінування;</p> <p>49) страхування цивільної відповідальності суб'єкта господарювання за шкоду, яку може бути заподіяно довкіллю та (або) здоров'ю і майну третіх осіб під час виконання робіт з гуманітарного розмінування;</p> <p>50) страхування відповідальності розробників документації із землеустрою;</p> <p>51) страхування відповідальності виконавців топографо-геодезичних і картографічних робіт загальнодержавного призначення;</p> <p>52) страхування ризику фінансових втрат, викликаних кризовою ситуацією на об'єкті критичної інфраструктури, віднесеному до переліку, що затверджується Кабінетом Міністрів України відповідно до Закону України "Про критичну інфраструктуру";</p> <p>53) страхування життя і здоров'я журналістів та інших працівників засобів масової інформації на період їх відрядження на території активних бойових дій або тимчасово окуповані</p>
---	--	---

<p>Російською Федерацією території України, які включені до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, що визначається у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку.</p>		<p>Російською Федерацією території України, які включені до Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією, що визначається у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку;</p> <p>54) <i>страхування відповідальності осіб, що функціонують в сфері управління небезпечними відходами;</i></p> <p>55) <i>страхування відповідальності особи, що здійснює перевезення медичних відходів;</i></p> <p>56) <i>страхування відповідальності виробників електрообладнання та батарей</i></p>
<p align="center">Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 227</p>		
<p>4. Держмитслужба відповідно до покладених на неї завдань:</p> <p>1) узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до компетенції Держмитслужби, вносить в установленому порядку на розгляд Міністра фінансів пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України та Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів центральних органів виконавчої влади, наказів Мінфіну, а також подає Міністрові фінансів для погодження позицію щодо проектів нормативно-правових актів, розробниками яких є інші центральні органи виконавчої влади;</p> <p>2) розробляє проекти законів, актів Президента України та Кабінету Міністрів України, наказів Мінфіну з питань, що</p>	<p>Доповнити пункт 4 Положення про Державну митну службу України окремим пунктом 67-7 такого змісту: «здійснює контроль за дотриманням безпеки здійснення транскордонного перевезення небезпечних вантажів (в тому числі відходів)»</p>	<p>4. Держмитслужба відповідно до покладених на неї завдань:</p> <p>1) узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до компетенції Держмитслужби, вносить в установленому порядку на розгляд Міністра фінансів пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України та Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів центральних органів виконавчої влади, наказів Мінфіну, а також подає Міністрові фінансів для погодження позицію щодо проектів нормативно-правових актів, розробниками яких є інші центральні органи виконавчої влади;</p> <p>2) розробляє проекти законів, актів Президента України та Кабінету Міністрів України, наказів Мінфіну з питань, що</p>

<p>належать до компетенції Держмитслужби, та в установленому порядку подає їх Міністрові фінансів;</p> <p>3) забезпечує та здійснює контроль за дотриманням вимог законодавства з питань митної справи та в межах повноважень, визначених законом, законодавства з інших питань, контроль за дотриманням якого покладено на Держмитслужбу, під час переміщення товарів через митний кордон України та після завершення операцій з митного контролю та митного оформлення;</p> <p>4) забезпечує та здійснює контроль за дотриманням вимог законодавства з питань митної справи на всій території України, у тому числі у вільних митних зонах, територіальному морі, пунктах пропуску через державний кордон, прикордонній смузі та контрольованих прикордонних районах, виключній (морській) економічній зоні України та прилеглий зоні України;</p> <p>5) забезпечує та здійснює контроль за дотриманням підприємствами і громадянами установленного законодавством порядку переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України;</p> <p>6) забезпечує та здійснює контроль за застосуванням митних режимів, цільовим використанням товарів, поміщених у відповідний митний режим;</p> <p>7) вживає заходів щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час провадження зовнішньоекономічної діяльності, недопущення переміщення через митний кордон України контрафактних</p>		<p>належать до компетенції Держмитслужби, та в установленому порядку подає їх Міністрові фінансів;</p> <p>3) забезпечує та здійснює контроль за дотриманням вимог законодавства з питань митної справи та в межах повноважень, визначених законом, законодавства з інших питань, контроль за дотриманням якого покладено на Держмитслужбу, під час переміщення товарів через митний кордон України та після завершення операцій з митного контролю та митного оформлення;</p> <p>4) забезпечує та здійснює контроль за дотриманням вимог законодавства з питань митної справи на всій території України, у тому числі у вільних митних зонах, територіальному морі, пунктах пропуску через державний кордон, прикордонній смузі та контрольованих прикордонних районах, виключній (морській) економічній зоні України та прилеглий зоні України;</p> <p>5) забезпечує та здійснює контроль за дотриманням підприємствами і громадянами установленного законодавством порядку переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України;</p> <p>6) забезпечує та здійснює контроль за застосуванням митних режимів, цільовим використанням товарів, поміщених у відповідний митний режим;</p> <p>7) вживає заходів щодо сприяння захисту прав інтелектуальної власності під час провадження зовнішньоекономічної діяльності, недопущення переміщення через митний кордон України контрафактних</p>
---	--	---

<p>товарів;</p> <p>8) забезпечує та здійснює в межах повноважень, визначених законом, контроль за дотриманням підприємствами і громадянами вимог законодавства з питань здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання;</p> <p>9) надає статус гаранта та веде реєстр гарантів; здійснює допуск перевізників-резидентів до перевезень згідно з Митною конвенцією про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП) 1975 року;</p> <p>10) забезпечує та здійснює контроль за наданням територіальним органам гарантій забезпечення сплати митних платежів, організовує та здійснює стягнення коштів у разі невиконання забезпечених гарантіями зобов'язань із сплати митних платежів, взаємодіє з гарантами;</p> <p>11) здійснює, зокрема разом з іншими державними органами та митними органами іноземних держав, заходи щодо інтегрованого управління кордоном, вдосконалення процедури пропуску через державний кордон товарів і транспортних засобів, виконання митних формальностей відповідно до вимог законодавства з питань митної справи;</p> <p>12) впроваджує спрощені митні процедури відповідно до законодавства та сприяє створенню умов для полегшення торгівлі, сприяння транзиту, збільшення товарообігу та пасажиропотоку через митний кордон України;</p> <p>13) забезпечує та здійснює</p>	<p>товарів;</p> <p>8) забезпечує та здійснює в межах повноважень, визначених законом, контроль за дотриманням підприємствами і громадянами вимог законодавства з питань здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання;</p> <p>9) надає статус гаранта та веде реєстр гарантів; здійснює допуск перевізників-резидентів до перевезень згідно з Митною конвенцією про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП) 1975 року;</p> <p>10) забезпечує та здійснює контроль за наданням територіальним органам гарантій забезпечення сплати митних платежів, організовує та здійснює стягнення коштів у разі невиконання забезпечених гарантіями зобов'язань із сплати митних платежів, взаємодіє з гарантами;</p> <p>11) здійснює, зокрема разом з іншими державними органами та митними органами іноземних держав, заходи щодо інтегрованого управління кордоном, вдосконалення процедури пропуску через державний кордон товарів і транспортних засобів, виконання митних формальностей відповідно до вимог законодавства з питань митної справи;</p> <p>12) впроваджує спрощені митні процедури відповідно до законодавства та сприяє створенню умов для полегшення торгівлі, сприяння транзиту, збільшення товарообігу та пасажиропотоку через митний кордон України;</p> <p>13) забезпечує та здійснює</p>
---	---

<p>контроль за доставкою товарів, які перебувають під митним контролем, до митниць призначення; формує перелік місць доставки;</p> <p>14) надає дозволи на провадження митної брокерської діяльності, відкриття та експлуатацію митних складів, складів тимчасового зберігання, магазинів безмитної торгівлі, вантажних митних комплексів, вільних митних зон комерційного або сервісного типу;</p> <p>15) забезпечує та здійснює контроль за дотриманням правил переміщення валютних цінностей через митний кордон України;</p> <p>16) здійснює разом з іншими органами виконавчої влади відповідно до законодавства контроль за переміщенням через митний кордон України культурних цінностей та бере участь у вирішенні питань щодо їх безоплатної передачі для постійного зберігання в державну частину музейного, бібліотечного та архівного фондів або релігійним організаціям;</p> <p>17) забезпечує здійснення заходів офіційного контролю у формі попереднього документального контролю в пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон, організовує міжвідомчу взаємодію з органами державної влади;</p> <p>18) здійснює відповідно до закону державний контроль за нехарчовою продукцією під час її ввезення на митну територію України;</p> <p>19) організовує та здійснює допуск дорожніх транспортних засобів та контейнерів до перевезення товарів під</p>	<p>контроль за доставкою товарів, які перебувають під митним контролем, до митниць призначення; формує перелік місць доставки;</p> <p>14) надає дозволи на провадження митної брокерської діяльності, відкриття та експлуатацію митних складів, складів тимчасового зберігання, магазинів безмитної торгівлі, вантажних митних комплексів, вільних митних зон комерційного або сервісного типу;</p> <p>15) забезпечує та здійснює контроль за дотриманням правил переміщення валютних цінностей через митний кордон України;</p> <p>16) здійснює разом з іншими органами виконавчої влади відповідно до законодавства контроль за переміщенням через митний кордон України культурних цінностей та бере участь у вирішенні питань щодо їх безоплатної передачі для постійного зберігання в державну частину музейного, бібліотечного та архівного фондів або релігійним організаціям;</p> <p>17) забезпечує здійснення заходів офіційного контролю у формі попереднього документального контролю в пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон, організовує міжвідомчу взаємодію з органами державної влади;</p> <p>18) здійснює відповідно до закону державний контроль за нехарчовою продукцією під час її ввезення на митну територію України;</p> <p>19) організовує та здійснює допуск дорожніх транспортних засобів та контейнерів до перевезення товарів під</p>
--	--

<p>митними печатками і пломбами;</p> <p>20) розробляє сучасні технології здійснення митного контролю і митного оформлення, впроваджує нові види технічних та спеціальних засобів митного контролю, здійснює контроль за їх застосуванням територіальними органами;</p> <p>21) проводить оцінку відповідності (повторну оцінку відповідності) підприємств критеріям авторизованого економічного оператора; надає, зупиняє дію та анулює надану підприємству авторизацію авторизованого економічного оператора;</p> <p>22) координує діяльність митниць із здійснення моніторингу відповідності підприємств критеріям авторизованого економічного оператора та застосування підприємствами спеціальних спрощень, передбачених Митним кодексом України;</p> <p>23) організовує та забезпечує виконання територіальними органами митних формальностей відповідно до вимог законодавства з питань митної справи;</p> <p>24) організовує та вирішує відповідно до Митного кодексу України питання щодо застосування процедури компромісу;</p> <p>25) організовує та здійснює провадження у справах про порушення митних правил, контролює дотримання вимог законодавства під час провадження у справах про порушення митних правил;</p> <p>26) запобігає та протидіє контрабанді, здійснює боротьбу з порушеннями митних правил на митній території України;</p>	<p>митними печатками і пломбами;</p> <p>20) розробляє сучасні технології здійснення митного контролю і митного оформлення, впроваджує нові види технічних та спеціальних засобів митного контролю, здійснює контроль за їх застосуванням територіальними органами;</p> <p>21) проводить оцінку відповідності (повторну оцінку відповідності) підприємств критеріям авторизованого економічного оператора; надає, зупиняє дію та анулює надану підприємству авторизацію авторизованого економічного оператора;</p> <p>22) координує діяльність митниць із здійснення моніторингу відповідності підприємств критеріям авторизованого економічного оператора та застосування підприємствами спеціальних спрощень, передбачених Митним кодексом України;</p> <p>23) організовує та забезпечує виконання територіальними органами митних формальностей відповідно до вимог законодавства з питань митної справи;</p> <p>24) організовує та вирішує відповідно до Митного кодексу України питання щодо застосування процедури компромісу;</p> <p>25) організовує та здійснює провадження у справах про порушення митних правил, контролює дотримання вимог законодавства під час провадження у справах про порушення митних правил;</p> <p>26) запобігає та протидіє контрабанді, здійснює боротьбу з порушеннями митних правил на митній території України;</p>
--	--

<p>27) бере участь у міжнародному співробітництві з питань протидії контрабанді та порушенням митних правил, у тому числі шляхом: обміну інформацією з митними, правоохоронними органами та іншими органами іноземних держав з питань протидії незаконному переміщенню наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів; надання взаємної адміністративної допомоги у запобіганні, виявленні та розслідуванні порушень вимог законодавства з питань митної справи на підставі міжнародних угод та обміну інформацією з митними, правоохоронними органами та іншими органами іноземних держав і міжнародних організацій тощо; надіслання запитів до уповноважених органів іноземних держав для встановлення автентичності документів, поданих митницями Держмитслужби під час переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України;</p> <p>28) організовує та провадить відповідно до закону оперативно-розшукову діяльність та здійснює контроль за її провадженням оперативними підрозділами Держмитслужби та її територіальних органів, які ведуть боротьбу з контрабандою; взаємодіє в межах повноважень, визначених законом, з іншими органами, що провадять таку діяльність; вживає в межах повноважень, визначених законом, заходів до відшкодування завданих державі збитків;</p> <p>29) виявляє причини та умови,</p>		<p>27) бере участь у міжнародному співробітництві з питань протидії контрабанді та порушенням митних правил, у тому числі шляхом: обміну інформацією з митними, правоохоронними органами та іншими органами іноземних держав з питань протидії незаконному переміщенню наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів; надання взаємної адміністративної допомоги у запобіганні, виявленні та розслідуванні порушень вимог законодавства з питань митної справи на підставі міжнародних угод та обміну інформацією з митними, правоохоронними органами та іншими органами іноземних держав і міжнародних організацій тощо; надіслання запитів до уповноважених органів іноземних держав для встановлення автентичності документів, поданих митницями Держмитслужби під час переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України;</p> <p>28) організовує та провадить відповідно до закону оперативно-розшукову діяльність та здійснює контроль за її провадженням оперативними підрозділами Держмитслужби та її територіальних органів, які ведуть боротьбу з контрабандою; взаємодіє в межах повноважень, визначених законом, з іншими органами, що провадять таку діяльність; вживає в межах повноважень, визначених законом, заходів до відшкодування завданих державі збитків;</p> <p>29) виявляє причини та умови,</p>
---	--	---

<p>що сприяли вчиненню контрабанди та інших правопорушень у сфері митної справи, вживає заходів до їх усунення;</p> <p>30) подає Мінфіну пропозиції щодо складення бюджетної декларації, проекту закону про Державний бюджет України на відповідний рік, у тому числі щодо визначення прогнозних (індикативних) показників доходів державного бюджету на основі макроекономічних показників та тенденцій розвитку світової економіки;</p> <p>31) організовує та здійснює ведення обліку і адміністрування митних та інших платежів, контроль за справлянням яких законом покладено на Держмитслужбу, забезпечує контроль за своєчасністю, достовірністю, повнотою їх нарахування та сплати у повному обсязі платниками податків до відповідного бюджету під час переміщення товарів через митний кордон України та після завершення операцій з митного контролю та митного оформлення;</p> <p>32) забезпечує та здійснює контроль за правильністю визначення митної вартості товарів відповідно до законодавства з питань митної справи, а також за правильністю класифікації та визначення країни походження товарів, що переміщуються через митний кордон України, в тому числі після завершення операцій з митного контролю та митного оформлення; взаємодіє з митними адміністраціями та іншими уповноваженими органами іноземних держав з питань проведення перевірки автентичності документів, які</p>		<p>що сприяли вчиненню контрабанди та інших правопорушень у сфері митної справи, вживає заходів до їх усунення;</p> <p>30) подає Мінфіну пропозиції щодо складення бюджетної декларації, проекту закону про Державний бюджет України на відповідний рік, у тому числі щодо визначення прогнозних (індикативних) показників доходів державного бюджету на основі макроекономічних показників та тенденцій розвитку світової економіки;</p> <p>31) організовує та здійснює ведення обліку і адміністрування митних та інших платежів, контроль за справлянням яких законом покладено на Держмитслужбу, забезпечує контроль за своєчасністю, достовірністю, повнотою їх нарахування та сплати у повному обсязі платниками податків до відповідного бюджету під час переміщення товарів через митний кордон України та після завершення операцій з митного контролю та митного оформлення;</p> <p>32) забезпечує та здійснює контроль за правильністю визначення митної вартості товарів відповідно до законодавства з питань митної справи, а також за правильністю класифікації та визначення країни походження товарів, що переміщуються через митний кордон України, в тому числі після завершення операцій з митного контролю та митного оформлення; взаємодіє з митними адміністраціями та іншими уповноваженими органами іноземних держав з питань проведення перевірки автентичності документів, які</p>
--	--	--

<p>надавалися для підтвердження заявленої митної вартості, класифікації та країни походження товарів;</p> <p>33) організовує та проводить верифікацію (встановлення достовірності) документів про походження товарів з України та здійснює у випадках, визначених міжнародними договорами, видачу сертифікатів про походження товару з України та надання статусу уповноваженого (схваленого) експортера;</p> <p>34) проводить відповідно до законодавства документальні перевірки дотримання вимог законодавства з питань митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати у повному обсязі митних платежів, і зустрічні звірки;</p> <p>35) забезпечує та здійснює контроль за проведенням роботи та надає в межах повноважень, визначених законом, розстрочення сплати митних платежів під час ввезення товарів на митну територію України в установленому законодавством порядку;</p> <p>36) визначає у передбачених Митним та Податковим кодексами України випадках суми податкових та грошових зобов'язань платників податків;</p> <p>37) застосовує до платників податків передбачені законом штрафні (фінансові) санкції за порушення вимог законодавства з питань митної справи та законодавства з інших питань, контроль за дотриманням якого покладено на Держмитслужбу, інші санкції та обмеження у торгівлі з окремими країнами відповідно до міжнародних</p>		<p>надавалися для підтвердження заявленої митної вартості, класифікації та країни походження товарів;</p> <p>33) організовує та проводить верифікацію (встановлення достовірності) документів про походження товарів з України та здійснює у випадках, визначених міжнародними договорами, видачу сертифікатів про походження товару з України та надання статусу уповноваженого (схваленого) експортера;</p> <p>34) проводить відповідно до законодавства документальні перевірки дотримання вимог законодавства з питань митної справи, у тому числі своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати у повному обсязі митних платежів, і зустрічні звірки;</p> <p>35) забезпечує та здійснює контроль за проведенням роботи та надає в межах повноважень, визначених законом, розстрочення сплати митних платежів під час ввезення товарів на митну територію України в установленому законодавством порядку;</p> <p>36) визначає у передбачених Митним та Податковим кодексами України випадках суми податкових та грошових зобов'язань платників податків;</p> <p>37) застосовує до платників податків передбачені законом штрафні (фінансові) санкції за порушення вимог законодавства з питань митної справи та законодавства з інших питань, контроль за дотриманням якого покладено на Держмитслужбу, інші санкції та обмеження у торгівлі з окремими країнами відповідно до міжнародних</p>
---	--	---

<p>актів; 37¹⁾) виконує в межах компетенції рішення Ради національної безпеки і оборони України щодо застосування, скасування та внесення змін до спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) до юридичних та/або фізичних осіб, прийнятих і введених у дію відповідно до Закону України “Про санкції”;</p> <p>38) здійснює ведення митної статистики; проводить аналіз та оцінку товаропотоків у розрізі країн-партнерів та окремих країн експорту, імпорту та транзиту;</p> <p>39) здійснює ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності;</p> <p>40) забезпечує та здійснює контроль за застосуванням відповідно до закону заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності під час пропуску товарів через митний кордон України, випуску їх у відповідний митний режим, а також після такого випуску;</p> <p>41) організовує та здійснює ведення обліку осіб, які здійснюють операції з товарами;</p> <p>42) організовує та здійснює ведення обліку, зберігання, проведення оцінки вилучених, прийнятих на зберігання, розміщених у митний режим відмови на користь держави товарів, а також товарів, які були виявлені (знайдені) під час здійснення митного контролю в зонах митного контролю та/або у транспортних засобах, що перетинають митний кордон</p>	<p>актів; 37¹⁾) виконує в межах компетенції рішення Ради національної безпеки і оборони України щодо застосування, скасування та внесення змін до спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) до юридичних та/або фізичних осіб, прийнятих і введених у дію відповідно до Закону України “Про санкції”;</p> <p>38) здійснює ведення митної статистики; проводить аналіз та оцінку товаропотоків у розрізі країн-партнерів та окремих країн експорту, імпорту та транзиту;</p> <p>39) здійснює ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності;</p> <p>40) забезпечує та здійснює контроль за застосуванням відповідно до закону заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності під час пропуску товарів через митний кордон України, випуску їх у відповідний митний режим, а також після такого випуску;</p> <p>41) організовує та здійснює ведення обліку осіб, які здійснюють операції з товарами;</p> <p>42) організовує та здійснює ведення обліку, зберігання, проведення оцінки вилучених, прийнятих на зберігання, розміщених у митний режим відмови на користь держави товарів, а також товарів, які були виявлені (знайдені) під час здійснення митного контролю в зонах митного контролю та/або у транспортних засобах, що перетинають митний кордон</p>
--	--

<p>України і власник яких невідомий, та розпорядження ними;</p> <p>43) розробляє пропозиції до проектів міжнародних договорів України та забезпечує дотримання і виконання зобов'язань, взятих за міжнародними договорами України, з питань, що належать до компетенції Держмитслужби;</p> <p>44) укладає в установленому порядку міжнародні міжвідомчі договори з митними органами іноземних держав, проводить у межах повноважень, визначених законом, переговори та консультації щодо підготовки міжнародних договорів з питань митної справи, готує пропозиції щодо укладення таких договорів, а також припинення та/або зупинення їх дії;</p> <p>45) організовує та здійснює адміністрування міжнародних договорів про вільну торгівлю, тарифних квот;</p> <p>46) організовує, налагоджує, здійснює міжнародне співробітництво та заходи щодо виконання зобов'язань у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції з питань, що належать до компетенції Держмитслужби;</p> <p>47) взаємодіє та здійснює обмін інформацією з державними органами, митними та іншими органами іноземних держав, міжнародними організаціями згідно із законодавством;</p> <p>48) представляє Україну у Всесвітній митній організації, Підкомітеті з питань митного співробітництва Комітету асоціації України - ЄС у торговельному складі, інших міжнародних організаціях, до компетенції яких належать питання співробітництва в</p>	<p>України і власник яких невідомий, та розпорядження ними;</p> <p>43) розробляє пропозиції до проектів міжнародних договорів України та забезпечує дотримання і виконання зобов'язань, взятих за міжнародними договорами України, з питань, що належать до компетенції Держмитслужби;</p> <p>44) укладає в установленому порядку міжнародні міжвідомчі договори з митними органами іноземних держав, проводить у межах повноважень, визначених законом, переговори та консультації щодо підготовки міжнародних договорів з питань митної справи, готує пропозиції щодо укладення таких договорів, а також припинення та/або зупинення їх дії;</p> <p>45) організовує та здійснює адміністрування міжнародних договорів про вільну торгівлю, тарифних квот;</p> <p>46) організовує, налагоджує, здійснює міжнародне співробітництво та заходи щодо виконання зобов'язань у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції з питань, що належать до компетенції Держмитслужби;</p> <p>47) взаємодіє та здійснює обмін інформацією з державними органами, митними та іншими органами іноземних держав, міжнародними організаціями згідно із законодавством;</p> <p>48) представляє Україну у Всесвітній митній організації, Підкомітеті з питань митного співробітництва Комітету асоціації України - ЄС у торговельному складі, інших міжнародних організаціях, до компетенції яких належать питання співробітництва в</p>
---	---

<p>митній сфері; 49) забезпечує розвиток, здійснює впровадження та технічне супроводження інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем і технологій, автоматизацію процедур, зокрема контролю за повнотою та правильністю виконання митних формальностей; організовує та здійснює впровадження електронних сервісів для суб'єктів господарювання; забезпечує функціонування єдиного державного інформаційного веб-порталу “Єдине вікно для міжнародної торгівлі”;</p> <p>50) проводить аналіз та здійснює управління ризиками з метою визначення форм та обсягів митного контролю, забезпечує проведення моніторингу ризикових зовнішньоекономічних операцій з метою управління ризиками, у тому числі шляхом таргетингу, та ініціювання проведення додаткових заходів щодо митного контролю із залученням мобільних груп, до складу яких входять посадові особи та працівники апарату Держмитслужби та її територіальних органів;</p> <p>51) здійснює в межах повноважень, визначених законом, формування та ведення реєстрів і баз даних, ведення яких покладено законодавством на Держмитслужбу;</p> <p>52) збирає, узагальнює та аналізує інформацію щодо динаміки цін на світових товарних ринках та забезпечує митниці ціновою інформацією;</p> <p>54) забезпечує в межах повноважень, визначених</p>		<p>митній сфері; 49) забезпечує розвиток, здійснює впровадження та технічне супроводження інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем і технологій, автоматизацію процедур, зокрема контролю за повнотою та правильністю виконання митних формальностей; організовує та здійснює впровадження електронних сервісів для суб'єктів господарювання; забезпечує функціонування єдиного державного інформаційного веб-порталу “Єдине вікно для міжнародної торгівлі”;</p> <p>50) проводить аналіз та здійснює управління ризиками з метою визначення форм та обсягів митного контролю, забезпечує проведення моніторингу ризикових зовнішньоекономічних операцій з метою управління ризиками, у тому числі шляхом таргетингу, та ініціювання проведення додаткових заходів щодо митного контролю із залученням мобільних груп, до складу яких входять посадові особи та працівники апарату Держмитслужби та її територіальних органів;</p> <p>51) здійснює в межах повноважень, визначених законом, формування та ведення реєстрів і баз даних, ведення яких покладено законодавством на Держмитслужбу;</p> <p>52) збирає, узагальнює та аналізує інформацію щодо динаміки цін на світових товарних ринках та забезпечує митниці ціновою інформацією;</p> <p>54) забезпечує в межах повноважень, визначених</p>
---	--	---

<p>законом, реалізацію державної політики щодо державної таємниці та захисту інформації, контроль за її збереженням в Держмитслужбі, а також мобілізаційну підготовку, мобілізацію та контроль за здійсненням таких заходів;</p> <p>55) забезпечує взаємодію інформаційних систем Держмитслужби та ДПС у режимі реального часу в установленому порядку;</p> <p>56) формує інформаційну політику Держмитслужби та її територіальних органів, інформує суспільство про показники роботи, напрями та підсумки діяльності Держмитслужби у порядку та способи, передбачені законодавством;</p> <p>57) оприлюднює на офіційному веб-сайті Держмитслужби акти, інші офіційні документи та інформацію з питань, що належать до її компетенції, у тому числі інформацію, яка підлягає оприлюдненню відповідно до законодавства;</p> <p>58) організовує провадження наукової, науково-технічної, інвестиційної, інформаційної, видавничої діяльності, виступає засновником навчальних закладів, науково-дослідних установ, засобів масової інформації з питань, що належать до компетенції Держмитслужби;</p> <p>59) організовує роз'яснювальну роботу щодо застосування законодавства з питань, що належать до компетенції Держмитслужби;</p> <p>60) надає консультації з питань практичного застосування окремих норм законодавства з питань митної справи відповідно до Митного кодексу України;</p> <p>61) співпрацює з інститутами</p>		<p>законом, реалізацію державної політики щодо державної таємниці та захисту інформації, контроль за її збереженням в Держмитслужбі, а також мобілізаційну підготовку, мобілізацію та контроль за здійсненням таких заходів;</p> <p>55) забезпечує взаємодію інформаційних систем Держмитслужби та ДПС у режимі реального часу в установленому порядку;</p> <p>56) формує інформаційну політику Держмитслужби та її територіальних органів, інформує суспільство про показники роботи, напрями та підсумки діяльності Держмитслужби у порядку та способи, передбачені законодавством;</p> <p>57) оприлюднює на офіційному веб-сайті Держмитслужби акти, інші офіційні документи та інформацію з питань, що належать до її компетенції, у тому числі інформацію, яка підлягає оприлюдненню відповідно до законодавства;</p> <p>58) організовує провадження наукової, науково-технічної, інвестиційної, інформаційної, видавничої діяльності, виступає засновником навчальних закладів, науково-дослідних установ, засобів масової інформації з питань, що належать до компетенції Держмитслужби;</p> <p>59) організовує роз'яснювальну роботу щодо застосування законодавства з питань, що належать до компетенції Держмитслужби;</p> <p>60) надає консультації з питань практичного застосування окремих норм законодавства з питань митної справи відповідно до Митного кодексу України;</p> <p>61) співпрацює з інститутами</p>
---	--	---

<p>громадянського суспільства, забезпечує проведення консультацій з громадськістю, зокрема через громадську раду, з питань митної справи;</p> <p>62) здійснює прийом громадян, розгляд звернень (запитів) громадян, народних депутатів України, платників податків, органів державної влади, правоохоронних органів, органів судової влади та інших суб'єктів права на звернення з питань, пов'язаних з діяльністю Держмитслужби, та запитів щодо отримання публічної інформації;</p> <p>63) організовує та здійснює кінологічне забезпечення діяльності територіальних органів Держмитслужби;</p> <p>64) організовує в установленому законодавством порядку проведення митних експертиз та дослідження і провадження експертної діяльності у Держмитслужбі та її територіальних органах;</p> <p>65) здійснює відповідно до законодавства функції з управління об'єктами державної власності, що належать до сфери управління Держмитслужби;</p> <p>66) вживає заходів з метою будівництва, реконструкції, облаштування, технічного переоснащення, утримання і проведення ремонту інфраструктури міжнародних і міждержавних пунктів пропуску для автомобільного сполучення через державний кордон та адміністративних будівель, у тому числі із залученням міжнародної технічної допомоги;</p> <p>67) забезпечує охорону територій, будівель, споруд та приміщень Держмитслужби та її територіальних органів, охорону зон митного</p>		<p>громадянського суспільства, забезпечує проведення консультацій з громадськістю, зокрема через громадську раду, з питань митної справи;</p> <p>62) здійснює прийом громадян, розгляд звернень (запитів) громадян, народних депутатів України, платників податків, органів державної влади, правоохоронних органів, органів судової влади та інших суб'єктів права на звернення з питань, пов'язаних з діяльністю Держмитслужби, та запитів щодо отримання публічної інформації;</p> <p>63) організовує та здійснює кінологічне забезпечення діяльності територіальних органів Держмитслужби;</p> <p>64) організовує в установленому законодавством порядку проведення митних експертиз та дослідження і провадження експертної діяльності у Держмитслужбі та її територіальних органах;</p> <p>65) здійснює відповідно до законодавства функції з управління об'єктами державної власності, що належать до сфери управління Держмитслужби;</p> <p>66) вживає заходів з метою будівництва, реконструкції, облаштування, технічного переоснащення, утримання і проведення ремонту інфраструктури міжнародних і міждержавних пунктів пропуску для автомобільного сполучення через державний кордон та адміністративних будівель, у тому числі із залученням міжнародної технічної допомоги;</p> <p>67) забезпечує охорону територій, будівель, споруд та приміщень Держмитслужби та її територіальних органів, охорону зон митного</p>
---	--	---

<p>контролю; 67⁻¹) забезпечує співпрацю з проектами міжнародної технічної допомоги, іноземними донорськими, міжнародними фінансовими організаціями щодо залучення і використання міжнародної технічної та фінансової допомоги; 67⁻²) забезпечує та організовує здійснення контролю за дотриманням порядку застосування митних декларацій, що використовуються під час декларування товарів, які переміщуються через митний кордон України; 67⁻³) надає адміністративні послуги у встановленому законодавством порядку; 67⁻⁴) здійснює стягнення митних платежів у порядку та строки, визначені Податковим кодексом України, у разі несплати або неповної сплати таких платежів у встановлений строк; 67⁻⁵) провадить в порядку, встановленому законодавством, діяльність, пов'язану із зберіганням та розпорядженням вилученими, прийнятими на зберігання, розміщеними у митний режим відмови на користь держави, а також виявленими (знайденими) під час здійснення митного контролю в зонах митного контролю та/або у транспортних засобах, що перетинають митний кордон України і власник яких невідомий, військовою, мисливською вогнепальною, пневматичною та холодною зброєю, боєприпасами до зброї, засобами самооборони, зарядженими речовинами сльозоточивої та дратівної дії, а також провадить зазначені види</p>	<p>контролю; 67⁻¹) забезпечує співпрацю з проектами міжнародної технічної допомоги, іноземними донорськими, міжнародними фінансовими організаціями щодо залучення і використання міжнародної технічної та фінансової допомоги; 67⁻²) забезпечує та організовує здійснення контролю за дотриманням порядку застосування митних декларацій, що використовуються під час декларування товарів, які переміщуються через митний кордон України; 67⁻³) надає адміністративні послуги у встановленому законодавством порядку; 67⁻⁴) здійснює стягнення митних платежів у порядку та строки, визначені Податковим кодексом України, у разі несплати або неповної сплати таких платежів у встановлений строк; 67⁻⁵) провадить в порядку, встановленому законодавством, діяльність, пов'язану із зберіганням та розпорядженням вилученими, прийнятими на зберігання, розміщеними у митний режим відмови на користь держави, а також виявленими (знайденими) під час здійснення митного контролю в зонах митного контролю та/або у транспортних засобах, що перетинають митний кордон України і власник яких невідомий, військовою, мисливською вогнепальною, пневматичною та холодною зброєю, боєприпасами до зброї, засобами самооборони, зарядженими речовинами сльозоточивої та дратівної дії, а також провадить зазначені види</p>
--	--

<p>діяльності з іншими товарами, що потребують спеціальних дозволів та/або ліцензій; 67⁶) провадить в порядку, встановленому законодавством, діяльність, пов'язану із зберіганням наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, вилучених, а також виявлених (знайдених) під час здійснення митного контролю в зонах митного контролю та/або у транспортних засобах, що перетинають митний кордон України; 68) здійснює інші повноваження, визначені законом.</p>		<p>діяльності з іншими товарами, що потребують спеціальних дозволів та/або ліцензій; 67⁶) провадить в порядку, встановленому законодавством, діяльність, пов'язану із зберіганням наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, вилучених, а також виявлених (знайдених) під час здійснення митного контролю та/або у транспортних засобах, що перетинають митний кордон України; 67⁷) здійснює контроль за дотриманням безпеки здійснення транскордонного перевезення небезпечних вантажів (в тому числі відходів); 68) здійснює інші повноваження, визначені законом.</p>
---	--	--

Додаток В

Акти впровадження

ПОГОДЖЕНО
Проректор з наукової роботи Дніпровського
національного університету імені Олеся
Гончара

Олег МАРЕНКОВ

«31» 01 2024 р.

ЗАТВЕРДЖЕНО

В.о. проректора з науково-педагогічної
роботи Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

Наталія ГУК

«31» 01 2024 р.

АКТ

«31» 01 2024 р.

м. Дніпро

№ 031-1

впровадження у освітній процес Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара основних результатів дисертаційного дослідження Польщі Владислава Федоровича на тему «Державно-правове регулювання діяльності з управління небезпечними відходами» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Комісія у складі: декана юридичного факультету, професора кафедри адміністративного і кримінального права доктора юридичних наук, професора О.Л. Соколенко (голова), завідувача кафедри цивільного, трудового та господарського права доктора політологічних наук, кандидата юридичних наук, професора І.Г. Алексеєнко, голови методичної ради юридичного факультету, професора кафедри цивільного, трудового та господарського права доктора юридичних наук, професора І.В. Патерило, уклала цей акт про те, що основні результати дослідження Польщі Владислава Федоровича на тему «Державно-правове регулювання діяльності з управління небезпечними відходами» використовуються у навчальному процесі Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, зокрема: при підготовці навчально-методичного комплексу з дисциплін «Екологічне право», «Господарське право», «Актуальні проблеми адміністративного права», «Сучасні проблеми цивільного права і цивільного процесу» та при розробці навчальних посібників, підручників тощо.

Результати наукового дослідження використані при підготовці семінарських занять за темами: «Види юридичної відповідальності у сфері поводження з небезпечними відходами», «Правове регулювання господарської діяльності з

регулювання цивільно-правових відносин та господарської діяльності в Україні в умовах євроінтеграції» (шифр теми 0122U001411), було подано для ознайомлення та подальшого використання матеріали, в яких викладено основні положення дисертації Польщі В.Ф.:

1. Польща В.Ф. Вивчення проблеми управління небезпечними відходами в Україні: перспективи науково-практичних досліджень. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2023. Випуск 4 (51). С. 70-74 стаття 2 http://pjuv.nuoua.od.ua/v4_2023/13.pdf DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v4.2023.13>
2. Польща В. Ефективність державно-правового регулювання управління небезпечними відходами. *Law. State. Technology*. 2023. № 22. С. 64–69. doi: 10.32782/LST/2023-2-10
3. Польща В. Європейський досвід правового регулювання діяльності з управління небезпечними відходами. *Law. State. Technology*. 2023. № 1. С. 63-70. <https://journals.politehnica.dp.ua/index.php/lst/article/view/482>
<https://doi.org/10.32782/LST/2023-1-9>
4. Марченко О., Польща В. «Поводження з небезпечними відходами» та «управління небезпечними відходами»: співвідношення юридичних категорій. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 11. С.703-705. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-11/171>
5. Польща В. Стан наукової розробки проблеми управління небезпечними відходами. *Восьмі Таврійські юридичні наукові читання* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 16–17 червня 2023 р. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 246-249. DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-318-0-66>
6. Польща В.Ф. Управління відходами та їх утилізація як об'єкт адміністративно-правової охорони. *Оновлення адміністративно-деліктного законодавства в Україні: актуальні ідеї та їх обговорення: збірник тез за матеріалами панельної дискусії VII Харківського міжнародного юридичного форуму (26 вересня 2023 р.)*. Харків, 2023. С.51-54. Електронне наукове видання. – <https://nauka.nlu.edu.ua/nauka/vnd/zbirnyky-naukovyh-konferenczij/>

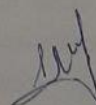
7. Польща В.Ф. Нормативно-правове регулювання стратегії управління небезпечними відходами. *Молодь: наука та інновації*: матеріали XI Міжнародної науково-технічної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, Дніпро, 22–24 листопада 2023 року: у 2-х т. / Національний технічний університет «Дніпровська політехніка». Дніпро: НТУ «ДП», 2023. Том 2. С.235-237.

8. Польща В.Ф. Генеза правових досліджень проблеми управління небезпечними відходами. *Сучасні тенденції розвитку приватно-правових відносин в умовах євроінтеграційних процесів*: матеріали Другої Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпро, 16 листопада 2023 р). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. С. 230-232.

Комісія вважає, що результати проведеного дослідження Польщі Владислава Федоровича на тему «Державно-правове регулювання діяльності з управління небезпечними відходами» є науково обґрунтованими і закладають концептуальні основи для розвитку сучасного господарського, екологічного та адміністративного права, для подальшого вдосконалення правового регулювання діяльності суб'єктів владних повноважень та суб'єктів господарювання у правовідносинах з управління небезпечними відходами.

Голова комісії:

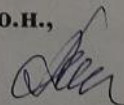
Декан юридичного факультету,
професор кафедри адміністративного
і кримінального права, д.ю.н., професор

Ольга СОКОЛЕНКО

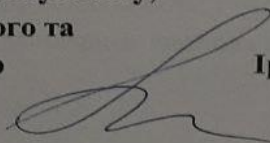
Члени комісії:

Завідувач кафедри цивільного, трудового
та господарського права, д.політ.н., к.ю.н.,
професор

Ігор АЛЕКСЕЄНКО

Голова методичної ради юридичного факультету,
професор кафедри цивільного, трудового та
господарського права, д.ю.н., професор

Ірина ПАТЕРИЛО

ПОГОДЖЕНО

Проректор з наукової роботи Дніпровського
національного університету імені Олеся
Гончара

Олег МАРЕНКОВ

«31» 01 2024 р.

ЗАТВЕРДЖЕНО

В.о. проректора з науково-педагогічної
роботи Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

Наталія ГУК

«31» 01 2024 р.

АКТ

«31» 01 2024 р.

м. Дніпро

№ 630-1

**впровадження у науково-дослідну Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара основних результатів дисертаційного
дослідження Польщі Владислава Федоровича на тему «Державно-правове
регулювання діяльності з управління небезпечними відходами» на
здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»**

Комісія у складі: декана юридичного факультету, професора кафедри адміністративного і кримінального права доктора юридичних наук, професора О.Л. Соколенко (голова), завідувача кафедри цивільного, трудового та господарського права доктора політологічних наук, кандидата юридичних наук, професора І.Г. Алексеєнко, голови методичної ради юридичного факультету, професора кафедри цивільного, трудового та господарського права доктора юридичних наук, професора І.В. Патерило, уклала цей акт про те, що основні результати дослідження Польщі Владислава Федоровича на тему «Державно-правове регулювання діяльності з управління небезпечними відходами» використовуються у науково-дослідній діяльності Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, а саме: в процесі наукового дослідження за науково-дослідною темою кафедри цивільного, трудового та господарського права «Виявлення особливостей та вдосконалення нормативних парадигм у сфері

управління небезпечними відходами в Україні», «Адміністративна відповідальність», «Адміністративно-правові засади захисту порушених прав».

Крім того студентам рекомендовано у процесі підготовки до занять з вищезазначених дисциплін використовувати як джерела літератури такі наукові публікації Польщі В.Ф., в яких відображено результати дисертаційного дослідження на тему «Державно-правове регулювання діяльності з управління небезпечними відходами» як:

1. Польща В.Ф. Вивчення проблеми управління небезпечними відходами в Україні: перспективи науково-практичних досліджень. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2023. Випуск 4 (51). С. 70-74 стаття 2 http://pjuv.nuoua.od.ua/v4_2023/13.pdf DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v4.2023.13>
2. Польща В. Ефективність державно-правового регулювання управління небезпечними відходами. *Law. State. Technology*. 2023. № 22. С. 64–69. doi: 10.32782/LST/2023-2-10
3. Польща В. Європейський досвід правового регулювання діяльності з управління небезпечними відходами. *Law. State. Technology*. 2023. № 1. С. 63-70. <https://journals.politehnica.dp.ua/index.php/lst/article/view/482> <https://doi.org/10.32782/LST/2023-1-9>
4. Марченко О., Польща В. «Поводження з небезпечними відходами» та «управління небезпечними відходами»: співвідношення юридичних категорій. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 11. С.703-705. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-11/171>
5. Польща В. Стан наукової розробки проблеми управління небезпечними відходами. *Восьмі Таврійські юридичні наукові читання : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 16–17 червня 2023 р. Львів – Торунь : Liha-Pres*, 2023. С. 246-249. DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-318-0-66>
6. Польща В.Ф. Управління відходами та їх утилізація як об'єкт адміністративно-правової охорони. *Оновлення адміністративно-деліктного законодавства в Україні: актуальні ідеї та їх обговорення: збірник тез за*

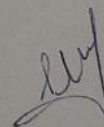
матеріалами панельної дискусії VII Харківського міжнародного юридичного форуму (26 вересня 2023 р.). Харків, 2023. С.51-54. Електронне наукове видання. – <https://nauka.nlu.edu.ua/nauka/vnd/zbirnyky-naukovyh-konferenczij/>

7. Польща В.Ф. Нормативно-правове регулювання стратегії управління небезпечними відходами. *Молодь: наука та інновації*: матеріали XI Міжнародної науково-технічної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, Дніпро, 22–24 листопада 2023 року: у 2-х т. / Національний технічний університет «Дніпровська політехніка». Дніпро: НТУ «ДП», 2023. Том 2. С.235-237.

8. Польща В.Ф. Генеза правових досліджень проблеми управління небезпечними відходами. *Сучасні тенденції розвитку приватно-правових відносин в умовах євроінтеграційних процесів*: матеріали Другої Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Дніпро, 16 листопада 2023 р). Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. С. 230-232.

Голова комісії:

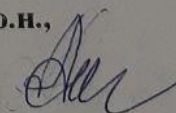
Декан юридичного факультету,
професор кафедри адміністративного
і кримінального права, д.ю.н., професор

Ольга СОКОЛЕНКО

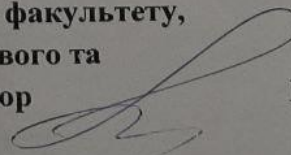
Члени комісії:

Завідувач кафедри цивільного, трудового
та господарського права, д.політ.н., к.ю.н.,
професор

Ігор АЛЕКСЕЄНКО

Голова методичної ради юридичного факультету,
професор кафедри цивільного, трудового та
господарського права, д.ю.н., професор

Ірина ПАТЕРИЛО